

HARSÁNYI ZSOLT
MÁTYÁS KIRÁLY

REGÉNY

EMLÉKÉVI KIADÁS

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET RT. KIADÁSA
1940.

I.

Csak úgy falta a betűket, úgyszólván bosszúságot érzett, hogy gyorsabban olvasni már nem lehet. Mikor fordítani kellett, haragudott a lapozáshoz szükséges időveszteségért. Mert a disznóbőrbe kötött könyv oldalairól bámulatos kép tárult eléje: havas ormok szakadécai között özönlő fegyveres sereg, kardtól és páncéltól csörömpölő emberek sokasága és ezek között a jeges talajon szuszogva kapaszkodó csodálatos elefántok.

- Matykó, hol vagy? Szólalj már, gyermek!

Anyjának hangja a fülébe ért ugyan az udvar felől, de tudatába csak félig-meddig. Engedelmeskedő ösztönét legyőzte a bámulatos olvasmány vágya. Meg sem moccant, pedig jól esett volna fészkelődni egyet. Ez a bűvőhely, amelyet a páncéltkovács lomtárában talált magának, nem volt valami kényelmes; valami vaspánt zsibbasztó fájdalommal nyomta a hátát, amint ott ülve kucorgott a vastag fal kis ablakszeme alatt. De ha megmozdult volna, akkor már fel is kelt volna és engedelmesen szaladt volna ki anyjához. Inkább sajgó háttal olvasott tovább Hannibálról, az afrikai vezérről, mesélt a latin könyv kézzel írott szövege. És Hannibáltól nem lehetett megválni. Lüktetően izgalmas volt az, ahogy embereit és állatait átkényszerítette rettentő erejével az Alpokon.

- Vidisne parvulum egregium?

Ez is az udvar felől hangzott, nevelője mélyen dörgő hangján. Valakit latinul kérdezett a nevelő, hogy látták-e a kis egregiust. Ez a címzés járt latin nyelven Mátyásnak, a magyar kormányzó fiának. És a latin szónak sikerült, ami a magyar szónak nem sikerült: behatolt a fiú tudatába. Kedvetlenül felkászolódott. Most vette észre, hogy fél lába egészen elzsibbadt. Sántikálva mászott keresztül a kiselejtezett pajzsok és halomba dobott egyéb vasholmi között.

Az udvari árkádok egyik körözsás nyílásában látta meg anyját. A szikár, egyenes tartású asszony szigorú szeme rászegeződött.

- Mi lészen az tanulással, úrfi?

A gyerek nem szólt. Úgy követte a csuklyáskámszájú nevelőt, mint aki most ébredt álmából. Szemében még ott tündökölt a havon botorkáló elefántok meséjének képe. És Hannibált képzelte maga elé. Vajon melyik volt nagyobb vezér: Hannibál, vagy az ő nagyszerű apja?

Felmentek a lépcsőn az első kontignációra. A nevelő szerzetesi fapapucsja keményen csattogott a kőkockákon. Mély csend volt különben, mozdulatlan augusztusi délután csendje. Bivalyos jobbágyok kósza kiáltozása és méhzümmögés érkezett a nyitott ablakokon át a Cserna mély völgye felől. A László szobáján mentek keresztül s itt a gyerek a mindennap megismétlődő vággyal pillantott egy ládára. Mert tudta, hogy többek között mi van abban: az az aranyarkantyú, amelyet László a lovaggá ütéskor kapott apjától. S mint minden alkalommal, ha a szekrényre pillantott, most is forró vágy fogta el, hogy mennél hamarabb felnőtt legyen ő is. Bezzeg László már férfiúnak számít, már tizennyolc éves, őneki még hét hosszú esztendő kell várnia, míg annyi lesz.

A nevelő, mikor az ő szobájába értek és szótlanként helyet foglaltak egymással szemközt a kecskelábú faragott asztal mellett, elvette tőle a Liviust és helyébe másik írott könyvet tett elé. Nagy, bütykös ujja volt a nevelőnek és ez az ujj a szöveg egy helyére mutatott. „Eleozzer keormedeth meghthiztychad. Azwthaan kezedeth megh mossad. Leghottan mongy benedicith. Azwtaan ykessen le ewlly.”

- Először körmődet megtisztítsad, - olvasta ő hangosan, - azután kezedet megmossad, legottan mondj „benedicite”-t azután ékesen leülj...

Az asztali illendőségre vonatkozó tanítással kezdődik a lecke. Ő olvasta engedelmesen, de figyelme másutt kalandozott. Az elefántos Hannibál nem ment ki a fejéből és ő önkéntelenül apjával vetette össze. Általában akármilyen hősről olvasott, vagy hallott, azt forró féltékenységgel mindjárt az imádott apa mellé állította. És mindig apja lett a képzeletében támadt vetélkedés győztese. Hunyadi János nagyobb volt, mint Caesar. Hunyadi János nagyobb volt, mint a legendás Cid. Hunyadi János nagyobb volt, mint Nagy Sándor, Epaminondas, Roland, mint akárki.

- Figyelmezzünk! - szólott a szerzetes dörgő hangja.

Ő észbekapott és a szövegre tekintett elméjével is, nemcsak a szemével. „Wydwal egyeel. Elsoe az taalba ne nywly. Azthalra ne koenyeokeollyeel. Karjaidath ys ky ne theryessed.”

- Ujjaidval egyél, - folytatta élénkebben, - karjaidat is ki ne terjesszed...

... Mert például Nagy Sándor, igaz, az egész világot meghódította. De majd meghódítja egész biztosan apja is. A törököt mindig megveri. Ha foglyul esik is, mint három esztendővel ezelőtt a Rigómezőn, megint csak kiszabadul. És hiába ölik meg a törökök magát a királyt is, mint hét évvel ezelőtt a várnai csatában, az ő apját nem tudják elpusztítani. Mert ő a Kormányzó Magyarországon, mindenkinek ő parancsol. Majd király is lesz. Aztán megver mindenféle ellenséges nációt, mindenkit megver és a világ ura lesz. Nagyobb, mint Nagy Sándor. László, meg ő pedig királyfiak lesznek.

- Úrfi, úrfi!

„Ynnya akarwaan zaadath megh kennyed. Nem kezedwel hanem kezkenewel. Raagoth kinyeret taalba esmeegh ne maartz.”

- Figyelmezek, reverende pater. Innya akarván szádat megkenjed, nem kezedvel, hanem keszkenővel. Rágott kenyeret tálba esmég ne márts...

Ezt a parancsot ugyan nem igen tartják meg a nagyok. Mihály bácsi, az édesanyja testvérbátyja, bizony mindig úgy tesz, ha itt eszik Vajdahunyadon: nem az ujjával tépi a kenyeret, hogy aztán illendően a közös tálban megmártsa, hanem először megmártja az egészet, harap belőle, megint megmártja, megint harap. Az nagyon vitéz ember, Mihály bácsi. Roppant heves természetű, nem is képzelne senki, hogy egy ilyen vékony emberbe mennyi szilaj harag fér. A csatában bizonyosan seregestül hullanak előtte a pogányok, ha ezt a haragot nekiereszti. A törökök nem is úgy hívják, hogy Szilágyi Mihály, hanem Karamihal, vagyis fekete Mihály, mert olyan félelmesen fekete ábrázata van neki. Ugyanilyen fekete másik nagybátyja is, Szilágyi László. De tulajdonképpen furcsa, hogy apja, nagybátyjai és testvérbátyja a török szultán ellen harcolnak, hiszen a szultán nekik atyjafiok. Nagyanyjának egy húgát portyázó törökök foglyul ejtették, hazavitték Törökországba ott a gyönyörű szép leány a szultánnak, Murádnak lett a felesége és így anyja a mostani szultánnak, Mohamednek. Tehát Hunyadi János és a szultán, ahogy ezt szüleitől nem egyszer hallotta, unokatestvérek. Miért viaskodnak egymás ellen? Természetesen a vallás miatt. A szultán nem hiszi a Jézus Krisztust, hanem istentelen pogány, éppen ezért kell irtani, ahogy lehet...

- Úrfi, úrfi, ne késztesen szólnom kormányzóné asszonyunknak!

„Orraydoth ne aasd. Nem keerdethwin wesztegy.”

- Igenis. Orraidot ne ásd. Nem kérdetvén, vesztegi!...

Jajjaj, ez nagyon nehéz parancs. Roppant nehéz annak vesztég maradni, aki száz dolgot szeretne megtudakolni a nagyoktól, de nem szólhat, mert még gyerek, és nem kérdezik. A különféle vallásokról például számtalan érdekes tudnivaló van. Milyen furcsa emberek azok a huszita csehek, akiket utraquistáknak is neveznek, mert két szín alatt áldoznak, nem elégszenek meg a szent ostyával, hanem bort is isznak kehelyből, ezért az a nevök is van, hogy kelyhesek. Aztán a görög vallásúak is milyen különösek, akik katolikusok ugyan, mégsem hallgatnak a pápára. Nagyon sok szó esett erről három esztendeje, mikor Lászlóval eljegyeztették Ulriknak, a cillii grófnak, Erzsébet leányát. A kisleány nem pápista, mert az anyja vallását követte, az pedig Brankovics szerb fejedelem leánya. Ulrik gróf vallástalan, miserülő ember, nem törődött a leánya vallásával. Hej, mennyi hosszú vitatkozás esett erről a Hunyadi-családban. De aztán vége szakasztódott a sok vitának, mert a Hunyadi-család megint összekülönbözött a gonosz Ulrik gróffal és tavaly Miklós pápa a László eljegyzését leg-hatalmasabb szavával felbontotta.

- Ejnye, úrfi, ejnye!

- Ne bosszonkodjék, reverende, immáron figyelmezni fogok.

„Mykor elegeth ewtteel fel kelly. Kezeydet esmeegh megh mosd. Istennek haalaat aggy.”

Nagyot sóhajtott a fiú. Valóban hálát adott Istennek, mert ezt a tanítási tárgyat nagyon unta. Ha rajta állott volna, folyton csak történelmet tanul. Latint is, görögöt is, németet is, olaszt is szívesen, de leginkább történelmet. Azonban a nevelő nem ismerte a tréfát, szigorúan ragaszkodott ahhoz a tanulási rendhez, amelyet még László számára dolgozott ki a jó Szanocki Gergely szerzetes, azóta már leMBERGI érsek. Abban a rendben pedig a történelemnek nem jutott több hely, mint a földrajznak, vagy számolásnak. László nagyon hanyagul tanult annakidején. Folyton apjok példájára hivatkozott, aki illiterátus ember volt, még latinul sem tudott, mégis Európa legnagyobb vitéze tudott lenni. Még a kormányzói esküformát is magyarra kellett neki lefordítani, hogy az esküt az országgyűlés előtt letehesse. A történelmet annál jobban tudta ő is. Igen kevés időt töltött ugyan otthon, a régi kolozsvári évek alatt is és most Hunyadvárában is, de ha megülhetett egy kevés ideig családja körében, mindig magyar történelemről beszélgetett a két fiúval. Főként a koronát magyarázta nekik, Szent István koronáját, amelyet a bölcs országalapító király a pápával adatott magának és nem a német-római császárral, mert országát szabadnak és függetlennek akarta tudni a németek előtt meghajló hűbéres nációk között. Később méltatlan királyok jöttek, Salamon és Péter, akik a velök elégedetlen nemzet ellen a némethez szaladtak segítségért és felkínálták a segítség árúul Magyarország függetlenségét. Ezért feni a fogát Habsburgi Rudolf óta minden német uralkodó Magyarországra. Mint most is a kapzsi, gyűlöletes Fridrik, aki megkaparította mind a szent koronát, mind a gyermek V. Lászlót, és kezében tartván a magyarok királyát is, koronáját is, nyilván minden módon ravaszkodik, hogy valahogyan a magyarok nyakára üljön. A kormányzó, ha ehhez a ponthoz ért fiait oktatásában, mindig nagyon felindult. Szikrázott a szeme, még az asztalra is ütött öklével és azt mondta, hogy ebura fakó.

- Ebből ma sem leszen tanulás, - szólt fejcsóválva a nevelő, - immár látván látom.

Mátyás ekkor eszmélt rá, hogy nyitott olasz könyv fekszik előtte, de úgy elgondolkozott, hogy eddig észre sem vette a könyvet. Reménykedve, várakozva tekintett a szerzetesre, s mikor az felállott, boldogan ugrott fel ő is.

- Odvarra vajjon mehetők-é?

- Lehet, - bólintott a szerzetes, - pótoljuk az mulasztottat estebédnek előtte.

A fiú nagy robajjal futott ki a szobából. Le a lépcsőn, ki az udvarra.

- Hajhó, - kiáltotta az udvaron futtában, - Harám, hamar, hamar az Többsincset!

Harám, a török fogolyból hunyadi lovásszá keresztelt szerecsen, már vigyorgó pofával fogadta a fiút. Fehér foga csak úgy világított orcájából. Serényen oldotta le a kötőfékről Többsincset, a kis pejkanca és kezdte kantározni. A lovacska boldogan tapogott, megismerte gazdája hangját, prüszentő röhögés tört ki orrlyukain, Harám csak ügyel-bajjal tudta a kapkodó lófejet szerszámba szerezni. Mátyás maga hozta a két nyeret, egyiket magának, másikat a lovásznak.

És már ügettek is kifelé, visszhangosan kocogva a kaputorony boltíves alagútjában. A nagy kapu nyílásán túl, amelynek nehéz, megvasalt tölgyszárnyai most zárva állottak, a paták hangja gerendásan dobogóvá lett: a várárok felett haladtak keresztül, a rovátkás korlátú hídon, végül pedig földes talajra jutottak a lólábak.

- Hajhó, - kiáltott megint a fiú.

A kis pejkanca megugrott és egyszerre nekinyúlt a hosszú vágtnak. Mögötte mértéktartóan futott a Harám jóval nagyobb fekete ménje. A fiú vállig érő zsemlyeszőke haját lobogtatta a rohanás szele, mert csak úgy hajadonfőtt ült lóra. Széles mellét nekifeszítette a levegőnek, derekát boldogan kiegyenesítette. Lóháton jóval magasabbnak érezte magát, mint gyalog. A nyugalomnak induló nap rézsútosan, vakítóan sütött, a száguldás mellett kóválygó fecskék csaptak el. A nyargalást elmondhatatlanul élvezte a gyerek. Tudta, hogy igen jól lovagol. Sőt tudta, hogy bátyjánál is jobban üli a lovat. Hasonló korú játszópajtásai, a vári tisztek fiai, vagy Hunyadra látogató rokongyerekek, Csolnokosi-fiúk, Geréb-fiúk, Pongrácz-fiúk, Bodó-fiúk között egy sem akadt, aki lovaglás dolgában csak nyomába is léphetet volna. De a megereztett kantár szilaj örömeinek ürömcsepp volt a fenekén. Mit ér mindez, ha nem állhat ki tornára? Ha nem rúgathat előreszegezett kopjarúddal, a páncélos ellenfélnek, hogy kivesse azt a nyeregből, mialatt porzik mögötte a föld? A boldog László annyit lovagolhat a tornán, amennyit akar. Sőt apja mellett már csatában is volt, már sebet is hozott haza. De ő csak tizenegy esztendő és még páncélja sincsen.

A füle mellett elsüvítő levegő ekkor valami hangot sejtett hirtelen. Meglepetve fogta vissza lovát és csettintett neki. A kis kanca előre feszítette első lábait és olyan egyszerre állt meg, hogy más lovas keresztülesett volna a nyakán. Mátyás, mialatt a lovas viharzóan vágatott el mellette, erősen figyelt. Csakugyan nem csalódott: a kaputoronyban szólt az ör kürtje. Szíve dobogni kezdett. Még jobban figyelt, hogy megértse az érhangú jelet. És egyszerre felkiáltott:

- Lackó! Lackó érkezik!

Megfordította a lovat, amely hátsó lábain táncolva engedelmeskedett, aztán megint nekinyúlt a vágtnak. Harám nemsokára utolérte. Ellenkező irányban vágattak most már. A vár mellett elhaladván, látták megjelenni a könyöklőkön a nyüzsgésnek indult várnépet. Aztán a vár alatt továbbvágattak a Cserna mentén, a dévai-úton. Nemsokára felbukkant az érkező csapat. Bátyja jött nagyon messziről, Budáról, „tizenhat lónyi csatával”, vagyis tizenhat lovasból álló kísérettel és poggyászszerekkel. Ott poroszkált az élen a kormányzó nagyobbik fia: Vajdafi László, ahogy az országban közönségesen nevezték. Páncélja pirosan csillogott, ahogy bal felől rásugárzott az alkonyi napfény.

A kisebbik fiú ügyes kanyarral odafordította a lovat bátyja mellé. Az feltolta a sisakrostélyt, ábrázata örvendezően tűnt elé a vaskosárból.

- Ejszen, nagyot futtál, Matykó!

- Isten hozott, Lackó. Apánk nem jöve?

- Jaj, dehogy jöve, igen komoly dolgokban Budán múlat. Anyánk jól vagyon?

- Jól. Immár ugyan vár tégedöt.

Lépésben haladtak most már egymás mellett, mögöttük a tizenhat páncél ízei a lólépések ütemére csörömpöltek, és sikoltva nyikorogtak a málhás szekerek kerekei. A kaputornyonyon meglibbent a zászló, amelyet most húztak fel a fiatal gazda érkezésére. A két testvér beszélgetett. Egyenetlenül, ahogy mindig szoktak: a kisebbik minduntalan nagyoknak való országos ügyeket kérdezgetett, a nagyobbik pedig enyhe mosollyal, elhárítóan felelt a kérdésekre és kisgyerekeknek való tárgyakat kezdegetett. S ahogy mindig történt közöttük, a nagyobbik fiú felnőtt felsőbbbségétől leverten türelmetlen lett a kisebbik. De a felvonóhídon egyszerre kedve szökkent. Mert bátyja így szólt hozzá:

- Mastan immár örvendezz jonhodon, mert ugyan nagy valamit hozék.

- Jaj, mit vajjon?

- Meglásd, mikoron lerakodunk.

És öccse hiába faggatta, csak nevetett. Nézte szeretettel teljesen a kicsit és csak nevetett. Kedve tellett benne, hogy nagyoskodva izgassa. Mátyás türelmetlenül ugrott lóról a kaputornyonyon túl a várudvaron, ahol anyjok várta őket. De most meg éppen kevésbé törődtek vele. Felsiettek a kontignációba, reá ügyet sem vetettek, ő izgatottan lebzsel a szekerek körül, amelyeknek vászonborítását most kezdték bontogatni.

- Ha Jézust esmérsz, Gergő, - szólt az egyik katonára, - megmondjad, mit hoztatok.

Az kis szünetet tartott, hogy a válasz hatása még nagyobb legyen, aztán kibökte a titkot:

- Kis páncélt te kegyelmednek.

A gyerek belesápadt a boldog izgalomba, de szertelen örömét leplezni igyekezett. Eszmélő kora óta erős érzéke volt ehhez, hogy másokkal szemben megtartsa méltóságát. Kivált a vár cselédjeivel szemben. Ezért lenyelte azt a vágyát, hogy mindenekelőtt az ő páncélját keressék elő a málhából. De azért ott csetlett-botlott a bontogató, rakosgató, hordogató emberek között és sehogy sem tudta, mit csináljon. Mert az ajándékot, ezt érezte, csak Lászlótól volt szabad megtudnia. Ha pedig most Lászlót megkeresi, elmulasztja itt azt a pillanatot, mikor a sóvárogva vágyott páncél kikerül valamelyik szekér rakományából. Végre döntött. Felszaladt a lépcsőn. Bár még az utolsó fokról visszanezett, hátha éppen akkor kerül elé a varázslatos ajándék. Sőt felérkezvén az emeletre, az egyik ablakon letekintett, mielőtt bátyját megkeresi.

Ott voltak anyja és bátyja, ahol sejtette őket: a kancellárián. Főbenjáró ügyeket tárgyalhattak a várnagy és Szapolyai jószágigazgató társaságában, mert a csukott ajtó mögül élénk beszélgetés zaja hallszott ki. Habozott még kissé, aztán megnyomta a vaskilincset. László hevesen magyarázott éppen:

- Kít Ujlakiékval s Garáékval köttünk, az egyesség nem ezt mondja... Mit akarsz, Matykó?

A fiú hallgatott. De vágyó arcán jól olvashatott a bátyja. Anyjokra nézett és elnevette magát.

- Ez fickó, immáron tudja, mit hoztam nekije. Jól vagyon, Matykó, páncélotat elkerhedd.

- Igen, de legottan fel is vészem. És jöszte bajt vijni vélem.

- Én? Véled? No, szép leszen az. Jól vagyon, izenjél szót majd.

Mátyás már csapta is be az ajtót és rohant vissza az udvarra. Most már másképpen beszélt.

- Hé, emberek! Az páncélotat legközelebb! Bátyám uram rendeli!

Két zsoldos ember mindjárt abbahagyta, amivel foglalatoskodott: ruhaposztó-göngyölegek lerakását. Nekiálltak egy eddig megbontatlan szekérnek és fejteni kezdték vászonborítását. Nemsokára előkerült a nagy ajándék. Darabjait gyolcssomagolásból kellett kiszedni. Itt volt minden, sisaktól a sodronyos saruig, mindegyik darab mérete kisgyereknek való.

- Gergő, - mondta a boldogságtól elszoruló torokkal, - ezt legottan felvészem. Fogjadd egyebjét, hozzadsza!

Maga a mellvértet, meg a sisakot fogta és szaladvást indult a földszinti páncélterem felé. Jókora helyiség volt ez, benne faállványokra aggatott teljes vérték sorakoztak, mint megannyi néma vitézek. A falakba vert kampókon vízszintesen sorakoztak a dárdák, valóságos sűrű rácsot alkotva. Bakokra rakva szúróshomlokú lóvérték sorakoztak a másik oldalon. És ezeldalt a falon megszámlálhatatlan kard: görbe török szablyáktól kezdve a meglepő nagyságú kétkezes, vagy másfélkezes pallosokig, amelyek pengéjén vályú húzódott végig.

Nemcsak Gergő jött be az úrfi után, hanem a fegyveres cselédek közül többen is, mintegy hízelegni a nagy esetnél való jelenlétökkel. A gyerek lámpalázasan öltötte fel először az alsó darabokat, két ember is segített neki. Eleget látta már, hogy apja és bátyja hogyan bajlódnak a sok eldugott bőrszík összekapcsolásán, de most, hogy maga csinálta ugyanezt, az egész dolog, egészen újnak tűnt fel előtte. Ültében magasra tartotta fél lábát, amelyen már rajta volt az acélsaru. Kedvetelten szemlélte a gyíkfarak módjára elkeskenyülő saru-orrot. Aztán másik lábát is acélsaruba dugta. Lábszárán serény kezek fűzőgették a vért alatti kapcsos szíjakat. Aztán a mellvértet adták rá, s ő boldogan tapintotta meg a jobbmellből kiálló kampót. Jól tudta, mirevaló az. Szíjazták, kapcsolták. Most a sisakra került a sor. Türelmetlenül várta, hogy a mellvérthez erősítsék a szabályozható csavarokkal, mert próbálgatni akarta a sisakrostélyt. Csakhogy ezen a sisakon nem volt rostély. Előtte csucsorított békaszájú arcot mutatott ez a sisak, keresztasadékan vékonyan lehetett kilátni a külső világra. Végül jött a sodronyhálós, belül bőrrel bélelt kesztyű.

Néhány lépést tett, járni próbált. A vasöltözet hősies zörgése boldogsággal töltötte el. De ugyanakkor csodálkozott rajta, hogy mekkora súlya van mindannak, amit magán hord. A vért mintha a talajba igyekezett volna süppedtetni lábát. És érezte, hogy válla izmait az állandó súlyhordozáshoz kell igazítania. Némán kinyújtotta kezét: odaadták lándzsáját. Szép hosszú lándzsa volt, bajvíváshoz való. Csavarodó kék-piros színekkel festett pózna, vasvégű. Hegye azonban tompa: a lecsapott hegy területe előírás szerint dénár-nagyságú. És végül a pajzs, a gyönyörű címeres pajzs, rajta a Hunyadi-holló.

- Lóvértet nem hoztatok?

- Vagyon az várban elegendő.

A cselédek alázatosan dicsérték a szép lovagi páncélt, formáját, verését, csiszolását. A fiú csörögve lépegetett közöttük és a lándzsát próbálgatta a mellkampóba akasztani. Egyszerre elkiáltotta magát:

- Lovat vértözzetők, de nem Többsincset, hanem bátyám uraméból. És valaki iramodjék az kancelláriába, jönne tüstént bátyám uram.

Lászlóra jó soká kellett várakozni. A gyerek minduntalan feltekintett az égre: lesz-e még elég világosság. Mert már alkonyodott, az épület már elfedte a napot. De jó időbe tartott, amíg a lovat elévezették. Alacsony nyerge volt annak, magyar módra, hogy ne lehessen a magas kápába kapaszkodni, mint a német lovagok szokták. S a ló is kisebb, mint általában a harci ménnek. Mégsem érte fel jobb lába a kengyelt. És a páncélsaru fityegően hosszú vége is

beleakadozott a kengyelbe. Két markos ember nagy lendülettel nyeregbe tolta végül az úrfit. Oldalt két ember a László várakozó lovának szárát tartotta.

Mátyás jól megmarkolta a lándzsát és térdbe akarta fogni a lovat. De kurta térdei számára túl széles volt a ló. Sőhajtott haragjában, hogy miért kicsi még. Aztán mégis csak nekiugratott, előre szegezett lándzsával az udvarnak, hogy lássa, hogyan megy ez. Fordult egyet-kettőt, roppant tetszett neki az egész. A kőlábak mentén összeverődött cselédek sokasága szegélyezte már az udvart.

Végre jött László. Ó, milyen irigylésre méltóan hanyag mozdulattal csapta le rostélyát, milyen pehelykönnyen dobta nyeregbe páncélos testét a cselédek segítségével, milyen természetes és avatott módon nyúlt a lándzsáért a csatlósok felé, milyen egyszerre kapta balkézbe a pajzsát.

Egymáshoz lovagoltak. Zárt sisakon keresztül beszélgetett a két páncélos testvér, a tizenhétéves Hunyadi a tizenegy éves Hunyadival.

- Valóságosan bajt akarsz-e vinni, te gyerek?

- Azt, azt, igen!

- De karodot ha eltöröd, magadra vess.

- Igen, igen, jó, csak immár kezdjük.

De nem ment ez ilyen gyorsan. László végignézte öccsét, egészen közel faroltatta hozzá a lovát, aztán sodronykesztyűs tenyerével a gyerek vállára csapott. És Mátyás azt érezte, hogy ami eddig kényelmetlen volt rajta, azt ez a szakértő kézütés kényelmesre csapta. Aztán a lovon igazított valamit László. Majd pedig a várva-várt gyakorlati összezsapás helyett elméleti magyarázatba kezdett. Mert sok mindenféle oka-foka van a tornának. Ott kezdődik az egész, hogy a nyeregben ülő lovak testtartása egészen más, mint a rendes lovaglásnál. Ezt a leszegett vállat, erősen figyelő tekintettel, mélyen előrehajlott testtartást soká, soká kell gyakorolni. Aztán nagy a sora a lándzsa tartásának is. Hajszálnyi távolságokon múlik, hogy a szorító marok mennyire van elfordulva. Egy gondolatnyival mélyebben markol az ember, már elromlott minden és összezsapáskor a saját lándzsája erejétől ő maga dől hanyatt ahelyett, hogy ellenfelét vetné ki a nyeregből. Az már nagy haladás, mikor arról van szó a tornatanulásnál, hogy ki kell ismerni az ellenfelet. Van, akit homlokra kell célozni a lándzsaheggyel, van, akit mellen. Aztán hogyan kell esni, ha már érzi az ember, hogy esik, mert aki ügyesen tud esni, annak keze-lába nem törik, nyaka sem.

Mátyás tisztelettel hallgatta a hosszú oktatást, de nagyon unta.

- Nem kezdjük hát?

- Várhass, golyhó. Melly módot csináljuk, sem tudatik még.

- Mert sokféle nagyon a torna formája. Például van a nápolyi forma. Ennél az egyik vívó megáll, a másik nekirohan és igyekszik kivetni, aztán a másik áll meg és az első rohan neki, végül egyszerre rohannak egymásnak. De ehhez magasabb nyereg dukál és hosszabb lándzsa. Viszont van a magyar forma, kurtább lándzsával, együttes kezdéssel, nem vágatva, hanem szigorúan ügetve.

- Az nápolyit csináljuk, - szólt sóváran a fiú, - de egyszerre kezdjük.

László kijelölte a két helyet. Kürtöst parancsolt a lépcső aljába. Három rövid kürtjel, az utolsóra kell indulni. Mialatt így készülődtek, Mátyás véletlenül felnézett az emeleti folyosóra. Ott látta anyját könyökölni, három nőcseléd és a nevelő mellette. A fiú rögtön ott hagyta bátyját és az udvar közepére ügetett. Meg akarta mutatni, hogy jól tudja a lovagi

köszöntést. Magasra tartott lándzsával üdvözölte az anyát. Az nevetett és keszkenőt lobogtatott feléje.

- Jól vagyon, Matykó, - kiáltotta le, - ne hadd magadot!

A két lovag odaügetett az udvar két végébe, ki-ki a helyére. Akkor László intett a kürtösnek. Mátyás megmarkolta a lándzsát, úgy, ahogy bátyja mutatta. A szíve erősen dobogott. Mélyen előre hajlott a nyeregben és bátyja homlokának célozta a fegyver végét. A kürt megszólalt. Három kurta hangot adott. A harmadikra a fiú megindult. A tornára iskolázott ló úgy nekiiramodott, mint a fürgeteg. Mátyás a sisaknyíláson át élesen figyelte a szemközt rohanva közeledő alak fejét és a lándzsavéget. Gondolkozni nem is ért rá, egy szempillantás alatt egymáshoz értek. A következő pillanatban már látta, hogy lándzsája az ürességbe szalad a László elhajló feje mellett, őt pedig rettenetesen zökkenő ütés éri. Már a földön is hevert. Lova megállíthatatlanul rohant tovább a lendülettől. László azonban már ott volt mellette. Föléje hajolt és talpra segítette. Cselédek szaladtak oda.

- Állj föl! Állj föl! Nyújtogassad karodot, lábadot, fejedöt, forgassad erre-arra.

A fiú szót fogadott. Cudarul nyilallott hátul a balvállá, de meg nem mukkant volna a viláért sem. Körülnézett lova, lándzsája és pajzsa után. Lovát már vezették, lándzsáját már nyújtották, s akkor látta, hogy pajzsán alapos horpadást ütött a bátyja gerelye.

- Hagyjad, - szólt László, - úgy szép az, ha mendnél több vagyon rajta.

A gyerek felnézett anyjára. Az mozdulatlan könyökölt ott, ahol előbb. Nem mondott sem dicsérő szót, sem gáncsolót. Mátyás tudta, hogy anyja akkor sem szólna, ha ő a karját szegte volna. Itt volna már azóta segíteni, de mozdulatlan arccal. Mióta csak emlékezett rá, ilyen összeszorított szájú, kemény asszonynak tudta.

Hogy anyja látta bukását, ez újabb próbálkozásra készítette. Intett az odasereglett csatlósoknak, hogy segítsék lóra. Aztán bátyjának szólt:

- Esmég.

László sodronyos kezével lefelé vágott a levegőben. Ez igent jelentett az olyan lovagnál, aki szólni lusta volt, bólintani pedig sisakosan nem tudott. De mikor lóra dobta magát, mégis megszólalt László:

- Mastan jól figyelmezz, gyermek: hogyan tudjál esni, példámon olvasd.

Felálltak megint. A harmadik kürtszóra nekirohantak egymásnak. Mátyás feszült figyelemmel célzott bátyja sisakjának homlokára. El is találta. A László lándzsája elsiklott mellette. Maga László egyszerűen hátrasiklott a lóról, mintha a paripát csak úgy kiengedte volna maga alól. Talpára esett, aztán térdre ugyan, de pajzsára támaszkodva a következő pillanatban már lábra is pattant megint. A győztes gyermek azonban sajgó fájdalmat érzett most már a jobb vállában is: saját lándzsája, mikor célba talált, megrántotta.

- Esmég, esmég, - könyörgött bátyjának, - az magyar módit hadd tapasztalnom.

- Nem bánom, de csak egyetlenben egy rundára. Az pajzsokat letesszük.

Most a kürtszóra ügetve csaptak egymásnak. Egészen más volt ez, mint az előbbi mérkőzés: valóságos párbaj, mintha csak karddal vívták volna. László a pompás mester felsőbbbségével úgyszólván csak játszogatózott. Lándzsája minduntalan váratlan irányból döfött, és Mátyásnak alaposan tartania kellett magát a nyeregben, pedig a döfések nyilván szándékosan gyengék voltak. A László lova meglepő ügyességgel került-fordult, ficánkolt, valósággal tettelegesen, sőt látható tüzrel részt vett a viaskodásban maga is. És Mátyás ámulva érezte maga alatt, hogy

az ő lova hasonlóképpen mérkőzik. A játék kifogyhatatlan változatokkal járt, és ő a maga esze szerint, a kezdő gyámoltalan igyekezetével próbálkozott támadni bátyját, de mindig elkésett egy gondolattal. A két lovas állandóan körben forgott, a lovak hol hátráltak, hol ügyesen közelebb szökkentek, lándzsanyelek hangos koppanással ütődtek össze, néha a páncélok erősen csörömpöltek. Mátyás már jó sok döfést kapott, magában be kellett látnia, hogyha bátyja komolyan akarta volna, ő már tízszer is elterült volna a földön. Ekkor hirtelen azon vette magát észre, hogy László lándzsavége ravaszul befurakodik az ő teste és nyerge közé. Védekezni próbált, de hiába volt minden, csak a levegőben hadonászott a maga folyton elkéső fegyverével. László alája feszítette a lándzsát és egyszerűen kifordította a nyeregből. Menthetetlenül zuhant. De nem a földre: egy katona máris ott termett és zuhantában ügyesen elkapta.

László leugrott a lóról.

- Dicső tornás leszen belőled, fiú. Hogy az lovat remekül megülöd, mindég mondtam.

A fiú elpirult a dicsérettől a sisak alatt. Hiszen az ország második leventéje dicsérte meg, apjuk után a legkülönb hírű. Gyorsan visszakapott még utoljára a lóra, hogy lovagi köszönnel üdvözlje anyját.

- Dicsérlek, Matykó, - kiáltott le a kormányzóné keszkenőt lengetve, - ebben még nagy mester leéendsz, akárki meglássa.

Mind a két válla cudarul fájt és most vette észre, hogy egyik bokáját is megrántotta. De megkeményítette magát és legénykedve ment befelé! Tulajdonképpen még órák hosszát elnyargalt volna így, ékes lovagi módon, felnőtt-páncélosan, de közben sötétedett már. És tudta, hogy még tanulnia is kell.

A páncélteremben a fekete Harám vigyorogva segített lehámozni róla a vértet. László azonmód vértesen ment vissza anyjához, szokása volt, hogy otthon is gyakran magán tartotta a páncélt és csak étkezéshez vetette le, mert ezt jó testgyakorlásnak vélte. Mátyás pedig megelégtelte a sok súlyt magán hordani. Most már kezdte látni, hogy mi minden apró megpróbáltatással jár a lovagi sor. Tudta, hogy másnap erős izomlása lesz, de ennek örült, mert az izomláz fájdalmában különös módon valami testi öröme tellett.

Simon, a vár páncélkovácsa, vette gondjaiba a gyerek első vértjét. Kopogtatta, nézegette, bólongatott hozzá.

- Ez mán igen, - volt vélekedése a budai munkáról.

Aztán kirakodott szerszámaihoz fordult. Volt ott olajos tégely, zsír, harapófogó, bőrvágó olló, reszelő, verő, véső, csiszoláshoz való finom fővény, valóságos céhbeli kiállítás. Mert ahogy a selyemzekét, meg a szattyáncsizmát megápolja és rendbe teszi este a belső lakáj, ugyanúgy elfoglalkozik a vas-öltözettel a páncélkovács. Mátyás nekifeszült, hogy ezt az érdekes műveletet végig fogja nézni. De nem adatott meg neki ez a multság. A küszöbön megdördült a nevelő hangja:

- Megtérünk az grékus nyelvhez, úrfi!

Végső pillantással elbúcsúzott szeretett páncéljától, aztán ment a grékus nyelvhez. Sajogva sántikált fel a lépcsőn, mind a két válla kínosan fájt. S a szobában, mikor a lecke céljából elhelyezkedett, minduntalan fészkelődni kellett. Akárhogy tartotta a vállát, mindenképpen fájt. Mégsem vetett rá sok ügyet. Egész kicsiny korától kezdve mindig azt verte belé atyja, hogy a testi fájdalmaikat le kell nézni, a hidegtől és melegtől való szenvedéssel a méltó ember nem törődik. Hagyta tehát fájni vállait és beleütvén a lúdtollat a nagy fekete kalamáris bodzatentájába, írta a nevelő diktálása után cirkalmas görög betűkkel: „Ó kszein, angeilon

Lakedaimonioisz...” Amit leírt, azt a nevelő megnézte, a helytelen helyezeteket és ékezeteket kijavította, aztán visszatolta elébe az írást, hogy most már fordítsa le. Ezt a fajta tanulást szerette. Minden nyelvet szeretett. Könnyen és folyékonyan fordított:

- Idegen, vigyed hírben az spártaiaknak, hogy imitt fekszünk, törvényeinknek szót fogadtak...

Az ilyen görög lecke már csak azért is jó volt, mert fordítás közben görög történelemről lehetett beszélni. Ezzel a disztihonnal kapcsolatosan például Miltiadésről, aki a marathoni völgyben megverte kevesedmagával azt a rengeteg sok perzsát. Akárcsak egy Hunyadi János. De aztán másutt megverték, ráadásul otthon országgyűlés elé állították, börtönbe csukták és ott csatateri sebeiben meg is halt. Tudniillik egyik csatában leesett a lóról és csúnyán összetörte magát, innen származtak sebei.

- Olly rosszul lovagoltanak az grékusok, reverende?

- Nyilván.

- Az magyarok jobban értik.

- Jobban.

- Apám hogy lehullna az lóról, lehetetlen. Sem László.

Itt a levegőbe nézett, igazított egyet sajtó vállain, aztán folytatta:

- De én mindkettejüknél jobb lovas leszek.

- Nono, - mosolygott a szerzetes, - ugyan köti ebet az karóhoz egregiusságod.

- Jobb leszek. Jobb vitéz is leszek. Nem nyugoszk addig.

Ha ilyeneket mondott, túlon túl széles szája elvékonyodott és szeme kicsire húzva megszükül. És gyakran mondott ilyeneket. De a nevelő nem horholta. A gyereknek olyan volt az esze, mint a tűz. Ha nagyokat fogadkozott, még el is lehetett hinni neki. Azonkívül a kormányzóné külön is megparancsolta, hogy a gyerek becsvágyát minden módon táplálni kell. A páter tehát nem szólt. Új görög szövegen gondolkozott, amelyet diktáljon a gyereknek. De a folyosó felől csengőhang hallatszott: az estebédet jelentő. Egyszerre pattantak fel mind a ketten. Éhes volt a pap is.

Rendszerint együtt ettek a várnép jobbjaival mindnyájan, igen hosszú terített asztalnál. De ha főbenjáró dologról kellett beszélgetniük a családtagoknak, ami nem ritkán megesett, csak nekik magoknak terítettek a kormányzóné egyik szobájában, így volt most is: László annyi mindenféle fontos üzenetet hozott apjától, hogy most magok között ettek. Még az inast is kiküldték, ha a közös tál már az asztalra került.

Hárman voltak csak: a keményarcú anya, akinek fejét előbb szűkre kötött fehér selyemkendő, s azonfelül fekete csuklyaszerű főkötő övezte; jobbról a nagyobbik és balról a kisebbik fiú. Nem szép gyerek egyik sem. Vállig érő és ott egyenesre vágott sárga hajuk még csak megjárta volna, de kurta lábú mind a kettő, csak derekuk hosszú. László valamivel magasabb. Feje mind a kettőnek túl nagy a középtermethez, orruk feltűnően erős és horgas, kivált a Mátyásé, szájak nagyon széles. Viszont szeme mind a kettőnek mély és okos, vállok daliás, mellkasuk meg éppenséggel hatalmas. Anyjokhoz, apjokhoz alig hasonlítottak, valahol a felmenők valamely oldalágán kellett volna keresni, akire visszaűtöttek.

Mikor enni kezdtek, az anya és a nagyobbik fiú egy nyilván már régóta folyó beszélgetést folytattak. A lakáj kiment és László így szólt:

- Szemembe mondani általlották, de aligha az hátamnak mögötte. Az mendemonda meg-vagyon, ez valóság.

És miután az anya nem szólt erre semmit, csak merev arccal nézett maga elé, László némi habozás után nyíltan neki szegezte a kérdést:

- Mit tud efelől asszonyanyám?

Hunyadi Jánosné előbb gondolkozott, majd lassan így válaszolt:

- Nem tudok bizonyost, fiam. Apátokat soha felőle nem kértem, ő meg maga szántából nem említette.

Mátyás érezte, hogy itt valami nagyon érdekes és fontos dologról van szó. Nem tett kérdést, de erősen figyelt evés közben. Az anya ránézett. Látható volt pillantásán a habozás, hogy ilyen kisgyerek előtt mondja-e, amit mondani szándékszik. Végül úgy döntött, hogy mégis mondja. Általában úgy kezelte tizenegy éves fiát, ahogy a tizenhat éveseket szokás. Tovább beszélt.

- Apátok apjának az hunyadi Vojkot tudom. Ki Sándor alvajdának vala fia. Ilyen szimpleksz dolog volna ez hát. De hallani mást, nagyobb.

- Ezt mondja asszonyanyám, - sürgette látható izgalommal László, - ezt hagyja tudnom.

- Hallani, hogy mikoron az néhai Zsigmond király Erdélyországban forgolódott volna, esmérte nagyanyátokat az nevezetesen szépséges Morzsina Erzsébetet. Esmérte, szerette. Morzsina Erzsébet néki szülte, így mondatik, Jánost, az ti apátokat.

Mátyásnak a torkáig kalapált a szíve, mint üllőn a verő.

- Nos? - unszolta egyszerre rekedt hangon László.

- Azután osztán nagy dónációkat adott volna az mondottam Vojknak, hogy Erzsébet hitvesül elvögye az. El is vötte. Számos gyermekük született, ejszen bátyáitokat s nénéiteket esméritek. De az első fiú, vagyis apátok, mihamar az királyi udvarhoz beszereztetött apródul. Zsigmond király ugyan kedvelte, minden hová magával vitte. Valamint gazdaggá tette. Mikoron meghalt, az ő törvényes fia, Albert király, untalan csak nevelte az gazdagságot. Ma ott tartunk, ahol tartunk, ez országban nálunk gazdagabb nincs. Többet néktek nem mondhatok, mert nem tudok mit mondanom. Hanemha azt nem, hogy miként az én Szilágyi-nemzetségemben sárga haj soha nem találtatott, akképpen az Vojk-fajta is mind fekete. De az luxemburgiak, az kikből Zsigmond is, szőkék.

A két fiú sokáig hallgatott. Sápadt volt mind a kettő. A nagyobbik szólt megint:

- De ha csak mendemonda ez, Zsigmond és Albert királyok mi okon töttek illy nagy-gazdaggá minket, ki csak királyokhoz fogható birtok?

- Nem tudom, fiam.

Megint hallgattak. Aztán megint László kérdezett, akinek révedező tekintetén látszott, milyen zakatolva dolgozik az esze.

- Mondja, asszonyanyám, hány esztendő vala Zsigmond király, mikor amaz Morzsina Erzsébet apánkot szülte volna?

- Kiszámoltam; huszonegy forma.

- Apánk errül soha szót nem tött asszonyanyámnak?

- Soha. Igen szerette nagyanyátokat. Ki egyébaránt amaz Vojk elholtának utána másodszor esmég nőül ment Csolnokosihoz, ezt tik is tudjátok.

Most végre megszólalt Mátyás is.

- Asszonyanyám, én ez dologban lelköm szerént hogy mit higgyek, nekem mast megmondja.

A kormányzó felesége felemelte a fejét.

- Semmit sem kell hinned, gyermek. De úgy viseld magadot, mint ki az koronás király onokája. És mindketten az sorstul azt követeljétök, ki az királyok véreinek meg nem tagadtatik. Az Ujlakiaknak s Garáknak praktikájokról mondjál még egyebet, Lackó, emez dologról elegendőt szóltunk és soha többet nem szólandunk.

László áttért a budai dolgokra, de Mátyás most már nem tudott odafigyelni. Ha az ő apja Zsigmond király fia, akkor ebből az következik, hogy V. László, a gyermekkirály, Zsigmond leányának a fia, neki édes unokatestvére. Pontosan unokabátyja, mert sokszor mondták neki, hogy a király nála egy nappal idősebb. De akkor V. László Zsigmond leányának a fia csak, míg ők itt ennél az asztalnál Zsigmond fiának a fiai. Miért nem Lackó a király most Magyarországon? Rápillantott bátyjára. Homályosan, gyermeksejtéssel megérezte ebben a pillanatban, hogy bátyjának sok minden megjegyzése, önkéntelen mozdulata régóta ugyanezt a gondolatot árulja el. S ha most Lackó volna a király, akkor ő volna a kisebbik király, mint ez már nem egyszer megtörtént az Árpádok között. És ha, Isten őrizz, Lackó király meghalna, akkor most ő... nem, nem, erre bűn gondolni, Lackó csak éljen mennél tovább, a Jézus őrizz meg őt a csatákban.

Anyja és bátyja most az ő nevét említették. Erre felfigyelt.

- Még Matykónak nem is szóltunk, - mondta László.

- Azám, Matykó, - szólt az anya, - nagy újság vagyon. Apád egyességet tött cillii gróffal. Azt izeni néked a te apádurad, hogy eljegyzöd mátkádnak Ulrik gróf leányát, Erzsébetöt. Emlékezel az jó kis Erzsébetre.

- Ki Lackónak volt mátkája?

- Az. Tíz éveske mastan, idestova nászotokot megürendjük. Ő lészen az feleségöd, mi házunknak nagy hasznára és gyarapodására. Lackónak penig az Gara nádorispán leánya lészen felesége.

- Igenis, - felelte a gyerek engedelmesen.

A kis Erzsébetre gondolt, aki már járt itt nálok Vajdahunyadon. Csak úgy homályosan emlékezett rá. Csenevész, könnyen síró, ijedt kis gyerek volt, németül kellett vele beszélni. A szerb király unokája. Mint ahogy ő alkalmasint Zsigmond király unokája. A kormányzóné most felállott, hogy imádkozzék, felállottak a fiúk is. László még ott maradt az anyánál, őt aludni küldték.

Mikor levetkőzött, gondosan megtapogatta egész testét. A válla erősen fájt, ha érintette, egyik bokája alaposan megdagadt. Vállat vont. Holnap nagy torna lesz az új páncélban. Ha Lackó nem áll kötélnek, majd akadnak a várban bőven, akik kiállanak. Elsősorban állandó játszópajtása, Bodó Gáspár. De meg valószínű, hogy holnaptól kezdve rendszeres leckeórán fogja tanulni a lovagi tornát.

Ó Istenem, csak már tizennégy éves volna. Apja megígérte neki, hogy tizennégy éves korában lovaggá fogja ütni. Akkor már férfinak tekintheti magát. És készülhet nagy dolgokra. Apjától bizonyosan fog kapni egy-két országot. Mert, hogy apja meg fogja hódítani az egész mindenséget és a világ ura lesz, az kétségtelen. Ő pedig mindezeknek az országoknak egy részén uralkodni fog. Mint ahogy az anyja ma esti tanítása szerint jár is neki.

Ezzel aludt el, mialatt fájó vállalai miatt gyakran fordult egyik oldaláról a másikra. Hogy vőlegény lett, azt teljesen elfelejtette.

II.

Hogy lovag legyen, arra csak várnia és még mindig várnia lehetett csupán, de e helyett más nagy dicsőség érte. Gróf lett. Még nem volt egészen tizenhárom esztendő, mikor a király apját, Lászlót és őt örökös beszercei gróffokká nevezte ki. De ehhez nagyon sok mindennek kellett előbb történnie, olyan országos dolgoknak, amelyeket - a nagyok beszédét hallván és mindenkit folyton faggatván - egyre világosabban és összefüggőbben kezdett érteni.

Mióta csak gondolkodni tudott, mindig úgy beszéltek V. Lászlóról, a gyermekkirályról, mint aki foglya Fridriknek, a német-római királynak. Ez a Fridrik a kis király egyik nagybátyja volt. Mikor Albert király meghalt, a kis László még nem élt. Néhány hónappal később született. Az özvegyen maradt anyja, Erzsébet, aki Zsigmondnak volt a leánya, magához ragadta a szent koronát és a csecsemővel együtt elmenekült Fridrikhez. A Fridrik védőszárnyai alatt aztán a csecsemőt megkoronázták a szent koronával, így lett belőle V. László. De a magyarok jó része nem ismerte el érvényesnek ezt a koronázást. Kisvártatva behozták az országba Ulászlót, a lengyel királyfit, aki Nagy Lajosnak volt az unokája, és szent korona nélkül ugyan, de megkoronázták, így az országnak jó darabon át két királya volt egyszerre. A Zsigmond unokáját megkoronázták a szent koronával, de a jogar, a kard, az országalma és az apostoli kereszt nélkül, mert azok itthon maradtak. Viszont Nagy Lajos unokáját megkoronázták egy ideiglenes koronával, a jogarral, a karddal, az országalmával, az apostoli kereszttel, de a szent korona nélkül. Egyik magyar ezt, másik magyar amazt tartotta érvényesnek. Hunyadi János egyiket sem. Titokban meg is próbálkozott, hogy behozzon a magyar trónra egy harmadikat. Alfonz aragóniai királyt. Követségek útján sokat tárgyalgatott és alkudozott is vele, de a dologból nem lett semmi. A magyar trónon valóságosan Ulászló ült, mígnem meghalt a várnai csatában. Most már V. László egyedül maradt a király. De Hunyadi Jánosnak most is az volt az álláspontja, hogy nem ismerte el magyar királynak a gyereket.

Kit akart hát királynak? Ezt Mátyás nem tudta. Azokból a beszélgetésekből, amelyeket apja és anyja zárt ajtók mögött folytattak az olykor Hunyadra érkező nagyúri vendégekkel, hozzá nem szívárgott ki semmi. Ha Lászlót faggatta, az röviden intézte el:

- Azt még tudnod nem szükséges, kicsiny vagy, várhass.

Annyi biztos volt, hogy Hunyadi János új királyt szeretett volna választatni a magyarokkal. De ezt keresztülvinni már nem volt olyan egyszerű. Mert az országban voltak még nagy gazdagságú, befolyásos urak mások is, akik Hunyadi János egyetlen lépését sem nézték jó szemmel: voltaképpen egyetlen család nagy atyafisága valamennyi. Mátyás szabatosan és részletesen tudta ennek az atyafiságnak összefüggéseit, mert a várban állandóan erről beszéltek, s ő, amennyire emlékei visszanyúltak, alig is hallott egyebet.

A következőképpen volt ez a rokonság. Gara Lászlónak, a nádornak, az ugyancsak nádorviselt Gara Miklós fiának, első unokatestvére volt Erzsébet, az özvegy királyné. Mert egy-egy cillii grófkisasszony volt az anyja mindkettőnek. Tehát a nádor másodízű nagybátyja volt V. Lászlónak. A cillii grófkisasszonyok fivérének a fia volt Ulrik gróf. Ez elvette feleségül Brankovics György szerb király lányát, dédapja amellet a páduai herceg volt, dédanyja pedig bosnyák királyleány. Azonkívül ő is nagybátyja volt V. Lászlónak. A Gara-rokonsághoz tartoztak a Bánfiak is, mert egyazon törzsöktől származtak, de a család két ágát kétféleképpen hívták. Azután: a nádor édes nagynénjét elvette feleségül Szécsi Miklós tárnokmester. Ennek leányát pedig Újlaki Miklós vette el, akinek családjában örökletes volt a macsói bánság. Az atyafisághoz tartoztak a Szécsényiek is: egy Szécsényi, meg a nádor nagyapja két nővért

vettek feleségül. Ha az ember az ujján összeszámolta ezeket az unokatestvéreket, sógorokat és nagybátyákat, nyolc-tíz dinasztíát talált közöttük, és úgyszólván valamennyi magyar zászlósúr közülök került ki. És valamennyien rokonságban lévén a gyermek V. Lászlóval, őket a gyermekkirály ellen mozgatni annyi lett volna, mint saját hatalmok ellen harcba küldeni. A cillii gróf, Gara nádor és Újlaki bán voltak a nagy családi sokadalom elismert vezérei. Érdekők volt a Habsburg-Luxemburg-vérség uralkodását jogosnak és szentnek tekinteni.

De hiába voltak oly hatalmasak és nagyok: a homályos származású Hunyadi János gazdagabb volt valamennyinél. Teméntelen föld jutott neki adományul a Zsigmond és Albert kezéből. Európára szóló hadvezér is volt, a pápaság szemefénye, az egyetlen, akire a török veszedelem ellen számítani lehetett. A fejtelenség idején nem is gondolhatott senki másra, mint Hunyadira, mikor kormányzót kellett választani. Az ő családjának nem volt fényes atyafisága. Az apró nemesség falusi világából vetődött felszínre, mintegy ember nem járta erdélyi rengetegekből lépett elé, hogy a sok összerokonosodott, királlyal is atyafiságos mágnásnál magasabbra hágjon.

Magasabbra hágott, de nem bírta velök. Százszorta külön ember volt, mint azok közül külön bármelyik. De összetartó, szoros sokaságuk fala ellen nem tehetett semmit. Életöknek, hatalmoknak záloga volt az a gyermek, akit V. Lászlónak neveztek. Akárkit szeretett volna királynak Hunyadi János, ezt a vágyát vissza kellett fojtania. És hogy nyugodtan országolhasson, békességet kellett tartania azokkal, akik mint fölējök kapaszkodottat mélységesen gyűlölték. Minduntalan szerződéseket kötött Ulrik gróffal, Garával és Újlakival, hogy mikor a török ellen kell mennie, nyaranta, nyugodt lélekkel hagyja hátra az országot.

És ezalatt V. László nem lakott az országban. Testvérnénjeivel Fridrik udvarában élt. Fridrik gyámként vette át a három gyereket, de börtönörként tartotta őket magánál a magyar koronával együtt. Nyilvánvaló volt, hogy miért: a fiú Magyarország, Csehország, Morvaország királya és Ausztria hercege volt. A négy ország nagyjai folyton követelték királyukat a ravasz Habsburgtól, ő pedig csak eltárgyalgatott velök, feltételeket szabott; leste, hogyan lehet legtöbbet keresni. Kivált a magyaroktól, akik a koronájukat is mindenáron haza szeretnék volna kapni. Sürgős semmi esetre sem volt Fridriknek a dolog. Várhatott, míg a gyermek annyira megnő, hogy érett lesz a trónra. S ha közben netalán meg találna halni, a magyar korona ott maradt a gyám kezében. Mikor végre a királyukat követelő nemzetek türelmüket vesztvén, fegyverrel támadtak rája, kiegyezett. És ez az egyesség Hunyadi János kormányzói állásába került. Fridrik kötelezte magát, hogy a gyermekkirályt szabadon ereszti, menjen saját országaiba uralkodni. Magyarország tehát a koronát még mindig nem kapta ugyan vissza, de megkapta a királyt. A Habsburg-igény hazajött Pozsonyba, hogy trónra üljön s ezzel semmivé tegye a királyválasztó szándékokat. Ebbe kellett belemennie az ország kormányzójának, Hunyadi Jánosnak. Kormányzóra többé nem volt szükség: majd uralkodik és kormányoz a tizenkét éves király. Hunyadi János hét esztendei munka után letette tisztségét. Ulrik gróf és a nagy sokadalmú atyafiság diadalt ünnepelt. A nyakukra nőtt köznemest sikerült lerázniok magukról. Menjen vissza görbe országába és főként hadakozzék a török ellen, ha kedve tartja. De megalázni azért nem merészték. Hogy az ország éléről tisztességgel távozhassék, megtették a magyar hadak főkapitányának, az országos jövedelmek felügyelőjének és Beszterce örökös grófjának, nagyobbik fia pedig a horvát és dalmata bánságokat kapta. A gyermekkirály eljött Pozsonyba, felesküdött a hitlevélre, aztán nagybátyja, a cillii gróf társaságában visszatért Bécsbe, hogy ott saját udvart tartson.

Igy lett Mátyás besztercei gróf. Ez három változást jelentett az ő saját gyermeki életében. Nevelője és a torna végett hozatott újabb oktatói már nem egregiusnak, hanem magnificusnak szólították, mint a mágnásgyerekeket. Azután minden holmiját, amelyben címere szerepelt, át

kellett festeni, veretni, vagy hímezteni. Mert a grófi ranggal megnagyobbodott címer járt: az eddigi holló mellé, amely a címerlevél leírása szerint „sárga vagy kék mezőben kissé megemeli szárnyait és csőrében aranygyűrűt tart”, a királyi levél még oroszlánt is rendelt. Végül pedig az volt a legnagyobb változás, hogy most sokkal többet látta apját.

A kormányzó hazaköltözött Vajdahunyadra. A vár egész élete megváltozott. Az anya, aki eddig maga intézte a roppant Hunyadi-vagyon dolgait, átadta a vesződséget a hazatért család-főnek és többet foglalkozott a kisebbik gyerekekkel. A nagyobbik elkerült hazulról, mert a szepesi vidéken egy Giskra nevű cseh nagyúr plántálta be magát a várakba, pénzt veretett, fosztogatott, fejedelem módjára uralkodott. Ezt ki kellett onnét kergetni, az udvar sereget rendelt ellene és a fenyítő hadjárat vezéréül Hunyadi Lászlót jelölte ki. Lackó tehát egy tavaszi reggelen elment a háborúba.

Matykó otthon maradt szüleivel. Mennyei boldogságban úszott, mikor együtt ülhetett velők. Különösen apjára úgy nézett, mint a hívő, akinek megjelent az istenség. Figyelte barázdás, a naptól erősen megbarnult arcát, őszes szálakkal keveredő fekete bajszt. Páncélhoz szokott cammogó lépteit, keze mozdulatait önkéntelenül utánózta. És nem múlt el nap, hogy az valami külön örömet ne hozott volna neki. Egyszer a vívását dicsérte meg atyja, egyszer együtt lovagolhatott ki vele a Cserna völgyébe, egyszer meg görög levelet tett eléje apja, hogy fordítsa le, mert bizalmas helyről jön és még a kancellisták orrára sem szeretné kötni. A latin levelek közt is akadt ilyen bizalmas. De mikor ezekhez ültette le a fiát, a gyerek csodálkozva látta, hogy apja elég folyékonyán fordítja a szöveget és csak néha akad meg.

- Ejszen atyám uram latinul nem értett, eddigelé úgy tudtam.

Hunyadi János a bajsza alá mosolygott, mint a diák, aki jó bizonyítványt hoz haza.

- Nem értettem, való. De mikoron kormányzó löttem, fejemöt nekivetöttem.

- Tanúlt?

- Tanúltam. Naponta. Akárcsak magad. No nézzük tovább.

A gyerek azonban nem a szövegbe nézett, hanem imádott apjára. Mélységes hálát érzett iránta, hogy még tökéletesebbnek láthatja. Szerette volna átölelni azt az apai nyakat, amely barnapiros volt, szinte cserzett, a hosszú, őszülő haj alatt és olyan éles ráncok szeltek keresztül-kasul, amilyenek az agyagos talajon láthatók, ha megrepedez. Aztán az apai kézre nézett, amelynek sebhelyes, benőtt körmű, barna ujjai a betűk közt tévedeztek. Ez a kéz védte egész Európát a pogányság ellen. A gyerek valami lelkes sajgást érzett melle rekeszizmában a boldog izgalomtól.

- Mi lőtt, hé?

Szerette volna megmondani, kiáltva: „Boldog vagyok, hogy apám te vagy”. De anyja mindig arra nevelte, hogy érzelmei kitörését fojtsa magába, azokat szóba önteni tiltja a férfiúi szemérem és a méltóság. Hallgatott tehát, fejét rázta és buzgón folytatta a latin levél olvasását.

A legszebb órák mégis azok voltak, mikor apjának mesélő kedve támadt. Ritkán tette és csak meghittjei között. De akkor színarany gyönyörűség volt hallgatni. Egyszer hosszan elmondta, milyen volt az, mikor Zsigmond királlyal leutazott Itáliába. Máskor csatáiról beszélt, elmagyarázta a törökök harci szokásait, furcsaságait, különös vallásukat. Vagy Girzsikről beszélt, a cseh nagyúrról, akit másképpen Pogyebrádnak is neveztek s aki körülbelül olyan súlyt jelentett László király Csehországában, mint ő László király Magyarországon. Sokat utazott, sokat küszködött világéletében, volt már fogságban is, számtalanszor érezte magát a halál torkában, de ha mesélni kezdett mindezekről, nem volt mondókájában semmi izgalmas és lélegzet-

elállító. Inkább az udvarházában üldögélő kurtanemes csendeskedélyű adomázása volt ez, el lehetett volna akár reggelig hallgatni.

Akkor azonban egyszerre szűkszavú lett Hunyadi János, ha ellenfeleiről került szó. Mikor Cilli grófját, Garát, vagy Ujlakit említették előtte, egyszerre mozdulatlanná vált az arca. Az anyáé máskor is merev volt s ha ilyenkor együtt volt a házaspár, a gyerek meghökkent érdeklődéssel szemlélte szüleit. Úgy ültek ott, mint két rejtelmes testvérszobor, akiknek hallgatása mögött az egész világ számára fontos dolgok rejtőznek. A gyerek éppen ezeket a dolgokat szeretne volna tudni. De nem kérdezett. Nem illett szólania, ha nem szólították.

Annál beszédesebb volt Mihály bácsi, anyja testvérbátyja, aki olykor ellátogatott hozzájuk. Sok lóval jött, szerette maga mögött a nagy csapatot. Már az udvaron hangosan hahózott, szeme élénken villámlott cigányos képében. Soha nem volt közömbös kedve. Vagy roppant jókedvűen örvendett valaminek s akkor kedvére szolgált minden, vagy pedig rájött a rossz óra, akkor meg az egész világra haragudott, éktelen méreggel szidott mindent és mindenkit, bajsza reszketetett a felindulástól és a cselédekre nem egyszer kardot rántott. Azok hanyatt-homlok menekültek közeléből.

Két unokaöccsét igen kedvelte. Azok is szerették őt, bár kényelmetlen volt nekik, hogy a zsarnoki hajlandóságú nagybácsi minden dolgukba belebeszélt, ellentmondáshoz nem szokott hangon rendelkezett felőlük, beszélgetés közben érvelő megjegyzéseiket nyersen agyonkiabálta. Mátyás mégis mindig a nyomában settenkedett, társalkodni igyekezett vele. Mert tőle sok olyat megtudott, amiről szülei rendszerint nem beszéltek előtte. Ha módját ejthette a gyerek, hogy elkísérte reggeli lovaglásán, percek alatt éppen azokról a nagyokról volt szó, akikről apja oly makacsul hallgatni szokott.

- Ulrik, - dohogta Szilágyi Mihály, - az is ember? Kendőzi magát szagos vizekkel, meg mifénével. Pocakját szőttes övvel szorítja, hogy karcsúbbnak tessen. Szakállát szálanként tépdesei, hogy közönségösen ne tudassék, mennyire üti immáron a dér ökgigymét. Guta csapja meg: tizenkétezör aranyt kapzsol minden évre ország pénziből. Az taknyos király huszon-négyezret. Hogy apád erre áment mondott alkukor, meg nem érthetöm. Pénzt ezökbe? Az ám. Kardot beléjük, nyavalyások.

- Megölni? - kérdezte a fiú ravaszul, hogy még többet halljon.

- De meg ám. Ők el nem emésztenenek mindnyájunkot ugyan? Apádnak mindig mondom: résen légyön, mihint Ulrik gróffal vagyon, ételre-italra ügyeljen, mert, hogy az megégetni kíván bennünköt, tiszta sor.

- Mért kíván megölni minket Ulrik gróf?

- Mért, te buta. Mert királyhatnék. De abbul nem öszik. Oda más fog ülni.

Egy darabig hallgatva baktattak egymás mellett a gyepes úton. A gyerek feszülten várt most, de nem nézett oldalt, mint ahogy nem moccan, csak figyel, aki legyet akar fogni. És csakugyan, Szilágyi Mihály kisvártatva megszólalt.

- Nem hallád-é, ha vajjon mit ír Szepes felől Lackó bátyád?

- Nem.

- Apádat kérdeni feledtem. No, majd megkérdöm.

A fiúban minden mondatnál világosabbra gyulladt a dolgok ismerete, ha így beszéltette nagybátyját. Ha Mihály bácsi az után a sejtelmes kijelentés után kisvártatva, hogy a trónra Ulrik gróf helyett más fog ülni, mindjárt Hunyadi Lászlóról kérdezett valamit, azt a fiú éles

figyelme azonnal észrevette és összekötötte. S ahogy hetek és hónapok múltak, senki által nem tudottan tárult ki benne az élet, a hatalom, a küzdelem, a birtoklás, az egyezkedés, a versengés természetes képe. Ha a világon való lét képét le akarta rajzolni magában, mindenek közepén a korona arany tündöklése sugárzott előtte s körülötte mohó, fogukat összeszorító, sóvár tekintetű hatalmasok, akik életre-halálra figyelik egymást s miközben nyájas arccal egyességeket és eljegyzési szerződéseket beszélnek, az alatt hátok mögé rejtett kezökben élesre fent tört szorongatnak. Jaj annak, aki egy pillanatra elszórakozik és nem figyeli a többit. Ő most vőlegénye volt Ulrik gróf leányának. Ugyanakkor Ulrik gróf, ha lehetett volna, sorra leölte volna őket, az egész családot. Viszont Mihály bácsi szívesen megmártaná kardját Ulrik grófban. S ugyanekkor Hunyadról embereket küldtek Itáliába, hogy ott olyan nászajándékokat vásároljanak, amiket csak királyok szoktak. Nyolcezer dukátot kaptak a küldöttek, hogy ékszereket, bársonyokat, selymeket, szerszámokat, drágaságokat vásároljanak Velencében, ahol Európa szerte legjobban lehetett vásárolni, mert keletről, nyugatról odahordott a kereskedés mindent. A hunyadi küldöttek egyik levelet a másik után írták, hogy megint találtak valami gyönyörűséges darabot, amelyet halálos véték volna meg nem venni. Végül nyolcezer dukát helyett tizenháromezret költöttek. De amit kincses szekereiken hazahoztak, azon a rengeteg drágaságon nyitva is maradt szeme-szája mindenkinek.

Ő tehát feleségül fogja venni a cillii Erzsébet grófkisasszonyt. Ha a felnőttek közül addig valakik meg nem ölik egymást a folyton-folyvást folyó hatalmi harcban.

Erről a harcról érdekes hírt hozott az a papi ember, akinek társaságát Mátyás ugyancsak igen szerette s aki, mint a Hunyadi-családnak benső jóembere, szintén megfordult Vajdahunyadon. A váradi püspök volt ez. Szrednyai Jánosnak hívták, másképpen Vitéz Jánosnak, ő vezette a királyi kancelláriát, ott szolgált immáron húsz esztendeje és mivel Itáliában igen nagy és sok tudományokat szedett volt magába, gyorsan is haladt. Hunyadi János kormányzósága alatt ő volt a kormányzó jobb keze. Ha valami nagyon szép latin levelet kellett írni, vagy ha valamely külföldi követségben nagyon szép latin orációt kellett kivágni, oda csak Vitéz János lehetett az elküldendő. Mire a kancellárságig felvitte, már egész Európa tudott róla. Még német földön sem akadt párja klasszikus latin ékesszólásának, pedig mostanában a világ sokkal nagyobb fontosságot tulajdonított a klasszikus latinnak és görögnek, mint azelőtt akármikor.

Hunyadi Jánosnak, mint főkapitánynak is, mint országos jövedelem-felügyelőnek is, fel-fel kellett mennie Pozsonyba. De ilyenkor gyorsan járt, egy hónap alatt meg is fordult. Mégis, nyári időn, mikor gazdasági dolgaira jobban kellett ügyelnie, szívesebben vette, ha a kancellár jön le hozzá Vajdahunyadra. Járt az itt már elégszer, a fiúkkal is eléggé összebarátkozott.

Most csak Mátyást találta otthon, László még mindig a felföldön hadakozott Giskra elvete-medett, rablásból élő alvezéreivel és nem igen boldogult velök.

- Orcád, mint a rózsa, magnifice! Örvendezek látásodon.

- Köszönöm, János bácsi, jól vagyon-é?

- Jól, magnifice, de már az vánkösöm alatt ott az „De senectute” Cicerótul.

A papot, aki erőteljes termetű, makkegészségű ember volt és nem igen lépte még át a negyvenötöt, nagy nyájassággal fogadták Vajdahunyadon. Hunyadiné az udvarig jött le eléje a lépcsőn, pedig az csak igen nagy uraknak járt. Íródeákjai is jöttek vele, szám szerint ketten, reverendások természetesen azok is.

A kancellár bezárkózott a szülőkkel, a deákok egyelőre lebzseltek. A lebzselésből az sült ki, hogy már egy óra múltán érdekes hír szaladt szét a várban: az őszön V. Lászlót cseh és morva királlyá fogják koronázni az ottani rendek. Már el van döntve, hogy nem a prágai érsek fogja

koronázni, Rokyczana nevezetű, mert az kelyhes és ennek Miklós pápa nem igen örülne, hanem Szécsi Dénes, az agg magyar prímás. Féltették ugyan az utazástól, mikor ez határozatba ment, de az öreg ragaszkodott hozzá, nagyon szeret koronázni. Már most ezen a koronázáson Magyarországot ketten fogják képviselni a pozsonyi országgyűlés megbízásából: Hunyadi János főkapitány és Vitéz János kancellár.

A szülők és a kancellár tanácskozása hosszúra nyúlt. A gyereket módfelett izgatták az országos hírek. Nem bírta a kíváncsiságot, odalopódzott a távolabbi termékhez. Inasok nem állották útját a fiatal grófnak. Csak azt a termet őrizte külön fegyveres ember, amelynek ajtaján belül a vendéget hallgatta a házaspár. Ez pedig kissé elbóbiskolt a hőségekben.

Mátyás odalopódzott az ajtóhoz és rátapasztotta fülét a kulcslyukra. Hallott.

- Hogy Ulrik gróf, Gara és Ujlaki külön egyességet köttek, - hallatszott Vitéz János hangján, - tudván tudom.

- Harmadszor mondod már, - szólt kedvetlenül Hunyadi, - de hogy mifelől köttek, elkerülöd mondani.

- Mert kötésöket nem esmérem. Csak azt tudom, kinek irányodik ellene.

- Kinek? - pattant fel Hunyadiné hangja.

- Nem nehéz rébusz kitalálnunk, grófné asszonyom.

Csend következett. Majd az olyan ember hangján, aki végre is kiböki, ami nem fér a begyében, így szólalt meg:

- Ulrik gróf immár kieszelte, miképen áztassa el a grófot. Emberekkel terjesztetni kezdi, hogy te, gróf uram, az pénzökkel rendetlenül tönni nem restellsz.

Egy feldőlő szék robaja hallatszott. Nyilván Hunyadi János felpattant és hátrarúgta a széket. Amit tenni soha máskor nem szokott. Hunyadiné halk, ijedt sikoltását is ki lehetett hallani. Majd mély csend következett. A felpattant és felindult Hunyadi bizonyára némán küszködött magával. Majd lépések hallatszottak. A gyerek összerezett és riadtan surrant el az ajtótól. Meg sem állott a folyosó fordulójáig. Akkor aztán már félt visszamenni. Lement az istállókhoz. De igen felindult ő is. Leült egy szalmaszékre, a lovászoknak nem felelt és felhevülten, tenyerébe támasztott arccal töprengett.

Szüleit csak este látta egy pillanatra. Együtt jöttek be hozzá a kancellárral, hogy éjszakai búcsúzásul megcsókolják. Apja szokatlanul komor volt és őt szokatlanul melegen csókolta meg. De nem szólt semmit. Csak az ajtóból fordult vissza.

- A holnapi naptól kezdve mindennemű fegyverrel ugyan ügyeközz. Jövőben erős, jó vitézekre leszen szükség. Délnek utána hír jöve, tudd meg te is: az török megvevé Bizáncot. A keletrómai birodalomnak vége vagy, rettenetes baj fenyeget minket, magyarokat, itt, az legszélin Európának, közvetlen hídján az pogány hordajárásnak. Aludj jól, de előbb esmégy egyszer imádj Krisztushoz az mi szegény országunkért.

A püspök az ajtóból megáldotta a gyereket. Az ajtó becsukódott, a mécses világa, melyet az anya tartott kézben, sötétnek adott helyett. A gyerek álmélkodva mérlegelte, amit hallott. Az nagy baj lehet, gondolta, ha apja ilyen ünnepélyesen beszélt róla. Vajon mikor mehet ő már hadba a török ellen? De hirtelen elöntötte tünődését egy más gondolat: sokkal szívesebben ment volna, akár most, leendő apósa ellen, tizenhárom éve minden dühével és hevével.

Másnap anyja közölte vele, hogy karácsony tájra tervezett esküvőjét bizonytalan időre elhalasztották.

III.

Az esküvő nem lett meg télen, még a következő nyáron sem, de azért az eljegyzést nem bontották fel. Mátyás vőlegénye maradt cillii Erzsébetnek. A temérdek nászajándék kincse vasalt ládákban várta a bizonytalan lakodalmat. Ha egy-két hónap elmúlt, a tizennégy éves vőlegénynek levelet kellett írnia Cilli várába.

Ezzel a levélírással mindig baj volt. A menyasszony nem tudott magyarul, tehát németül kellett írni neki. Hunyadiné elmondta az egyik szász kancellistának magyarul, amit íratni illendőnek és célszerűnek látott, a kancellista megírta a levelet németül, aztán ezt Mátyásnak alá kellett írnia „Mathias, Graf von Bistritz”. De ő minden egyes levélen talált valami változtatnivalót, mert nem tudta elviselni, hogy a neve olyat fedezzen, amit előírtak neki, ami teljességgel mástól való. Ha legalább egy kifejezés, egyetlen mondat megváltoztatott szerkezete tőle származott, énjének ez a berzenkedő, lázadó ösztöne nem ágaskodott annyira. Anyját ez bosszantotta eleinte, de utóbb nemcsak belement, hanem még örömét is kezdte lelteni a fiú mindenáron való önállóságában.

Az ilyen levelekre aztán megjött a válasz, semmitmondó néhány díszes sor a gyermeki arától, „Elisabeth, Gräfin von Cilli”. De a mátkapár eljegyzett állapotának fenntartása csak vékony cérnaszál volt, amely egymás ellen szándékozó kardokat kötött egybe. Az alattomos vád, hogy Hunyadi János rendetlenül bánik az ország pénzével, hol itt, hol ott ütötte fel a fejét és minduntalan meg lehetett állapítani, hogy a híresztelés útja visszafelé Ulrik grófig követhető. Erre most nem kellett nagy súlyt vetni, mert Ulrik gróf kegyvesztett lett V. Lászlónál. A fiatal királyt igen ügyes ember kaparította a kezébe, Eyzinger nevű bécsi úr, aki Alsó-Ausztriában rendkívüli népszerűsége és hatalomra tett szert. Ez úgy be tudta magát hízelegni László király kegyeibe, hogy letétette vele Ulrik gróft az osztrák kormányzás polcáról és maga ült oda. Ulrik gróft, aki igen népszerűtlen volt Bécsben, az utca tömege is megtámadta, mikor bukása után távozott a királyi palotából. Ha Albert, a brandenburgi határgróf, történetesen arra nem jár lovasaival és segítségére nem siet, még meg is ölik. A király bukott nagybátyja dülva-fülva vonult vissza a pompás udvar életéből Stíriába, de otthon sem nyugodott. Tovább szervezgette az elérhető hatalmi erőket, új egyességeket kötött. Gara és Ujlaki kitarítottak mellette, más urak is hozzácsatlakoztak a magyarok közül. Csak Hunyadi János nem. Ő új csoportosulással válaszolt Ulrik gróf szervezkedésére. Szövetséget kötött Eyzingerrel, hogy Ausztria felől nyugodt legyen és hogy a cseh és morva föld is biztos legyen a háta mögött, szövetkezett Pogyebrád Girzsikkal, a hivatalos huszita uralom fejével, sőt ugyanakkor egyességet írt alá Sternberg gróffal, aki a római katolikus cseh kisebbség vezetője volt. Így billegett hintaként az erőviszonyok egyensúlya hol fel, hol le. Egy évvel ezelőtt Hunyadi Jánosnak még le kellett mondania a kormányzói hatalomról és a szabad királyválasztás álmáról, hogy Ulrik gróft eressze a hatalomra. Most Ulrik gróf Cilli várából bukottan leselkedett kifelé, mint a mérges pók, Hunyadi János pedig szövetségben állott a hivatalos bécsi uralommal, a hivatalos prágai uralommal, míg a hivatalos magyar uralmat, ha nem kormányzói címmel is, megint a maga kezébe fogta. Nyugodtan mehetett most már a török, vagy más ellen, ha kellett.

Nem is adatott tétlenül maradnia. Mindenekelőtt Besztercén kellett, hogy rendet csináljon. Amint besztercei gróf lett, egymásután bocsátotta ki Hunyadvárából a pecsétes leveleket, hogy a soká elhanyagolt Beszterce dolgait rendbe hozza. De a szászok túl soká éltek már gyeplő nélkül, az új gróf uralma nem ízlett nekik. Előbb mindenféle köntörfalazással próbálták új grófjuk parancsait kivédeni, aztán nyíltan ellenszegültek. János gróf egy szép napon lóra ült és néhány száz lovassal elment Besztercére rendet csinálni. Pár hét alatt haza is tért. Rendet

csinált. Vas és vér árán, könyörtelenül. És biztos volt benne, hogyha most írást küld Besztercére, a szászok csikorgó foggal, de mukkanás nélkül fognak engedelmeskedni.

De ez csak afféle rendőri eljárás volt, rendcsinálás a háztájon. Még ott Beszterce alatt is a törökön járt az esze. A régi, nagy ellenségen, amely ilyenkor télvíz idején csendesen maradt, de hogy jönni fog teméntelen erejével, ha kitavasodik, bizonyos volt. Hunyadvár gazdája nagy dologra készülődött. Nem múlt el nap, hogy vendég közeledtét hirdetve meg ne szólalt volna a kürtös a kaputoronyban. Messze földről jöttek urak, vasas kísérettel, poros paripákon, olyan szekerekkel, amelyek hosszabb tartózkodás szándékára mutattak. A kancellárián lázasan folyt a munka, a deákok sokszor hajnalig írogatták, amit az urak napközben végeztek. Mátyás mindebből csak annyit tudott, hogy apja, mint a magyar katonaság fővezére, szervezi az ország seregét, s az nagyon bonyolódott feladat. Az étkezésnél nem volt szabad részt vennie, mert ott is folytatták a tárgyalásokat s ő még mindig nem volt lovag, a nagyok közt nem lehetett helye. Bezzeg László, aki már hazakerült a Szepességről, annál felnőttebb arckifejezéssel járt-kelt, buzgólkodott, homlokát ráncolta, igen nagyon mutatva, hogy ő a tanácskozásokon mint horvát és dalmata bán beszél, nélküle az egész hiábavaló volna, mert az ő szava az ország jó negyedrészenek katonáit jelenti.

Egyszer azonban az történt, hogy Mátyás az első kontignáció egyik boltíves folyosóján ödöngött, olyan ürügyet vetve, hogy eltűnt agarát keresi, valójában azért, mert remélte, hogy valamely arra menő deák, vagy véletlenül kinyíló ajtón át meghallott beszélgetés szavaiból megtud valamit. S ekkor egy ajtón éppen atyja és bátyja léptek ki. Egyik teremből siettek a másikba. Hunyadi János megállt, hogy szokása szerint fia fejére tegye a kezét és valami közömböset kérdezzen tőle. Most azonban nem kérdezett tőle semmit, hanem váratlanul hosszabban megnézte, mintha idegen gyermeket nézne. Komolyan eltűnődött, aztán így szólt Lászlóhoz:

- Melly nagyocska lett immár ez gyermek. Ha érkező üdöd leszen, László, vegyed magad elejbe és kiben dolgozunk, azt néki megmagyarázzad.

Aztán tovább sietett a két férfi. Mátyás lüktető szívvel maradt az ablakmélyedésben. És egész nap nem tudott betelni annak a gondolatnak gyönyörűségével, hogy ez az apai rendelkezés első jele az ő felnőtt voltának. Szorgosan leste Lászlót, hogy mikor beszélhetne vele. De az sehogy sem akart ráérni. A beszélgetést másnapra, másnap pedig ismét másnapra halasztotta. Végre negyednapon váratlanul betoppant a Mátyás szobájába, mikor a fiú éppen Dantét olvasott egyik nevelőjével.

A leckeórát félbeszakították. László egy korsó méhsert hozatott magának. Nagyot húzott belőle, mert előbb nyilván sokat beszélt.

- Jól figyelmezzél, fiú s kit mondok, elmédben vessed. Mert ugyan főbenjáró dolog ez.

Azzal elkezdte a magyarázatot. Még pedig úgy, hogy kérdéseket intézett öccséhez. Kiből lesz a katona? Ki adja neki a fegyvert? Ki hívja hadba? Ki fizeti zsoldját? És így tovább. Mátyás felelt, ahogy tudott. S felelgetés közben jött rá, hogy aminek nagy tudójául tudta magát eddig, abban erős hézagok mutatkoznak előtte.

- No lásd, - mondotta bátyja, - nem gyerekjáték ez. Nyissad filedöt, megmondom.

És előadta neki, mintegy leckeórán, miből áll az úgynevezett magyar hadsereg. Elmondta neki a nemesi felkelést, a telekkatonaságot, a főpapok és főnemesek bandériumait. Ez a három szerv adja a magyar haderőt. De csak úgy szívárogya adja-adogatja. A magyar embernek az a kutya rossz természete van, hogy a rendet, vagy inkább a rendbe való illeszkedést nem nagyon kedveli. Minden magyar ember úgy érzi ősi természetével, hogy ő a maga szemétdombján

fejedelemlennek született és a parancsolás az ő dolga, nem pedig a szófogadás. Ha valamit emígy gondol, hiába gondolják azt százan mások amúgy, vélekedését a másokénak alája rendelni, ez sohasem fűlik a fogához. Hiába hirdetnek nemesi felkelést, ha ő úgy gondolja, hogy az idén aligha fog feljönni a Dunához a török, akkor szépen otthon marad. Aztán meg kinek-kinek azon jár az esze, hogy mennél több marhát gyűjtsön, nem pedig azon, hogy hogyan adja oda a köznek, amiye van. Minél gazdagabb valaki, rendszerint annál fősvényebben vigyáz a magáéra. Ezért a főpapok és a főnemesek, akik vagyonuk arányában kötelesek katonát adni, bandériumaik lélekszámát lecsavarják, amennyire lehet, néha vakmerő módon vagyonuk háromnegyedét is letagadva, mert katonát hadban tartani nem olcsó mulatság. Így, mikor baj van, csak kis része gyülekszik össze annak a fegyveres erőnek, amelyet az országból ki lehetne állítani. Az is csak úgy ímmel-ámmal, késlekedve. Ha aztán jön egy olyan veszedelem, mint például kétszáz esztendeje volt a tatárjárás, akkor a híres vitéz magyarok nincsenek sehol.

Ez a nagy baj most körülbelül itt van. A török beült Bizáncba, a görög császárok trónjának befellegzett. Szörnyű nagyot nőtt a törökök ereje. Hódító szenvedélyöket csak véresen lehet megállítani, s annak muszáj megállítania, aki mindenekelőtt útjokban van: Magyarországnak. De ezt az eddig késlekedő szervezetlen haddal megcsinálni nem lehet. Az ő apjok tehát kieszelte, hogy az egész magyar katonáskodási rendet új alapokra kell építeni. A rendszert ki is gondolta. És ez a sok tanácskozás a hunyadi várban arra való volt, hogy a fontosabb urak hozzászólásával a részleteket is kidolgozzák. Körülbelül meg is vannak már vele.

- Hogyan leszen, hát, hamar mondjad.

- Várhass, öcsém, várhass. Ippen azt vagyok mondandó.

És most elmondta László a nagy gondolatot apróra. Apjok törvényt akar hozatni az országgyűléssel, hogy a katonaállítás kötelessége alól ne bújhassék ki senki, akármilyen nagyúr, vagy akármilyen nagynak képzele magát. Az egész magyar sereg két nagy félből állónak fog tekintetni. Egyik felét adják a király, a főpapok és főnemesek bandériumai, másikba tartozik a köznemesi erő meg a telekkatonaság. Már most az országgyűlés két testületet fog kiküldeni; ezeknek dolga lesz vigyázni arra, hogy akinek fegyvert kell fognia, az a fegyvert meg is fogja. Az egyik testület azt fogja vigyázni, hogy ki milyen tehetős az egyházi méltóságok és a mágnások között, és ahhoz képest kiállítja-e a köteles nagyságú bandériumot, hogy mekkora magának a királynak a jövedelme és kivonul-e ehhez a jövedelemhez mért királyi bandérium. A másik testület a nemesi felkelést és a telekkatonaságot ellenőrzi. Még pedig megyénként. Minden megyében összeírják a portákat, minden porta ki fog állítani négy lovast és két gyalogost. Ugyanígy összeírják, hány a köznemes, aki hadba vonulni tartozik, összeírják a jászokat, a kunokat és a románokat is, azok nemkülönben szolgálni tartoznak. Pénzzel ezentúl senki sem válthatja meg a katonáskodást, tessék csak mindenkinek menni a zászló alá. Mikor már minden katona az országban össze van írva, akkor elhangozhatik a nagy szó: fegyverbe. Ezt kell kimondania Budán az országgyűlésnek. Ha kimondja, akkor Magyarország a legkomolyabban veendő katonai hatalmasság lesz Európában.

- De hátha ki nem mondja?

- Attul nem félünk. Megbeszélődött ez immár minden fontosokval. Az mágnások tüszkölni fognak, de nem töhetnek semmit is.

Mátyás elragadtatva hallgatta mindezt. Büszke volt, hogy az egészet apja eszelte ki. Erősen megragadta képzeletét, hogy íme ez a módja egy ország vezetésének. Kell valaki, nagy lélek és nagy elme, aki kitalálja, mit hogyan kell, azt azután törvénynek meghozhatja az országgyűléssel. És a törvény után megy millió és millió ember, a szepesi városoktól kezdve le a

dalmata partokig. Aki pedig az egészet kigondolta, az gyönyörködhetik benne, hogy most már jobb az országnak.

Ujesztendőre felkerekedett Hunyadi János, hogy felmenjen Budára, s hogy az országgyűlésen abból, amit elgondolt, csakugyan törvény legyen. Vajdahunyd otthon maradott népe lesván leste az országutat naphosszat, jön-e hírnök Budáról és milyen hírt hoz. Jött is és jó hírt hozott: az országgyűlés megszavazta a katonai törvényt. Sőt Hunyadi Jánosnak még ezenfelül is nagy dolgok sikerültek: abba a megyénként összeállított országos testületbe, amely elhivatott a nemesi felkelést és a porták katonaságát ellenőrizni, meglepően sok köznemeset tudott bevásztani. Az ilyen bizottságok tagságait a főpapok és mágnások féltékenyen őrizték meg eddig a magok kezén. Köznemeset be nem engedtek sehova. Most egyszerre a köznemesség előretört. Az országos testületnek egyharmadát köznemesekek tették ki.

- Más világ leszen itt ettől kezdve, - mondta lelkendező örömmel László, mikor apjával megtért Budáról, - az mágnás urakval immár hátrább. Néma dühük úgy emésztette őket, hogy majd elnyúltam nevetemben. Egyik szólt az pecsét miatt is, kit apánk kormányzó korában használt. Csak most hánytorgatta fel az jámbor. Ő be nevettem.

- Miféle pecsét miatt? - kérdezte Mátyás.

- Nem tudod te még ezt. Zsigmond király idején Gara kormányzott, őt csak az főrendek hívták vala el tisztjére. De apánk pecsétjén az kettős kereszt körülte ez állott írottan: „Sigillum praelatorum, baronum et nobilium regni Hungariae”. Érted-é? Az köznemesök is rajta voltak az pecséten. Hát ládd-é, illy dolgoknak miatta haragusznak mireánk Ujlakiék.

- Jól vagyon, értem. De Ulrik gróf nem magyar, az mi kormányi dolgainkhoz szóllása nincsen, miért haragszik hát?

- No várj, ebben megvilágosítlak. Addsa csak az ország-mappát, kit nevelőd ira az geográfiahoz.

Mátyás elékereste a térképet. Kíváncsian várta a magyarázatot.

- Ide süssed szemeidet. Látod-é Stiriát, benne Cilli várával? Ulrik grófnak urasága ez. Itt pedig egészen lent vagyon Bosnyaország. Közbül az szerbek vagynak, még tovább felfele magyar föld. Az szerbeknek urok Brankovics, Ulrik gróf ipa, ezt jól tudod. Ha itt ez kised magyar földrészt Ulrik gróf magáénak vallhatná, ki Stiria és az szerbek között vagyon, szomszédos volna ipával, egyenes útja lönne le egészen bosnya földig. Tudjad meg esmég, hogy Ulrik bosnya király akart lenni, mert Tvarló-vér vagyon benne, kit nem tagadhatunk. Ő hát fegyverös emberekvel rá menni ez mutattam magyar darabra nem késött. Ezkoron jöve az baj. Atyánk, miként ez dolgokról hírt vött, nagyhamar odament seregvel, Ulrik gróft elzavarta. Ulrik gróf ne légyen bosnya király. Atyánk ezt nem engedhette.

- Miért nem engedhette?

- Mert Ulrik hitetlen ember. Keresztény, mert megkeresztölték, de lelkinél lelke szerint istentagadó. Az szent misét is soha nem látogatja. Brankovics görög vallású, az mi pápai anyaszentegyházunkhoz titkon ellenség. Ha mast ez nagy föld, kit itt végigseprek kezemmel, vagyis Stiria, Szerbia, Bosnya mind egyazon hitetlen kalap alá kerül, az törökkel ugyan könnyen megszövetkeznek és az pogányoknak útjuk nyitva vagyon, ládd-é, meddig, magasán? Minket környöskörül kerített az török erő, mihint Ulrik az bosnya király. Jőnek délkelet felől, dél felől, délnyugat felől, nyugat felől. Végünk. No ládd. Atyánk nem engedhette. Nem is engedte. Nem is fogja. Hát ezótátul fogva gyűlöl minket Ulrik gróf, de halálosan. Oderit, dum metuat, mit tészön ez magyarul?

- Gyűlöljön csak, de féljen minket, - felelte Mátyás kissé lenézve a könnyű feladatot, - ejssen fél is. Országban esméig apánk az úr.

László büszkén bólintott. De alig telt belé pár nap, már alább szállott büszkesége. Meghökkenő hír érkezett Budáról, habzó lovú ember hozta. A bécsi udvarból olyan királyi leirat érkezett Budára, amely alattomban szakadékot akar támasztani Hunyadi és a magyar rendek között. Egy nap sem telt belé, megjött Vajdahunyadra a leirat teljes szövege is.

Ezt már maga az apa magyarázta meg Mátyásnak. A fiú éppen most töltötte be tizennegyedik esztendejét, azt a kort, mikor apja régi ígérete szerint megkapja a lovaggá ütést. Születésnapjára sok egyéb ajándék között új vértet kapott, vadászfegyvereket, csupa férfias dolgot, de egyiknek sem örült annyira, mint annak, hogy apja maga magyarázta meg neki az országos okmányt.

Azzal kezdte a leirat, hogy a magyar urak készüljenek a török ellen és közöljék vele intézkedéseiket, mert ő egyéb országainak seregivel együtt egységes tervet akar kidolgozni, hogy azt a pápa elé terjessze. Ez még rendjén lett volna, bár el lehetett volna várni, hogy a gyermekkirály személy szerint a magyar hadak hivatalos vezéréhez is forduljon, vagy legalább a leiratban megemlítsse. De a nyugtalanító részek a leirat további folyamán következtek. A király felszólította a rendeket, hogy válasszanak a magyar belsőügyek intézésére olyan kormányzótanácsot, amely neki javaslatokat tehessen, esetleg önállóan is intézkedhesek, mert minden csip-csup dologban lehetetlen folyton összehívni az országgyűlést. Kormányzó tanács? Amely tehát ellenőrzi Hunyadi János intézkedéseit s azok dolgában esetleg ellentétes javaslatokat küld Bécsbe? Ezen a gondolon lehetetlen volt fel nem ismerni Ulrik gróf keze nyomát, aki ugyan haragban volt a királlyal, de szövetségben volt a Hunyadi iránt gyűlölködően ellenséges Garával és Ujlakival. Hárman sütötték ki nyilván, hogyan lehetne letolni megint Hunyadi Jánost a hatalom polcáról. De ami ezután következett, az felért egy arculesapással. Azt írta a király a korona jövedelmeiről, hogy azok fölött ő maga akar rendelkezni és felmondja az eddigi rendet, mely szerint neki megszabott évi pénzt küldtek Bécsbe, a többi pedig tudta nélküli célokra használták. A magyar urak „bízzák a királyi jövedelmek kezelését hű hivatalnokokra”. Hű hivatalnokokra? Hát aki ez idő szerint is kezeli az ország jövedelmeit, Hunyadi János, az nem hű hivatalnok?

A hinta nyilván megint billenni készült. Az országgyűlést, amely a királyi leirat felszólításairól döntsön, összehívták. Mátyás most először mehetett országgyűlésre.

Sűrű hóhullásban indultak, sötét reggel volt még. Az anya egészen a kapuig lement velük, ott az anyát hárman egymásután megcsókolták és hárman egymásután nyeregbe szálltak.

Ilyen nagy utat most tett életében először. Roppant módon élvezte. Minden állomáson már türelmetlenül várta a következőt, amely új érdekességet ígért. Az útvonalat úgy vezette az apa, hogy - utazgató nagybirtokos módján - útba ejtette egyes birtokait. És míg a Dunáig nem értek, úgyszólván többet mentek Hunyadi-birtokon, mint idegen földön.

Roppant hatalmat, irdatlan gazdagságot látott útközben Mátyás. Ha térképet képzelt maga elé s azon szép pirosra pingálta magában birtokait, a foltok túlnyomóan megtarkázták az ország fehérét. Magyarország keleti fele különösen a Hunyadi-számadás alá tartozott, de nemcsak úgy, mint király alá az ország, hanem valóságos tulajdon gyanánt, minden fával, tócsával, kúttal, legelésző állattal, vízerecskével és fűszállal együtt. A falvak népe lekapott süveggel bámulta életének és halálának hatalmas urát, a világhírű törökverőt. A városok határában, ahol már hírt vertek az előre küldött lovasok, hajadonfőtt hajlongó öreg polgárok mutatták be hódolatukat, a várakban csákra szökkent a zászló, riadt a kürt, rendbe álló őrség lovai dobogtak és mindenütt egyformán jött a várnagy, szertartásosan felkínálván a kulcsokat, amelyeket

csatlós tartott vánkoson mellette. És végig az egész úton mindenütt minden pillantás rája szegeződött az apa után, a tizennégy évesre, a kis grófra, mert a nép a boszorkányos és sárkányos mesék ősi ideje óta mindig a kisebbik fiút nézi gyengédebb kíváncsisággal.

Tiszta tavaszi nap aranypiros alkonyatán értek a pesti vámhoz. A Dunán komp vitte át őket Budára. A hatalmas folyam hömpölygő árja felett lassan ringott a széles faalkotmány. És ő elbűvölten nézte a domb tetején büszkélkedő mesebeli épülettömeget, néhai Zsigmond király várát, melynek elülső bástyái a víz partjáig lejtettek, mintha hatalmas erejökkel tartották volna a tornyok, erkélyek, pillérek, tarka tetők és megint csak tornyok kőfalkeretbe zárt tömegét, hogy alá ne csússzék.

- Ó be gyönyörű! - sóhajtotta álmélkodva.

Nem felelt neki senki. László a kiszállás rendje felől adott parancsokat, apjuk pedig komoran tűnődve, maga elé tekintett és nem Budavárát nézte.

A nap éppen ekkor szállt le a vár mögött és az épületek felső élét és felső lapjait meghúzta rőt arannyal. És ő, amint a komp lassan úszott át a hídatlan folyam özönlő, pirosuló árja felett, arra gondolt, hogy ez az egy vár, ha övé volna, megérne huszonnyolc másikat, ötvenhét várost és ezernél több falut. De új gondolat lobban meg benne s ettől magasabbra vetette fejét: azokat is, ezt is, mindent.

IV.

Nem soká tartott az országgyűlés és Mátyás alig látott belőle valamit. Már első nap láza volt, ahogy megérkezett. Érzett már az utóbbi napokban valami borzongást, de nem akart szólni. Annyi vadvízen, mocsáron, dögletes levegőjű zsombékon jöttek át, hogy az lett volna az igazi csoda, ha a magyar láz meg nem fogja. Megfogta. Az első napon el is mehetett a gyűlésbe, amelynek tanácskozása már folyt, mire ők megérkeztek, de hiába erőltette figyelmét, a kardos és mentés urak zsibongó tömegéből zúgó feje alig tudott valamit felfogni. Szécsi Dénest, az öreg esztergomi érseket, még jól megnézte. Még Gara nádorra és az ünnepélyes, gőgös Ujlakira is volt figyelme, de lassanként összekuszálódott előtte minden. Végül ő maga kérte, hogy vigyék haza.

Ott senyvedt az Urak utcájában, egy udvar felé eső szobában. Mindenféle lázalmok gyötörték, mikor a hullámzó láz erőt vett rajta. S ha a láz rohama elmúlt, rendkívüli bágyadság fogta el, alig tudta fáradt tagjait megmozdítani. Ilyenkor mindig várva-várta, hogy apja, vagy bátyja benézzon hozzá. Az országgyűlés folyásáról akart volna hallani valamit, meg a lovagi tornákról, meg a vadászatokról, amelyeket országgyűlés alkalmával közönségesen rendezni szoktak. Ezekről mind elmaradt. S ha magában számot vetett azzal, hogy minek elvesztését fájlalja legjobban, mégis csak magát az országgyűlést sajnálta. Mód felett érdekelte volna látni, hogyan igazítják az ország dolgát az egybegyűlt rendek, hogyan vitatkoznak, hogyan győzik meg egymást és végül hogyan hozzák meg a határozatokat. Ismerni is szeretne volna a szereplőket, akikről otthon annyit hallott, egyikkel-másikkal beszélgetni is szeretett volna. Mindenek felett pedig apját és bátyját kívánta volna látni, ahogy kiállanak a többiek elé, mint legelsők és legkülönbek, hogy lenézzék az áskálódók dühét, vagy ha azok győznek, kárörömét.

Azok győztek. Az országgyűlés megszavazta a király kívánságait és nem tett szót Hunyadi János érdekében. De a tizennyolc tagból álló tanácsba, amely ezentúl kormányozni volt hivatva, hat köznemest is választottak. A főpapoknak és főuraknak le kellett azzal számolniuk, hogy egy embertömeg lép be az ország dolgának intézésébe, olyan, amelynek eddig nem volt szava, csak megjelenhetett és bólogathatott annak, amit az a bizonyos kiterjedt atyafiság végzett felőle. Az erők változó egyensúlyának ez a mostanában állandó tünete ezúttal is jelentkezett, de a pillanatnyi győzelem nem volt a Hunyadi Jánosé. Bár senki nem merészelte kimondani, a királyi leiratból kiszivárgott és az emberek közt a levegőben állva maradt az a sanda gyanúsítás, hogy az ország pénzei körül nincs minden rendben. Ulrik gróf kajánul örvendhetett, ha Cilli várában meghallotta ennek az országgyűlésnek részletes lefolyását. Ennek a gyanúsításnak mérgét ő tette bele a gyermekkirály elméjébe. S ha ő kegyvesztett lett is, a méreg most már magától tovább dolgozott. Az országgyűlés engedelmesen teljesítette azt a királyi parancsot, hogy a pénzek eddigi hovafordításáról számadást állítson össze. Az ifjú László király pénzekről számoltatta Európa hőseit.

Mihelyt Mátyás annyira jobban lett, hogy szekéren útra kelhetett, Hunyadi János nem akart tovább Budán maradni. Mélyen sértettnek érezte magát. De Mátyás erről nem tudta szavát venni. Csak László mondott neki egyet-mást apjok haragjáról.

- Rettentően emésztí magát. Nem is hogy böcsületibe akarnak tapodni. Hanem jobbadán az katonai törvények miatt. Kit melly szépségesen kieszele, és ime. Az tanács, kit most választottak, iza végre nem hajtja.

- Nem? - kérdezte Mátyás meghökkenve.

- Nem. Az tanácsban kik ülnek, ugyan vigyáznak önnönpénzökre. Nem bolondok, hogy végrehajtsák. Ez fájdalma igazában apánknak. Szépet álmodott, oszt megébredt abbul. Az hitvány emberek megébresztötték. Mégis megyen az törökre. Nem ember ez mi édes apánk urunk, hanem félisten, meghiggyed.

- Megyen?

- De megyen ám. Mondotta neköm. Ejszen azért sietünk hazafele, hogy készülődjék. Törvényvel, vagy nem törvényvel, akár a maga pénzén is, de kit öszveszedhet, szedi, oszt hajrá. Megyen.

- Ó, bár engemet is vinne.

- No szép lönne. Beteg gyermek háborúba.

- Nem vagyok gyermek immár. Beteg sem. Mire hazaérünk, lóra ülhetők, megládd.

- Jó, jó, hallgassál mostan, az sok beszéd megárt.

Az úton többször is ráterelte a szót Mátyás a háborúba menésre. Apjának egyenesen nem mert szólni, de László közbenjárását sürgette. Az ígérte is, de ő sem mert szólni. Hunyadi János nagyon farkaskedvű volt egész hazamenet.

Ahogy közeledtek Vajdahunyad felé, egyre sűrűbben kaptak hírt. Budáról is szalasztottak utánok lovas embert, aki tájékozó paripán érte utol a lassan haladó szekeres menetet. S ugyanúgy Erdély felől is hírhozók érkeztek, akik nem tévesztették el a közeledőket, mert Hunyadiné ugyanazt a levelet négy emberre is rábízta, nyargaljanak vele négy irányban Magyarország felé, hogy a gazda akármelyik út felől jön, valamelyiket megkapja. S ezek a hírek mind arról szóltak, hogy a szultán közeledik. Sőt végül nem kisebb embertől, mint magától Brankovics Györgytől, az öreg szerb királytól jött levél a hazafelé tartó vezérhez.

Az úti karaván egyszerre nyüzsgögni kezdett. Hunyadi Jánost máról-holnapra kicserélték. Mátyás már meggyógyult annyira, hogy lábra kaphatott. És most tanúja volt annak, hogyan szervez apja egy hadjáratot. Csupa hév, villámló tevékenység és mozgékonyság lett az eddig oly komor és mozdulatlan vezér. Ahol este megállapodtak, ott késő éjszakáig leveleket diktált: királynak, pápának, Eyzingernek, Fridriknek, Brankovicsnak, nádornak, Pogyebrádnak, megszámálhatatlan másoknak is. Közben postája is érkezett; a nap legkülönbözőbb óráiban érte őket utol egy-egy hírnök. Mátyás büszkén vett részt az ügyek intézésében. Hunyadi gyengén beszélt nyelveket, két fia közül pedig Mátyás volt a nyelvismerőbb, ő volt tehát az úton apja hivatalos fordítója, olasz, latin, görög, német, mindegy volt neki. Olyan gyakorlata volt már, hogy majdnem folyékony magyarsággal mondta el apjának a kezében tartott idegen levél mondatait. Most már jobban is lett egészen. Az apa kora hajnalban talpon volt már, mind a két fia együtt serkent vele. És most már Mátyás is ott lovagolt apja mellett.

Mikor Vajdahunyadra értek, ott már lázasan folyt a készülődés. Maga Hunyadiné intézte a zsoldos-fogadások otthoni részét, ha férje távol volt.

Néhány ágyúját, hadiszereit és serege zömét már eleve a délvidékre irányította a vezér. Mátyás az utolsó pillanatig reménykedett, hogy most már ő is elmehet a háborúba. De az indulás hajnala úgy köszöntött be, hogy apja csak Lászlót vitte. Sötét volt még, mikor Hunyadi elindult. Fáklyások kísérték ki a várudvarról, odalént vezett zenebonával sikítoztak a harci sípok jelei, az éjszakában száz meg száz fáklya lidércként imbolygó fénye csillagzott a várárkon túl. Az anya egy ablakból nézte a távozókat, akik esetleg a halálba mentek, de a kemény asszonynak semmit sem remegett a keze, amelyet a mellette álldogáló Mátyás vállán

pihentetett. Ott álltak, mikor már egészen elhalt a távozó sereg zaja. Akkor az anya megszólalt:

- Ha még alunnod kívánsz, lefekhetöl.

Ő szó nélkül indult a maga folyosója felé. Nem mert hangos szóval válaszolni, mert félt, hogy hangja megremeg a sírási ingertől, amelyet csak úgy tudott visszatartani, hogy kegyetlenül szájába harapott.

Ettől fogva abból állott a vár élete, hogy a hadbavonultak híreit várták. Jött is levél megnyugtató gyakorisággal. Az első levél arról adott számot, hogy György szerb király személyesen jött át a Dunán Hunyadihoz segítséget kérni. Az öreg Brankovics mostanában magyar oldalon állott, mert a szultán le akarta lökni trónjáról és mindenekelőtt őt igyekezett elintézni, hogy aztán tovább vonulhasson felfelé.

A következő levelekből aztán kísérni lehetett az egész hadjárat mozdulatait hónapokon keresztül. Hunyadi János nem várta meg, míg a török rácsap Szerbországra. Gyorsan elindult Nándorfehérvárról és ő támadott: igen gyors menettel betört bolgár földre. Azonnal ellenséggel akadt szemközt, a szultán bégjei már siettek elébe seregrészekkel. Kivétel nélkül valamennyit megverte, aztán hozzá látott az ország elpusztításához, hogyha a török megint jönne, se ételmet, se szállást ne találhasson. Lement egészen Ternováig, busás hadizsákmányt szedett össze, aztán Szerbia felé fordult, mert a szultán egyik nevezetes vezére, Firuz bég, közben csakugyan megtámadta Györgye király országát és már nagyon szorongatta. Hunyadi villámgyorsan dolgozott. Már ott is termett, már egyesült is a rája várakozó szerb sereggel és Kruzsevácnál összeütközött Firuz béggel. Rettenetesen megverte. A törökök nagyobb része ottmaradt a mezőn. Akit meg nem öltek, megfutamodott. De a győztes ilyenkor pihenhetett legkevésbé. Nagyon sok pénzt ért a fogoly török, érdemes volt utána eredni, össze is fogdosta úgyszólván valamennyi menekült, lóhalálában kergetve őket Pirotáig és Viddinig. Ezt a két várost még felgyújtotta, aztán a temérdek fogollyal visszatért Nándorfehérvára.

A hadjáratnak ezt a részét Mátyás már nem levélből tudta meg. Történt egy éjjel, hogy anyja szólítására riadt fel. Mikor szemét dörzsölve felült az ágyban, ott látta anyját: egyik kezében méceses, másikban levél.

- Egy-kettő, - szólt sürgetően Hunyadiné, - kapkodjad holmidot, tüstént indulsz apádhoz. Ihol ez levélben hivat Nándorfehérvára.

Mialatt lihegő sietséggel öltözködött, lentről is hallotta a kapkodó készülődést. Anyja már intézkedett. A vár szervezett fegyelme ilyenkor jól bevált. Kevéssel azután, hogy az éjszaka érkezett levéllel az úrnőt felkeltették, Hunyadi Mátyás már indult apjához páncélosan, páncélja alatt tomboló örömmel, lova mögött huszonnégy embernyi kísérettel. Legszívesebben a ló nyakába dobta volna a kantárszárat, hogy repülni kezdjen. De málhás szekerei miatt nem repülhetett.

Az úton agyonhajszolta embereit. Alig aludt valamit, máris rohanni akart tovább. Kora októberi idő járta, a lovak lehelete már meglátszott az ökörnyálas levegőben. Máskor szép lett volna a szelíd napfény alatt bandukolni, nézegetni az ismeretlen tájakat, idegenül beszélő, különös gúnyát viselő jobbágyokat, felbukkanó és eltűnő várakat. De az ő számára most nem volt érdekes senki és semmi. Csak tovább, tovább Nándorfehérvára.

Déltájban végre megpillantották a távoli várat. Mátyás nem bírt többé magával. Négy lovast hátrahagyott a szekerek védelmére, a többinek vágatát parancsolt. A vezetőnek is lovat adtak, s útközben nevtették, milyen kétségbeesetten öleli a vágatató állat nyakát. És még a rév jött. Még kompra kellett szállni. De a lázas türelmetlenség már enyhült. A parthoz húzott gályákról

tudta, hogy azok apja hajói. Ami katona nyüzsgött a túlsó parton, az mind apja katonája volt, valamennyinek karjában és kardjában még a harc friss emléke. A révész itt ragadt és megkeresztelt török lehetett, mert fejével a felászlózott várra intve, így szólt:

- Dar ul Dsihad.

„A vallásos háború városa”, így hívták törökül Nándorfehérvárt, amelynek falai lassan közeledtek a komphoz. Mátyás intett a kürtösnek. Az már ott állt a komp elején a készen tartott kürttel. Most belefűjt. Azt a jelet adta, amely a fővezér családjának járt. Kisvártatva odaátról megszólalt a felelet. Majd rája húsz másik kürt.

Mikor partra szállott, már tisztelgő magyar altiszt várta. Mögötte felsorakozó őrség.

Zúgó, ünneplő riadalom közepette érte el atyja szállását. Ismerős inasok ugrottak eléje, mikor leszállt a lóról. És pár perc múlva már ott állt apja előtt. Szeretett volna a régi kisfiús ösztönnel nyakába ugrani az imádott embernek, de visszatorpant.

- Jól jövel, fiam?

- Jól. De apámuram jól vagyon-é? Látom, baja nem esett legkissebb is.

- Isten megőrizze. Anyádtul az levél hol vagyon?

- Itt hordám kebelemben végig. Elesztebb letészöm az vértet.

- Ügykezzél. Mastan én nem érkezök, mert vár Ulrik gróf. De László legott megtér, s néked mindent megmond. Az levelet nékem hamar kibolhászd melledbül, szaladj. Vértesen jövel, te golyhó, miként valami keresztes vitéz? No, indulj.

Ennyi volt az egész viszontlátás. Mátyás engedelmesen sarkon fordult és ment, amerre vezették. Érezte, hogy elpirult. Apja kicsúfolta lovagi vértét. Ez nem jól esett neki.

Nem nagy ház volt a fővezér szállása, Mátyás hamar a szobájába jutott.

Míg Mátyás fel nem öltözött, a hadjáratról beszélt László. Csodálattal adta elő apjok hadvezéri lángelméjét.

- De hát te magad, Lackó? Az melegjiben is voltál?

László vállat vont. Nem szerette hadakozásait mesélni.

- Apánk ha hova rendölt, mentem.

Az inas kiment. László egyszerre tűzbe jött. Felpattant. Nagy felindulásában ünnepélyes hangot használt.

- Őcsém uram, Mátyás, halljad szavamot. Ha ez piszkos himpellér Ulrik tovább ásja apánk sarkának alatta az földet, én eskem az Boldogságos Szízre, hogy levágom, majd emléközz szavamra.

- Immár beszéljed az egészet, kérlek.

László nagyot fűjt, megcsillapodott, leült. Aztán részletesen elmondta, mi a helyzet. Ulrik gróf, míg ők a török ellen jártak, megtámadta Horvátországot, hogy egy-két várat odacsípjén Stiriához. Remélte, hogy Hunyadi hadjárata sok vérbe fog kerülni s a visszatérő fővezérnek nem marad elég ereje még rajta is bosszút állni. De a hadjárat fényesen sikerült, a Hunyadiak töretlen sereggel tértek vissza. Ulrik gróf szemtelensége miatt éktelen haragra gerjedtek. Azonnal menni készültek Varasdnak, amely itt volt a kezök ügyében és az Ulrik gróf birtoka. Méltó módon meg akarták büntetni, amiért így hátba támadta őket, apósa védelmezőit. De mikor indulni akartak, mindenkinek ámulatára betoppant Ulrik gróf és szemrehányásokkal

támadt reá Hunyadira: miért acsarkodik ellene, miért cimborál ellenségeivel, miért fizet gonosszal a jóért? Hunyadi eleinte úgy elképedt, hogy nem is tudott mit felelni. De később megjött a szava. Akkor aztán ömlött is belőle. Könnyített a lelkén, megmondott mindent, ami a szíven feküdt. Ulrik álmélkodva hallotta a fejére olvasott gázságokat és kereken tagadott mindent. Hunyadi hat különböző tanút sorolt fel, akik szükség esetén vallani tudják, hogy Ulrik a Hunyadi-családot a király és ország végzetes és kiirtandó veszedelmének nevezte. Erre Ulrik szemforgatva csapta össze a kezét és fejcsóválva hüledezett, hogy az ő mindig őszinte és becsületes szavait hogyan kiforgatják. Igaz, olyasmit mondott nem egyszer, hogy Hunyadi politikájával nem ért egyet és vannak elvek, amelyeket kiirtandóknak tart, de sohasem gondolt személyes erőszakra azokkal szemben, akiket annyira szeret s akikkel oly türelmetlenül szeretne már rokonilag egyesülni. Felmerült az a rágalom is, hogy Hunyadi kezén rendetlenség történt az országos pénzekkel. Ulrik gróf égre-földre esküdözött, hogy ő ilyet soha senkinek nem mondott. Azt mondta öccsének, a királynak, hogy dolgozzék komolyan és érdeklődjék személyesen minden országának pénzügyei iránt, legyen méltó koronájára. Talán ezt magyarázta félre valaki. Egyszóval felkínálta baráti jobbját és szeretne igen részletes egyességet kötni. Ez természetes: V. Lászlónak most Eyzinger a kedvence Bécsben, Eyzinger pedig barátja Hunyadinak. Jó volna tehát Eyzingertől elvonni a Hunyadi és minden fontos ember támogatását, Eyzingert megbuktatni, újra kézbe kapni a bécsi kormányt és újra bezsebelni a most oly fájdalmasan hiányzó évi tizenkétezer aranyat.

- Mit teendő mastan apánk? - kérdezte Mátyás.

- Semmit. Egyességet kötnie nem kíván. Ha Ulrik úgymond: harc, ő is úgymond. Ha Ulrik úgymond: barátság, ő is úgymond. Minden az régiben marad. Hogy mikint neveztetik, mendeg az.

Mátyás erősen gondolkozott. Kisvártatva felvetette fejét, élesen bátyjára nézett és neki-szegezte a kérdést.

- Hallgass ide, Lackó. Ulrik gróf únos-úntalan azval rágta az királynak filit, hogy apánk az trónra tör. Ezfelől voná-é mastan felelőssége Ulrikot?

- Tudtomval nem, - felelt László habozva.

- S ha nem, vajjon erről mért nem szólának? Mért nem monda apánk, hogy a király koronáját nem kívánja sem magának, sem családjának?

László ránézett öccsére, gondolkozott, vállat vont. Nyilván küzdött a felelettel. De egyszerre eszébe jutott valami. Odament egy szekrényhez, kinyitotta. Aztán ruhadarabokat vett ki belőle. Bőséges arannyal hímezett nadrágot. Aranyhímzésű fehér selyemkapcát, fehér selyem ujjast, amelynek fehérje alig látszott a nehéz, vastag arany sujtástól. Kordován csizmát, aranyhímzésűt, sarkán aransarkantyúval. És mindehhez arannyal kivert, acélból való dísz-mellvértet, kesztyűt, pompás kardot. Mátyás csak nézte egyik darabot a másik után. Nem akarta hinni, amit ezek a darabok ígértek. Végül is felviharzó örömmel, kiáltva kérdezte:

- Lackó, csak nem...?

- De Apánk az holnap Tedeumkor tégedöt lovaggá ütnie határozta. Mast örvendj.

Mátyás egymásután emelgette, nézegette, tapogatta a darabokat.

Azt a nagy kérdést, amely elől bátyja kitért, Mátyás a nagy örömtől egyszerre elfelejtette. És László valami hivatalos dolgot vetvén okul, elsietett, otthagya nagy örömeivel.

Apját egész nap nem látta Mátyás, Lászlót is csak késő este rövid időre. Kiment az utcára járkálni. Kedvére bámulta a vár sürgő-forgó életét, a sok részeg zsoldos jókedvű garázdaságát, a házakat, a templomokat, a sokféle viseletet. Nagyon tetszett neki, hogy nem ismert rá senki és így feltűnés nélkül hallgathatta két előtte haladó zsoldos beszélgetését.

Mikor visszatért, nagy hűhó fogadta.

- Hol késlekedik, magnifice, az Isten szerelmére? - izgult egy kancellista.

- Mi baj vagyon?

- Atyja ura röndöli, hogy tüstént jó gúnyát ölteni és az Ulrik gróf szállására menni ne terheltessék.

Egy-kettő, sietett a parancsnak eleget tenni. Vékony sodronyinge volt már neki is, azt felvette selyeminge alá. Sebbel-lobbal felöltözött és követte a várakozó kancellistát. Csak egy-két háznői távolságra mentek. Szárnyas ajtó nyílt ki előtte. Belépett. Négy urat látott ülni egy kerek asztal mellett. Apján és bátyján kívül még kettőt. Leírás után rögtön rájuk ismert. A hosszú fehér szakállú aggastyán nem lehetett más, mint Gyorgye király, a magas, bodrozott hajú, szeplős és kikent-kifent ember nem lehetett más, mint Ulrik gróf. Az öreg szerb király volt az első, aki megszólalt. Latinul:

- Veni propius, care magnifice.

Ő tehát közelebb lépett. Most Ulrik gróf szólalt meg, feltűnően rekedt hangon, idegenszerű, kényeskedő kiejtéssel, ő is latinul.

- Nagy örömömre szolgál szemtől-szemben látnom magnificentiádat s még nagyobb öröm, hogy ilyen deli legény az, akire legdrágább kincsemet, Erzsébet grófnőt bízni fogom. Panaszkodott nekem a gyermek, hogy régóta nem kapott levelet mátkájától.

- Ejnye, ejnye, mit hallok, - szólt olyan hangon az agg Gyorgye király, amellyel csecsemőket szoktak korholni, - korán kezded a csapodárságot, fiam. Már pedig az én kis unokámhoz jó légy, mert ha rosszul bánsz vele, én hívlak ki párviadalra.

- Nem lesz itt semmi baj, - szólt Ulrik gróf, - nagyon jó házasság lesz ez, ha a gyermekek megnövekszenek. Tudd meg, fiam, hogy a te házasságod által csak egy párt lesz Magyarországon. Ha majd fiad születik, az mindenkinek szemefénye lesz.

- Az lesz ám a nagyszerű gyerek, - mondta Gyorgye király szakállát simogatva, - dédapja szerb király, ükapja bosnyák király, nagybátyja magyar király és cseh király, másik nagybátyja lengyel király.

Mátyás most szólalt meg először:

- És mindennek tetejébe nagyapja Hunyadi János.

Az agg szerb király felvetette a fejét. Meglepett érdeklődéssel nézett Hunyadi Mátyásra. Aztán alig észrevehető pillantást váltott Ulrik gróffal. A pillantás ezt mondta: ennek a fickónak van esze, erre ügyelni kell. Majd pedig felkelt és kezét a Mátyás vállára tette. A mozdulat természetesnek látszott és mindennapinak. De a Mátyás válla megérezte, hogy a tenyér kíváncsian tapogat: tudni akarja, van-e a ruha alatt sodronying.

- Jól van, fiú, szeretem, hogy büszke vagy apádra. Nagy ember ő csakugyan.

Ekkor nagy robajjal kinyílt az ajtó. Mátyás is hátrapillantott. A többiek is odanéztek. Szilágyi Mihály volt a belépő. Meglepetést keltett, nyilván nem várták. Ulrik gróf felállt és németül rákiáltott az ajtónálló lakájra, aki ott állt a még be nem csukott ajtóban:

- Miféle dolog ez? Nem jelented be a várkapitány urat?

De Szilágyi Mihály berántotta az ajtót és maga válaszolt.

- Ne szidjad, Ulrik, én toltam félre. Nem kell engem jelentgetni.

Megállt és figyelmesen nézte a társaságot. Mindjárt meg is nyugodott. Olyan benyomást tett, mint aki bajtól tartva rohant ide, de most látja, hogy nincs mitől tartania. Odalépett Mátyáshoz, köszöntésül a vállára ütött, aztán katonásan tisztelgett a többieknek.

- Foglalj helyet, - mondta Ulrik gróf, - ha már váratlanul megtiszteltél bennünket.

Volt egy kis gúny az udvariasságban, de Szilágyi Mihály nem vett róla tudomást. Széket fogott és leült rá. Kardját két térde közé vette, két kezét a markolaton egymásra nyugtatta.

- Miről beszélgettek? - kérdezte.

- Ismerkedtünk a leányom vőlegényével, - felelt Ulrik gróf, - és miután az ismeretségnek igen örvendtünk, azt gondolom, nem is kell őt tovább tartóztatnunk.

Hunyadi János, aki mindeddig néma maradt, fejbólintással jelezte fiának, hogy távozhatik. Mátyás meghajtotta magát és szótlánul ment kifelé. A helyzet világos volt: Szilágyi Mihály, aki a környéken volt elfoglalva, megérkezett Nándorfehérvárra és mindjárt meghallotta, hogy Hunyadi a Gyorgye király és Ulrik gróf társaságában tartózkodik. Rögtön gyanút fogott, idesietett. Ulrik gróftól minden kitelik.

Mikor kilépett a házból, Mátyás fegyveres embereket látott. Mikor jött, ezek még nem voltak itt. A ház előtt stiriai katonák álldogáltak, valami húszan. És pár lépéssel odább magyar katonák. Ugyancsak húszan. Ezt is könnyű volt megmagyarázni: Szilágyi minden eshetőségre fegyvereseket is hozott magával, s a kapu előtt hagyta őket. Erre valaki azonnal intézkedett: Ulrik gróf emberei közül ugyanannyit rendelt oda. A kétféle katona békésen állongott az utcán. De nem volt képtelenség arra gondolni, hogy a házból valami zűrzavaros láрма hallatszik egyszerre, izgatott kiabálás, parancs, és ezek a következő pillanatban kivont karddal egymásnak esnek.

Másnap reggelig nem látta sem apját, sem bátyját, sem nagybátyját. Reggel már jókor felkelt és magára öltötte díszruháját. Ekkor jött be hozzá apja. Megnézte külsejét, meglepődötten bólintott. Aztán így szólt:

- Hogy az sok beszédet nem szeretöm, tudod. Csak annyit mondok néked mastan: lovag léss ez mái napon. Nagy kázusa éltödnék. Soha ne felejtse Hunyadi voltodot, azonképpen magyar voltodot. És az becsületnek újtárul soha oldalt ne lépjél. Az Jézus éltesse.

Megcsókolta fiát. Mátyás mély megindultsággal csókolt kezét apjának. Az már ment is kifelé.

Az ünnepélyes Tedeumra úgy megtelt a templom, hogy még a bejáratnál is szorongásig sűrűn állott a tömeg. Alig lehetett átvergődni köztük, fegyverszolgák lökdösődve csináltak utat az érkező uraknak. Bent ember ember hátán. Mátyást az oltár mellé állították másokkal együtt: volt még néhány fiatal vitéz, akik a hadjáratban kitüntették magukat és most a fővezér őket is lovaggá ültette. Egy sorban álltak oldalt, élen a fővezér fia. Az első padsor előtt bársony karszékben ült Gyorgye király, mellette Ulrik gróf, Hunyadi János, Hunyadi László és Szilágyi Mihály, aki Nándorfehérvárnak várkapitánya lévén, az ünnepi misén hivatalos minőségben vett részt. Megszólt az orgonaszó és a levegőben tömjénillat kezdett szállani. Az oltárnál gazdag hímzésű miseruhák színes foltjai ragyogtak.

Aztán jött a nagy pillanat. Hunyadi János odalépett az oltárhoz pazar vértzetben. Az ifjú vitézek sorban letérdeltek előtte. A fővezér megállt az elsőnél, aki a fia volt.

- Hunyadi Mátyás, Beszterce grófja, én téged lovaggá ütlek az magasságos Istennek nevében. Segéljőnek harcaidon az Jézus, az Boldogságos Szíz és Istennek minden szentjei. Fogadod-e, hogy kardodat csak igaz dologban vonod hüvelyéből?

- Fogadom, - felelte Mátyás.

Ekkor apja két kézre fogta kardját. A nevezetes kardot, amelyet lovaggá ütéskor használt: Laczkfi András kardja volt ez, amellyel Nagy Lajos kapitánya száz évvel előbb végigvívta a nápolyi hadjáratot. A kard megütötte Hunyadi Mátyás vállát. S ugyanekkor apja így szólt:

- Légy lovag!

Aztán a következő sarkantyús vitézhez lépett. Mátyás felállott, keresztet vetett és visszament előbbi helyére, oldalt az oltár mellé. Ekkor vette észre, hogy dörgő zsvaj ünnepli: vivátozás, zsviőzés, éljenzés. A padok álló közönsége hosszasan kiáltozott feléje, a hölgyek kendőket lengettek. Mátyás kardot rántott és lovagi módon tisztelgett vele, Györgye király is kegyesen integetett a kezével. Csak Ulrik gróf ült ott szemmel láthatóan unatkozva, egy ásítást éppen most nyomott el.

Apja egész nap tárgyalt Ulrik gróffal és Györgye királlyal, olykor Lászlót is bevonták, ő úgy, ahogy eltöltötte a napot. Vívott, lovagolt, levelet írt anyjának, sakkozott egy szerb lovaggal. Este felé elállt az eső, és ő elment Lászlóval gyalogosan sétálni. László elmondta neki, hogy Ulrik kézzel-lábbal békülni igyekszik, mindenáron esküvel erősített szerződést akar kötni. De apjuk vonakodik. Mindenesetre többször is határozottan leszegeztetett a tanácskozások során, hogy Hunyadi János és Ulrik gróf kibékültek és Mátyás esküvőjét Erzsébet grófkisasszonnyal most már mindenesetre meg fogják tartani.

A két testvér a várban bolyongva kijutott egy bástyarészhez, ahonnan nagyon szép kilátás nyílt: le lehetett látni a Dunára és Szávára egyszerre, valamint a Dunán túli, kéklően elvesző messzi síkra. Nézték ezt a látványt és sokáig hallgattak. Ekkor László megszólalt.

- Ténnap kérde, apánk mi okon nem szól Ulriknek amaz vádrul, hogy az király trónjára törekszik.

Mátyás izgatottan figyelt.

- Igen. Hát?

- Hát immáron lovag vagy, eszöd is nagyon elegendő, nem is tudlak fecsegőnek. Apánk nem szól erről, mert hazunni nem szeret. Mán pedig ű valóságosan mást kívánna látni az trónon.

- Kit?

- Önnönmagát nem. Hanem engöm. Apánk magyarnak akarja tudni az magyar királyt. De ő az koronát nem vággya. Én legyek az.

Mátyás ránézett Lászlóra. Annak tekintete a messzeségbe szegeződött, arcán dacos, majdnem konok kifejezés ült. Száját vékonyra szorította össze, orrlyukai szélesre tágultak. Csupa erő volt és elszántság.

- Anyánk is kívánja, - folytatta kis szünet után - így is leszen ez. Lelkömbül hiszem és vallom: az csillagokban ígyn íratott meg. Magyarország királya leszek, VI. László. És te kisebbik király, miként az Árpádoknak üdéjén. Az horvát és dalmata bánságot adándom néked, úgy határoztam, esmég Erdélynek kormányát.

- Mikor lesz király?

- Még nem vagyunk erősek elegendőképpen. De az nap eljő egyszer. V. László beérhesse cseh koronával, meg ausztrák hercegséggel. Itthol majd műk végezzük dolgunkat, magyarok.

Mátyás komoly maradt és nyugodt. Amit hallott, egyáltalában nem lepte meg. Kardjára csapott.

- Látod ez kardot, bátyám?

- Látom, fiú.

- Ez tiéd mend halálnak haláláig, mend örökkül örökké, ámen.

- Tudom. Számolok rád. Mastan térjünk be immár.

Szótlanul lépkedtek egymás mellett, úgy mentek haza. Mátyás még olvasgatott egy kis Horatiust, mert azt nagyon szerette. Aztán lefeküdt. Máskor is mindig rendesen végezte esti imádságát, de most különös buzgósággal imádkozott:

- Ó Uram Jézus Krisztus, szerelmes király, és mindönöstül kíváncsú barát. Emléközjél az keserűségül, kit szenvedél, mikoron mend te barátidul elhagyattatál, mezejtelen és szegényül körösztfán figgél és mend te barátid és esmerőid te ellened támadának és senki ő közülök vigasztalód nem lészön vala. De mastan vagy királyoknak királya, ki országglasz atya Istennel koronként és szent lélokvel. Te méltó légy, uram, én imádságomat hallani és kegyelmest fogadni...

V.

Ulrik grófnak még élt az atyja. Göthös öreg ember volt, most a téli időjárás az idén elvitte. Közben pedig a bécsiek elégedetlenkedni kezdtek Eyzinger kormányzásával, így történt, hogy Ulrik gróf ismét a király kegyeibe került. Egy szép napon az a hír érkezett Hunyadiékhoz, hogy a király az illendő gyász udvarias kifejezései közben úgy összemelegedett Ulrik gróffal, hogy megint testi-lelki barátság van közöttük és Ulrik gróf megint felköltözött Bécsbe. Sőt segít kormányozni. És természetesen minden módon érvényesíti befolyását a magyar dolgokra is. Ez már onnan is meglátszott, hogy megint felburjánzott az időközben szünetező mende-monda: valami nincs rendben az ország pénzeinek kezelése körül, azonkívül a Hunyadiak a hatalomra törnek. Sőt az udvar felől olyan pletykákat hozott a szóbeszéd, hogy Ulászló király nem véletlenül holt hősi halált a várnai csatában: Hunyadi volt ott a fővezér, s az gondoskodott róla, hogy a királyt olyan helyre állítsa az ütközetben, ahonnan nem térhet vissza többé. S amit megcsinált az egyik királlyal, valami ravasz módon megcsinálhatja még a másikkal is.

Szilágyi Mihály, a szenvedélyes sógor, úgy dühöngött, hogy szikrát hányt minden szava.

- János, kinyílik-e immáron szemöd? Nem vesződ észben, hitvány Ulrik mit forral? Addig hüteti az királlyal, hogy megölni törekszől, míg az király jogosnak tartandja, hogy téged lába alól eltögyön.

Hunyadi János nem felelt. Hallgatag ember volt természete szerint. Mindenesetre éjjel-nappal páncélinget hordott most már és fiait is erre kötelezte. De legtöbb gondjával és buzgalmával nem Ulrik gróf aknamunkájának adózott, hanem élete nagyobb céljának, a keresztény világ megmentésének. Miklós pápa keresztes háborút hirdetett és követek által próbálta megmozgatni Európa keresztény fejedelmeit. Hogy mind fegyverbe hívhassa őket a vallás megmentésére, ahhoz előbb ki kellett volna őket békíteni. Például Fridriket, a német-római császárt, az ifjú V. Lászlóval, Mert a gyám most erősen tartotta a haragot gyámfiával. Az apróbb német fejedelmek közt is sok volt a torzsalkodás, úgyhogy egész Európában serényen és hevesen agitált a pápai diplomácia. Magyarországon nem sokat kellett fáradnia, a magyar haderő állásfoglalását Európa első hadvezére, Hunyadi János jelentette, az pedig minden tehetségével a török ellen készülődött. A budai országgyűlés minden vitatkozás nélkül a keresztes háború mellett döntött.

Hunyadi János is készült erre a kongresszusra. Bécs váráig el is jutott, de ott nagyon gyanús dolgokat kellett tapasztalnia. Ahogy családjának szűkszavúan elbeszélte visszatértekor, életét nem érezte biztonságban. A király meg van győződve, hogy a Hunyadi-család őt meg akarja ölni. S ha a király erről meg van győződve, nem sokat kockáztat az olyan udvaronc, aki valami rögtönzött civakodás során kardot ránt Hunyadi Jánosra, ő tehát visszatért hazai földre és csak jelentésekből tudta meg, hogy mit végeztek az európai fejedelmek a bécsújhelyi várban, Fridrik császár székhelyén. Azt végezték, hogy ebben az esztendőben már úgysem érdemes ilyen óriási hadjáratot megindítani, majd összeülnek ősszel megint és jövőre okvetlen megindul a keresztes háború. Mint Hunyadiaknak jelentették, ezen a kongresszuson három papi személy tűnt fel nagy ékesszólásával. Az egyik az a pápai követ volt, Enea Silvio Piccolomini nevezetű olasz, aki már eddig is szónokolt Miklós pápa nevében a német-római birodalmi gyűléseken. Nagy vetélytársa volt neki Vitéz János, a váradi püspök, akit Hunyadi János tolt előre pályáján s aki már várta Rómából a bíbornoki kalapot. Vitéz még klasszikusabban tudott bánni a latin nyelvvel, mint Enea Silvio. Voltak olyan szónoklatai, amelyeket lemásoltak és Európa szerte tanítottak az iskolákban, mint a latin szónoklás formai tökéletességének példáit. Az ilyen fényesen csiszolt és klasszikusokon nevelkedett elmék

mellett egészen más tulajdonokkal tűnt fel egy harmadik pap: minden hierarchiai rang és fény nélkül való minorita szerzetes, Giovanni nevű, akit közönségesen csak Joannes Capistranus-nak neveztek, mert egy Capistrano nevű olasz faluból származott. Regényes történeteket beszéltek róla: fiatal korában tekintélyes közhivatalokat viselt, de mikor felesége, akit nagyon szeretett, meghalt, ő kolostorba vonult. Példa nélkül való szenvedélyes szónoki tüze felkeltette a pápai udvar figyelmét, s rendesen oda küldték, ahol valami ellen, vagy valami mellett agitációra volt szükség. Ellenállhatatlanul ragadta magával a hallgatókat, még azok is lelkesedő izgalomba jöttek tőle, akik nem tudtak latinul és nem értették, hogy mit beszél. A magyar urak valósággal beléje szerettek az öreg minoritába és kérlelve, kényszerítve unszolták, hogy jöjjön el Magyarországra is. Meg is ígérte, hogy eljön Győr várába, ahol a magyar rendek tanácsulást készültek tartani.

Ide már Hunyadi János is mindenesetre el akart menni. Úgy gondolta, hogy amíg ennek ideje eljő, ráér gazdaságaival törődni. De váratlanul királyi levelet kapott: V. László azt írta neki, hogy országos dolgok megbeszélése végett jöjjön Bécsbe.

Ezzel a levéllel egy időben egy török ember érkezett Hunyadiakhoz. Mindenáron a főkapitánnyal akart beszélni. Azzal is csak négy szemközt. Megvizsgálták, hogy van-e nála eldugott fegyver. Nem volt. A vár ura tehát bezárkózott vele. Jó sokáig beszéltek. Utána gazdag ajándékot kapott és elment.

- Gyönyörű dolgok, - mondta Hunyadi a feleségének és fiainak, - László király engemet megöletni rendölt.

Mind a két fiú azonnal a kardjához kapott. Apjuk elmosolyodott az ösztönszerű mozdulaton.

- Nyughassatok. Megvagyom készen az terv, hogy mihint Bécsben érkeznek, legottan bírák elé állítsonak és felségárulásért fejvesztésre ítéljenek. Nem az király eszítül lőtt ez, persze, hanem Ulrik grófétul.

- Ki volt ez török? - kérdezte Mátyás.

- Valakinek küldöttje. Jóbarátnak pedig. Azomba nem első.

Kemblébe nyúlt és két levelet vett elő onnan. Névtelen levél mind a kettő. Óva intették, egyik latinul, másik németül, hogy ha, élete kedves, ne jöjjön Bécsbe, ahová hívni fogják.

- Mitévő léssz, uram? - kérdezte Hunyadiné.

- Nem még Bécsbe, - felelt mosolyogva a fővezér, - az határig még. Híjjátok kancellistát ide.

Mátyás kikiáltott egy íródeákért. Az jött is futólépésben. És Hunyadi a családtagok hallatára levelet diktált a királyhoz. Ebben kurtán-furcsán kifejtette, hogy ő Magyarország főkapitánya és a régi magyar jogszokás szerint mint magyar közjogi méltóság csak saját hazája területén köteles az uralkodó rendelkezésére állani. Ezért utasítást kért öfelségétől, mely magyar helyen és mikor jelenjék meg. A levelet azonnal futár kapta, aki szélvész gyanánt vágatott el vele.

Nem volt más hátra, mint várni a királyi választ. Futárfordultával az meg is jött. A király kissé epésen válaszolta, hogy főkapitánya túlságosan ragaszkodik a formákhoz. De legyen kívánsága szerint: ekkor és ekkor jelenjék meg Köpcsény várában, ott majd a király meghatalmazottai találkozik és a főbenjáró tárgyalnivalókat megbeszélheti velök.

Hunyadi János felkerekedett. Mind a két fiát maga mellé rendelte és különös pompával készült fel az útra. Díszes kíséretül nem kevesebb csatlózt vitt magával, mint kétezer fegyveres embert. Hunyadi azt izente a várba, hogy ő eljött az ország határáig, most már a király megbízottai is megtehetik azt a kis utat, amely az ő sátráig vezet, az urakat szívesen látja.

A követek visszajöttek és jelentették, hogy a király képviselőjében Ulrik gróf jelent meg a találkozón. Ulrik gróf igen bosszús. Illetlen dolognak és a király felséges személyét mélyen sértőnek találja, hogy a király képviselője fáradjon a főkapitányhoz és nem a főkapitány a király képviselőjéhez. Ezért János gróf csak jöjjön fel a várba, ahogyan illik.

- Bocsássad meg, uram, de ilyen szólt Ulrik gróf, - mentegetődzött a legény.

- Jól vagyon. Indulsz vissza. Megmondod Ulrik grófnak, hogy tüstént felmék. De legesztőbb küldjön bemeneti írást illő kíséretemnek, kétezer legényemnek, ki hogy engemet, főkapitányt s Beszterce grófját, megillet, eszébe venni ne késlekedjék.

Megint félórai várakozás következett. A követek azzal jöttek vissza, hogy Ulrik grófnak nincs a királytól felhatalmazása kétezer fegyveres embert odaengedni egy politikai tárgyaláshoz. És óva inti a főkapitányt, hogy a jóságos és kegyes ifjú király jogos neheztelését ilyen bárdolatlan viselkedéssel ne vonja magára. Közben beesteledett. Hunyadi követei most már vaksötétben vitték vissza a várba azt az izenetet, hogy a főkapitány nem a király, csak a király kártékony tanácsosai iránt bizalmatlan, és ha őfelsége sajátkezü írással írott salvus conductust küld neki, szívesen elmegy a király színe elé akárhová.

Késő éjszaka jött vissza a két legény a köpcsényi várból. Furcsa hírt hoztak: Ulrik gróf és kísérete már el is távozott a várból Bécs felé, a lehető legsürgősebben hozni fogja a királytól a menlevelet, Hunyadi csak várakozzék itten.

Az apa úgy határozott, hogy várakozni fog. Az őrséget megkettőztették, mert valami cselvetéstől sohasem ártott tartani.

Végre királyi hírnök jött az osztrák határ felől. Levelet hozott. Ulrik gróf írta a király nevében. A salvus conductus a főkapitány rendelkezésére áll, Bécs vára alatt Ulrik gróf azt személyesen adja majd át. A főkapitány haladéktalanul jöjjön Bécsbe a király színe elé.

- Ebanyád, - morogta Hunyadi, mikor elolvasta a levelet, aztán odaadta fiainak.

És mindjárt rendelkezett is: ezer ember itt marad, ő pedig a másik ezerrel rögtön indul Bécs alá. Azonnal nyergeltettek és kisvártatva indultak Bécsnek. Útközben három titkos besúgó lopakodott hozzájuk egymásután: a főkapitány ne menjen Bécsbe, ha élete kedves. És megint jött két névtelen levél. Hunyadi csak ment tovább Bécsnek.

A városon kívül ugyanúgy megállt, mint Köpcsény előtt. Alig pitemallott még a májusi hajnal, mikor követeit beküldte Bécsbe. Azok késő délelőtt Ulrik grófnak azzal az izenetével tértek vissza, hogy ő a kora délutáni órákban kíséret nélkül jön a vár alá és hozza a menlevelet, a főkapitány is szíveskedjék őt kíséret nélkül fogadni.

Az apa és két fia összeültek. Megtárgyalták, mit lesz okos tenni. Rövid tanácskozás után meg is állapodtak a haditervben. A zsoldosok közül kiválasztották az egyik legjobb lovast. Az paraszti ruhát öltött nagy sebtiben, a ruhát úgy húzták le egy jámbor molnárról, a molnárt jó pénzzel megfizették, de egyelőre őrizet alatt tartották, hogy el ne járjon a szája. A kiválasztott legény lóra ült és békés utasember módjára poroszkálva elindult a várnak közvetlen alája. Mikor elment, a főkapitány készenlétet rendelt ezer emberének és úgy helyezte el őket országút menti ligetekben és szórványos parasztházak között, hogy riadóra azonnal mellette teremhetek. Mátyás apja mellett maradt, László hátravonult a félig meddig rejtezködő fegyverekhez.

Most izgalmas és érdekes várakozás következett. Elég távol is álltak meg a várfalaktól, s az út sem volt áttekinthető. Egyszer csak Mátyás fülelni kezdett.

- Jön.

Csakugyan egy vágató ló közelgő dobogása hallatszott. Egy-két pillanat alatt már ott állt az előre küldött lovas legény.

- Ötven lóval jön!

Mátyás azonnal vezényelt. Jobbról-balról ötven ember fejlődött melléje, mintha a földből jöttek volna elő. A bécsiek szorosan ideérkeztek a magyarokhoz. Ulrik gróf odaléptette lovát a Hunyadié mellé.

- Isten hozott, János gróf, - köszöntötte, - remélem, jó utad volt?

- Jó.

- Annak örvendek. Öfelsége várakozik rád. Indulhatunk.

Mátyás feszülten figyelt apja mögött. Láta, hogy a bécsi lovasok kétfelé válnak és megkerülik a magyar csapat két oldalát.

- Még nem indulhatunk, - felelte Hunyadi, - előbb add ide a menlevelet.

Ulrik gróf arcán kaján mosoly jelent meg. Előbb gyors pillantással meggyőződött róla, hogy lovasai megkerülték és körülfogták a magyarokat. Aztán így szólt:

- Borzasztó dolog, hogy milyen feledékeny vagyok. A menlevelet elfelejtettem elhozni. Otthon majd odaadom, most már csak gyerünk.

Ugyanekkor intett embereinek. Azok kezdték terelni a magyar csapatot. Volt, amelyik már kardot is rántott. De ebben a pillanatban riadót fűjt a kürtös, aki Mátyásról le nem vette a szemét. Robogó, csörömpölő zaj kelt hátulról. Az osztrákok meglepetve fordultak hátra. László vágatva közeledett a sereggel. Ulrik gróf már csak azt láthatta, hogy ő ugyan körülvette ötven emberrel a magyar ötvenet, de őt viszont száz meg száz fegyveres veszi körül. Mátyás elkiáltotta magát németül:

- Senki se moccanjon. Ezren vagyunk. Aki megmozdul, azonnal levágjuk!

A magyarok kardot rántottak már mindannyian. Halálos csendben várt mindenki. Egyetlen mozdulat elég lett volna, hogy rövid és rettenetes mészárlás következzen. De nem mozdult meg senki. A magyar legényeknek parancsuk volt, hogy csak védekezniük szabad, de akkor istenigazában. Erre nem került a sor. Hunyadi János farkasszemet nézett a falfehérre sápadt Ulrik gróffal. Idegemésztő pillanatokig tartott a némaság. Akkor végre fojtott hangon megszólalt a főkapitány:

- Megjártad velem, Ulrik gróf. Meg akartál öletni és most az életed a kezemben van. De a király zászlajával jöttél, a királyt tisztelem gyalázatos személyedben. Neked adom az életedet, most takarodj vissza. De ha még egyszer így kerülsz a szemem elé, Isten engem úgy segítjen, megöllek.

Intett a fejével. Ulrik gróf emberei mögött magyar vezényszavak hangzottak. A körülfogó magyar sereg ketté vált és helyet nyitott az országúton. A gróf torz módon vigyorgott zavarában. Szólni is akart volna, de a szót lenyelte. Némán megfordult, elindult. Emberei utána. Úgy kullogtak, mint a megvert kutya, a két oldalt álló fegyveres sereg sorfalai között. Mikor elhaladtak már, Hunyadi János elkiáltotta magát:

- Áldomást az legényeknek! Hajnalban indulunk vissza! Éjszakára virrasztókat két lovankint!

Nyüzsögve bomlott széjjel a sereg, hogy a táborban vidámságnak lásson. Mátyás megsuhogtatta kardját.

- Hogy valamely kis huzalkodás nem lőn, igen bánom. Bécsnek várát is megvíjnam mastan, akkora bennem az természet.

- Még megérhedd, - mondta Hunyadi János csendesen.

Azzal ők is indultak vissza a sátorba.

VI.

Miklós pápa meghalt, míg ők a hosszú utat megjárták. A bíborosok egy spanyol főpapot választottak pápául, Borgia Alfonz nevűt, aki III. Calixtus néven foglalta el Jézus trónját. Spanyol eredet lévén, vérében hordta a szaracénok ellen való küzdelem ösztönét. Meg is esküdött ünnepélyesen, hogy addig nem nyugszik, míg a keresztény világot a török fenyegető veszedelmétől meg nem szabadítja. Hogy más országokba kit küldjön, az gondot okozhatott az új pápának, de Magyarországgal nem kellett törődnie. Kapisztrán János pap Magyarországra költözött.

Hunyadiak Budán voltak, mikor közeledtének híre jött. A főkapitány különösképpen örvendett a híres pap jöttén, végre tudott valakit, akiben hathatós támogatót talál a török hadjáratához s akiben megbízhatik. Levelet írt hozzá áhítatosan boldogat és ünneplőt. A levelet Mátyás fogalmazta, aki maga is alig várta, hogy megláthassa a csodálatos szerzetest. Hunyadiné is készült megismerésére. Neki még külön céljai is voltak a pappal. Hunyadvár környéke tele volt olyan jobbágysokkal, akik a keleti egyházhoz pártoltak. Ezeket akarta János pap segítségével az igaz hitre visszatéríteni.

Meg is érkezett a híres barát egy szép tavaszi napon Budára. Nem volt kísérete, nem volt úti málhája. Csak úgy jött másodmagával rázós szekéren, mint Isten akármelyik más kolduló szolgája. Egy középkorú másik barát kísérte, olasz az is, neve Gabriele da Verona. Közönséges szőrcsuhát hordtak mind a ketten, lábokon fatalpú sarut. De olyan hírnév jött előttük fullajtárként, hogy a parasztság akár az út sarában is térdre borult, amerre jöttek. Mert csodátévőnek mondták az öreg barátot, eseteket mondogattak róla, mikor betegeket, ha buzgón imádkoztak, meggyógyított, és ha megígérte valakinek, hogy imádsággal közbenjár érte Istennél, annak legtitkosabb óhajta bizony teljesült.

Budai házában családjával együtt otthon volt Hunyadi János, mikor Kapisztrán első látogatását fogadta. Apa, anya és a két fiú letérdeltek a kapualjában, a belépő öreg mind a négyet megáldotta. Egyenként fejükre tette a kezét, latinul áldást suttogott felettük, azok mind a négyen kezet csókoltak neki.

- Álljatok fel, kedves gyermekeim, - mondta nekik latinul.

Más nyelven, mint olaszul és latinul nem is igen tudott, legfeljebb néhány német és cseh szó ragadt rá, mialatt a török ellen lázító útját járta az országokon keresztül. A főkapitánynak nehezére esett a latin társalgás, ezért Mátyás vette át a tolmács szerepét, mikor feljebb mentek a vendéggel társalkodni a termekbe. De Mátyásnak sem volt könnyű ezúttal a feladat. Az öreg pap mehökkentő hatással volt reá.

Hangja, ha csendesesen beszélt, mélyen, lágyan dörgő basszus volt, mint valami földalatti folyam kellemes moraja. Behízelt hang volt ilyenkor, szívesen hallgatott regőséhez hasonló. De ha csak kissé is megemelte hangját, a hallgató ennek a hatalmas dörgésnek erejétől visszakapta a fejét. Ez a falakat remegtető hang egyszerre annak a gondolatát keltette Mátyásban, hogy ilyen lehetett a trójai háború Stentorának homéroszi hangja. Mintha Jézus a maga egyházának megmentésére külön hadi harsonául alkotta volna ezt az embert. Néha nem is lehetett szavai értelmére ügyelni, maga ez a hihetetlen hang annyira lekötötte a figyelmet színével, dörgésével, bibliai erejével.

És a szeme. Világoskék tekintet volt ez, tiszta, mint a tengerszem, valóságos gyermeki egyszerűségű. Mégis olyan megdöbbenően átható, hogy aki Isten szolgáját nem ismerte volna az öreg minoritában, akár vajákos boszorkánysággal vádolhatta volna. Csak egy szó illet erre a tekintetre: emberfölötti. Valami megszállottság volt benne, valami babonásan bénító. Mátyás nem is bírta ki, mikor ez a tekintet először részegeződött. Egész lényében megrendülve sütötte földre a maga tekintetét. De elrestellte lelke gyengeségét önmaga előtt és keményen feltette magában, hogy mikor a barát megint ránéz, ő ezt a nézést állni fogja emberül. És állta is, bár úgy érezte, hogy a velőig ható rejtelmes szempártól valami hűvösödő zsibbadás csapja meg a szívét.

A beszélgetés a török ellen vívandó keresztes háborúról szólott. Hunyadi János elmondta, hogy ő a maga részéről felkészült és hosszú évek tanulságai alapján másban, mint önmagában nem is bizakodik. A keresztény fejedelmek önző módon marakodnak, ki-ki mással akarja kezdeni kapzsiságában az áldozatot, a birodalmi gyűléseken valamennyi nagy hangon kezdi és aranyhegyeket ígér, de rögtön függővé teszi segítségét attól, hogy mit ad a másik. Így aztán Európa minden nációi közt mindig a magyarra marad a vérrel való áldozat.

Mátyás szorgalmasan fordította apja magyar mondatait latinra. Az öreg barát tekintete sokszor rajta feledkezett és nem egyszer meglátszott, hogy Kapisztrán nem a fordítást figyeli, hanem a fordítót. Egyébként válaszul elmondta, merre járt és mit tapasztalt. Ha minden jól megy, Gyorgye király ad tízezer embert, a pápa húszezret, Alfonz király tízezret, burgundi Fülöp húszezret, V. László húszezret, a kis olasz államok együtt tízezret. És így tovább. Mivel Hunyadi János a maga személyes költségén vállalja tízezer ember kiállítását, mint Európa egyik leggazdagabb földbirtokosa, nem is túl vérmes reménység százezer emberre számítani.

- Mondjad néki, - szólt Hunyadi - hogy százezörvel Európát fölszabadítani, de még az Szent-földöt hátrahódítani, magamot elkötelezőm.

Mátyás lelkesen fordította a választ. Kapisztrán aztán elmondta, hogy egy egész esztendőt izgatásra, országjárásra, a lelkek felrázására akar szánni s mikor a hadjárat ideje elérkezik, ott akar lenni a harcoló katonák közt a tűzben.

- Akkor mind együtt leszünk, - mondta gyorsan Mátyás, ezúttal a saját nevében.

A magyar belső politikára terelődött a szó ekkor. De Hunyadi János egyszerre szűkszavú lett és kedvetlen. Kurtán elmondta, hogy László király közelebbről Budára fog költözni, az uralkodást az ország fölött maga veszi át s ezzel az országos főkapitány hivatalának szüksége megszűnik, ő nem marad egyéb, mint katona, aki a beszercei grófságnak és egyéb javainak igazgatásával foglalkozik majd, ha nem lesz hadban. Általában nem igen látható, előre, hogy ha V. László Budára teszi át a székhelyét, ez milyen eltolódásokat fog okozni a magyar közjogi életben. A rendek éppen erről tanácskozni szándékoznak a győri összejövételkor.

- Kérdezd meg apádat, - szólt a barát - hogy ő jelen lesz-é. Mert Ulrik gróf ott lesz.

És áthatóan pillantott a főkapitányra. Az állta a pillantást, mint előbb a fia. És fiához szólva a barátira nézett:

- Mondd az papnak, hogy ha ű odamegyen, én nemkülönben. Mert általa az Jézus vagyon vélem, senkitül nem félhetők.

Kapisztrán komolyan bólintott: ott lesz ő is. Majd Szilágyi Mihályról kérdezősködött, akitől levelet kapott volt: a nándorfehérvári várkapitány arra kéri őt, hogy gyűjtsön pénzt a magyar urak közt mert azon a vidéken minden keresztény templom elpusztult. Mikor aztán eltávoztak a szent vendégek, Mátyás lelke mélyéig felkavartnak érezte magát. Soha eddigi életében ember ilyen lenyűgöző hatást még nem gyakorolt rá. Aznap éjszaka sokáig nem jött álom a

szemére, pedig makkegészséges szervezete kitűnő álommal dicsekedhetett. Ahogy a vánkosra letette fejét, már aludt. De ma nem. Élénk és izgatott ébrenlétet érzett, sőt szinte félt attól, hogy elalszik, oly érdekes volt erre a bámulatos emberre még visszagondolnia.

Így volt János pappal az egész család. Az első látogatástól kezdve mindennap keresték egymás társaságát. S mikor még közelebb jutottak egymáshoz egymás barátságában, mindennap új megdöbbenéssel jöttek rá a csodálatos pap egyre titokzatosabb voltára. Kapisztrán papban valami bűbajos látnoki tehetség lakott. Mátyásnak minduntalan le kellett győznie magában a gondolatot, hogy ez a tehetség a boszorkánysághoz hasonló. A pap arra volt képes például, hogy imádkozott, behunyta a szemét, néhány pillanatig mozdulatlan maradt, majd így szólt:

- Kis lovascsapat közeledik egyházi emberrel, de nagyobb rangúval. Még ma itt lesz.

Estére megjött Benedek, a zágrábi püspök. Győrrre igyekezett, de nagyon betegnek érezte magát és meg akarta kísérelni a budai források vizét, amelynek némelyek különös gyógyító erőt tulajdonítottak. Egy más esetben hirtelen megállott, mikor az egyik íródeák elment mellette. Visszahívta és megáldotta, különben nem szólt neki semmit. Csak mikor kiment a fiatalember, akkor mondta:

- Ez az ifjú már nem él.

Csodálkoztak rajta és nem értették. A kancellista aznap éjjel valami ismeretlen görcsöt kapott, vért hányt és reggelre meghalt. A pap csodálatos hatást gyakorolt most már Mátyásra. Hátborzongató volt és mélységesen megnyugtató egyszerre. Hinni kellett benne, mint egy szentben, akit már élő éveiben kanonizálni lehetne. Hunyadiné mindennap meggyónt neki s mikor elérkezett a búcsú napja, sírva fakadt. Pedig nem sokan látták sírni világeletemben.

Hunyadiné lement Vajdahunyadra, férje és fiai a két pappal elmentek a győri tanácsülésre. Ulrik grófot csakugyan ott találták. Nyájas mosollyal köszöntötte a Hunyadiakat, mikor az utcán már az első napon szemközt jött velök. Még meg is állott. Igen jókedvűnek látszott.

- Ne menjetek tovább, János gróf, mondanék neked és fiaidnak valamit. Én a királlyal be fogok jönni az országba. Gondoljátok meg, nem volna-e jó összebékülnünk.

- Veled nem lehet összebékülni, - felelte Hunyadi, - mert minden kötést megszegsz. Láthatod most is, hogy én és fiaim erősen fogjuk kardjainkat.

- Ne légy bolond, János, - nevetett Ulrik, - hiszen hárman vagytok s én egymagam. De én kitaláltam már, hogyan hihetünk egymás szavának.

- Hogyan?

- Ugy, hogy ez a Mátyás fiú elveszi feleségül a leányomat, ahogy régóta tervezgetjük, és leányom természetesen Vajdahunyadra költözik. Mátyás azonban felköltözik Budára az udvarhoz, illő is, hogy kamarási rangot kapjon. Látod, János, ez igen bölcs dolog lesz. Én nem törhetek fiad romlására az udvarnál, mert leányom ott lesz a ti szerető kezeitek közt Vajdahunyadon. S hogy ti igen fogjátok őt szeretni, abban én biztos leszek, mert Mátyás viszont ott lesz mellettem az udvarnál.

Mátyás ránézett Ulrik grófra:

- Szóval túszoikat cserél a két család?

- A lényegét mondtad, magnifice, de csúf szavakkal fejezed ki magad. Majd az udvarnál megtanulod a simább beszédet. Hát tárgyalhatunk erről, János?

- Tárgyalni mindenről lehet. Majd izenek.

Elbúcsúztak a győri utcán, és már délután megtörtént az első beszélgetés Ulrik gróf és a főkapitány között. Ettől kezdve mindennap találkoztak és hosszú árkusokra nyúltak már a pontok, amelyeket megbeszéltek. A tanácsulással nem sokat gondolt egyik is. Hatalmasabbak voltak ők egyenként, mint a tanácsülés urai. Hunyadi László apja helyett is elment mindennap. Mátyás azonban csak egyszer-kétszer hallgatta a vitákat. Semmi érdekeset nem talált bennök. Inkább csak az urakat firtatta, hogy ki kicsoda. Sokakat ismert már közülök, mert jártak atyja várában, de sokakat először látott. Már ismerte Gyorgye királyt, aki ide is eljött, valamint a nádort, Gara Lászlót, nagytestű, öblös hangú, mindig rosszkedvű urat. Hunyadi László ennek a lányával járt jegyben.

Mikor a győri tanácsülés szétoszlott, a tárgyaló felek még nem készültek el az anyaggal. De már csak részletkérdések voltak hátra. Elvben megállapodtak: barátsági szerződést kötnek, ennek megtartását esküvel fogadják és aki bármelyik pontot megszegné, azt esküszegőnek tekintik s az egyház ítéletére bízzák.

Több ízben összejöttek még Budán is, míg valamennyi részletkérdésben egyetértettek. Közben Hunyadiné Budára érkezett és Ulrik gróf is felhozatta családját Cilli várából. Mátyás, mint vőlegény, díszes lovas kísérettel ment arája elé a határba.

Az esküvőt akkor tartották meg, mikor a két apa aláírta az egyességet és mind a ketten letették rá az esküt. Nagyobb fény és pompa nélkül folyt le az egész, a két család az igazi lakodalmat közakarattal akkorra halasztotta, mikor majd a fiatal asszony eléri a tizenhetedik esztendőt s a fiatal házaspár közös otthonba költözik. Kapisztrán adta őket össze, ők egymás mellett térdeltek az oltár előtt és teljes idegenségök mind a kettőt annyira zavarta, hogy restelltek egymásra tekinteni.

Hunyadiné azonnal az esküvő után levitte Vajdahunyad várába tizennégy éves menyét, aki fuldokló zokogással búcsúzott anyjától. Mátyás a városon túlra kísérte feleségét. Ott ő is elbúcsúzott. A hintó elindult, Ulrikné sírva lobogtatta kendőjét, mialatt kocsijába szállott, a férfiak mentek vissza lovaikhoz. Elöl haladtak Ulrik gróf és Hunyadi János, aztán Kapisztrán következett a két Hunyadi-fiúval. László azonnal a szerzetes jobbára lépett, hogy Mátyást a másik oldalra engedje. De ekkor különös dolog történt. Kapisztrán megállt, behunyta a szemét, egy darabig mozdulatlanul állott, majd így szólt:

- CseréljeteK helyet, fiaim.

A két fiú meglepetve engedelmeskedett. László megszólalt mégis.

- Szentatyám, mi az oka ennek? Én vagyok az idősebb.

Kapisztrán fejét rázta. Mereven egy pontra nézett maga, elé és egyik fiúra sem.

- Tőled már nem sokat akar az Úr. De öcséd fején nagy fényességet látok.

Az előttük menők visszafordultak, hogy ezek miért álltak meg.

- Mi az? - kérdezte Ulrik gróf. De nem kapván választ, vállat vont és ment tovább.

VII.

Mátyás komoran és összeszorított fogakkal ült a helyén. Mellette jobbról is, balról is beszélgettek azok, akik hozzája hasonlóan kihallgatásra vártak. De ő csak kurtán válaszolt, ha szóltak hozzá, és várakozott tovább. Már egy hete apródja volt V. Lászlónak, már megkapta szállását a várpalotában, már elég ismerősen mozgott folyosókon, lépcsőkön és termekben, de a király színe elé még nem tudott jutni. Eddig négyszer tűzték ki bemutatkozó kihallgatását, de mind a négy ízben hiába várakozott.

Most várakozott Mátyás ötödször a királyi kihallgatásra. Életében először érezte magát megalázottnak.

A király igen szép fiú volt. Karcsú növésű, magas, és ha szűkmellű is, de azért nem aránytalanul vézna. Feltűnő volt nőiesen finom arcbőre, amely leheletszerűen gyengéd színeit hordta a tejnek és a rózsának. Orra kissé nyerges volt a középén, de ez sem formátlanul, és egyébként minden arcvonását igen szabályosan rajzolta meg a természet. Vállig omló aranyszőke haját hordott, ugyanolyat, mint Mátyás. De nem kék szeme volt hozzá, hanem nagy nyílású fekete szeme. Rendszerint tetőtől-talpig feketébe öltözött, nyilván mert hajához ezt nagyon illőnek találta. Ha nem lett volna király, feltűnő csinosága miatt akkor is mindenki utána fordult volna.

Most tehát ötödször várakozott itt a király fogadótermének előszobájában. Ezúttal nem hiába. Éppen nyílt az ajtó és egy külföldi házaspár lépett ki rajta. S egy hang kiszólt:

- Mathias, Graffe von Bistritz.

Beszterce grófja belépett. És még össze sem szedhette magát, már ott termett előtte a király, szinte szelesen sietve. Két kezét a Mátyás két vállára tette és túlaradó nyájassággal szólott:

- Végre színünk elé bocsáthattunk, igazán már alig vártuk, hogy szemtől-szembe állhassunk veled. Nagyon fájlaljuk, hogy több ízben hiába voltál kénytelen várakozni reánk. Szóval te vagy az a híres Mátyás gróf, aki mindenkit legyőz a tornán, örömmel látunk téged királyi nemes apródaink között és reméljük, hogy mindabban, amit udvarunknál tanulhatsz, gyors előmenetelt fogsz tenni.

Mátyás szótlánul meghajtotta magát. Aztán megint felegyenesedett és a király szeme közé nézett.

- Nagybátyákkal, Ulrik gróffal, nem szükséges megismerkedned, hiszen apósod ő, ugyebár, így tehát a mi személyünkkel is atyafiságba kerültél. Ennek nagyon örvendünk. És nem is alkalmazzuk veled szemben uralkodói hangunkat: tudod mit, beszéljünk egészen közvetlenül és komédia nélkül, barátkozzunk össze, nagyon szeretnék ismerni téged, Mátyás.

Ulrik gróf is ott állt, mint minden kihallgatásnál, a király háta mögött. Egész testtartása nagyon mutatta, hogy ő itt teljesen otthon van. De különben nem látta szükségesnek, hogy megszólaljon.

- Nagyon meg fog tisztelni Felséged, - felelte Mátyás.

- De lásd, egy királynak olyan nehéz. Ha azok, akik a koronámra vágynak, tudnák, hogy mennyi tövis van belül egy ilyen koronában, bizony mondom neked, megszűnnének vágyakozni utána.

Mátyás megint egyenesen a szeme közé nézett a királynak. A merész célzásra merészen akart válaszolni.

- Én azt hiszem, Felség, hogy aki nagy feladatra vágyik, az éppen a nehézségeket kívánja benne a maga ereje számára.

- De ki ismeri a saját erejét. Mátyás, mondd meg nekem. Látod. Az emberek békésen sétálnak ott lenn a vár alatt, felnéznek ide, irigylik a pompát és a díszet, és nem is tudják, milyen boldogok.

- Viszont Felségednek sincs mit irigyelnie tőlük.

- Dehogynincs. Jó lenne például most elmenni veled labdázni, mint két ilyen magunkfajta suhanc szokta. Nem lehet. Annyira nem lehet, hogy még beszélgetnünk sincs idő tovább. Kint még sokan várakoznak.

Mátyás ismét meghajlott. A király pedig újra felöltötte a koronás főeknek járó többes szám hangját.

- Keresni fogjuk az alkalmat, hogy veled, kedvelt apródunkkal, társaloghassunk. Most kegyelemben elbocsátunk.

Mátyás megint kint találta magát az előszobában. De sietett innen, hogy tolongó gondolatait végiggondolhassa. Kilépett egy nyitott bástyarészre és lekonyökölt a szegletes oromkönyöklőre. A Dunára tekintett le és át a másik városra, Pestre, amelynek falövén belül apró házak kéménytömege füstölt. Azon gondolkozott, hogy gyakorlat teszi a mestert. Ez a király nem ostoba és nem is valami különös lángelme, afféle tucat esze van, mint akármelyik értelmes embernek. De király, mióta megszületett, és a királyok nyelvét jól megtanulta. Alig néhány mondatot váltottak, de ezekben simán módot talált rá, hogy többrendbeli dolgot ne hagyjon megmondatlanul. Először: hogy Mátyást a koronára vágyakozónak tekinti, pedig ereje nincs meg hozzá. Másodszor: hogy szívesen fogadná egyenrangú pajtásának, de királyi rangja miatt ez lehetetlen. Harmadszor: hogy az atyafiság még nem minden, és aki király, az nem ülteti le a nagybátyja vejét.

Az első kihallgatás tehát megtörtént. Több egyelőre nem is lett belőle. A király semmi különbséget nem tett az egyes apródok között Mátyás javára. Egyiket sem vette észre, úgy járt közöttük, mint a bútorok között. Mátyás hamar megfigyelte a királynak azt a különös tehetségét, hogy akit nem óhajtott észrevenni, annak mögéje nézett. Rajta keresztül, messzebbre néző szemmel, mintha a pillantásnak nem állt volna útjába idegen test, mintha az illető ember átlátszó lett volna, akár a víz, amelynek fenekére nézünk.

Az apródok, előkelő osztrák, cseh és magyar családok ifjú sarjai, nagy érdeklődéssel és nagy hűhóval fogadták Mátyást. De mindjárt csalódtak benne. Mátyás nem bizonyult garázda, mulatós cimborának. A királyi várpalota légköre tele volt a mohó élvezetvágy szikráival. Ulrik gróf minden áldott nap gazdagon és változatosan kieszelt lakomákkal kedveskedett öccsének. Nehéz borokat szolgáltak fel a gazdag ételsor mellé, az étkezés alatt művésznépségek számaiból álló műsorban lehetett gyönyörködni. Valaha Fridrik igen sanyarú körülmények között tartotta Lászlót és nővéreit is, akik azóta már feleségül mentek, egyik a szász herceghez, másik a lengyel királyhoz. Fridrik rongyos, vásott ruhákban járatta őket, egyszer egy lázító szónok, mikor Fridrik nem volt otthon, kivitte őket a városháza erkélyére, hogy felháborításul megmutassa a népnek a gyermekek keshedt gúnyait. Ulrik gróf pompával, tékozlással, dorbézolással tartotta jól öccsét, hadd lássa a különbséget, mennyivel kellemesebb élete van most, mint Fridriknél volt. Mátyás azonban már első nap megmondta, hogy a szeszes italt nem szereti, a pintes korsók multságát pedig unalmasnak találja. Ezenfelül még olyan oka is volt,

amelyet nem mondott: ösztönszerűen valami különállást akart megőrizni, valami el nem keveredést azokkal, akiknél magát többnek és nagyobb dolgokra hivatottnak tartotta.

Annál inkább részt vett mindenfajta tornában és fegyvergyakorlatban.

A kamarásság új beosztással is járt: a király személyének közelébe rendelték szolgálattételre. Könnyű szolgálat volt, mert a király igen későn szokott kelni és Ulrik éjszakai mulatságai miatt a délelőtti munkát vagy déltájban kezdte, vagy éppen el is mulasztotta. A királyi kihallgatásoknál szükséges bejelentések, amelyek a kamarásra háramlottak, így elég kevés dolgot adtak. Különben sétalovaglásokra kísérte a királyt, az udvari tornaversenyeken, amelyeken most már ritkán vett nyilvános részt, a király elkerített helyének bejáratánál állt, ünnepélyes fogadtatások alkalmából a trón közelében volt a helye. De a király magánéletének kedvteléseivel Ulrik gróf nem engedte közel, és így könyveihez húzódott, vagy amit igen szívesen tett: közemberre való egyszerű gúnyában, mélyen szemére húzott kalppal elment csavarogni az utcákon.

Az utcanép, amely nem jutott udvari ceremóniákhoz és a várpalota belső életéből vajmi keveset látott, őt is alig ismerte. Ha feltűnés nélkül bandukolt a házak sötét tövében, vagy befurakodott valamely verekedés okozta utcai sokadalomba, közömbös járókelőnek tűnt fel, akit meg sem igen néztek. Ő annál figyelmesebben nézett minden arcot és hallgatott minden szót. Már otthon, Vajdahunyadon is szerette hallgatni a jobbágynépséget, vagy a zsoldosok hétköznapi beszélgetését. Ez a kedvtelése, ahogy évei múltak, egyre erősödött.

VIII.

Egy reggel Mátyás levelet kapott anyjától. Gyorsan szakította fel a pecsétet. A levél azt adta tudtára, hogy felesége, a gyermek Erzsébet, hosszú szenvedés után az Úrban csendesen meghalt.

Maga elé tartotta a levelet lebocsátott kézzel. Aztán így szólt a szolgálhoz:

- Sodronyinget! Éjjel-nappal viseléndem mátul.

A szegény, vézna kis tús meghalt, számolni kellett vele, hogy Ulrik gróf pártja valahogyan ki fogja használni a Hunyadi-családnak azt a gyengeségét, hogy nincs most már kinek a személyén bosszút állniok. Ez valóban be is következett, még pedig nem várt módon: Gyorgye király megkísérelte, hogy Szilágyi Mihályt eltegye láb alól. Az agg Gyorgye a Hunyadi-rokonságból Szilágyit gyűlölte a legjobban, mert ez a zabolátlanul heves és szenvedélyes ember nagyon sokszor megsértette. Azonkívül az Ulrik-pártnak nem volt ínyére, hogy a legfontosabbik a királyi várak között, Nándorfehérvár, a Hunyadi-család kezén van. Így Hunyadi János a török háború európai fontossága miatt az egész kereszties hadjárat kulcsát a kezében tartotta. Sokkal kényelmesebb helyzet lett volna Ulrik gróf számára, ha Szilágyi Mihály eltűnik a föld színéről, Nándorfehérvárra majd László király nevez ki új kapitányt a Hunyadi-ellenesek közül, akkor aztán Hunyadi nem fog olyan sokat számítani a pápa és az európai fejedelmek szemében.

Minderről Mátyás semmit sem tudott, ő igyekezett Budán a saját biztonságára vigyázni. Senkivel bizalmasan nem beszélt, csak Vitéz Jánossal, azzal is csínján. Másféle ételt nem evett, csak apródtársaival együtt a közös tálból. És köntöse alatt páncélinget hordott. Hogy apja, bátyja, rokonai majd tudnak vigyázni magokra, azt szívből remélte. S hogy Szilágyi Mihály életveszedelemben forgott, azt csak azzal a hírral együtt tudta meg, hogy Gyorgye király meghalt.

Először csak az a gyászos tudósítás jutott el Budára, hogy a szerb király nincs többé. Ez nem lephetett meg senkit, már a kilencvenedik esztendő taposta volt a ravasz aggastyán. De kiderült a suttymóban elsuttogott értesülésekből, hogy az öreg Brankovics Gyorgye egy sebesülés következtében holt el: mikor csekély kísérettel úton volt, egy Kupinik nevű falunál nándorfehérvári katonák megrohanták és elfogták. Ez nem ment simán. Az öreg fegyverrel védekezett, s a viaskodó katonák Nándorfehérvárra vitték foglyul. Nagy váltságdíjat fizetett és Szilágyi Mihály hazaengedte Szendrőre. Szendrő várában aztán rövidesen belepusztult az öreg a nagy vérveszteségbe.

De hogyan merte Szilágyi Mihály véres viaskodásban elfogatni a szerb királyt? És ha Gyorgye belehalt elfogatásába, miért nem idézi a király bíróság elé Szilágyit, hogy fejét vegyék?

Ennek is megjöött a magyarázata, titkos értesítésekben, dugott levelekben. Azzal kezdődött az egész véres história, hogy Szilágyi Mihály, mint Nándorfehérvár kapitánya és az al-dunai sereg és hajóhad parancsnoka, elment megtekinteni a Szendrő várával szemközt fekvő új magyar erődöt. Ez a kis erőd alkalmas volt arra, hogy sakkban tartsa Gyorgye lakóhelyét, Szendrőt, tehát megnehezítette Gyorgye kétszínű szerepét: az öreg mindig hajlandó volt titokban a szultán kezére járni, ha az ő trónját a török békében hagyta. Egyszóval Szilágyi néhány lovassal elment megtekinteni az erődöt. Vele volt testvéröccse, Szilágyi László is, aki az országos ügyektől elég távol tartotta magát, de bátyja hadaiban annál vitézebbül katonáskodott. A két Szilágyit és embereiket váratlanul rejtékhelyből elérő szerb csapat támadta

meg. A tusában Szilágyi Lászlót meg is ölték. De Szilágyi Mihálynak sikerült megmentenie a bőrét. A támadók közül még meg is fogott egyet-kettőt. Azok megvallották, hogy Brankovics Gyorgye király küldötte őket erre a kalandra. A magyar erődöt különben le is rombolták.

Így tudta meg Mátyás, hogy egyik nagybátyját Gyorgye emberei megölték, mire az életben maradt nagybátyja habozás nélkül megbosszulta magát. Ulrik gróf apósa, a király nagybátyja, meghalt, és mégsem lehetett Szilágyi Mihályhoz, a szerencsésen életben maradtához hozzányúlni. Sejteni lehetett, hogy ha itt tüzetes eljárás indul, még az is kiderülhet, hogy Szilágyi Mihály elpusztításának gondolata nem Szendrő várában, hanem Budán született.

Nagy fordulatot okozott Mátyás életében, hogy a király egy szép napon felkerekedett és elment Bécsbe. Őt nem vitte magával. Mátyás szavát adta: nem fog elmenni Budáról. A királyi palota kiürült és elcsendesedett. Az udvarnép jó része elutazott a királlyal. Mátyásnak egyszerre igen sok szabad ideje támadt. Órákig bolyongott a nép között és még mindig sok ideje maradt olvasni.

Mikor a palota poros és senki által nem forgatott könyvei között kutatott, egy ízben érdekes kötetre bukkant. Kéziratos mű volt igen díszes kötésben, a király személyes használatára készült. Címe: „Tractatus de liberorum educatione editus ad Ladinlaum Ungariae et Bohemiae regem”. Vagyis László magyar és cseh királyhoz intézett értekezés a gyermeknevelésről. Szerzője: Aeneas Episcopus Tergestinus.

Érdeklődve kezdett olvasni a könyvben.

„Sokan úgy vélekednek, - mondta a latin szöveg, - hogy a testi és értelmi nevelést a csecsemőkorban kell tanítani. Te azonban túl vagy már ezen a koron, tehát mostani életkorodhoz mérten kell hozzád szólani.”

Mátyás visszafordított az első oldalra és megnézte az évszámot: 1450. Tehát a király tíz éves volt akkor, ő is.

„Amikor így szólok hozzád, ugyanakkor tanítóidhoz is beszélek, akik téged nevelnek és tanítanak. Intésekkel és ne botbüntetéssel hassanak rád. Nem bottal és veréssel, hanem szereteten alapuló útbaigazítással, ésszerű érvekkel kell a hasznos ismeretekre ránevelni a gyermeket. A verés megjárja a szolgálknál, de nem a szabad embereknél”.

Az olvasó elmosolyodott. Az a számos, igen erőteljes pofon jutott eszébe, amellyel őt anyja nevelte, mikor apja a harctéren volt.

„Lássuk most, hogyan kell nevelőidnek testi nevelésedet előmozdítaniuk. Ez nagyon fontos, mert általánosan ismeretes, hogy amit az ember gyermekkorában megszokott, ahhoz később is görcsösen ragaszkodik. Óvakodni kell attól, hogy testedet elpuhítsák. Ne aludjék, ne pihenjen a gyermek tovább, mint szükséges. A puha nevelés, melyet sokan gyengéd szeretetnek neveznek, a lélek és test erejét egyformán gyöngíti. Nem szabad puha vánkosoakat használni, a selyemruha nem egészséges a testnek, sokkal jobbak a durva lenből készült ruhák, melyek a test tagjait erősekké és a fáradtság elviselésére alkalmasakká teszik. Mivel a természet megáldott szépséggel és uralkodásra vagy kiszemelve, már gyermekkorodban arra kell törekedned, hogy...”

Mátyás itt abbahagyta a könyvet, mert csak álldogálva olvasta az ajtófélnék dőlve. De most, kezében a könyvvel, szobájába sietett. Ezt a részt nyugodtan, figyelmesen, háborítatlanul akarta olvasni. Szolgájának meghagyta, hogy most ne zavarja senki. És nekiült az érdekes könyvnek.

„... arra kell törekedned, hogy a test tartása megfeleljen külsődnek. Arcod legyen egyenes, ne rángasd ajkaidat, ne szopd nyelvedet, ne utánozd a mámoros állapotot, rabszolgához illő pajkosságot, ne legyen tekinteted lomhaságot eláruló. Járásban és állásban mindig kecsességre kell törekedni. A görögök erre oly nagy súlyt vetettek, hogy szabályokba foglalták össze a taglejtés törvényeit. Vannak a test nevelésére alkalmas versenyjátékok, melyeket éppen nem szabad megvetni, hanem meg kell hallgatni azokat a mestereket, akik e téren járatosak, hogy e tekintetben is tökéletességre tégy szert. Törekedjél a test tagjainak alkalmas tartást elsajátítani, egyúttal a testi egészséget és erőt is gondozni. A gyermekkorban megszokott jó testtartás és annak ésszerű gondozása egészséges öregségnek veti meg alapját. Mivel pedig gyakrabban szükséges, hogy a király maga álljon háború esetén hadserege élére...”

Közelebb húzta a széket az asztalhoz, falta a könyvet.

„... illő, hogy már gyermekkorában gyakorolja magát a katonai gyakorlatokban az, kire a kormányzás gondjai várnak. A háborúskodásra éppen nem alkalmas az árnyékszerű gyöngye test. A szikár és háborúhoz szokott katona a vakmerő öklözőket éppen úgy legyőzi, mint ahogy áttör a felállított csataélen. Nem lesz tehát haszontalan dolog, ha te, kinek a törökkel mindenesetre háborút kell viselned, most gyermekkorodban tanulsz nyilazni, parittyázni, kardot forgatni, lándzsát hajítani, lóra ülni, futni, ugrani, vadászaton részt venni és az úszásban jártasságra szert tenni. Nem rút dolog olyat megtanulni, amit a tisztesség határai között tehetünk. Halld csak, mit mond Vergilius a római gyermekről. Az újszülötteket először is a tűzhöz visszük, majd jéggel és vízhullámokkal eddük; vadászat alkalmával ők a felvigyázók és erdőben a hajtók. Ők hajtják a lovakat, tornajátékok alkalmával ők feszítik meg az íjakat. A játékokat szívesen megengedem a gyermeknek, csak ne legyenek azok illetlenek. Helyeslem, sőt dicsérem, ha veled egykorú gyermekekkel labdázol. Ott van a karika és más gyermekhez illő játékok, melyekben semmi illetlen és rút dolog nincs, melyeket épp ezért nevelőid engedjenek meg, hogy a munka után szünet legyen és az életkedv élesztessék. Mindezekből tudod tehát, hogy annál a gyereknél, aki királynak született, milyennek kell lenni a testgyakorlásnak, és tudod azt is, milyenek legyenek játékaik”.

Mátyás fölneézett a könyvből. A királyra gondolt. Erre a szép fiúra, aki kicsi korában nem játszhatott, mert nem voltak Fridrik házában játszópajtásai. Aki gyenge lovas, sohasem tornászik, úszni alig tud, selyemruhát hord és szagosított pehelyvankosokon alszik és a török ellen aligha fog valaha is a sereg élére állani. Míg viszont ő, Hunyadi Mátyás, mindegyiknél jobb a testgyakorlásban, kitűnő lovas, kitűnő úszó, és ég a vágytól, hogy egy bármilyen kicsiny csapat élére állhasson. Őt így nevelték, amazt sehogy. És mégis ő a tús és amaz a király. De... de talán nem lesz örökké így. Adódhatik valahogy úgy, hogy Hunyadi László lesz Magyarország királya. És ha majd Isten Lászlót is elszólítja, akkor... majd a László fia. Hiszen bátyja vőlegény: a nádor leányát fogja feleségül venni, csak halogatják az esküvőt, mert ott is valami bonyolódott egyességnak kell eleget tenni. S ha megházasodik, bizonyára ad neki fiút a Gondviselés. Mátyás vállat vont, becsapta a könyvet. De azért pár pillanatig azzal mulattatta képzeletét, hogy koronát gondolt a saját fejére, szép ékköveset, a Szent István koronáját, amelyet régi Árpádok képein látott, amely most Fridrik birtokában van és senki sem beszél róla. Vajon, hogy lehet azt majd visszavenni Fridriktől, ha bátyját meg akarják koronázni?

De V. László élt és nemsokára visszatért Bécsből. A pápa követe kérte Budára, hogy végre-
valahára megindítsák a háború ügyét. A király meg is jött, a rendek össze is ültek, de azt határozták, hogy tavaly nagyon rossz volt a termés, ezért a háborút tavasszal nem lehet megindítani, legfeljebb júniusban.

Úgy látszott, hogy nyárig most már nem történik semmi. De híre jött nemsokára, hogy a szultán nem szándékszik megvárni a sok késlekedéssel vajúdó keresztes háborút, maga lesz a

támadó fél, már el is indult Európa ellen és vonulásának első célja Nándorfehérvár. Erre már meg kellett mozdulni azonnal. Kapisztrán lett az első keresztes vitéz.

A királyi palotában nem szerették a keresztes hadjáratot. Hunyadi-ügy volt, hűvösen és közömbösen beszéltek róla. Ennek hamarosan híre ment, s egy szép napon Kapisztrán megint Budán termett. Szegeden volt már Hunyadival sereget szervezni és prédikációkkal tüzelni. Mert számban a nagy hűhóval százezer emberre tervezett sereg igen csekélyre sikerült: az európai fejedelmek segítsége nem volt sehol. És még a budai vár felől is ellenhangulat mendemondái terjedtek. Kapisztrán otthagya a szegedi agitálást, és Budára sietett, hogy lelket próbáljon önteni a királyba.

Hogy mit beszéltek, mit nem, azt más nem hallotta, csak Ulrik gróf. Kapisztrán komoran és kedvetlenül utazott vissza a hadhoz. Mátyás kihallgatásra jelentkezett Ulrik grófnál, mikor a pap indulni készült.

- Engedelmet kérek, hogy a harctérre mehessek. A hadjárat után visszatérek ide.

Ulrik gróf figyelmesen ránézett, aztán soká gondolkozott. Majd azt mondta, hogy beszél a királlyal és másnap választ fog adni. Másnap válaszolt is: a kérelmet kereken megtagadta. Nem volt nehéz kitalálni, hogy miért: Mátyás ebben a hadjáratban csak növelhette a Hunyadi-ház dicsőségét és saját egyéni népszerűségét. Erre nem volt semmi szükség. Kapisztrán másnap Mátyás nélkül utazott vissza. A király pedig udvari vadászatot rendelt. Mátyásnak is részt kellene vennie a vadászon.

A vadászatra szokatlanul nagy utimálhát vittek. Ez már induláskor szemet szúrt Mátyásnak. Gyanújának igaza is lett. A visegrádi országúton a király összenézett Ulrik gróffal és így szólt:

- Semmi kedvem sincs tulajdonképpen vadászni.

- Mihez volna kedve felségednek?

- Bécsbe szeretnék menni.

- Mi akadály van annak, amit egy király akar? Megyünk Bécsbe.

Nyilvánvaló volt, hogy ezt már eleve elvégezték. Tüntetni is akartak azzal, hogy Hunyadi hadjáratánál érdekesebb dolgok vannak a világon, meg aztán messzebb is akartak lenni a délvidéktől, ahonnan a terhes nyűgnek, Kapisztránnak, újabb látogatása érkezhett. Folytatták tehát útjokat Bécs felé.

Nagyon szép májusi idő járta ekkor, az országút mentén frissen lombosodtak a fák és a sarjadó természet andalító, kesernyés boldogság illatával töltötte meg a levegőt. A király és Ulrik gróf életvidám gondtalanságban haladtak a fegyveres menetben. Gyakran megállapodást rendeltek, ha vadbő vidéken mentek által, hogy rövid cserkészéssel tegyék változatosabbá az utat. Ebédidőn szép berkeket kerestek, valami kedves, csalitos kerületű tisztáson egy pillanat alatt felterültek a szőnyegek és megjelentek az ezüstitálak, kupák és evőkésztségek a remekbe szőtt abroszokon. Ha történetesen templom volt a közelben, ilyenkor megszólalt a harangszó. A legtöbben meglepetve kapták fel a fejüket: a nap e szakában a harangozás szokatlanul hatott. De sokan, a buzgóbbak, ilyenkor imádkozni kezdtek. Ez a déli harangszó egy nem régi római rendelkezés óta arra figyelmeztette a világ katolikusait, hogy Kalixtus pápa parancsára szerte a földön mindenki imádkozzék Hunyadi fegyvereinek győzelméért.

Ulrik gróf és a király nem imádkoztak. Az ilyen harangszó alatt is vidáman folytatták csevegéseiket. Mátyás, a király kamarása, előírás szerint való felszolgáló munkáját is abbahagyta ilyenkor. Apjáért imádkozott, azzal a szívdobogtatóan büszke tudattal, hogy e pillanatban az egész világon milliók és milliók egy magyar katonáért imádkoznak, aki nem más, mint az ő édesapja. Olykor oldalt vonulva rápillantott a királyra és nagybátyjára. Ahogy látta kettejük könnyed és gondtalan vidámságát, arra gondolt, hogy mialatt ők itt tanyáznak az idillikus májusi erdőn, azalatt mi minden folyik az országban. A felföldön minden rend felbomlott: a cseh csapatok megint garázdálkodtak, rajta ütöttek a népen, legázoltak egy-egy falut, felperzselték és visszavonultak a rengetegekben épített rejtekhelyeikre, sőt már megint várakat kezdtek elfoglalni, már beültek Késmárk várába. Itt is, ott is felütötte fejét a parasztlázadás. Erdély végein is felborult a rend, Havasalföld trónjáért egymást ölték az ottani trónkövetelők. Mialatt az országban senki sem mehetett útra élete veszélyeztetése nélkül, mialatt a nyomorúság miatt lázadozott a jobbágyság, mialatt rettenetes hadsereggel közeledett Magyarország felé Mohammed, a hódító szultán. Százötvenezer embere volt, kétszáz dunai hajója és hatszáz ostromágyúja. De milyen ágyúk voltak azok: a világ legerősebb ágyúi. Volt olyan ágyúja is, amelyet nyolcszáz mázsa rézből és ónból öntöttek, s olyan hosszú volt, mint négy földön fekvő ember hossza. Száz ökör húzta, és kétszáz ember kellett hozzá útépítőnek, ha szállították. Ilyen tüzéséggel vette be a szultán három éve Bizáncot is, ilyenrel indult most Nándorfehérvár ellen. Magyarországot és vele együtt Európát Hunyadi János negyedrésznyi sereggel védte: alig volt több embere negyvenezernél. Minden keresztény harcosnak négy törökkel kellett mérkőznie. Kétszáz esztendeje, mikor a tatárjárás szakadt rá a Duna-Tisza országára, nem volt ekkora veszedelemben a magyarság. És ennek az országnak királya itt üldögélt a forrásmenti fűzek tövében, vidáman mulatva Ulrik gróffal azon a kis tilinkón, amelyet egyik magyar fegyverszolga bicskájával faragott fűzfagallyból őfelsége szórakoztatására.

Még útközben sok hírt kaptak Nándorfehérvár felől. A király ugyan nem sok ügyet vetett a hivatalos levelekre. Egy s más kiszivárgott, azonkívül Mátyás maga is kapott tudósításokat apja és bátyja kancellistáitól. Tudta, hogy Nándorfehérvár, vele Magyarország keresztes serege s vele egész Európa kereszténysége az élet és halál óráit éli.

Így érkeztek Bécsbe. Azon az úton, amelyen Mátyás már eljutott egyszer a város aljáig, hogy ott tanúja legyen apja és Ulrik gróf izgalmas találkozásának.

Bécs nagysága, mikor másnap a Burg és a környező utcák nagyvárosi látványára ébredt, meglepte és elragadta. Sokkal, sokkal nagyobb és fényesebb főváros volt az, mint Buda. Büszke palotasorai közt nyüzsgő, eleven élet tarkállott, rengeteg tógás egyetemi hallgatót lehetett látni és sok katonát. A fényes házak legtöbbször már üveglak ragyogott, pedig Budán még alig lehetett látni egyet-kettőt. És másképpen épültek az irdatlan nagy házak, más viseletet hordtak az emberek, más volt az élet hétköznapi formájának minden apró részlete. Máskor Mátyás belevetette volna magát az utca népének mohó és kíváncsi tanulmányozásába, de most ehhez nem volt elég figyelme. Ahogy elhelyezkedett szállásán, untalanul csak a Dél-Magyarország felől érkező híreket leste.

Azok most már jöttek gyors egymásutánban. Igen riasztó és félelmetes volt az, amit mondtak. Mátyás órákat töltött imádkozva abban a templomban, amelyet leginkább megkedvelt s amely a Mária am Gestade nevet viselte.

Egy délután lovashírnök kereste, sürgős levelet hozott. A levelet László írta: lóhalálában siessen Zimonyba, apjuk súlyos beteg, utoljára még látni szeretné. A levéllel berohant a királyhoz. Annak már tudomása volt az ijesztő hírről, ugyanekkor kapott ő is értesítést. Mélyen megilletődött arccal fogadta Mátyást és megölelte.

- Egyetlen percet se késlekedjél, siess.

Könnyes volt a szeme. És Mátyás meglepetve gondolta magában, hogy ennek a fiatalembernek alapjában jó és érző szíve van. De mikor sebbel-lobbal dobálta holmiját az útiládákba, segédkező szolgálja így szólt:

- Mikoron nagyurunk nagy bajának hirit vevé király, ippeg lovaglásbúl tére haza. Nosza lekapá süvegjít, az nagy örömtül ég felé vetötte. Kacagott, kacagott, az levélt Ulrik grófnak, hogy nézné, mutatta.

- Hunnan vesződ ezt? - hökkent meg Mátyás.

- Ausztrák szolgák ighen mondák néköm. Hatan is. Mind egyforma szóval. Király az ő jelenetökbé tötte ezt.

Mátyás csodálkozva ingatta fejét. És eszébe jutott, amit külföldi követek szoktak mondani V. Lászlótól: ez a fiatal király utolérhetetlen mestere a színlelésnek. De ezzel sem gondolt most már, csak készült sebbel-lobbal, hogy rohanhasson. Szívét szorongó aggodalom fogta el. Hogy apját az Isten el is szólíthatja egyszer, arra soha életében nem gondolt, a gondolat maga is képtelennek tetszett előtte.

Ez a vad rohanás Bécstől Zimonyig valóságos lázalomnak tetszett előtte. Ha később visszagondolt ezekre a napokra, az út részleteit nem tudta felidézni emlékezetében. A poggyász kíséretére embereket rendelt, maga pedig nyolc lovassal szinte tombolva hajszolta az iramot. Alig aludt valamit. Forró júliusi idő volt, három tájon már virradt. Gyorsan nyeregbe, csak előre, csak előre. És útközben találkozott a nagy hírrel: apja ragyogó győzelmet aratott a törökökön. Legyőzte a négyszer akkora sereget, a híres ágyúkat elfoglalta, a megvert hatalmas török sereg hanyatt-homlok menekült Szófia felé. Hunyadi János megmentette a keresztény Európát. És most haldoklik.

A gondolat, amely Bécsben hihetetlen és képtelen volt még, ebben a félig eszmélő, lázas nyargalásban ráért gyökeret eresztetni. Mire Zimonyba érkezett az országokon át apja betegágyához száguldó fiú, már leszámolt magában azzal, hogy a lehetetlen elképzelés lehetséges: apja elmúlik erről a földről és a világ tovább megy a maga útján.

Mind ott voltak Zimonyban az odahívott rokonok. A beteget maga Hunyadiné ápolta, Hunyadi János csak őt tűrte meg maga mellett. Azonkívül jó barátok csökönyös könyörgésére két orvosnak volt bejárása hozzá, egyik zsidó volt, másik török. De már nem sokat segíthettek a haldoklón. Megpróbálkoztak érvágással, piócával, hánytatóval, kenéssel, mindenféle javas szerekkel, csak hogy szemrehányást ne tehessenek magoknak bármilyen kísérlet elmulasztásáért, de tudta mindenki, hogy minden hiába. Az a dögvészes járvány, amely a hadviselő és egyébként is egészségtelenül mocsaras vidéken dúlt, a katonák ezreit meg tudta kímélni és csak tizedelte őket, de a nagy vezért nem kímélte. S olyan orvos, aki ezt a bajt meggyógyította volna, még nem született.

Mikor Mátyás holtfáradtan megérkezett és a járókelők apja szállásába igazították, a beteg aludt. Nem lehetett hozzá bemennie. S akik a szomszéd szobában kisírt szemmel, halkán suttogva várakoztak, inkább halott mellett, semmint beteg mellett virrasztóknak tetszettek. Ott volt László maga, komoran üldögélve, két térde közt tartva kardját. Ott volt Szilágyi Mihály, a hatalmas győzelem másik hőse, feleségével, Báthori Margittal, ott volt Szilágyi Zsófia, a Geréb János felesége, férjével és három fiával együtt, Hunyadi Klára és férje, Dengelegi Pongrác, a két fiúgyermekkel, Hunyadi Mária és férje, Oláh Manzilla, egyetlen fiokkal, és ott volt, mint földön járó szellem, Kapisztrán János. Ahogy Mátyás belépett, megjelenése valamennyiöket sírásra fakasztotta. Nem ölelkeztek vele, nem borult nyakába senki, csak intettek

neki és elfordultak kitörő könnyekkel. Leült ő is, egyebet nem tehetett. Az álom ott nyomta el a széken. Másnap késői órán egy ismeretlen ágyban ébredt fel.

Arra ébredt fel, hogy anyja lépett be hozzá. Keményen összeszorította vékony ajkait Erzsébet asszony. Ő megragadta az anyai kezét, megcsókolta, aztán homlokához szorította. És felült az ágyban.

- Nincsen mentség, anyámasszony?

- Nincsen. Serkenj tüstént, látni kíván apád.

Gyorsan magára kapkodta ruháit és útközben is öltözködve még, követte anyját. A virrasztó szobában éppen úgy ült az atyafiság, mint előző napon. Senki sem köszönt senkinek. Mátyás belépett az anya után a besötétített boltíves szobába. Világossághoz szokott szeme csak lassan hatolt belé a homályba, anyja kezét kellett fognia, hogy a betegágy közelébe botorkáljon. A levegő rettenetesen fülledt volt és dögletes szagú. Lassan körvonalat kaptak a tárgyak. Fehér váncosok között meglátta felismerhetetlenné aszott apját. Az ijesztően megvékonyodott arcban két beteges ragyogású szem tétova nézése fénylett.

- Mátyás... fiókám... - suttogta a beteg alig hallhatóan.

A fiú elhatározta, hogy méltó lesz nevéhez és szívét megkeményíti. De nem bírta fájdalmával. Térdre borult az ágy mellett és panaszosan, szinte haragosan tört ki belőle a zokogás:

- Apámuram... miért térszen illy dolgot vélem?

Ott sírt mozdulatlanul, homlokát az ágy szélére nyugtatva. Anyja végül megérintette vállát, akkor felkelt.

- Elegendő ez, - szólt Hunyadiné, - hadd nyugosznia.

Még ránézett az imádott emberre, aztán megfordult és kiment. De az ajtóban gyorsan megtörölte szemét, mert restellte könnyeit a többiek előtt.

Mátyás kiment. Ott sokan várakoztak, messze földről jött idegenek, keresztes tisztek, nándor-fehérvári méltóságok. Mindegyikkel beszélnie kellett. Kínzóan terhére esett ez, de összeszedte magát. Most családja nevében kellett helyt állania. És elkezdte elintézni a részvétlátogatásokat, kinek-kinek rangja szerint adván meg az üdvözlést, ami járt neki. Senki sem volt, aki ne sírt volna, de ő most tartotta magát. Hirtelen anyja keménységét érezte meg magában, mialatt odabent apja készült itt hagyni az életet.

Aznap délután még egyszer a beteghez járult a két tehetetlen orvos. Mikor kijöttek, Hunyadiné kiszólott, hogy a beteg az egész atyafiságot látni kívánja. Megdöbbent izgalom keletkezett. A várakozó rokonok mind bevonultak.

- Világot, - mondta halkan, de egész tisztán a beteg, - lássalak mendőtököt.

László ablakot nyitott. Kintről madárcsicsergés és egy szekér nyikorgása tódult be a hirtelen fénnel. A beteg most élesen láthatóvá lett. Senki meg nem ismerte volna. Mintha teste szállt volna el és csak lelke feküdne ottan.

- Szeretteim, - szólt a haldokló gyenge hangon, de tisztán és nyugodtan, - immáron végemöt jöni érzém. Még titeket utólszor látnom akartalak.

Felcsukló sírás hangzott köröskörül. Csak ketten nem sírtak: Hunyadiné az ágy egyik fejénél, Kapisztrán az ágy másik fejénél. Két kísérteties, mozdulatlan szobor gyanánt álltak ottan. És mikor Kapisztrán megszólalt, az olyan megrendítően hatott, mintha egy szobor szólalt volna meg. Csak egy szót mondott latinul, gondolván, hogy a haldokló ezt érteni fogja:

- Testamentum, Joannes, testamentum!

A haldokló rápillantott és szemével csupán, nem feje mozdulatával, intett, hogy az már rendben van. Aztán magyarul szólt a többiekhez:

- Hogy lelkömet kilehelnem rendeltetik mingyárt, nem gondom. Kinek üdeje jőnie, jöjjön. Igaz szerrel éltem, az mi Urunk Jézusban halom halálot. Ezen ne sírjatok, de örvendezetek, mert imé elnyeréndem az idvességnek pálmáját. Hozzatok szólok mastan, két fiaim, Lackó fiam, Matykó fiam...

László és Mátyás térdre ereszkedtek az ágy mellett.

- Reátok az Hunyadi nevöt hagyom. Mind az világra szól, fényességös, tiszta. Megparancsolom, hogy ez fényösségben s tisztaságban adjátok továbbad az tik maradékjaitoknak. Egy dógot kötök lelkötekre: ketten egygazon üdön az odvarnál sose legyetök. Addsa orczádót, Lackó.

A nagyobbik fiú felegyenesedett, apja fölé hajolt, hogy a haldokló megcsókolhassa.

- Matykó, te is.

Mátyás követte bátyja példáját. Olyan volt az apai búcsúcsók, mint egy lázasan forró lehelet. Mátyás egy könnye rácseppent a beteg arcára. Az vagy nem érezte már, vagy nem volt ereje letörölni.

- Mastan az végső szentséget... - Hunyadiné megmozdult, hogy induljon, de a haldokló szeme megállította.

- Nem, angyalom. Nem itten. Nem méltó, hogy az szolgálhoz jöjjön az úr. Az szolga járuljon urához. Vitessetek át az templomba. Ott érjem halálot, úgy akarom.

László azonnal kiment, Mátyást maga után intette. Gyors suttogással megbeszélték, hogy Mátyás szolgálakat hív, László pedig előre szalad a templomba és magyar papot rendel, akinek a haldokló gyónhasson. A szolgálak gyorsan előkerültek. A nagy mennyezetes ágy azonban nem fért ki az ajtón. Mátyás letörte róla a mennyezetet. Recsegték a deszkák. Aztán végre kivihették az ágyat. A szolgálak mindjárt le is maradtak, mert Geréb, Pongrácz, Szilágyi, Oláh, Mátyás és Kapisztrán elbirták hatan. Levitték a lépcsőn, végigvonultak az utcán. A ház előtt várakozók csoportja követte őket. Vakítóan sütött a most alkonyodó nap, forró augusztusi délután volt. Az utcai járókelők megrendülve álltak meg, aztán csatlakoztak a kíséző csoporthoz. Elül vitték a letört elejű, csonka ágyat.

A templom kapuja már tárva várta őket, a harangok akkor szólaltak meg, mikor a menet belépett a küszöbön. A halálos ágyat felvitték az oltárhoz. Letették. Már várt a zimonyi magyar papok egyike. Mindenki visszavonult most, a pap letérdelt a vezérhez és meggyóntatta. A kóruson egyszerre megszólalt az orgona. A gyónás röviden lefolyt, mert a beteg két nappal azelőtt gyónt utoljára. Akkor Kapisztrán lépett oda. A két pap latin igéket mormolt. Feladták Hunyadi Jánosnak az utolsó kenetet. Az orgonán komoran zúgott a Requiem. Hunyadi megcsókolta a feszületet.

Hunyadiné felállott és így szólt:

- És mastan immáron csak az enyém, én uram, párom, mindenöm.

Kilépett a padból, felment az oltárhoz. Egyetlen pillantással elküldte a haldoklótól a két papot. Letérdelt az ágy mellé az oltár lépcsőjén és ráborult férjére. Hangja nem hallatszott, csak válla mozgásán látszott, hogy sír. László és Mátyás megrendülve néztek egymásra.

Ez soká tartott így. Az orgona szólt, s ők imádkoztak valamennyien. Hosszú idő múltán Kapisztrán felállott és felment az oltárhoz. Gyengéd mozdulattal felsegítette az asszonyt, aztán fejét Hunyadi János mellére illesztette. Az egész család odasietett. Kapisztrán felegyenesedett és megdöbbenően, rejtelmesen mosolyogva így szólt a halott mellett:

- Győztél, Joannes.

De ugyanebben a pillanatban megszédült. Végig is zuhant volna az oltárlépcsőn, ha Szilágyi és Mátyás gyorsan fel nem fogják. Támogatták, míg magához tért és fel nem egyenesedett. Akkor eltolta magától segítségöket és még mindig azzal a megdöbbenő, rejtelmes mosolygással ezt mondta a semmibe nézve babonás tekintetével:

- Imádkozzatok értem, én már nem élek. Jézus szólít.

Azzal elindult barátja holtteste mellől, mint a holdkóros, aki nem maga elé néz lépés közben, hanem ismeretlen távolba. Kiment a templomból és Zimonyban senki sem látta többet. Később tudták meg, hogy elment szerzetének újlaki kolostorába és ott meghalt.

IX.

Már azon a hosszú úton, amely Zimonytól Gyulaféhevárig látta a nagy ember koporsóját a gyászoló család és fegyvereseik közepette elvonulni, izgalmas hírek hozói jelentkeztek minduntalan. Ha valaha Hunyadi Jánost névtelen és neves levelek óvták Ulrik gróftól, most ezek a levelek és szóbeli híradások egyszerre megsokasodtak. Kétségtelen volt, hogy Ulrik gróf a két Hunyadi-fiút el akarja tenni láb alól. Most már nem is titkolta szándékát, egész nyíltan hangoztatta a bécsi udvarnép füle hallatára, hogy az ő ideje érkezett: most fogja a kutyanemzetséget teljesen és véglegesen kiirtani. Sőt, a halott emlékének is ádázul nekitámadt, mikor annak kihűlt testét még el sem temették. Határozottan felvetette a vádat, hogy Hunyadi János annakidején megdézsmálta az ország pénzét. Csalt és lopott. S ezért hátramaradottait kell felelősségre vonni.

A gyulaféhevári temetésre az ország távoli földjeiről összesereglettek a Hunyadi-család törzsökös hívei. Nem nagy nevek, hanem köznemesi ivadékok. A harcmező viszontagságai-ban edzett, napbarnította, marcona alakok, akik a kardot hivatalos és öröklött mesterségök szerszáma gyanánt forgatták, falusi szittyák, kevésbé litterátusak, olyik még írni-olvasni sem tudott, a megíratott levélre a kard markolatára ötvözött címerrel ütött pecsétet és haját varkocsba fonva hordta. De a törvényeket mind ismerték és a köznemesség szabadságjogaira, kiváltságaira vonatkozó szabályokat még az Árpádok korából is idézni tudták. Koppányos lázadó hév szikrázott mindegyikben, szilaj szavakkal gyalázták a mágnásokat és becsmérelték a királyt, akit nem tartottak jogos királynak, mert nem az ősi módon koronázták, vállát nem érintette a palást, derekát nem övezte a szent kard, kezét nem avatta a jogar és az országalma. Gyászoló összejövetelök nem temetés volt csupán, hanem valóságos országgyűléssé nőtt, csonka országgyűléssé, amelyen a szent korona titokzatos szimbólumában megtestesült testnek csak egyik fele verődött össze: a törzsökös, magyarságára gögös apró nemesek tábora. Ezen az országgyűlésen a halott elnökölt, a köznemesi sarjadék, aki, az ő vérekből való vér, a nemzet természetes fejévé lett, amíg élt. Az ő hallatlan dicsőségének és színarany magyarságának ereje tüzelte őket lázadó önérzetre. Így tanakodtak hevesen, temetéshez nem illő harsogással és szitkozódással hazájok dolgáról, amely most, ha nem ügyelnek, egy vadidegen, öntelt, kapzsi osztrák gróf kénye-kedve alá kerül. S az eleinte tanácstalan, zűrzavaros kiabálásból hamarosan eléömlött az egységes elszántság folyama. Most, vagy soha, - ezt mondták a Pongráczok, a Gerébek és a többiek valamennyien.

Mikor a temetés szertartásának utolsó szava elhangzott, az özvegy a nagyobbik fiához fordult és kezét annak fejére tette. A gyászszertartásra egybegyültek megértették az anyai áldás értelmét: a lezárt kősr mellett vadul és lelkesen csörtetni kezdték kardjaikat. Mátyást is elragadta az általános hév, ő is odaverte kardját a kőtalajhoz és odaadó hűséggel tekintett testvérbátyjára, aki kiegyenesedve, kifeszített mellel, villogó szemmel állt közöttük.

Hunyadi László gróf átvette a vezetést. Kiválogatott három-négy embert s azokkal szűkebb tanácskozásra vonult vissza, míg a többiek a tor boroskupái mellett vitatkoztak tovább. Szilágyi nem volt ott, ő Nándorfehérvárt őrizte tovább. De Mátyás ott volt. Egyelőre úgy határoztak, hogy megvárják a futtaki országgyűlést. Látni szükséges, hogy Ulrik gróf hogyan szándékozik cselekedni. Ha nem túlságosan erőszakos, meg lehet még kísérelni, nem boldogulhatnának-e együtt. Hunyadi László kétségkívül követi apját a főkapitányi állásban és rövidesen feleségül veszi a Gara leányát, ezáltal a mágnáscsoport hatalmi érdekeit talán össze lehet egyeztetni a köznemesség most már türelmetlen szót kérésével, és egyelőre mennek

majd a dolgok, ahogy mennek. Ha azonban Ulrik gróf túl mohó lesz a hatalom után való vágyában és csakugyan megkísérli elveszejtetni a két fiút, akkor ki a karddal.

Beszterce idősebbik grófja mindenekelőtt hosszú levelet írt a királynak. Illetve maga is aláírta azt a levelet, amelyet ketten névben Mátyás fogalmazott. Megírták, hogy kézhez vették ugyan a futtakai országgyűlésre szóló meghívót, de a szállongó mendemondák folytán László nem tehet eleget a meghívásnak mindaddig, amíg a király kétségbevonhatatlan okmányt nem küld arról, hogy boldogult apjuk hivatali működését szeplőtlennek ismeri el. A követ elvágatott a levéllel, ők pedig vártak.

A válasz megjött: V. László kifogástalan írást adott arról, hogy a nagy hős emlékét nem lehet bántani. A Hunyadi-párt tehát felkerekedett. Elindultak zuhogó őszi esőben az országgyűlésre. De felkészülve minden eshetőségre: rendes hadsereg volt az a kíséret, amelynek beláthatatlan sorai ott lovagoltak mögöttük a feneketlen sárban. Anyjuk kurta mondattal búcsúzott tőlük:

- Apátoknak fiai maradjatok. Menjete.

S ők mentek. Már útközben folyvást kapták a híreket: a király kihirdette Bécsben, hogy maga akarja folytatni a megvert törökök ellen esetleg szükséges újabb hadmozdulatokat, összehívatta a még szét nem oszlott keresztéseket és elindult Futtak felé, útközben minden királyi várnál megállapodott s azt a fővezér elholtára hivatkozván, átvette a maga birtokába. Ez előrelátható volt. Hiszen minden hatalom alapja a vár. Az diktál, akinek a kezében a várak vannak. A királyi várakban mindenütt a Hunyadi János emberei ültek, azokat a király hatalmába visszavett váraknak kell nyilvánítani. Látszott, hogy Ulrik gróf résen van.

Futtakon már ott volt a király és Ulrik gróf. A találkozásnak országgyűlés volt a neve, valójában két sereg találkozása volt. Buda felől jött a király az állítólagos kereszties hadsereggel, Gyulaférvár felől jöttek a Hunyadi-fiúk a magok kíséretnek nevezett haderejével. Amott a hatalmas mánások összeházasodott, kérelhetetlenül uralkodni akaró, a kényelmetlen hős halálával megkönnyebbült egységes családja, emitt a kismesek, mint megannyi ordas farkasok, oldalukon izgatott karddal, kemény koponyájukban a pusztaszeri szerződés és az aranybulla konokul őrzött elveivel.

A király azonnal fogadta az érkező fivérek hódolatát. Mélyen megilletődött arccal jött elébök és kezét nyújtotta nekik. Még a hangja is tudott remegni, mikor a lángelméjű hős halála felett való részvétét fejezte ki. Aztán esdő arccal tekintett mindkettőre és az új helyzetben úgy kérte támogatásukat nehéz fejedelmi munkájában, mint az elhagyott gyermek.

- Az ország nagyjai hűséget fognak esküdni nekünk - mondotta szép fejét félretartva - kimondhatatlanul boldogok vagyunk, hogy László gróf is köztük van.

Aztán nem is várva választ meglepő bejelentésére, a temetés részletei felől kezdett érdeklődni. Ulrik gróf ott állott mögötte. A kihallgatás alatt csak fejbiccentéssel üdvözölte őket és nem szólt semmit. De végül szólt helyette a király. Váratlanul abbahagyta a temetést és egy-egy kezét a Hunyadiak vállára tette.

- Gróf uraim, kérésünk van hozzátok. Ti szeretett nagybátyánkat, Ulrik grófot, számos félreértés következtében rosszul ítéltétek meg. Higgyétek el nekünk: ő jó és nemes. Forró kívánságunk az, hogy minden eddigi rossz érzést felejtsetek el és kössetek minden köteléknél erősebb baráti kötést. Ez királyi akaratunk.

Kis szünet telt el. Néhány pillanatnyi, de annál feszültebb. Mátyás Ulrik grófra pillantott. Az némán állt ott, vörös és dagadt szemhéjjal álmosan, szinte unottan bocsátkoztak le közömbös tekintetére. Akkor László megszólalt:

- Nem vagyok ellensége a békességnek. Leülhetünk a baráti kötés részleteiről tanácskozni, és pedig Nándorfehérváron, ahová hódolattal meghívjuk felségedet és a grófot is: tekintsék meg a győzelmi jelvényeket és általában színhelyét annak a nagy diadalnak, amellyel néhai atyánk felséged országát megmentette.

Most már megszólalt Ulrik gróf.

- A király menjen Nándorfehérvárra, ahol még ti ültök bent! Mit forgattok ti a fejetekben?

- Nem értem a kérdést, - szólt nyersen László, - ugyan mit forgatnánk vajjon?

- Akármit, mindegy. Ezt a várat is át fogjátok adni. A király így akarja.

- Akkor átadjuk, - szólt László, - egyáltalában minden hatalmunkat átadjuk, amely nem a családunké, hanem a király rendelkezésére jutott atyánk kezeibe. De ha majd mindent átadtunk, várni fogjuk, hogy őfelsége Hunyadi János fiaiban Hunyadi János utódait lássa.

Ulrik gróf epés arckifejezéssel mondani akart valamit, de a király örvendezve elébe vágott:

- Hiszen akkor jól van minden. Éppen úgy ragaszkodunk hozzátok, mint fennkölt emlékü atyátokhoz. Azonban királyi óhajtásunk az, hogy az egyességet ne háborgassátok. Annak még itt, az országgyűlés alatt, rendbe kell jönnie, így legyen. És most kegyelemben elbocsátunk benneteket.

A fivérek kijöttek a királytól. Egymásra néztek. A hűségeskü tervéről mindmostanáig nem tudtak. Sok mindent szerettek volna erről mondani egymásnak, de a rendek, fegyveresek, kancellisták, apródok nyüzsgő sokaságában nem beszélhettek. A kicsiny városban tolongott a tömeg, a rendek közül kevesen kaptak szállást, de különben is szívesebben tanyázott ki-ki a táborszerűen felütött sátrakban. Ők is mentek a magok sátra felé, hogy odakéressék pártjuk főembereit. De nem is kellett kérteni őket, ott vártak izgatott kíváncsisággal. Itt már lehetett beszélni nyugodtan, vastag szőnyegek fogták el a kívül járkálóktól a hangot s a fegyveres őrszemek úgysem engedtek a sátor közelébe idegent.

A vita a két fivér beszámolója után heves volt, de rövid. Elhatározták, hogy a hűségesküt le fogják tenni. Annak megtagadása nyílt hadizenet lenne. Az erőviszonyok pedig aggodalmasak. A királlyal jött hadak harcszerű stratégiával helyezték el a tábornak, a Lichtensteindandárok, a Rosenberg-dandárok és az Ulrik-dandárok úgy vették örül Futtakot, mint valami ostromló sereg; a Hunyadi-hadaknak a gyűrű egy kis karéja maradt csupán. Azt is elhatározták, hogy az egyezkedést Ulrik gróffal meg kell kísérelni. Éppen kezdték befejezni a tanácskozást, mikor érdekes üzenet jött a királytól: Hunyadi Mátyás besztercei gróf, őfelsége belső kamarása jelentkezzék szolgálattételre.

A kamarás tehát jelentkezett szolgálattételre. Egész sereg szolgálta utána ládáját. És ettől kezdve mint királyi kamarás kísérte figyelemmel a futtaki országgyűlést. Csak azt látta belőle, ami parádé volt, aminél a király jelenléte kellett. Tanúja volt legelső napon a hűségeskünek. Az öreg primás ott állt díszes galambszürke ornátusban a templom oltára előtt, oldalt bíboros mennyezet alatt trónon ült a király, mellette szertartásos rendben kilenc kamarás és kilenc apród díszkíséretül. Körülöttük a zászlósúrok nehéz mentéikben, sziporkázó ékkövekkel. S a padsorokban a rendek, fiatal mágnástól kezdve parlagi öreg köznemesig. Zengve szóltak az eskümintá latin igéi, a hercegprimás magasra tartotta a feszületet, mellette buzgón tömjéneztek a hímzett ruhájú papok. S a magyar nemzet esküre emelt jobbja olyan képet adtak, mint a nyugvó vérteshad lándzsaerdeje. Ott emelkedett közöttük a Hunyadi László jobb keze is. És az elhangzó zárómondatban, amelyet mindnyájan ismételték, ott szólott a Hunyadi László hangja is.

Másnap azonban a király Ulrik grófot nevezte ki országos főkapitányul és még ugyanaz napon törvényt hozott az országgyűlés a királyi várakról; a magyar nemzet meghagyta Hunyadi László grófnak, hogy a még át nem adott várakat, így Nándorfehérvárt, haladéktalanul bocsássa a király, illetve most már Ulrik gróf hatalmába. Hoztak még egyéb törvényeket is, például hogy mi legyen a váltópénzzel. Hunyadi János halálakor valami különös dolog történt: a pénz megmagyarázhatatlanul kevesebbet kezdett érni. Az országgyűlés soká tanakodott, mitévő legyen, végül kimondották, hogy ha az arany forintért kétszáz ezüst fillért, vagy négyszáz batkát követelnek a pénzváltók, hát akkor legyen úgy, az aranyért ezentúl több váltópénzt kell fizetni.

Az országgyűlés ünnepélyes berekesztése után Hunyadi Lászlót kihallgatáson fogadta a király. Közölte vele, hogy nándorfehérvári látogatásával kapcsolatban a várat ünnepélyesen át fogja venni. A beszercei gróf menjen előre és készítsen elő mindent az uralkodó méltó fogadására.

A két testvér csak futólag búcsúzhattak egymástól. Bizalmas szót nem is válthattak. Csak egymás szemében olvasták a szégyenletes vereség és megaláztatás égő keserűségét.

Ulrik gróf az egyik osztrák keresztes vezért, Lamberger nevezetűt, elküldte Nándorfehérvárra, tekintse meg a király és kísérete számára elkészített szállást. Ez volt a nyilvános parancs. De a bizalmas parancs, amelyet Mátyás szolgája a királyi lakájok fecsegéséből megtudott, úgy szólt, hogy Lamberger kémlelje ki a vár erejét, mi várható arra az esetre, ha fegyveres zavar-
gásra kerülne a sor. Az udvaronc elment. Hogy mit jelentett kutató útjáról, azt nem lehetett tudni, de a király nevében Ulrik gróf azonnal kiadta a parancsot, hogy másnap az udvar és keresztes serege indulnak Nándorfehérvárra.

Aznap éjjel Mátyás halk neszre riadt fel. Azonnal felült medvebőrös ágyán és kezébe kapta törét. A mécses gyenge világánál meglepetve látta ágya mellett guggolni Gianninót, a király egyik törpe bohócát. A torz kis alak némán tette ajkára egyik keze tömpe, vastag ujját. Szemében rettegés ült és izgalom. Mátyás felugrott. De a törpe olyan halkan súgott valamit, hogy le kellett ülnie az ágyra, mert másképpen nem hallotta.

- Kutass ki, uram - súgta a törpe.

Mátyás végigtapogatta a bohócot, gondosan és alaposan. Nem volt nála fegyver. Bólintott. Erre a törpe felkuporodott melléje az ágyra és úgy sugdosott a fülébe. Hangja remegett, hallani lehetett szíve lüktető dobogását. Mátyás készen tartotta a tör-
t.

- Uram, az életemmel játszom. Esküdj meg, hogy nem árulsz el. Anyádasszony életére esküdj meg.

- Esküszöm.

- Szökjél meg innen. Lamberger ma este felbérelt engem, hogy öljek meg valakit.

- Kit?

- Nem tudom. Azt, akit majd Nándorfehérváron megmutat. Arra is kitanított, hogy az illető sodronyínget visel és a nyakába kell döfnöm. Uram, szökjél meg, a Jézus sebeire kérlek. Ha az udvarnál maradsz, le kell, hogy szúrjalak, különben engem tesznek el láb alól. De te jó voltál hozzám, mert pofonverted azt a két lakájt, akik engem rugdostak.

- Emlékszem. De hogy jutottál be ide? Szolgám ott alszik a küszöbön.

- Törpe vagyok s a kürtő széles. Könnyörgöm, szökjél meg. És emlékezz rá: ha elárulsz, anyádasszony élete megbánja. Úgy-e, megesküdtél? Esküdj meg még egyszer.

- Esküszöm!

A törpe lecsúszott az ágyról és kúszni kezdett a folyosóról fűlő kályha felé. Furcsa volt nézni a homályban, hogy ez a tömzsi szörny milyen kígyóügyességgel mozog. Mátyás rápisszegett, mert még faggatni akarta. De az rázta a fejét és eltűnt a kályhában. Mátyás odalépett az ajtóhoz és kinyitotta. A küszöbön alvó szolga azonnal talpra ugrott és kardjához kapott.

- Senki nem jöve erre?

- Lélők sem.

- Jól vagyon. Nyughass.

Betette az ajtót. Még hallotta, hogy a küszöbön lefekvő szolga hogyan vackolódik, kényelmes fekvést keresve. Aztán széket tolt a kályhanyíláshoz, arra rátett egy óntányért. Majd pedig visszafeküdt. Sokáig tűnődött. Azt határozta, hogy marad. Másnap reggel találkozott Lambergerrel. S ahogy az ránézett, abban a tekintetben világosan meglátta a maga halálának tervét.

Didergő, fagyos időben hajóra szálltak.

Mikor a vár elé értek, a híd gerendáin túl, ott várakozott Hunyadi László lóháton, körötte fegyveresek, mellette címeres hírmondó, annak kezében bársonypárna, a párnán három aranykulcs. Trombita recsegett. A katonák tisztelegtek. A szokott ceremónia lejátsszódott. Hunyadi László tisztelgett kardjával.

- Nándorfehérvár királyi vár kulcsait hódolattal átadom felségednek. A vár a királyé!

A király jelképesen megérintette a kulcsokat. Aztán tovább indult, Hunyadi László megfordította a lovat. Megindultak. De alig haladtak harminc lépést, egyszerre váratlan kürtszó hallatszott. Értvén a kürtjeleket, mindenki meglepetve fordult vissza. A híd felől zavaros kiáltozás hallatszott. Ugyanekkor megint felhangzott a mennydörgő csikorgás. Ulrik gróf magából kikelve üvöltött Hunyadi Lászlóra:

- Mi ez? A hidat azonnal engedjétek vissza. Mi ez?

- Nem tudom, - felelte Hunyadi László hűvösen, - bizonyára a vár kapitánya rendelkezett így. A magyar törvények szerint idegen hadakat a végvárakba bocsátani szigorúan tilos. Ezek a keresztesek pedig idegen hadak.

- Disznóság, - ordította Ulrik, - árulás! A király hadait kintrekesztik! Azonnal eresztess vissza a hidat, te áruló!

- Sajnálom, - szólt Hunyadi László még mindig nyugodtan, - a kapitány rendelkezéseit nem ismerem, azokat majd odabent megvizsgáljuk. A törvény törvény, őfelsége legfőbb megtartója a törvénynek.

- Hallod-e, - üvöltözött Ulrik, - velem ne tréfálj. A kapitány Szilágyi Mihály, mi azt jól tudjuk. Eresztess vissza azt a hidat! Felség, parancsolja meg, hogy a hidat eresszék le.

- Ne ordíts, Ulrik gróf, Hunyadi Lászlóval beszélj! A király az ő szolgálói között van, itt biztonságban érezheti magát. Belőled a lelkiismeret ordít, de én azzal nem törődöm. Fogd be a szádat. Felség, mehetünk.

Zűrzavaros lárma támadt, a kíséret tagjai közül többen kiáltozni kezdtek. Mátyás Lamberget tartotta szemmel. Az néma maradt, de egész testében reszketett. Ulrik megragadta a király karját. De a király olyan lenézéssel, mintha ruhájára szállott szárnyas hangyát rázott volna le, kivonta karját nagybátyja kezéből.

- Menjünk, - mondotta halkan és különös mosollyal, - a törvény törvény.

Indultak. A vár alól most már az ordítózás egész vihara hallatszott. A kintrekedt ezer és ezer ember egyszerre ordított. Rozgonyi Rajnáld tanácstalanul nézett vissza, kardját már kirántotta. De a király leintette, ő erre visszadugta kardját és indult. Embereit kétoldalról a lovas várbeliek fogták közre. Most már Ulrik is hallgatott. Olyan fehér volt, mint a fal. A király jobbán haladt ő és Ottó bajor herceg, a király balján Vitéz János. Közvetlen mögöttük számos idegen úr, a kamarások és apródok közt Mátyás. Élesen csattogtak a paták az úton, de emberi szó nem hangzott. Csak a vár alól. Hatalmas zúgássá egyesült a lentmaradottak dühös kiáltozása.

Mikor a király szállásához értek, Hunyadi László kürtöse díszjelt adott. Megálltak. Ulrik gróf azonnal kiáltozni kezdett:

- Én a király mellől nem tágitok. Én is itt akarok lakni.

- Itt van szállásod, Ulrik, nem kell hiába kiáltoznod. Ottó herceg úr másutt lakik.

Az utcán szorongásig zsúfolva állottak a katonák. Csak ügyel-bajjal tudtak helyet nyitni valami közelgő lovascsapatnak. Ez már fáklyákkal érkezett. A szurkosan sercegő fáklyák fénye hirtelen még sötétebbé tette a homályt, amelyből Szilágyi Mihály paripán ülő alakja bontakozott ki. A Hunyadi-fiúk nagybátyja megállt a király előtt. Olyan szorosan voltak itt, hogy egymáshoz ért a lovasok lába. A várkapitány mereven tisztelgett a király előtt, aztán kevélyen Ulrikra pillantott.

- Valami baj van talán?

- Ez hitvány árulás, - kiáltotta Ulrik, - kizártatok keresztes seregeinket, csak Rozgonyi századát eresztettétek be. Ti pedig kétezren vagytok.

- Tévedsz, - válaszolt Szilágyi, kaján farkasvicsorgással, - ötezer emberem van. De amikor a te Lambergered itt járt, elrejtettem őket. Korábban kelj fel, Ulrik gróf, ha a mi eszünkön túl akarsz járni.

A király mindezt némán hallgatta, arca majdnem unatkozóan tetszett. Cilli grófja önféher volt dühében.

Másnap mindnyájan az elszánt képmutatás napjára ébredtek. A király és Ulrik gróf olyan magatartást követtek, mint akik a helyzet urai. A király királyi módon volt kegyes, leereszkedő és megelégedett, Ulrik gróf pedig úgy tett, mintha hadai szinte az ő parancsából maradtak volna odalent a Száva partján. Viszont Hunyadi László és Szilágyi Mihály a hódoló alattvalók viselkedését öltötték magokra. Aprólékos gond vigyázott a közjogi tiszteletadás minden részletére. Tisztelgésben, címerpajzsban, zászlóban, kürtjelben pontosan a helyén volt minden, ami az uralkodónak és az országos főkapitánynak kijárt. Hunyadi László következetesen atyámuramnak szólította Ulrik grófot, az pedig fiamuramnak Lászlót. Mátyás, mint kamarás jártkelt a király mellett, senkivel szót nem váltott; bátyja és nagybátyja rá sem pillantottak, avatatlan ember azt hitte volna, hogy nem is ismerik egymást.

Mikor a nándorfehérvári mulatás napirendjéről volt szó, határozatlan mondatokat mondtak Ulrikék is, Hunyadi Lászlóék is. Egyik fél sem akart színt vallani, egyelőre óvatosan kémlelték egymás mozdulatait, mint a porondra kiállott bajvívók. Csak annyi ment határozatba, hogy másnap az udvar és a vár vezetősége Márton-napi misét fog hallgatni, a misét Vitéz János királyi kancellár, váradi püspök celebrálja. Ezzel tért ki-ki nyugovóra. Mátyás is a király szállásán, anélkül, hogy bátyjával, vagy annak akármelyik bizalmasával egyetlen szót is váltott volna. Csak mikor vetkezett, akkor talált dolmánya zsebében nagy csodálkozására egy cédulát. Ennyi állt rajta mindössze: „Holnap reggel résen légy”. Az írás László írása volt. De hogy ez a cédula hogyan került a zsebébe, azt nem tudta elképzelni.

Vajon mi lesz holnap reggel? Mit tervez bátyja? A királyt akarja elfogni, hogy helyét esküszéssel elvegye, vagy egyelőre megelégszik azzal, hogy Ulrik gróffal leszámoljon? Megfordult a fejében, ahogy forró homloka számára hűvös helyet keresett a vánkoston, az a gondolat is, hogy hátha bátyja a király életét akarja elvenni. És figyelmesen vizsgálta lelkét: miképpen néz erre a gondolatra? Nem tudta eldönteni. Mert ahogy ösztöne visszariadt az öléstől, viszont önnön életének védelme azt magyarázta neki, hogy ez a vele egykorú ifjú őket kétségkívül el szeretné tenni láb alól. A király és Ulrik körülbelül egyet jelentenek. Hunyadi László pedig hétpecsés titokként őrzött a nagy leszámolás percére egy régi levelet, amelyet Ulrik írt apósának, az akkor még élő Györgye királynak. Ebben két golyóbist ígért neki, amelyekkel kedvére játszodozhat majd az öreg. A levelet a Hunyadi-ház emberei elfogták. Gyenge bizonyíték a törvény előtt, de az ő számukra bizonyítéknak, figyelmeztetésnek, önvédelmi készletnek éppen elég. A két golyóbis egyelőre még ott ül a két Hunyadi-nyakon. De ha ez a két golyóbis nem használja eszét és nem parancsolja elé kellő pillanatban a kardot, akkor a király és Ulrik gróf csakugyan tekének használhatják egy szép napon.

A Márton-nap reggelén Mátyás már készen állott arra, hogy a királyt misére kísérje, mikor Lamberger, a keresztes alvezér jelent meg a király szállásán. Azonnal kihallgatást kapott. Pár percig tartott ez mindössze, s utána Ulrik gróf magához hívatta Mátyást.

- Bátyád családi dolgokról tanácskozni akar és a te jelenlétedet is kívánja, öfelsége bele is egyezett, hogy a szentmiséről elmaradj. Mehetsz bátyádhoz. Mondd meg neki, hogy nemsokára én is odamegyek.

Mátyás azonnal indult a kapitányi palotába. Futott volna az utcán, ha nem restelli. Így csak szapora sietéssel szedte a lábát. A kapu fegyveres őre útbaigazította: a tanácssterem mellett való kis szobában várják az urak.

Gyűlést talált, mikor benyitott oda. Fojtott hangú vita folyt, de beléptekor abbamaradt. Bátyja volt ott, Mihály bácsi, Rozgonyi Sebestyén, Kanizsai László, Nagy Simon, Modrák Pál, Horváth Pál, Bodó Gáspár és még egy-két úr. Mindenkinek arcán meglátszott, hogy nem közönséges dologra készülnek. Asztal körül ültek, csak a nyughatatlan idegű Szilágyi méregette a szobát kemény lépteivel. László mellvértet viselt és sodronykesztyűt, oldalán kard.

- Elvégre láthatlak, bátyám uram.

- Ül le, Matykó, főbenjáró dolog az, kiről szölünk neked. Is hamar mondom, mert Ulrik minden pillanatban jöhet.

- Izeni neköd, hogy nemsokára kelletik várnod, némi haladék lévén.

- Hát tudjad: órája üte. Elveszejtjük az mai napon.

- Kit?

- Ulrikot, nem más.

- S jó lészen ez?

- Soká tusakodám ennen lelkömben, órákon keresztül imádtam én az Jézushoz, hogy engöm megvilágosítson. Immáron elvégeztem, hogy megteszem. Tökéletem meg es nyugodtam.

Szilágyi Mihály megállott az asztal mellett. Mint mindig, ha nagyon izgatott volt, bajsza reszketett.

- Mely pipogya vagy, hogy eddiglen meg nem tötöted, hé! És még az várat általadtad volna! Nándorfehérvárat! Az guta megüt, ha eszömbbe jö ez! Hülye vagy te, szerelmes öcsém, nem egyéb. Mióta prédikálom vala Ulrikot méltót minden kegyetlenségre, he?

Elfűt a haragtól, nem tudott tovább beszélni. László intett neki, hogy nyugodjék.

- Elvégeztem, Mihály bácsi hallhatja. Te, öcsém, vészed eszödben, hogy te magad nem véssz részt semmiben is. Csak az végre hivattalak, hogy ha zavar leszen, idegen helyön ne találtsád, hol nem védhetlek.

- Engöm? Nem kell enmagamat mindenben neked hasonlanom, de az sarat megállom, ha baj vagyok.

- Jó, jó. Itten ülj, vesztegj. Tusának, egyébnek lármájára bejönnöd tiltalak, értöd-e?

- Értöm. De az gyovónásrul kérdést töttél-e? Hátha fel nem ódoznak a papok? Én ez dógot nem tönném, bátyám.

- Ne félsél öregebbet. Szóltam ez dologrul Vitéz püspöknek.

- Mit monda?

- Ravka módon felele, - szólt László, sápadt arcán fanyar mosollyal, - nem hiszi ez dógot jónak, úgymond, de ha elkövetkezik, igazságos Isten bosszújának lött lenni tartándja.

A többiek nem szóltak, izgalomukban nyilván restellték az előbbi vitát folytatni. Mátyás leült. Nem tagadhatta maga előtt, hogy rekeszizmában feszült nyomást érez és szíve vadul kalapál. Amit hallott, az ellen ösztönei most tiltakozni kezdtek.

- Nézzed csak, - szólt László, - még tovább is vagyok ez. Ha az dógot végire hajtottam, én királyhoz mék legott, hogy szóljak véle. Tégedöt száz ló vár az kapunál. Nyargalvást indulsz Temesvárrá anyánk asszonyhoz. Hogy mi leszen az dolog után, nem tudhatja senki is. Valamékönk légyen anyánk asszonynek mellette. Értöd!

- Értöm.

Csend lett, mind hallgattak. László dolmánya mellébe nyúlt, hogy meggyőződjk, ott van-e egy bizonyos levélköteg. Mátyás tudta mi ez: évekre visszamenő levelek, amelyek a Hunyadi-család állandó életveszedelmét igazolják. Köztük volt az a bizonyos Brankovics-levél is. Szilágyi Mihály le s fel járkált szüntelenül, bajsza remegett. És dohogott magában. Fejét rázta dühös csodálkozásában. Nagyon haragudott az idősebbik fiúra, hogy az - törvény ide, törvény oda - hajlandó lett volna Nándorfehérvárat kiadni a család kezéből.

Egyszerre csak felkapták fejüket valamennyien. Lépések hallatszottak a szomszéd tanács-teremből, amelyet ettől nem ajtó, csak kárpitos nyílás választott el. Több ember léptei voltak azok. A kárpit félrevált. Szolga szólt be rajta.

- Itt vagyok az gróf.

Suttogva, igen gyorsan hozzátette:

- Fegyvertelen. Egy apródja vagyok, fegyveres.

Mindenki halkan, óvatosan kihúzta a kardját. A kárpithoz osontak lábujjhegyen. Hunyadi László keresztet vetett.

- Istennek nevében, - mondta maga elé.

És idegesen határozott lépésekkel átment a tanácssterembe. Szilágyi Mihály mérgesen fűjt egyet, nyilván sokallta az ilyen dolgokban a vallásos fohászkodást. Az itt várók meg sem moccantak. Ő is megállt, hogy mindent hallani lehessen. Minden kézben meztelen kard.

- Itt vagyok, - hangzott a kárpiton túlról Ulrik rekedt, csikorgó hangja, - hol akarsz velem tanácskozni?

- Jó lesz itt is. Nem akarok én egyebet, mint hogy leszámoljak veled, gyalázatos, hitvány, bitang féreg.

- Megőrültél?

- Most jött meg az eszem. Mert most leszámolok veled, aki idegen létedre idejöttél, hogy beleártsd magad a mi nemzetünk dolgaiba, amelyekhez semmi közöd. Hogy apám becsületét kikezdjed gálád aknamunkáddal. Hogy az életére törjél, meg az enyémre, meg az öcsém életére! Most felelni fogsz, hogy...

Ebben a pillanatban csattanás hallatszott.

- Most! - kiáltotta Szilágyi, a szakember.

Ő volt az első, aki berohant, utána a többi. Egymás sarkantyúját tapodták le sietőkben. Mátyás ülve maradt. Gégéjében érezte szíve dobogását, két kezével keményen markolta a szék két támláját. Összefolyó ordítozás, csapkodás, sikoltozás hallatszott odaátrol. Futólépések rohanó zaja, egy fiatal hang segélykiáltása. Zuhanás.

- Nékem hagyjátok, eb az annyat, - kiáltotta Szilágyi hangja.

Olyan csapások jöttek, mint amilyet a mészáros tönkjén hallani. Bugyborékolás, topogás, lihegés.

- Mátyás, - kiáltotta László.

Ő felállott, de térde megrogyott és vissza kellett ülnie. Erőt vett magán mégis. Imbolygó léptekkel odament a kárpithoz. Keze, amely a brokátot félrerántotta, reszketett. Azok valamennyien egy csoportban állottak és a Hunyadi László kezét nézték.

- Apródja kardját rántotta ki beste férge, - sziszegett László, - íme jól rám vágott.

Vaskesztyűjét csatolták le. Keze feje erősen vérzett. A kardcsapás behasította a vaskesztyűt.

- Vérzik homlokod is, - mondta Kanizsai.

Csakugyan, László fél arcán vékony vérfonál csordogált lefelé. A körülállók kardja is csupa vér volt.

- Ihol ni, - mondta Szilágyi Mihály, - ez immár nem főkapitány Magyarországon.

Szolgák futottak be mindenhonnan és elhülve állottak meg.

- Lepedőt hozjatok, - kiáltott rájuk Szilágyi, - ne tátsátok szátokat. Te kediglen, Matykó, szedjed az sátorfát.

Mátyás nem szólt senkihez, nem is köszönt. Sietve indult a kijárat felé. A kapuban két fegyverest látott, amint az Ulrik apródját karjánál fogva hurcolták visszafelé. Szája be volt kötve kendővel, hogy ne kiálthasson. A kapu őre előbb kikémlelt az utcára, aztán bólintott.

- Mehetsz, uram.

A kapuban nyergelt ló várta és útrakész katona, aki bélelt bekecset tartott a kezében. Mátyás ezt felöltötte és felpattant a lóra. Indultak. Amerre mentek, vidáman nyüzsgő népség zajlott az utcán. A kapunál ott volt a száz lovas. Tisztjök tisztelgett. Egy zászlós a kamarásnak járó királyi zászlót tartotta. A kaput leeresztették. Mátyás a kapun túl ügetni kezdett, a külvároson túl pedig átment kurta vágtaiba. A keresztes hadak táborán kellett átlomagolnia. Ügyet sem vetett a meglepett fegyveres sokaságra. Mikor a királyi zászlóval átjutott a táboron, még kompot kellett várnia. A percek idegesítő lassan teltek. Végre átjutottak a túlsó partra.

Most aztán hajrá. Megeresztette a kantárt. Szíve nagyon nehéz volt. Aki életére tört, az megérdemelten meghalt. Mégis úgy érezte, hogy az egész, ahogyan van, nincsen jól.

X.

Hunyadi özvegye nem csodálkozott, mikor fia betoppant Temesvárra és elmondta neki, ami történt. Mozdulatlan arccal, komolyan hallgatta végig fia elbeszélését.

Mátyás hosszasan, részletesen elmondott mindent. Akkor aztán számba vették, mi történhetik. Minden eshetőséget megtanácskoztak. Végeredményben úgy látszott, hogy családjuk helyzete nem lesz rossz. Ha László feleségül veheti a nádor leányát, a megmaradt Hunyadi-ellenségek talán megbékélnek. Kétségtelen, hogy a király teljesen hatalmában van Lászlónak. Bizonyára sikerül belőle valami egyességet, ígéretet, vagy megállapodást kiszorítani. Most várniok kell a Nándorfehérvár felől érkező híreket, más teendő nincs. Gabriele da Verona volt várakozó társok, a Kapisztrán barátja, aki a szent ember halála után Hunyadinéhoz költözött gyóntatónak.

A hírek jöttek. Mindenekelőtt arról kaptak tudósítást Lászlótól, hogy Ulrik lemészárlása után ő azonnal felkereste a királyt, aki kényszerhelyzetben lévén, kijelentette, hogy nagybátyja halálát Isten rendelkezésének tekinti és megbocsátja. Majd hír jött, hogy a Nándorfehérvár alatt tanyázó keresztes sereg, mikor fővezérének véres halálát hírül vette, lázongani kezdett és ebből apró csetepaték, zavargások keletkeztek. A király erre kiüzent, hogy most már, télvíz idején, úgy sem mehet a törökre, a kereszteseket szélnek ereszti. Hiszen teljesen László hatalmában lévén, hasznukat úgy sem vehette, a zsold pedig sok költségébe került, minden áldott nap. A keresztesek elszéledtek, nekivágtak az országutaknak.

És a következő híradást már személyesen hozta maga László. Erős fegyveres csapattal érkezett éjszakának idején. Úgy verte fel anyját és öccsét, akik már aludtak. Elmondta, hogy vendéglátásra kell készülődni, ő ugyanis felkérte a királyt, hogy teljes bocsánata jeléül látogassa meg a családot a temesi várban. A király ígent mondott. De nem egyedül jön, hanem számos zászlósúr kíséretével.

- Hunnan vöszí azokat? - kérdezte meglepetve Hunyadiné.

- Hírt küde mindenikhez még az Ulrik-dolognak napján. Azok jönnek Nándorra csatlakozniuk hozzája. Onnen ide.

- S kik?

- Nádor, Újlaki, Gúthi Ország Mihály, Bánfi, az főajtónálló. Mit tudom én. Annyian vagynak, mikint az nyű.

Hunyadiné azonnal kancellistákat ébresztetett. Mert a vendéglátás az ő dolga volt. Megbeszélte fiaival, hogy a zászlós urak családjait sürgősen meghívják Temesvárra, hadd legyen családias színe az összejövetelnek. Ahol asszonyok vannak, ott a politika is másképpen megy. És ezek most sorsdöntő napok: fontos, hogy Gara nádor leánya eljöjjön hozzájuk. Hajnalig diktálták hárman a meghívókat, utána alig aludtak valamit, máris nagy sebbel-lobbal elindították a királyfogadás előkészítését. De saját biztonságuk biztosítását is. Ez nem látszott nehéznek. Temesvár a Hunyadiak magánbirtoka volt várastul, határostul, őrserege elég nagy. A vendégek kíséretéből annyit engednek majd be, amennyit akarnak, de nem is lesznek azok népesek. A királynak már nincs serege, eleresztette.

Egy napon bevágtatott az első habos paripa a várba: jön a király. Az özvegy és fiai öltözködni kezdtek. Gyászruhát öltöttek mind a hárman, mint Hunyadi János hátramaradottjainak illik; a fiúknak is, ha nem hadban vannak. És mikor egyik hírnök a másik után jelezte a közelegőket,

mind a hárman kimentek a frissen esett hóban a várkapu elé. Ott fogadta az érkező királyt mély gyászban özvegy Hunyadi Jánosné, jobbján László, balján Mátyás. A király leszállt a lóról, az özvegy pedig letérdelt előtte.

- Isten hozta felségedet szerény otthonunkban. Hódolattal kéri felségedet Hunyadi János özvegye, hogy a vár kapuját a harag és bosszú érzése nélkül lépje át.

A király felemelte a térdelő asszonyt. Kegyes volt és szelíd.

- Emelkedj fel, grófné asszonyom. A mi szívünkben sem harag, sem bosszú nincsen. És miért hordasz gyászt? A mi nagy Hunyadi Jánosunk most Jézus mellett fényeskedik és uralkodik odafenn, őt nem kell gyászolnunk. Királyi óhajtásunk, hogy ez a vár lakosaival együtt a fájdalmakat felejtse el. Legyenek itt tartózkodásunk napjai vidámak és kedvesek.

Lászlónak is, Mátyásnak is kezet nyújtott a király, az előkelő emberek új szokását követve. Egy idő óta ez volt az úri mód: odanyújtani a kezet, mutatván, hogy nincsen benne fegyver s még meg is szorítani egymás kezét, mintegy kínálván a tapogatást, hogy elrejtett tör a kesztyű alatt sincsen. Sőt az illendőséget nagyra tartó gavallérok mindig le is húzták találkozáskor a kesztyűt.

A kíséret tagjai is leszállottak üdvözölni az özvegyet és fiait. Furcsa kíséret volt, két halálosan ellenséges párt egybekevert emberei. Ott volt maga Gara nádor és a gögös, előkelő Ujlaki, viszont ott volt Szilágyi Mihály és Kanizsai László. Ott volt Bánfi Pál és Ország Mihály, de ott volt Nagy Simon és a váradi püspök is. Hosszú ceremónia volt ez, ott a havon, míg mindenki köszönt mindenkinek, míg a király kamarásai és apródai is bemutatkoztak az özvegynek. Akkor a király és Hunyadiné beültek az első szánba, a nádor és László a másodikba, Ujlaki és Mátyás a harmadikba, és így tovább. Sokan visszaültek lovaikra s az egész menet nagy csilingeléssel megindult a belső vár szűk utcáin.

S ettől kezdve nem múlt el óra, hogy új vendégek ne jöttek volna. Érkeztek a nappal és az éjjel minden órájában, messzi földekről. Nyolc ló is némelyik szán előtt, a szánokban prémes lábzsákokba, bundákba burkolt hölgyek és urak.

És megindult a vigasságos élet, ahogy a király kívánta.

Ott volt a hölgyek közt a nádor leánya is, Gara Anna. Elég közeli rokona a királynak. Szálasra nyúlt, büszke szűz volt, fejét gögösen hordta szép magas nyakán és csak viselte a nádorlány rangját hideg némaságban; akik mellette iparkodtak, nehezen tudták szavát venni, vagy éppen mosolyra fakasztani. Mással a királyon kívül nem táncolt, csak eljegyzett mátkájával, Hunyadi Lászlóval. De beszélni azzal sem igen beszélt. A tánc közben való társalkodást tiltotta az udvari illem, máskor pedig az elfoglalt házigazda sehogy sem foglalkozhatott arájával. Az illendőség egyébként is azt kívánta, hogy a jegyesek egymás szüleivel beszélgessenek. Hunyadiné két ízben eleget is tett a társadalmi parancsnak, de a gögös, hideg leány csak kurta szavakban válaszolgatott jövőző anyósának. Nyilván atyja, a nádorispán, parancsolta meg neki, hogy míg a lakodalom idejét, amely a közügyek alakulásától függött, ki nem tűzték, addig semmiféle kijelentésre a jelentéktelen általánosságokon kívül ne ragadtassa magát. Ugyanígy folyt le a vőlegény társalgása a nádorral. A nádornéval, tescheni Alexandrina hercegnővel pedig nem lehetett beszélgetni, mert a testes, gyémántoktól sziporkázó, méltóságos hölgy egyik fülére sem hallott semmit. És hiába is beszélgettek vendéglátók és vendégek bármilyen sima palotahangon: Ulrik gróf véres emléke ott kerengett minden mondat szavai között. A nádor első unokatestvére volt Ulrik grófnak. És Hunyadi László, mikor odavágott a karddal, menyasszonya nagyanyjának testvérét ölte meg.

A nyüzsgő ékkövektől tündöklő társaság németül társalkodott. Az előkelő hölgyek között olyan is akadt, aki nem tudott magyarul. A nádor leányát is németül nevelték. Csak szórva-nyosan hallatszott még latin szó is. Ha pedig magyarul beszéltek valahol, az csak a Hunyadi-párt két köznemesi embere lehetett, akik a fényes mágnások között idegenül csetelve-botolva egymásra találtak és boldogan szólaltak meg a hazai nyelven. Szilágyi Mihály tüntetően nem is beszélt másképpen, csak magyarul. Ha zászlósúrral akadt össze, annak hátat fordított.

- Ládd-é, - mondta az első este táncvigasságánál Mátyásnak, aki egy percre megállt mellette, - olajat a vízzel össze nem önthetöd. Kétfelé válik ez sokadalom, ha mit tessz véle, mindig. Az máj Magyarországot szemlélhedd ez falaknak közte, öcsém. Az mágnások amodaát király mellett, együtt, szorosan pedig. Semmit, ki köz, vélünk nem érzenek. Emitt az mi hadunk, bűdös köznemesők, törzsökös magyarok, kényelmetlenök, jogainkot hántorgatók, az magyar szabadságot örözők. Hogy ez két párt békességben megférhetnénk, mese az, ilyenvel ne ámítsad magadot. Csak kardval megyen ez, öcsém, csak kardval. No eriggy dógodra.

Hunyadiné két napon keresztül fáradhatatlanul teljesítette háziasszonyi teendőit. Harmadnap nem jelent meg a társaságban. Déli étkezéskor, a későn kelő király megkérdezte ugyan, hogy hol van, de a válasza már nem hallgatott. Este azonban már feltűnt neki az özvegy távolléte. Kockázott estebéd után a nádorral és két fiatal mágnással. Játék közben odaszólt az asztal mellett elhaladó Mátyásnak:

- Grófné asszonyomat egész nap nem láttam. Csak nem gyengélkedik talán?

- Kimentését kéri, felség, fejfájás gyötri már tegnap óta.

- Úgy. Javulást kívánok.

De nemsokára abbahagyta a játékot, körülnézett és magához intette a nádort. Ketten beszélgettek valamit, aztán odakérették a Hunyadi-fiúkat.

- Öfelsége, - mondta Gara nádor, - szeretné személyesen kifejezni sajnálatát a grófné asszonynak, hogy gyengélkedik. De attól tart, hogy késő az idő a látogatásra.

- Nem késő, - szólt László, - éppen most voltam nála. Olvas. Sietek felségedet bejelenteni.

Hunyadi László előresietett. A király, a nádor és Mátyás elindultak. Mire Hunyadiné lakosztályához értek, László már jött is vissza.

- Anyámasszony hódolattal várja felségedet. Én megyek vissza, hogy a társaság vendéglátó nélkül ne maradjon.

Mátyásra vetett pillantása elárulta, hogy ezt anyjával beszélte meg így. És ebből az is tudni-való volt, hogy az anya Lászlóról szándékozik beszélni a királlyal. Az ajtónyílásban várt az özvegy, mögötte Gabriele, a pap. A magas vendégek beléptek. Mátyás is velök.

- Szabad felséged engedelmevel Gabriele papnak itt maradnia?

- Örvendünk az egyház jelenlétének.

Leült és kézmozdulattal megengedte a többieknek is, hogy leüljenek.

- Sajnálattal halljuk, grófné asszonyunk, hogy fejfájásod miatt nem vigadhatsz velünk.

- Nem fáj a fejem, felség, - szólt váratlanul Hunyadiné.

- Nem fáj? Akkor miért nem örvendeztetsz meg társaságoddal?

Hunyadiné maga elé nézett és nem felelt. Különös szünet volt ez pár pillanatig. Akkor megszólalt a pap.

- Ha nekem szabad felelnem a kérdésre, felség, akkor megmondhatom, hogy grófné asszonyom fél felségedtől.

- Tőlem? - hüledezett a király. - Miért félhet tőlem, aki őt annyira nagyra becsülöm? Hiszen azzal a szóval léptem be a vár kapuján, hogy nincs harag és nincs bosszú a szívemben.

- Igen, felség, - szólt most már maga Hunyadiné, - de én ezt nem tudom elhinni.

A nádor meghökkenve kapta fel a fejét a nyers szóra. A király azonban nyugodt maradt és elmosolyodott.

- Ejnye, asszonyom, hát nem hiszel a királyi szónak? Milyen embernek tartasz te engem?

Az özvegy egyenesen a király szemébe nézett.

- Félelmesnek, felség. Felséged mosolyogva és nyájasan öleli meg a fiamat, aki felséged kedvelt nagybátyját megölte. Ez nem lehet természetes. Felséged egyidős az én fiammal. Alig több, mint gyermek. És én mégis rettegek felségedtől.

A király megfogta Hunyadinének az asztalon nyugvó kezét.

- Ó Istenem, mennyire félreismersz. Nem gyermek vagyok én, grófné asszonyom, hanem bölcs. Az élet tett azzá. A te fiadnak könnyű volt. De én apámat sohasem ismertem és anyám két éves koromban halt meg. Az élet sokra megtanított. Inkább sajnálj engem, semhogy rettegi tőlem.

A behízelt hangú ifjú előre hajlott.

- Nézz a szemem közé, asszonyom. Onnan mást, mint őszinte bocsánatot, nem olvashatsz ki. De anya vagy, értem aggodalmadat. Mondd meg, hogyan tegyek bizonyosságot őszinteségemről? Hallgass ide. Szegény, boldogtalan Ulrik bátyám Magyarország főkapitánya volt. Ez a hivatal üres. Ha kinevezem fiadat országos főkapitánnyá, hiszel nekem?

A nádor megrezzent és fészkelődni kezdett. De a király nem figyelt rá. Az özvegy válaszát várta, akinek közben gyengéden simogatta a kezét. De az özvegy nem válaszolt. A király folytatta:

- Főlovászmesterünk hivatala is üres. Azt is fiadnak adjuk. Hiszel már nekünk?

- Felség, - szólt Hunyadiné, - hiába főkapitány és főlovászmester valaki, ha a király el akarja veszíteni.

- Hát mit csináljak? Esküdjem meg neked az oltár előtt?

- Igen. Esküdj meg az oltár előtt, felséged.

Mátyás a nádorra nézett. Az meggyipiros nadrágjának térdén nyugtatta kezét. S a kéz remegett. A király tűnődött kissé, és nem lehetett tudni, mire gondol. Végre vállat vont.

- Ha neked könnyebbség, grófné asszonyom, meg fogok esküdni az oltár előtt. Akár holnap vagy holnapután, akármikor. De most már csak hiszel?

- Az eskünek hinni fogok, felség. És a díszes hivatalokat mély hálával köszönöm.

A király felállt. Mind felálltak ők is.

- Tetszett nekünk, hogy kedvelt hívünknek, Hunyadi János özvegyének örömet szerezzünk. Akit fiaitól teljes szívvel irigyelünk. Isten veled, asszonyom.

Hunyadiné térdet hajtott, de a király megfogta két vállát és magához ölelte. Még meg is veregette a hátát szeretetteljes mozdulattal. És a ceremóniát könnyedén gúnyolva, tréfásan recitálta a hivatalos szöveget:

- Kihez egyébiránt királyi kegyelmünkkel állandóan hajlandók maradunk. Mehetünk, nádor uram.

Mátyást nem szólította, Mátyás maradt. Rábámult anyjára.

- Talán most megnyugszom, - szólt az anya, - de az is lehet, hogy nem nyugszom meg. Gabriele atya, mi a te véleményed?

- Ez a koronás fiatalember igen boldogtalan lélek, asszonyom.

- És te, Matykó?

- Nem tudom. Én azt hiszem, hogy akármit mond, abban a pillanatban, mikor mondja, csakugyan hiszi. De egy perc múlva nem. Sokat gondolkoztam a királyon, de mindmáig érthetetlen előttem. Lászlónak mindenesetre megmondjuk, hogy egy pillanat alatt főkapitány és főlovászmester lett. Képzelem, hogy kínozza most a királyt szemrehányásokkal a nádor...

Sietett kifelé. De a jó hírrel elkésett. László már tudta. A király maga közölte vele. A táncteremben éppen most tódultak az új zászlósúrhoz a szerencsekívánók. Huszonhárom éves volt Hunyadi László és két zászlósúri rangot kapott egyszerre a királytól, tíz nappal azután, hogy megölte a király nagybátyját. A hír nagy feltűnést keltett. Gara és Ujlaki intettek Bánfi Pálnak, összeültek. Beszélgetésüket nem lehetett hallani. De megdöbbsent, csodálkozó arcaikat látni lehetett.

November huszonharmadikán Gabriele da Verona ünnepi misét mondott a várkapornában, amely olyan szűk volt, hogy az egész vendégseregnek nem tudott helyet adni. Mise alatt a király, mikor Gabriele felszólította, odalépett az oltár elé, közvetlen utána egy fiatal szerpap. Ennek hártypapírból való tekercs volt a kezében. Az orgona elhallgatott. Gabriele odatolta a király keze ügyébe az evangéliumot, arra a király rátette balkezét, jobbjának két ujját pedig a magasba emelte. A szerpap kibontotta a tekercset és olvasni kezdte két-három szavanként a szövegét. A király utána mondta:

- Nos Ladislaus Quintus...

- Nos Ladislaus Quintus...

- Hungariae ac Bohemiae Rex, Austriae Dux et caetera...

- Hungariae ac Bohemiae Rex, Austriae Dux et caetera...

A latin szövegben a király esküvel kötelezte magát arra, hogy Ulrik gróf megöletését örökre elfelejti, ebből eredt sérelmét és keserűségét elfojtja, nagybátyja halálát soha senkin megbosszulni nem fogja, egyszersmind özvegy gróf Hunyadi Jánosné édesanyjául, fiait pedig testvérekül fogadja. „Isten minket úgy segéljen és a Boldogságos Szűz és Istennek minden szentjei”. Az orgona diadalmas bűgással felzendült, a király odalépett a közelben álló Hunyadinéhoz, megölelte és kétfelől megcsókolta, majd egymásután megölelve magához szorította Hunyadi Lászlót és Hunyadi Mátyást.

A mise után megint elkezdődött a temesvári királylátogatás vígassága. Valamivel felszabadtábban, kevésbé szorongóan, mint azelőtt. De a nagy társaság kétféle emberei ezután sem tudtak eléggé keveredni. A király tüntetően kedves és nyájas volt a Hunyadi-családdal, az özvegyet, „anyánk asszonyunk, a grófné” címmel nevezte, a két fiút pedig „László gróf, kedves testvérünk” és „Mátyás gróf, kedves testvérünk” szavakkal emlegette. Vidám volt,

szórakozott, gyakran nagyokat nevetett és a köznemesek hölgyeit mind megtáncoltatta. A köznemesek valósággal kezdtek beleszeretni. Igyekeztek önmagukat és egymást meggyőzni, hogy a király kedves, derék és jóságos fiatalember a lelke mélyén, ha eddig baj volt körülötte, azt mind rossz szelleme, Ulrik gróf okozta. De Ulrik gróf nincs többé, a békesség helyreállt, Hunyadi László megkapta atyja rangját, most már nyugalmas belső állapotban lehet felkészülni a török veszedelem ellen.

Még egy hétig maradt a király Temesvár falai között. Az utolsó napon csak úgy mellékesen odavetve tudatta Lászlóval, hogy Budán most a komoly országlás munkája kezdődik, természetes tehát, hogy az országos főkapitány is vele megy Budára, annál inkább, mert közben mindenféle országos ügyek miatt Csanádon, Szegeden és Kecskeméten is meg kell állni és a főkapitányra mindenütt szükség lesz. László ugyan szeretett volna még anyja mellett maradni, de most a király óhajtásával nem tartotta helyesnek alkudozni. Csomagoltatott ő is.

- Te itthol maradol, Matykó, - szolt az anya a kisebbik fiúnak.

- Kamarás vagyok hiszen, asszonyanyám, szógállatom vagyon.

- Nem engedlek mégis. Apátok váltig ezt mondotta vala neköm: sohult az két fiú egy azon időben az odvárnál ne légyen, ez gondos rendöt örökétig megtartsuk. Én hát nem engedlek.

Mátyás nem felelt, mert habozott. Szeretett volna Budára menni, de halott apjának a síron túl is élő rendelkezése mélyen hatott rá. S mialatt ő habozott, anyja nem maradt veszteg. Felkereste a királyt és megkérte, hagyná most itthon a fiát, mert nagyon egyedül van. A király a kérést azonnal teljesítette. Határozatlan időre felmentette Mátyást az udvari szolgálat alól. Mikor a háznéptől elbúcsúzott, így szolt Mátyáshoz:

- Irigyellek, kedves Mátyás testvérem, te most itt maradsz lustálkodni, míg én megyek az országos gondokba. De legalább a fegyverforgatást el ne hanyagold. Ha majd a török ellen vezetem az országot, nagy hasznodat szeretném venni, mint apádnak vettem. Hiszen ti Hunyadiak, ha a dinasztiaíróról van szó, oly kitűnően forgatjátok a kardot...

Ezt akár Ulrik gróf halálára vonatkozó ördögi célzásnak is lehetett érteni. De a búcsúzó király szeméből csak úgy ragyogott a szeretet és őszinte háládatosság.

Az udvar elment, vele együtt a fényes vendégsereg is. A vár egyik napról a másikra üres maradt, a csillogó, zenélő zsvajt a behavazott december magányos, mély csendje váltotta fel. A hosszú estétet hármásban töltötték együtt: Hunyadiné, Mátyás és Gabriele da Verona. Órák hosszat beszélgettek. Vagy a pap érdekes elbeszéléseit hallgatták Olaszországról, Rómáról, a ragyogó pápai udvar belső életéről és azok ragyogó fényűzéséről, kivált a nápolyi udvar pazar pompájáról, amely kétségkívül minden más európai udvar fényességét felülmúlta. Vagy közös emlékeiket elevenítették fel, sokat emlegették főként Kapisztránót, a csodálatos papot, aki pár hete halt meg csupán, de a nép már úgy beszélt róla, mint a legrégibb kereszténység legendás szentjeiről. Maga Mátyás is szentnek tartotta.

A sok izgalom után jól estek a pihenés eseménytelen napjai. De egy napon Mátyás a pihenést is kezdte megelégeni. Ha nem mozoghatott, nem cselekedhetett, tevékeny természete kínozni kezdte. Már javában tűnődött, milyen okot vessen anyja előtt, ha fel akar menni Budára, mikor levél jött Lászlótól. Azt írta, hogy országos tornaversenyt akar rendezni, mert a testedzésre nagy gondot fordít főkapitányi hivatalában. Olyan lesz ez a tornaverseny, amilyet még nem láttak az udvárnál. De ehhez Mátyás jelenlétére, aki ma kétségkívül az ország legjobb lándzsavívója, okvetlenül szükség van. Az előkészítés és szervezés munkáját nem meri más szakértő felügyelete alá rendelni. Mátyás sietve jöjjön Budára.

Az özvegy elolvasta a levelet. Soká töprengett.

- Lackó feje az családnak, véled parancsol. Ha menned mond, menj. De viszontag kit apád hagyott intelmöt, aztat eszödben idézjed. Egy azon üdön ne légyetek az odvarnál.

Mátyás a paphoz fordult, az mit szól a dolgokhoz. A pap erőteljesen ellenezte Mátyás útját, ő egy napig gondolkozott. Meghányta-vetette magában a dolgot. És végül úgy döntött, hogy a király temesvári esküjében lehetetlen dolog nem bíznia. Másféle veszedelem pedig nem fenyegeti.

- Fölmék Budára, asszonyanyám, úgy határoztam. László kit rendölt, fogadom azt.

Anyja nem tartóztatta. Nem nézte már gyermeknek tizenhét éves fiát, akit jóval érettebbnek ismert éveit számánál. És szoktatni is szeretne ahhoz, hogy saját feje szerint, saját felelősségére cselekedjék. De mikor elbúcsúztak, ezt mondta neki:

- Minden lépésödet vigyázzad, néköd vesznöd nem szabad. Lászlót is vigyázzad, azonban magadot még jobban. Apádval örökkül mondtuk vala, hogy kettőtökbe te vagy a trónra termőtebbik. Mastan szemembe nézj.

Mátyás meglepetve nézett anyja szemébe. Ott félelmes akaratot és keménységet látott.

- Inkább holtan lássalak, semhogy a szent korona nélkül fejedön. Menj.

Nem is bámulhatott anyjára, az acélból való asszony megfordult, ő pedig mélyen gondolkodva vágott neki a budai országútnak csilingelő kíséretével, jókora seregnél nem kisebbel. Amit anyja mondott neki, az úgy hangzott, mint egy sírból jövő parancs, amely szívét vadul megdobogtatta. Anyja, s az anya által halott apja is megparancsolták neki, hogy magyar király legyen. De mi lesz akkor Lászlóval? Nyilván úgy gondolják, hogy majd bátyja után következik ő. Azt már tudta, hogy apja nekik, fiainak, kívánta a magyar királyi méltóságot, bár erről csak egyetlenegyszer tett neki vallomást bátyja, a titkos szándékról még családi körben sem beszéltek máskor soha. De mindig úgy éltek, szülők és két fiú, hogy a mondatlan szóból értették egymást. Ilyen nyíltan és keményen még sohasem mondta ki a nagy célt anyja, mint most. Még hozzá valósággal átokszerűen, esküszerűen: inkább holtan lássa, mint a szent korona nélkül. Vajon mit készít elő László és mennyit tud abból anyja? Lehet, hogy László most már maga a király ellen tervez valamit? Nem lehetetlen, neki majd csak az utolsó pillanatban fog szólni, mikor már befejezett dolgokkal számolhatnak, mint Ulrik gróf esetében tette. Így tűnődve baktatott a hosszú úton végig Temesvár és Buda között. Hogy mi várja odafent, nem tudta, csak sejtette, hogy nagy dolgok következnek, amelyeket bátyja nélküle készít elő.

Mikor Budára érkezett, ezeknek a nagy dolgoknak semmi jelét sem látta. Az udvar élete folyt a rendes kerékvágásban.

Ahogy azonban teltek a napok, apró jelek kezdték felütni a fejüket. Mintha mégis csak készült volna valami. A szolgálattól felmentett Mátyás most keveset tudott ugyan a királyi fogadószoba forgalmáról, de azok az udvari emberek, akikkel a verseny miatt érintkezett, mindig hoztak valami alattomoson sompolygó mendemondát. Leginkább azt, hogy Hunyadi Lászlónak jó lesz ügyelnie magára, mert sok az ellensége a király körül. Jó lenne, ha valami fegyveres erővel fedezné magát.

Ezek a mendemondák Lászlóhoz is eljutottak. Ő eleinte vállát vonogatta. De aztán, hogy jóakarói békében hagyják, vagy talán, mert csakugyan készült valamire, felhozott birtokaikról hatszáz lovas és még sokkal több gyalogos parasztot. Akkor egyszerre megfordult a mendemonda: ellenőrizhetetlen valakik azt rebesgették, hogy a főkapitány forral valamit, mert íme, saját katonáival körülvette a király várát. De hogy ki és kinek mondta ezt, annak nem akadt gazdája.

A testvérek elég keveset találkoztak, elfoglalta munkája mind a kettőt. De mikor Mátyás egy reggel azt hallotta, hogy bátyja lemondott a főkapitányi állásról, megdöbbenve sietett felkeresni. Fogcsikorgató, ingerült állapotban találta.

- Nem vagy immár főkapitány?

- Nem vagyok. Falják fel rangjaikat.

- Faggatni nem szoktalak, bátyám uram, de mastan bizony kérdlek. Mi ez? Mi vagyon itt? Nem vagyok immár csecsemő, beszéljed az egészet.

László kényszeredetten beszélt, öccsét sohasem szerette főbenjáró dolgokba avatni, e tekintetben atya természete lakott benne, aki még hitvesével sem közölt volt mindent. De most mégis beszélt a lemondott főkapitány; ha kibeszélhette magát, jól esett haragjának. Elmondta, hogy az első naptól kezdve folyton piszkálgatták állását, folyton célozgattak rá, hogy erőszakkal csikarta ki a főkapitányságot a királytól, mikor az ki volt neki szolgáltatva Temesvár falai közt. Egy darabig tűrte a célzásokat, de mikor végre maga a király is tett egy ilyen fullánkos megjegyzést, dühében odavágta az állást. Lemondott. A király is haragot mutatott és a lemondást elfogadta. De már egy óra múlva kinevezte tárnokmesternek. Most tehát a haderő a mágánások kezére csúszott, ő pedig még csak szemrehányást sem tehet, hiszen a tárnokmester is zászlósúr, és a király hivatkozhatik arra, hogy kegyének elég díszes jelét adta.

Mátyás gondolkozott. Aztán megfogta bátyja karját.

- Bátyámuram, mondd meg neköm, ha mit király ellen forralsz.

László mogorván, makacsul nézett maga elé, aztán fejét rázta.

- Semmit.

- Ha semmit, úgy menj asszonyanyánkhöz Temesvárra, mert ugyan nyughatatlan, hogy ketten vagyunk itt.

- Mennék. De nem mehetők.

- Nem-e?

- Nem. Király parancsolta marannom.

Mátyás elhűlve nézte komor bátyját. Az csak vizsgálta a padlót sötét bika-tekintetével. A helyzet nyilvánvaló volt. Megint foglyok, de most már mind a ketten egyszerre. Amitől anyjuk úgy óvta őket. És fegyveres erejük most nem elég. Ami emberök Buda alatt van, azt a király napok alatt szétszórhatja. Tűszuk nincsen. Szilági a végeken. Ennek fele se tréfa.

- Hordol-é páncélingöt, Lackó?

- Hordok, - bólított az mogorván, - de hogy melly hasznos az, Ulrik gróf dógánál láthatod vala.

A gyanús jelek folyton szaporodtak, a mendemondák már a legkalandosabb fondorlatokat vélték tudni. A Hunyadiak emberei úgy jártak az utcán, hogy felosztották maguk közt az irányokat: ki merre figyel. Mátyás páncélt viselt és küszöbén inasát hálatta. A levegőben volt valami feszült és megfoghatatlan. Valami, amit nem lehetett megnevezni, s ami napról-napra szabályosan, erőteljesen növekedett. A látóhatáron csapatok jelentek meg. A híres felföldi vezér, Giskra, aki eddig a pesti oldalon járkált hadaival, egyszer csak ájtött Budára. És híre járt, hogy Ujlaki haddal érkezett a király látogatására. Most már a Hunyadi fegyverek sem számítottak a két fivér védelméül. De minden gyanakvás még mindig lehetett képzelődés

is. Az országos lándzsaversenyt március tizenhatodikára tűzték volt ki, nem volt abban csodálatos, hogy az egész ország feltódul erre tornát látni.

Tizennegyediken délelőtt Hunyadi László kihallgatást kért a királytól. Jelentést tett neki a verseny előkészületeinek befejezéséről és meghívta a királyt: tekintené meg a fellobogózott és szőnyegdiszes pályát a vár alatt. A király igen nyájas szavakkal elfogadta a meghívást. Megbeszélték, hogy délután hat órakor odalovagolnak. Erről Mátyás is értesítést kapott. Pontosan hat órakor el is indultak a várból. A királyt Giskra kísérte és a két Hunyadi-testvér, mögöttük királyi csatlósok. Amerre haladtak, feltűnően sok volt a katona. Rossz idő volt különben, közelgő vihart lehetett érezni.

A pálya megtekintése nem sokáig tartott.

Mikor fellovagoltak a várba, még több katonát láttak. Közben kitört a vihar, hatalmasan mennydörgött és felhőszakadás érte utol őket. Az esztergomi kapunál még meg is kellett állniuk egy összetorlódott lovascsapat miatt. Buda utcái a megszállott vár benyomását tették. A király csehül beszélgetett Giskrával. Mikor a várpalota udvarán csuromvizesen leszálltak csorgó lovaikról és felmentek a folyosóra. Mátyás szállása előtt mentek el. Itt a király megállott.

- Mátyás testvérünket kegyelemben eleresztjük. De László testvérünkkel országos dolgokban még tanácskoznunk kell.

Hárman tovább mentek. Mátyás ott maradt. Még utánok nézett egy pillanatra. Láta bátyja dús hajú szőke fejét, széles vállú zömök termetét eltűnni a fordulónál. Akkor bement a szobájába. Átöltözött. Éppen készen volt öltözködésével, mikor erősen kopogtak az ajtón, Ő háttal állott az ajtónak.

- Szabad.

De mindjárt meglepetve is fordult hátra, mert szokatlan fegyverzörgést hallott. Az ajtóban Giskrát pillantotta meg, háta mögött páncélos katonákat. Csodálkozni sem ért rá, két katona beugrott. Rárohantak és lefogták két karját. Giskra intett.

- Vigyétek.

Ment velök ellenállás nélkül. Kint vakító villámok cikáztak.

XI.

Pincebörtönbe vitték és mindenekelőtt alaposan kikutatták. Le kellett vetkőznie. Törét és páncélingét elkobozták tőle. Aztán megvasalták. Ez abból állott, hogy jobb kezét és jobb lábát lánc fűzte össze, amelynek bilincskarikája volt a csuklón is, a bokán is. A láncon súlyos vasgolyó lógott. Ez többnyire ülő helyzetbe kényszerítette. Ha fel akart állni, két kezével meg kellett a vasgolyót emelnie. De egészen kiegyenesedni akkor sem tudott. Tömlőcének egyetlen kis ablaka volt, az is nagyon magasan. És olyan vastag volt a börtön fala, hogy az égből sem láthatott semmit, hiába ágaskodott.

Mi történhetett? Miért fogták el őt és minden jel szerint a Hunyadi-híveket vele együtt, első-sorban magát Lászlót is? Nem értett az egészből semmit. Csak annyit látott egész világosan, hogy a király nyíltan a Hunyadi-ház ellen fordult. Vajon mi a szándéka velők? Az sem lehetetlen, hogy életüket készül elvenni.

Mátyás vállat vont. Úgyszólván öröme tellett abban, hogy most bátornak és erősnek látja önmagát.

Folytonos mennydörgés és villámlás kísérte a megbilincselte fogoly tépelődéseit. Egy pillanatra feltámadt benne a méltatlankodás, hogy most életét kell vesztenie, holott maga semmiben sem részes. Talán még meg is menthetné életét, ha bátyját megmentené. Ha rávallana. Ha előadná annak a gyanakvásnak apró elemeit, mely hallgatag bátyjának terveit illetően benne is felébredt. De ezt a gondolatot mindjárt el is űzte magától, Őt Hunyadi János ütötte lovaggá. És bátyját cserbenhagyni nem lenne méltó Hunyadi lovagjához.

Csak hajnaltájt nyomta el az álom. Kora reggel megcsikordult a kulcs a börtönajtóban. Egy marcona, álmos börtönőr, aki egyetlen szót sem ejtett, ónedényben gőzölgő levest hozott neki, karéj kenyérrel. Annak farkasmódra nekiesett. Aztán várta, mi lesz.

Már jó magasan járt a nap az égen, mikor megint nyílt az ajtó. Két lándzsás porkoláb jött érte. Nevét olvasták egy céduláról, nagy-hivatalosan. Bilincseit levették róla és hátrakötözték a kezét, aztán megindultak vele. Ismeretlen folyosókon vezették, lépcsőkön, udvaron. Útközben nem látott senkit. Majd megint valami folyosóra került s onnan egy előterembe. Itt leültették. Kíváncsian nézett körül, de nem tudta megállapítani, hogy hol van. Több porkoláb és törvényszolga jött-ment, üldögélt. Láttára németül összesúgtak, ő büszkeségből nem szólt kísérőihez. Mély csend volt a helyiségben, csak egyik ajtón túlról hallatszott néha egy-egy emelt szó. Megismerte: bátyja hangja volt. Tehát tárgyalás folyt odabent.

Erősen odafigyelt, hátha elkaphat egy-egy szót, amiből majd következtetni tud valamit. De nem értett meg semmit. Anyjára gondolt. Az lent Gabriele pappal sétálgat most a temesvári bástyán és semmiről nem tud semmit.

Egyszerre kicsapódott az ajtó és két porkoláb közt László lépett ki rajta. Az ő keze is hátrakötve. Meglátták egymást.

- Nekünk ugyan megesött, - mondta László.

Meg is akart állni, de az egyik porkoláb németül rákiáltott, hogy ne beszéljen. A lócához vezették. Ugyanekkor bentől kiszólt egy kancellista:

- Hunyadi Mátyás, beszercei gróf!

Felállott, ment a két lándzsás között befelé. Nagy teremben találta magát. Hosszú tanácskozó-asztal, falfelőli oldalán egymás mellett az urak hosszú sora. Egyetlen gyors pillantással végiglátta őket. Középen ült Gara László, a nádor, előtte feszület két égő gyertya között és nagy halmaz írás. Két oldalt a többi bíró. Csupa szemenszedett Hunyadi-ellenség.

- Comes Mathias de Beszterce! Scis latine?

Ezt a nádor kérdezte, nyilván hivatalos formaságból.

- Scio.

A tanácskozás vagy tárgyalás tehát latinul folyt. A nádor felnézett írásaiból.

- Azzal vádolnak téged, Mátyás gróf, hogy összeesküdtél öfelsége a király élete ellen. Társaidal együtt meg akartad őt ölni, hogy a királyi hatalmat magatokhoz ragadjátok. Elismered a vádat?

- A vád gyalázatos és hitvány ostobaság.

- Lassabban a hanggal, fiú. Az életeddel játszol.

- Az én életem biztos. A király esküje védi.

- A királyból kényszer csikarta ki az esküt, az nem érvényes. De ha érvényes volna is, ellenkezik a joggal, hogy az eskü csak őt kösse, ti pedig szabadon az életére törhessetek. Szóval tagadod a vádat.

- Nem. Felháborodva visszautasítom.

- Ti összeesküdtetek, hogy a tervezett lándzsás verseny napján, mikor a király az udvari páholyban tartózkodik, körülveszitek a játékteret, a keletkezett zavarban a királyt megölitek, a hozzá hű országnagyokat letartóztatjátok és ezalatt vidékről felhozott hadaitok a várat hatalmokban kerítvén, bátyádat királlyá kiáltják ki. Tagadod ezt?

- Ismétlem, hogy felháborodva visszautasítom.

- Tehát azt állítod, hogy bátyád ezt a tervet nem közölte veled.

- Nem ezt állítom. Én azt állítom, hogy bátyámnak ilyen terve nem is volt.

A nyolc úr egyszerre élénk lett. Gúnyosan legyintettek, nevettek, egymáshoz hajoltak. A nádor folytatta:

- Ezt hiába állítod, ezt mi már megállapítottuk, hogyan volt. A bátyád szerepe előttünk tisztázva van, most a te szerepedről van szó. Várjál csak...

A nádor jegyzeteibe nézett, keresgélt valamit, aztán bólintott.

- Igen, mondd meg nekem, hol voltál március tizedikén délután hat órakor?

Mátyás gondolkozott. Majd vállat vont.

- Nem tudom. Valószínűleg a versenytéren voltam, mert az utóbbi időben a nap túlnyomó részét ott töltöttem.

- Gondolkozz csak. Nem vettél-e részt valamilyen összejöveten?

- Nem. Az egészen bizonyos, hogy nem. Mióta Budára feljöttem, semmiféle összejöveten nem vettem részt.

Buzlai, a főpohárnok, türelmét vesztve az asztalra vágott.

- Úgy hazudik, mintha könyvből olvasná.

Mátyás hirtelen kardjához akart kapni. De csak hátrakötött keze rándult meg. Arcát elfutotta a pirosság.

- Szerencséd, hogy a kezem hátra van kötve.

A nádor felemelte hangját. Rárivallt Mátyásra.

- Hogyan beszélsz te egy zászlós úrral, kölyök?

- Én nem kölyök vagyok, jegyezd meg, nádor, hanem Hunyadi Jánosnak, mindnyájatok megmentőjének, a fia.

Most Czernin szólt közbe, cseh kiejtésű latin szóval.

- Hunyadi János a király alkalmazottja volt s amit csinált, a király erejével csinálta.

- És a király pénzével, - fűzte hozzá a nádor, - és ezekről a pénzekről is sokat lehetne beszélni.

Mátyás fejét elfutotta a vér. Hiába tette fel magában, hogy okos lesz és nyugodt, most elvesztette indulatai felett az uralmat. Odarohant az asztal közvetlen közelébe és mialatt a dulakodóhoz hasonlóan rángatta hátrakötött kezét, a nádor arcába kiáltott:

- Gyáva fráter vagy nádorispán! A hatalmatokban vagyok, meg is ölhettek, de a képedbe kiáltom, hogy gyáva fráter vagy! Oldasd le a bilincseimet, úgy mondd, amit mondtál! Esküszöm, hogy pusztá kézzel a torkodnak esem!

De akkor már a két poroszló, akiknek Gara László könnyű fejmozdulattal intett, nyersen megragadta és visszaráncigálta előbbi helyére. Hosszú csend következett. Mátyás melle úgy lihegett, mint a fujtató. És remegett a térde.

- A nádori méltóság megsértéséért - szólt végre a nádor, - külön meg foglak büntetni. Most térjünk vissza a tárgyra. Mióta Budára jöttél, voltál-e a Kanizsai László uram házánál? És kikkel találkoztál ott?

- Egyszer voltam...

A bírák mozgolódtak. Aha, aha, - lehetett hallani egyiknél is, másiknál is. Mátyás, még mindig remegő hangon, folytatta:

- ... de nem találtam otthon. Két lovát akartam megnézni a verseny miatt, összesen egy percig tartózkodtam a házában és szolgálai kívül senkit sem láttam ott. Szóval, ha oda akarsz kilyukadni, nádor, hogy valami titkos összejövetel lett volna s én azon részt vettem volna, akkor tévedsz. Kijelentem kereken, hogy semmiféle összejövetelről nem tudok, bátyám uramnak a király ellen való semmi tervéről nem tudok, sőt, mikor őt mendemondákra figyelmeztettem, ő nekem négy szemközt határozottan kijelentette, hogy a király ellen semmi terve nincsen. A főkapitányi állásról is azért mondott le, mert a ti célozgatásaitok büszkeségét sértették. Ez a tiszta igazság, erre meg is esküszöm az evangéliumra tett kézzel, akár csak... akár csak szeretett testvérem, V. László öfelsége.

- Öfelsége személyét, - szólt szigorúan Ujlaki Miklós, - ne vonjuk ide.

- De csak vonjuk. Én azt kívánom, hogy a király szemtől-szembe vádoljon engem. Ne ti vádoljatok. Tőle akarom hallani, hogy én összeesküdtem ellene és hogy ő ezt komolyan hiszi.

Gara legyintett.

- A vizsgálat útjait nem te fogod megszabni. Jobb lesz, ha ilyen szemtelen viselkedés helyett vigyázol a bőrödre és védekezel, ahogyan tudsz.

- Én nem védekezem, nádor. Én nem fogadom el a vádat. Már mondtam, hogy visszautasítom. Ez a vád, amely nem származhatik a királytól, van olyan szemtelen, mint az én viselkedésem.

Jodokus, a véglesi várnagy, félhangon megszólalt:

- Van esze a fiúnak.

- És a nyelve is fel van vágva, - mondta Bánfi Pál.

- Csendet kérek, urak, - intette őket kedvetlenül Gara, - így nem tárgyalhatunk. Ide hallgass, Mátyás gróf. Ha mindent töredelmesen megvallasz, az a büntetés kiszabásánál nagy hasznodra lesz. Bátyád el van veszve, ne vesszél te is utána. Gondolj édesanyádra...

- Anyám személyét hagyd békén. Bátyám pedig nem lehet elveszve, mert ártatlan.

- Ártatlan? Ez jó. És Ulrik grófot ki ölte meg?

- Nem tudom. A király megesküdt, hogy ezt elfelejti. Én is elfelejtettem.

Gara tehetetlen haraggal pillantott a vádlottra. Gondolkozott, hogy mit feleljen, de aztán jobbnak látta nem válaszolni. Odafordult jobb és bal szomszédjához, halkán néhány szót váltott velök, aztán így szólt:

- Magadra vess, ha nem viselkednél bűnbánóan és töredelmesen. Végeztünk. Visszamegy a börtönbe.

Majd intett a porkoláboknak. Mátyás sarkon fordult és kiment a két fegyveres között. Még hallotta a nádor hangját, aki a következő vádlott nevét mondotta. És a kancellista a nyíló ajtóban kikiáltott mögötte:

- Joannes episcopus váradiensis!

Csodálkozva nézett Vitéz Jánosra, aki jött szemközt öreivel és nyájasan rámosolygott. Nem látszott kétségbeesettnek. Hát ezt is lefogták? Garák nyilván alaposan dolgoztak. Még visszanézett bátyjára, aki ott ült a lócán és nem nézett fel. Dacosan a padlóra szegezte tekintetét. Mátyás legalább egy testvéri pillantást szeretett volna váltani vele. De rászólni nem akart, mert nem tette ki magát annak, hogy a szolganép rendreutasítsa. László tovább nézte a padlót, ő pedig visszament börtönébe, ott megint ráverték a vasat. Édeskevés új anyaga volt gondolkodni, azt tudta meg mindössze, hogy a Hunyadi-csoport ellen összeesküvési vádat kovácsoltak. Bizonyára azért, hogy mindnyájukat ezen a címen ítélhessék el, s a király ne legyen kénytelen a temesvári esküt megszegni.

Lassan teltek az órák, változatosságot nem hozott semmi. A déli harangszó volt az első esemény. Az a harangszó, amelyet a pápa rendelt az egész világra, hogy millió és millió keresztény lélek imádkozzék annak a magyar vezérnek győzelméért, akinek fia most tömlöcben hallgatja ezt a harangszót. A zengés aztán elveszett a levegőben, a néma börtönőr megint kenyeret és levest hozott, aztán megint órákig nem történt semmi. Késő délután azonban látogató jött: Carvajal, a pápai nuncius. Nem egyedül: segédpapja kísérte, ellenőrzés céljából pedig Bánfi Pál is velök jött.

- Az egyház vigasztalását hozom, kedves fiam.

- Nem kell engem vigasztalni, atyám, hanem békíteni. Én nem bánatos vagyok, hanem haragos.

- A békítés nem az én dolgom. Amit tehetek, megteszek érted, mert az anyaszentegyház nem felejtetheti el, mivel tartozik Hunyadi Jánosnak. Még ma gyors futárt küldök Rómába, hogy őszentsége közbenjárását kérjem. De a király öfelségét magam is fel fogom keresni. Van-e valami kérésed, amelyet tolmácsolhatok nála?

- Van, atyám. A vasat vegyék le rólam. Nem vagyok lótolvaj. Íme, nehéz felállanom, hogy megtisztelhesselek. Azonkívül kérlek, írdál sürgős levelet anyámnak és vigasztald.

- Meglesz. Azonkívül... - Itt a főajtónálló közbeszólt:

- Bocsánat, atyám, a nádor csak ennyi időt engedélyezett. A foglyot láttad, most mennünk kell, ha nem veszed rossz néven...

Carvajal csókra nyújtotta a melléről függő ékköves feszületet, aztán megáldotta a foglyot. Látszott rajta, hogy nincs ínyére ilyen gyorsan távoznia. De a hivatalos hatalommal nem akart vitába szállani. Eltávoztak. Az órák megint eseménytelenül múltak. Míg végre este, már vaksötétben, megint megszólalt a kulcs rozsdás lármája. Fáklyafény öntötte el celláját, lándzsás örök jöttek érte. Levették bilincseit, vitték.

Az előteremben valóságos sokaságot talált. Most látta, hogy vádlott-társai kicsodák. Valamennyi két-két lándzsás között ült a lócán. Sorban megismerte bátyján kívül, aki most is komoran nézte a padlót, valamint Vitéz Jánoson kívül a Hunyadi-család legbensőbb embereit: Rozgonyi Sebestyént, Kanizsai Lászlót, Bodó Gáspárt, Modrák Pált, Horváth Pált és a Hunyadi-hadak egyik kitűnő német alvezérét, Frodnacher Eusztákot. Senki sem szólhatott a másikhoz, csak szempillantásaik üdvözölték egymást. Hunyadi László volt az egyetlen, aki nem nézett sem jobbra, sem balra, hanem mélyen gondolataiba merült.

Kisvártatva megnyílt az ajtó és a kancellista kiszólt:

- A vádlottak! László, beszercei gróf! Mátyás, beszercei gróf! János, váradi püspök...

Bevonultak valamennyien, nevök olvasása sorrendjében. Egész kis hadicsapatnak tetszetek a lándzsák között. Felálltak egymás mellé, szemközt a bírák állva várakoztak az asztal mentén. Mikor mind elhelyezkedtek, a nádor megszólalt:

- Az Atya, Fiú és Szentlélek nevében. A bíróság valamennyi vádlottat bűnösnek találta a király öfelsége élete ellen szőtt összeesküvés bűnében, s ezért valamennyi vádlottat fejének és jószágainak elvesztésére ítéli. Az ítélet jogerős. Isten legyen nekik irgalmas.

Hunyadi László tajtékzó haraggal kiáltott fel:

- Bitangok! Esküszegők! Tiltakozom az ítélet ellen! Gyilkos gazemberek! Ti, akik...

De két óre már megragadta, egyik erőszakkal befogta a száját. Dulakodtak. Senki sem mehetett László segítségére, kezök hátra volt kötve. És őrök már taszították, terelték is őket kifelé. Gara önféhéren nézte a dulakodást, Ujlaki lesütötte a szemét, Bánffy Pál írásokat markolászott és remegett a keze. Az ajtóban Mátyás volt az első, aki kiment. Keményen összeszorította a száját. Nem nézett a többiekre. Kihúzta magát és mellét megfeszítette. És mialatt lépkedett a kövezett folyosón, elhatározta, hogy utolsó kívánságul beszélgetést fog kérni bátyjával. Meg fogja kérni, hogy kivégzéskor ne heveskedjék. Haljanak meg illő, néma, előkelő méltósággal.

Ettől fogva minden percben várta a papot és a poroszlokat, akik érte jönnek. Már hozzászokott a gondolathoz, hogy meg fog halni. Másnap késő éjjeli órán csakugyan jöttek érte. Levették bilincseit.

- Utolsó kívánságom, - mondta a német porkoláboknak nyugodtan, - hogy bátyámmal szót válthassak.

- Az már nehéz lesz, - felelt az egyik.
- Mi történt bátyámmal? - kérdezte.
- Lenyakzták, uram, ma este, a Friss palota előtt.
- A többiekkel együtt?
- Ő volt az egyetlen, akit kivégeztek. A püspököt a hercegprímás őrzi. Modrár külön helyen van, a többi megszökött.
- És én? Engem most kivégezni visztek?
- Nem, uram, más parancsot kaptunk. De bocsáss meg, ennyit sem lett volna szabad mondanom.

Indultak kifelé. Az udvaron keszkenővel bekötötték a szemét. Aztán az utcára támogatták kézen fogva s a kapu előtt kocsiba tuszkolták. Miután jó darabig zörgött a kocsi és érezni lehetett, hogy a meredek utakon leszállnak a vár tövébe, egy helyen kiszállították. Mikor a kendőt levették szeméről, bebútorozott szobában nézett körül. Börtön volt ez is, de tisztes börtön. Bilincseit nem rakták vissza. Magára hagyták.

Imázsámoly is volt a szobában. Azonnal odatérdelt, hogy László lelkiüdvösségéért imádkozzék. De csak szórakozottan tudott imádkozni. Egész kicsiny kora jutott eszébe, mikor Vajdahunyadon a szőnyegen hancúrozott bátyjával. Mint medvék ijesztgették egymást és nagyokat kacagtak. Egyszerre elsírta magát és az imát nem tudta tovább folytatni.

XII.

Tisztességesebb fogságban őrizték most, de nem kisebb gonddal. Új börtönének másnapján udvari tisztviselő jelent meg nála. Noha jól ismerték egymást és sokat lovagoltak együtt a tornán, a kancellista most hivatalos merevséggel állott meg előtte és mialatt elmondta mondókáját, mindenhová nézett zavarában, csak éppen Mátyás arcába nem.

- Parancsom van tudatni a gróffal, - mondta hivatalos latinsággal, - hogy őfelsége a király, kegyelmének különös jeleképpen, a halálos ítéletet életfogytiglan való fogságra változtatta. Magnificentiád a bilincsek viselése alól felmentetik, saját költségén élelmezheti és ruházhatja magát. Azonban leveleit, mind a küldött, mind a kapott leveleket, szigorú ellenőrzés fogja figyelni, óvakodjék tehát magnificentiád más úton, mint a porkolábon keresztül hírt adni, vagy kapni. Dicsértessék a Jézus.

- Hó, hó, Godofréd, megállj csak.

- Bocsánatot kérek, de szigorú tilalmat kaptam: magnificentiáddal társalkodnom nem szabad.

- Hivatalos ügyben sem?

A kancellista habozott. Nem felelt, csak állt.

- No ugye. Tehát kéréseim a következők. Először is naponta alkalmat kérek valami testgyakorlásra a szabad levegőn. Fegyverrel szeretném, de miután ez aligha lesz lehetséges, fegyver nélkül is jó lesz. Másodszor könyveket kérnék, mindenekelőtt Sallustius, Tacitus és Xenophont, a többi autorokat majd felírom. Harmadszor kérem egy gyóntató lelkiatya kirendelését, még pedig Carvajal pápai követ útján. A gyóntató magyar legyen.

A kancellista meghajtotta magát.

- A kéréseket jelenteni fogom a királyi kancellárián. Dicsértessék.

És iszkolt kifelé. Rettenetes zavara nagyon meglátszott rajta. Mátyás még mindig nem engedte.

- Hó, hó. Ne szaladj, én tereád nem haragszom. Valahogyan meg kell hogy beszéljünk a ruházódást, meg az élelmet, nem?

A kancellista zavart meghatottsággal visszafordult.

- Igenis.

- Nos tehát. Költségemre sürgős futár induljon Temesvárra. Értesítsék anyámat, hogy küldjön bizalmi embert, aki megtárgyalja az illetékes hatósággal a mosatást, az ételküldést, a letétbe helyezendő összegeket, egyszóval, amit kell. Írószerszámra is szükségem van. A várpalotában heverő fehéreneműimet kérem ideküldeni, tisztálkodó felszerelésemmel együtt. Három napja nincs fésűm, szájmósó alkalmatosságom és borotvám. Végül pedig felsőruhákat is sürgősen kérek, mindenekelőtt valaki keresse ki fekete köntösömet, fekete nadrágot és fekete csizmát. Úgy tudom, hogy bátyámat kivégezték. A király talán meg fogja engedni, hogy gyászoljam. Jó, jó, tudom, hogy nem te ölted meg. Jól véd eszedbe mindazt, amit kértem. Most menj.

Kéréseit, a testgyakorlás engedelmet kivéve, teljesítették. A szobát nem volt szabad elhagynia, de különben mindent megkapott. Még aznap megérkeztek fehéreneműi, ruhái, könyvei, írószerszáma, öltözködő holmija. A porkoláb közölte vele, hogy élelmét a porkolábné fogja főzni a fogoly szabad választása szerint. És még aznap egy fiatal pap jelent meg nála,

ösztvér, aszkéta-arcú minorita. Bemutatkozott és Carvajal bíborosra hivatkozott. Mátyás kutató szemmel nézett a szeme közé.

- Barát gyanánt jössz, vagy ellenség gyanánt?

A pap halkra fordította a hangot.

- Vigyázz, Mátyás gróf, hallhatnak. Híved vagyok. Tödd, mintha gyónnál. Szólj deákul, kit porkolábod nem ért.

Mátyás letérdelt és így kezdtek beszélgetni. A pap mindenekelőtt elmondta mindazt, ami elfogatása körül történt. Mikor a király Hunyadi Lászlóval és Giskrával hármásban maradt, tovább haladtak a király magántermei felé. Itt egy adott pillanatban a király csehül szólt valamit Giskrának és elsietett. Giskra megragadta Lászlót s mindenünnen alabárdosok rohantak elé. Ugyanezen időben előre megbeszélte a terv szerint összefogdosták a többieket is. A várkaput felhúzták. A budai dombtetőn, a városban, ahonnan a várral megszakadt az érintkezés, egy pillanat alatt az a hír terjedt el, hogy a királyt megölték. Ezért verték félre a harangokat is. A Hunyadi-hadakat a vár alól szétkergették, azok teljesen tájékozatlanok lévén, elvonultak Temesvár felé. Lászlót harmadnap végezték ki, szokatlan időben és szokatlan helyen. Nyilván féltek, hogy ha a vesztőhelyen s a kivégzések szokott reggeli óráján végeznek vele, az ilyenkor összegyülekező nagy tömeg zavargásban tör ki. Ezért sebtiben a Zsigmond új palotája előtti téren állították fel a tönköt és Lászlót este hatkor vitték oda. A népet így sem lehetett egészen elzárni, jókora sokaság verődött össze az arra menőkből. László előtt a rendes szokás szerint fekete zászlót vittek. Keze hátra volt kötve. Nyugodtan és derekasan viselkedett. Igen szép, arannyal hímzett köntös volt rajta, állítólag éppen az, amelyet Temesvárott kapott a királytól. Magától térdelt a tönk elé és ellenkezés nélkül fektette fejét a pallos alá. A király jelen volt a kivégzésnél, egyik palota ablakában állott Gara nádorral. A bakó első csapásánál a pallos éle elcsúszott a László vállig érő sűrű haján. Másodszor is vágott a bakó, de ez a csapás is csak a sűrű haját metszette el és a tarkón csak könnyebb sebet ejtett. A harmadik csapás sem tudta a csigolyát elmetezni, bár ez már súlyos sebet vágott. László ekkor talpra ugrott, a király felé fordult, és felkiáltott az ablakba, hogy a magyar törvényes hagyomány szerint az olyan elítéltnak, akivel három csapásra nem tud végezni a hóhér, mindig kegyelmet adnak, ő tehát tiltakozik a kivégeztetése ellen. De a király intett a bakónak, hogy vágjon. A bakó utána eredt a vértől már teljesen elborított és ingadozó lovagnak és feltaszította, László a földre esett. A hóhér ekkor igen nagy lendülettel negyedszer vágott oda és a fejet teljesen elválasztotta a törzstől. A király erre azonnal becsukta az ablakot. A sokaság felháborodva zúgolódott. Sok helyen tüntetett a nép. Egyik budai templom papja vakmerő prédikációban célzott a vérengző zsarnokságra.

- Mi van a többi fogollyal? Igaz, hogy megszöktek?

- Jó részők megszökött. Vitéz Jánost a Szécsi primás őrizetére bízták, az mindjárt Esztergomba vitette. De a többiek segítséget tudtak kapni, a nép mellettük volt, kötélhágcsót szereztek és egy kifeszített ablakon mind leereszkedtek. Nyomuk veszett.

Ettől fogva Mátyás napi élete rendszeres mederbe terelődött. Sokat olvasott és ahogy tudott, tornászott a négy fal között, kibámult az egyetlen ablakon a néptelen udvarra, figyelte a verebeket, esténként mécsvilágot gyújtott, sokáig imádkozott, mindig különös áhítattal emlékezvén meg Kapisztrán papról, és szüntelenül várta a hét leteltét, mikor megint jön a gyóntató. Az gyorsan elmondott neki a gyónás örve alatt minden elmondhatót.

Hétről-hétre így tudta meg a világ folyását. Megtudta, hogy a király László kivégeztetése után oklevelet bocsátott ki, amelyben az ország és a világ előtt igazolni igyekezett eljárását. Az oklevélben mindenekelőtt ellenségesen emlékezett meg Hunyadi Jánosról, bűnös hatalmi

törekvésekkel és hűtlen pénzkezeléssel vádolta. Aztán elmondta, hogyan ölték meg a Hunyadi-hívek Ulrik grófot, s őt hogyan vitték akarata ellenére Temesvárra, hogyan csikarták itt ki belőle erőszakkal a királyi bocsánatot, hogyan esküdtek össze utóbb élete ellen, s ha a bűnösöket le nem fogatja, azok őt három nap múlva megölték volna. A királyi deklaráció végül magasztalta a bíróság tagjait és mindenki ellen oltalmáról biztosította őket. „Mindenkinek ellen”, ez Szilágyi Mihályt jelentette. Szilágyi a vagyonkobzásra vonatkozó ítéletet, amely például Besztercét is vissza akarta venni a családtól, egyszerűen nem vette tudomásul és mivel a besztercei szászok boldogan nyilvánították ki a szigorú Hunyadi-uralom alól való felszabadulásukat, haddal támadt rájuk, kegyetlenül megrendszabályozta őket, sok embert lenyakaztatott, sőt egész Erdélyországot meghódoltatta. Ujlaki Miklós, a hivatalos erdélyi vajda, tehetetlen haraggal vette az Erdélyből érkezett híreket. Ami rendelkezésére állhatott a hivatalos hatalomnak, azt a fenyegető török ellen kellett tartogatni. S az udvarnál rettegve gondoltak arra a lehetőségre, hogy Szilágyi hirtelen fordulattal a szultán szövetségesévé váljon. Hunyadi özvegye sem maradt tétlen. A vagyonkobzást ő sem vette tudomásul, tovább uralkodott roppant birtokai felett és minden ereje megfeszítésével hadat toborzott. Azonkívül szövetséget kötött azzal a Szentmihályi Pongrácz-családdal, amely a legutóbbi időkben igen nagy hatalomra tett szert a felföldön. Az egész ország hangulata szenvedélyesen a király ellen fordult, s ha a Hunyadi név eddig is népszerű volt a kisemberek százezrei körében, ez a népszerűség most egyszerre kétszeresé szökkent. Szerteszéjjel népdalokat énekeltek Hunyadi László, a deli levente, vértanúhaláláról és Hunyadi Mátyás neve máról-holnapra varázslatosan népszerű nemzeti eszmény-névvé változott. S az eszmény nem volt festett kép csupán, nemcsak népdalok állottak mögötte, hanem óriás vagyon és a királyéval vetekedő katonaság. Mátyás, aki két hónappal ezelőtt még vakmerő ábrándnak gondolhatta, hogy valaha uralkodni fog, most hirtelen a trón közvetlen közelében látta magát. Akár rögtön belé is ülhetett volna, ha nem ült volna ott valaki.

Mindezt jól tudta az a valaki is, aki ült benne. Mátyást egyre szigorúbb gonddal őrizték. S a fogoly tisztában volt vele, hogy életét csak az ország közhangulatának köszönheti. Ha Garáék nem féltek volna attól, hogy az ország elemi erővel felzúdul az udvar ellen, már rég eltették volna láb alól.

Két hónapja vesztegelt már új börtönében, a Gellérthegy tövében, mikor a kancellista megint felkereste.

- Először is azt kell tudomására hoznom magnificentiádnak, hogy édesanyja, a grófné asszony, semmiképpen nem hajlandó a levélírási engedelmet igénybe venni. A grófné asszony biztosítékot követelt, hogy levelei fölbontatlanul fognak a címzett kezébe érkezni. Az udvar ezt természetesen megtagadta. A grófné asszony erre kijelentette, hogy ilyen körülmények között lemond a levelezésről. A kancellária súlyt helyez rá, hogy ez a körülmény helyes világításban jusson magnificentiád tudomására.

- Tudomásul veszem, Godofréd. Én sem írok anyámnak. Megértjük mi egymást levél nélkül is. Még mi újság?

- Küldetésem másik célja felszólítani magnificentiádat, hogy minden szükséges holmiját még ma csomagolja össze, mert holnap Bécsbe fog szállíttatni.

- Értem. A király Bécsbe megy és engem magával visz. Helyes, készen leszek.

Másnap kora hajnalban felköltözték. Gyorsan öltözködött, a kocsi várt rá. Mikor kilépett az utcára, a régóta nélkülözött szabad levegő kissé megszedítette. De nem volt módjában soká örülni az utca fal nélkül való nagy tágasságának. Sürgették, hogy beszálljon.

Bécsben már sokkal nehezebb volt híreket szerezni, kivált magyarországiakat. De a lelemény segített: Mátyás engedelmet kért, hogy csehül tanulhasson, mert idejét nem tudja naphosszat olvasással és szobai tornával tölteni. Az udvar pedig, bizonyára azt gondolván, hogy jobb egy fogolynak csehül tanulni, semmint meddő óráin mindenféle terveket kieszelni, megadta az engedelmet. Egy jámbor cseh szerzetes járt tehát mindennap a fogságba, aki csakhamar bőbeszédű hírforrásnak bizonyult. Elmondta, hogy magyar földön valóságos polgárháború folyik, a nép fegyveresen lázadozik, a király Ujlakit küldte sereggel rendcsinálónak, s ebből szabályos ütközetek fejlődtek ki. A királyi sereg nem bír a néppel, a király máris békekövetet küldött Hunyadinéhoz. Aztán elmondta, hogy László király házasodni készül, elveszi feleségül VII. Károly francia király egyik leányát, a tizennégy esztendő Madeleinet. Az esküvőt jövő tavasszal Prágában fogják tartani. Elmondta azt is, mennyi bonyodalom kerekedett Ulrik gróf öröksége körül. Ezen a király volt gyámjával, Fridrik császárral marakodott, az özvegygel nem igen törődött senki. Király és császár már sereget küldtek egymás ellen. És a török is fenyeget. Szóval a király sem alszik rózsalevelekből vetett ágyon. Nem csoda, hogy a Hunyadi-párttal mindenáron a békét keresi.

Mátyás váltig csodálkozott, hogy vele nem tárgyal senki. Csak őrzik lakat alatt, mint leltári tárgyat. De egy szép napon megint beállított hozzá Godofréd, az udvari tisztviselő.

- Parancsom van, hogy felolvassak magnificentiádnak egy béketervezetet, amelyet egyrésről a király öfelsége, másrésről Hunyadi grófné asszonyom már részletesen megtárgyaltak. Mindkét fél kívánsága az, hogy ezt a tervezetet magnificentiád is ismerje és hozzájárulása jeléül kézjegyével ellássa. Olvashatom?

- Hallgatlak, Godofréd. De csak a lényegét olvasd, a cifráját hagyjuk. Az okirat úgyis itt marad nálam holnapig, hogy alaposan átnézzem.

- Igenis. Hát akkor a négy főpontot olvasom csupán. „Először: gróf Hunyadi Jánosné visszaadja Beszterce, Déva, Görgény, Hátszeg, Karakó, Miháldi, Nándorfehérvár, Szentlászló, Sót, Trankó, Szörény, Orsova, Kövi, Besztercebánya, Lucsa, Oroszlánkő, Léva, Zsolna és Sztrecsen királyi várakat, melyeket most hatalmában tart. Másodszor: a várak átadásáig gróf Hunyadi Mátyás Ujlaki Miklós erdélyi vajda által Esztergomba vitetik, hol a vajdának és az esztergomi érseknek felügyelete alatt fog tartózkodni, a várak átadása után pedig úgy ő, mint a Hunyadi-ház minden fogságban lévő híve szabadon bocsáttatik. Harmadszor: Szentmiklósi Pongrác visszakapja Óvárt és Sztrecsent. Negyedszer: a Hunyadi-ház háborítatlanul megmarad a Zsigmond és Albert királyoktól nyert birtokaiban, valamint azokban, melyeket vétel útján, vagy más módon szerzett, sőt ezekre új adománylevelet is nyer.” Ez volna a lényeg.

- Hagyd itt, Godofréd, majd elolvasom. Annyit máris mondhatok, hogy tetszik. Sem bosszúról, sem esküről, sem efféléről nincs szó benne. Hanem a lényegről. Holnap jöjj el érte.

Alaposan áttanulmányozta, aláírta és várta, hogy mikor indul Ujlaki Miklóssal Esztergomba. De ezt hiába várta. Türelmetlen hangulatban múltak a hetek. Végre megint jött az udvari ember. A király nevében tudtul adta a fogolynak, hogy a szerződést a két országban már nyilvánosan ki is hirdették, végrehajtására mégsem kerülhet a sor, mert Szilágyi Mihály megtagadta hozzájárulását. Semmi esetre sem hajlandó például Nándorfehérvárt átadni. A király ezt nagyon sajnálja és minden felelősséget elhárít magától.

Az üzenetben rejlett némi fenyegetés is, de Mátyás már nem féltette életét. Már tudta, hogy az ő élete igen becses lett a királynak. Ha Hunyadi Mátyásnak valami baja esik, a király magyarországi uralma azonnal felfordul. Jól tudta ezt Szilágyi Mihály is, azért merészkedik szembe szállni a királlyal, noha öccsét a király kezei közt tudja. A békekötés tehát felborult, nincs más hátra, mint várni, míg a megszorult király őt mégis csak kiadja.

De más következett be, mint amit várt: egy napon váratlanul tudtára adták, hogy gyorsan készülnie kell, mert utazik, a király új helyet jelölt ki fogságául, még pedig Csehországban, a kuttenbergi várban. Odaszállítják Modrár Pállal együtt.

A Prágába utazó király menetéhez csatlakozott a fogolyszállító kocsi, azzal tette meg az utat derűs őszi időben Kuttenbergig. Ott a király tovább folytatta útját egész menetével, a rabot visszatartották. Tisztességes, de megint csak igen szigorúan őrzött szállást kapott, melynek falai közül egy lépést sem tehetett. Hírek nem érték el, tépelődő egyhangúságban teltek el a napok és a hetek. Már beköszöntött a novemberi fagy, mikor új rendelkezés jött: a király úgy döntött, hogy mégis inkább Prágában szeretné tudni foglyát, összecsomagoltak, vitték Prágába. Most már nyolcadik hónapját töltötte fogságának Mátyás. Arca megsápadt, de a jövőben kalandozó álmai annál színesebbek voltak. Életét biztonságosnak érezte. Várta a fordulatot. Hogy ez a fordulat mi lesz, nem tudta. De mintha Kapisztrán pap látnoki sejtelmei ihlették volna meg, olyan öntudatlan bizonyossággal ment elébe annak az ismeretlenül várakozó nagy dolognak, hogy ezen a bizonyosságon még maga is meglepődött. És rendületlenül hitt tovább.

November huszonharmadikán érkeztek Prágába. A Hradsin egy várfolyosóján jelölték ki szobáját. Ezek már lakószobák voltak, előkelő urakhoz méltók, gyönyörű kilátással a mélyen alatt elterülő völgyre s a hídszalaggal ékített folyóra. Az ajtaik elé állított fegyveres őrköt akár díszőrségnek is nézhette volna az avatatlan. Valami rendkívüli dolog történhetett a városban, mert izgatott lőtás-futást észleltek. Velük nem törődött senki. Kényelmesen csomagolták ki holmijukat, berendezkedtek negyedik fogságuk hétköznapi életére. Kint valamiért erősen kongtak a város összes harangjai.

Már elköltötték estebédjüket, amelynek különleges cseh ételsorában nagy kedvöket lelték, mikor egy udvari embernek látszó cseh úr lépett be és Mátyást tudakolta. Ő elébe lépett és hogy élvezze újonnan szerzett nyelvtudását, csehül válaszolt.

- Én vagyok.

- Kövess, uram, a kormányzó úr óhajt beszélni veled. Ne öltözködj most, maradj, ahogy vagy.

Indultak. Az ajtó előtt két fegyveres csatlakozott hozzájuk és kísérte őket jobbról-balról. Nem messzire mentek. Egy kisebb teremben ott várt Csehország kormányzója, pogyebrádi Bocsek György, vagy mint általában nevezték: Girzsik. Köpcös ember volt, kicsiny termetű, pókhasú, fehér és puffadt arcában éles vonást adott igen hegyes és hosszú orra. Negyvenedik évéhez közelgő, java erejebeli embernek tetszett, agyafúrtság és élénkség volt tekintetében írva. Két kezét előre nyújtva sietett Mátyás elé. Fejét kissé negédesen oldalt fordította, hogy fájdalmas kifejezése még jobban hasson.

- Milyen fájdalmas dolog, hogy ilyen megrendítő hírrel fogadlak: a mi szép és kegyes fiatal királyunk meghalt.

Mátyást ez nem is lepte meg. Holott a királyt makkegészségesnek tudta. De ennek így kellett lenni.

- Meghalt? Mikor?

- Két órával ezelőtt. Ott voltam utolsó pillanatánál. Járvány van most Prágában, illetve csak volt, hiszen már majdnem teljesen elmúlt, öfelsege a legutolsó áldozat. De talán foglalj helyet. Mátyás gróf, magam is szívesebben ülök, a nagy izgalom igen elfárasztott.

Leültek. A kormányzó intett az udvari úrnak, aki azonnal kiment.

- Kérlek, három nappal ezelőtt, vasárnap, őfelsége még igen jókedvű volt, egy vidéki keresz-
telőn együtt vettünk részt, ő tartotta Sternberg Zdenkó úr újszülött fiát a keresztvíz alá. Mert
mint tudod...

- Zdenkó úr nem kelyhes, - bólintott Mátyás, - hanem római hitű. Tudom. Sőt ő a római hitűek
vezére itten.

- Úgy van. A keresztelőről még együtt jöttünk haza Prágába. Útközben már panaszkolta, hogy
fáj a feje. Hétfőn, mint ennél a pestisnél szokott kezdődni, két nagy daganat támadt a testén.
Ma délelőtt eret vágtak rajta, az sem használt. Délután, mikor beléptem hozzá, már láttam,
hogy baj van. A feleségem állandóan mellette volt, ő is lemondott már róla. De őfelsége maga
is tudta, hogy meg fog halni. Megfogta a kezemet és szorongatta. Engem ugyanis nagyon
szeretett. Rám bízta Csehországot és kérve-kért, hogy vigyázzak a rendre. Aztán bejöttek a
papok, feladták neki az utolsó kenetet. Akkor még azt parancsolta, hogy vágjuk le tövig a
haját, mert semmi földi hiúságot nem akar a koporsóba vinni. De mi ezt mindenféle ürü-
gyekkel halogattuk. Szentelt gyertyát kért a kezébe végül és nézte a feszületet, amelyet a pap
elébe tartott. Már nagyon nehezen lihegett. Akkor elkezdte mondani a Miatyánkot. De az
áment már nem tudta kimondani, meghalt.

- Szóval utolsó szava...

- Utolsó szava ez volt: „Szabadíts meg a gonosztól...”

- Szegény. Szívből sajnálom.

Hallgattak. Akkor a kormányzó megköszönte torkát.

- Nézd csak, Mátyás gróf, a király rábízta Csehország rendjét. Ehhez nekem szükséges, hogy
a szomszéd Magyarországon se legyen rendetlenség. Ehhez viszont az szükséges, hogy téged,
aki most Magyarország legfontosabb személye vagy, biztonságban tudjalak. Már pedig sehol
sem lehetsz nagyobb biztonságban, mint itt, az én közelemben. Szóval...

- Szóval fogva tartasz. Erre el voltam készülve abban a pillanatban, mikor kimondtad, hogy a
király meghalt.

- Hogy fogva tartalak, az nem helyes kifejezés. Én csak nem akarom az események szálait
kiengedni a kezemből. Szabadon fogsz itt járni-kelni a Hradsinban és mindenki úgy fog
tisztelni, mint családom tagját. De a Hradstint nem fogod elhagyni. Szeretném, ha ezt bizonyos
szövetségi viszonynak tekintenéd köztünk, amelyet én vezetek, hiszen én vagyok az idősebb
és tapasztaltabb, Ha rám hallgatsz, mind a ketten el fogjuk érni, amit akarunk.

Mátyás rápillantott pogyebrádi Girzsik arcára. Kutató pillantással nyugodtan.

- Cseh király akarsz lenni?

- Úgy van, - bólintott Girzsik, - a magyar trón a tiéd, ott te vagy a természetes jelölt. Ujlaki
nekem sógorom és király szeretne lenni. Mégis melléd fogok állni, mert a magyarok melletted
vannak. Akarod?

Mátyás beletette kezét az elébe tartott kézbe. Röviden kezét szorították. Felálltak.

- A teendőket részletesen megbeszéljük a temetés után, addig sok lesz a dolog. Fő, hogy
elvbén rendbejöttünk. Természetesen a legszigorúbb titok terhe alatt. Most elnézésedet kérem,
de vissza kell sietnem a ravatalhoz. Te bizonyára visszavonulsz az utazás után...

- Nem. A levegőre akarok menni. Nyolc hónapja nem vettem rendes lélegzetet.

- Ahogy parancsolod. Most sietek.

A folyosón elváltak. Mátyás visszament lakosztályába, hogy bekecset vegyen. Benyitott Modrárhoz, hadd hallja a nagy hírt és aztán ő is járkáljon egyet. De Modrár aludt.

Girzsik gyorsan intézkedett. Mert mikor Mátyás kilépett a folyosóra, a két fegyverest már nem látta sehol. Kintről szüntelenül kongtak Prága összes harangjai.

XIII.

A cseh főváros nagy pompájú gyásszal búcsúztatta a fiatalon elment királyt. Míg élt, nem nagyon lelkesedtek érte, mert türelmetlen pápista volt és idegenkedett a kelyhesektől, de most, hogy meghalt, rengeteg fekete zászló lengett a házakon. A multságokat a hatóság megtiltotta. Mátyás mindezt csak a Hradsin magaslatáról szemlélte, a várat nem hagyhatta el. De a váron belül mindenkin meglátszott, aki csak útjába került, hogy Girzsik a legteljesebb tisztességadást parancsolta számára.

Már az első napon megismerkedett Girzsik családjával. Népese család volt ez: felesége és hat gyerek. Johanna asszony, a kormányzóné, feltűnően fiatalnak tetszett. Magas növésű asszony volt és ösztövére, egész tenyérnyivel felülmúlta férjét. Kis emberek az ilyen jól megtermett asszonyokat szokták szeretni. Három suhanc fia közül Viktorin volt az idősebbik, Hinkó és Henrik a másik kettő, a lányok közül a legidősebbnek, olyan tízéves formának, Kunigunda volt a neve. De egyik gyereket sem így nevezték családi körben, hanem cseh módon becézve: Viktorint Vicéknek, Henriket Jinzsiknek, Kunigundát Csunkának. Volt még két kisebb leányka, de azokat még nem eresztették a vendégek elejbe. Köpcös, gömbölyded gyerekek voltak mind, fakó hajuk és hegyes orruk az apjukéra ütött. Mátyás mindjárt összebarátkozott velök és döcögve ugyan, de kedélyesen eltársalkodott velök csehül.

Mátyás azt gondolta magában, hogy akár egy falusi cseh köznemes családjának körébe képzelhetné magát. Az estebédet is velök költötte el. Nagyétkű és bőséges jómód alatt roskadoztak a tálak pompa nélkül, de annál kiadósabban. Háromféle módon készített heringet kaptak, vaddisznó pecsenyét és gombócot. A fiúk rengeteget ettek, jófajta cseh sert ittak hozzá és étkezés után szuszogni is alig tudtak. A családfő maga nem volt jelen, országos dolgokban lótot-futott egész nap. De mikor Mátyás már visszavonult, késő este bekopogtatott hozzá, ébren van-e még. Ébren volt még, Lucanus Pharsaliáját olvasgatta. Beszélgetni kezdtek.

- Mit szólsz gyermekeimhez? - kérdezte Girzsik. - Ugye kedvesek? Különösen felhívom figyelmedet a kis Csunkára. Jóságos indulatú, szeretetreméltó leányka, anyja nagyszerűen neveli. Egész helyes királykisasszony lesz belőle. De most már aludjunk, mert holnap sok a dolog.

Mátyás elfújta a tövig égett lángot, aztán a sötétben még elgondolkozott. Hogy Girzsik a kis Csunkára hívta fel figyelmét, annak elég nyilvánvaló volt az értelme. Ha Hinkó nőül veszi az Ujlaki leányát, akkor a magyar király számára elég célszerű nőül venni a cseh király másik gyermekét. Ujlaki talán megelégszik azzal, hogy az új dinasztíával is szoros atyafiságba kerüljön. De mi lesz a többiekkel? Például Gara náddal? Nem lenne jobb Gara Annát feleségül venni? Akkor viszont mi lesz Ujlakival, aki most kétségkívül maga is a koronára gondol? Sokáig tépelődött így, míg elnyomta az álom. De utolsó gondolata, amellyel átment az ébrenlét határán, a tiltakozás gondolata volt: Gara Annát, a László gyilkosának leányát, nem lehet elvennie soha, akármilyen érdekek parancsolnak.

A királyt negyednap temették. Mátyás ez alkalommal udvarias meghívást kapott Girzsiktől, hogy a ceremóniát egy városbeli ház ablakából nézze végig. Illő kíséret címén természetesen két udvari embert rendelt melléje.

A temetés után két héttel levél érkezett Hunyadi Jánosnétól. A levél kevés beszédű volt, de annál bőbeszédűbb, aki hozta: maga Vitéz János, a váradi püspök. Nyilvánosan a Hunyadi-párt követeként jött Prágába. Előbb természetesen Girzsiket kereste fel, a foglyot forma szerint nem kereshette. A foglyot nem is találta volna börtönében, mert az Vicék és Hinkó, a

kormányzó fiai, társaságában vadászni ment és csak későn délután tért haza. Addigra már Girzsikkel megbeszélte mindent, álmélkodván, hogy küldetését ilyen könnyen tudja elvégezni.

Mátyás hangos örömmel esett a püspök nyakába.

- János bácsi! Ez csudát nem vártam, meghiggye. Hoza levélt neköm? Ide tüstént, ide!

Feltépte és átfutotta anyja levelét. Azok addig vártak. Mikor pedig Mátyás feltekintett, Girzsik nevetve megszólalt. Latinul, a főpapi vendégre való tekintettel:

- Tudod-e, mivel toppant be hozzám a püspök? Hogy fogódzam a székre, olyan nagy dolgot akar mondani. Erre én nyugodtan feleltem: jó, jó, Mátyás lesz a magyar király, újabb hírt mondjon. Láttad volna a püspököt, hogy leesett az álla.

Mátyás nevetett.

- Megegyeztetek mindenben?

- Körülbelül. Csak a váltságdíjat sokallja ez a derék püspök.

- Váltságdíjat, - csodálkozott Mátyás, - miféle váltságdíjat?

- Hogyhogy, miféle váltságdíjat? Amit ti fizettek nekem azért, hogy szabadon bocsátalak. Mihelyt a király az én tanácsomra cseh területre hozatott, cseh közigazgatás alá tartoztál. A király meghalt, a kormányzó én vagyok, tehát Csehország nevében én rendelkezem felőled. Ha gonosz ember volnék, meg is tagadhatnám, hogy hazaeresszelek. De ezt csak tréfából mondom, természetesen hazaeresztelek s az ilyenkor szokásos váltságdíjban szépen meg fogunk állapodni. Eddig ott tartunk, hogy én nyolcvanezer aranyat kérek, a püspök pedig már felment harmincezerig.

Mátyás ránézett az édesdeden mosolygó Girzsik ravasz, pufók arcára és maga is elnevette magát.

- Nagy számár vagyok én mégis, - mondta derűsen, - mert mikor a dúsgazdag Modrák Pálit első szavamra elengedted, azt mondtam magamban: nini, milyen gavallér ember ez a kormányzó. Most látom, hogy elsiettem a dolgot.

- Látod, édes fiam, - mondta Girzsik és félszemével kacsintott hozzá, - én mégis valamivel idősebb vagyok. Ne tartsál te engem gavallérnak, inkább tartsál okos embernek.

János püspök türelmetlenül beleszólt a két nevető fél társalgásába:

- Gondoljátok meg, uraim, hogy én ebből egy szót sem értek. És harmincezer aranyból többet lehetetlen adnunk.

- Ugyan, ugyan, - alkudozott Girzsik, - ne nevettesd ki magad. Európában minden gyerek tudja, hogy mi az a Hunyadi-vagyon. Mondjunk hetvenezeret, ne beszéljünk annyit. Áll?

- Harminckettőig elmegyek, de grófné asszonyom rettenetesen le fog szidni.

Így alkudoztak még jó ideig, mintha kupec vett volna lovat, nem pedig királyt egy nemzet. De mind a hárman vidáman csinálták ezt az embervásárt. Végre Mátyás felemelte a kezét. Azok elhallgattak.

- Halljad utolsó szavamat, Girzsik uram. Ezennel megkérem feleségül Csunka leányodat. S ha nekem adod, akkor leányod mátkájáért elégedj meg negyvenezer arannyal.

Vitéz János megdermedve nézte őket. Mátyás mosolygott. Girzsik borostás állat dörzsölgette, mintha haboznék. De szemében megvillant az áruló és boldog öröm.

- Mit csináljak, - szólt végül mímelt tehetetlenséggel, - apa vagyok, aki gyermekét jó házban akarja tudni. Megfogtál. Eljegyzés és negyvenezer. De az eljegyzést még ma megtartjuk.

- Az eljegyzést akkor tartjuk meg, - mondta Mátyás, - ha a szerződést szépen írásba foglaltuk és mind a ketten aláírtuk. És ez csak előzetes szerződés lesz, a véglegeset majd akkor cseréljük ki, ha elbúcsúszom embereidtól, akik a magyar határig fognak kísérni. A negyvenezer arany a határon lesz esedékes.

- Embereimtől? Magam kísérlek a határig, fiú, ez csak természetes. Tudd meg, püspök, hogy úgy megszerettem jövőendő királyodat, mintha a saját fiam volna.

Vitéz János figyelmesen szemlélte Mátyást. Lassan mondta, bizonyos meglepetéssel a hangjában:

- Én pedig, ha elnézem és hallgatom, akkor is vállalnám királyomnak, ha nem az én szent gazdámnak, Hunyadi Jánosnak, de akárkinek a fia volna. Hiába, nagy dolog a sikerült gyermek. Mindig vágytam arra, hogy fiam legyen, de az egyházhoz állottam, nem lehet. Meg kell elégednem azzal, hogy egyik öcsémben lelem örömet. Pompás fiú, ajánlom figyelmedbe kedves gróf uram.

Mátyás bólintott. Szívén könnyed kis remegés futott végig. Ez volt az első jele a még be sem következett királyságnak. Már pártfogolnak nála valakit. Az ügyes püspök gyorsan elhelyezi öccsét a leendő király kegyeibe.

- Ki az az öccs? - kérdezte.

- Nagyszerű fiatalember, Jánosnak hívják, mint engem. Testvérem fia, Csezmiczei Jánosnak nevezetik, de Ferrara városában taníttattam a világhírű Guarino mellett. Azóta Janus Pannoniusnak nevezi magát. Huszonegy esztendő fiatalember, hihetetlen esze van. Hosszú költeményeket elég egyszer végigolvasnia előtte, egyszeri hallásra hibátlanul elmondja az egészet. Kanonoki helye van a váradi káptalanban. Most Pádovában él és dolgozik. A pápa megbízásából fordítja latin nyelvre az Iliászt. Már küldött mutatót belőle. Mondhatom, hogy bámulatos...

- Jól van, - szólt kegyesen a leendő király, - ha csakugyan olyan kitűnő az a fiatalember, majd csinálunk vele valamit...

Vitéz János azzal utazott el Prágából, hogy ha otthon valahogyan sikerül Gara nádor kétségtelen trónigényeit leszerelni, akkor Mátyás királysága majdnem biztosnak tekinthető. Ujlakit magára vállalta Girzsik, Fridrik császárt elfoglalta Ausztria igénye és az Ulrik-féle örökség, a néhai király nővérei nem jöhettek komolyan számba. Drezdából ugyan hír jött, hogy az egyik nővér, Anna szász hercegné, már fel is vette a „Magyarország született királynéja” címet, de ettől nem kellett félni. A teljesen idegen szász herceg semmiféle pártra nem számíthatott Magyarországon, s a cím maga nem jelentett semmit, hiszen a nápolyi király most is állandóan hordta a „Magyarország királya” címet, csak azért, mert Albert idején Hunyadi János titokban ezt a dinasztiaát meghívta a magyar trónra.

Most tehát azon múlt minden, hogy Hunyadiné és Szilágyi mit tudnak otthon Garával kezdeni. Girzsik külön irodát rendezett be a maga, s egy másik külön irodát a Mátyás szervezkedése számára. Mind a kettőben reggeltől estig leveleket diktáltak és leveleket vártak. Ebben a rettenetes időben nem volt könnyű levelezést folytatni Prága és Buda, vagy Prága és Temesvár között. Két hónapon át kellett a késlekedően érkező híreket várni, olykor hiába, mert a hírhozó elfogyott útközben, vagy megették a farkasok.

De ami hír mégis jött, az élesztette a reményeket. Az első nagy hír a országgyűlés felől érkezett, amelyet Budán újév napján tartottak a rendek. Itt Gara nádor vitte a szót, de látván a közhangulatot, a maga jelöltségét mégsem merete felvetni. Hogy időt nyerjen, azt határozta a rendekkel, hogy előbb hallgassák meg a korona igénylőit, aztán majd bölcs megfontolással megválasztják a legmegfelelőbbet, így időt nyert arra, hogy érintkezésbe lépessen a tárgyalásokat indítványozó Hunyadi-párral.

Mátyás ebben az időben keveset aludt. Nyomasztó volt tudnia, hogy sorsa minden pillanatban eldőlhethet, s ő erről a nagy távolság miatt csak hosszú napok múlva fog megtudni valamit. Nagy erőfeszítésbe került, hogy gondolatait fegyelmezze. Egész nap irgalmatlanul szorította rá az álmatlanságtól feszült agyát, hogy a helyzet minden részletét folyton egybefogóan tekintse át. De mikor éjszakára egyedül maradt, fáradt eszméleteivel az imádkozás jótékony varázsába menekült. És minduntalan maga elé idézte a Kapisztrán földöntúli alakját. Buzgón kérte az Istennél való közbenjárását, mintha Kapisztrán az egyház hivatalos szentje lett volna. Imáiban emlékeztette a papot hajdani jóslatára, mintegy felelőssé tette ezért a jóslatért és valósággal követelte töprengéshez hasonló imáiban, hogy most álljon helyt azért, amit jövendölt.

Még januárban megkapta a hírét annak, hogy az utolsó komoly akadályt sikerült legyőzni: családja Szegeden összejött a nádorral. Az özvegy és Szilágyi Mihály le tudták venni a nádort a lábáról. Titkos szerződést kötöttek, amelynek lemásolt példányát azonnal lóhalálában küldték Prágába. Mint fontos leveleknél szokták: három példányt küldtek három küldönccel, érhesse bármi viszontagság a küldöncök kettejét, a harmadik majd csak célhoz ér. És Mátyás egy januári délután dobogó szívvel olvasta a szerződést. Amelyről csak neki és Girzsiknek volt szabad tudnia, a cseh uraknak nem.

Az izgalmas okirat azzal kezdődött, hogy egyfelől özvegy Hunyadiné és Szilágyi Mihály, másfelől a nádor és felesége, Alexandria tescheni hercegnő, az Ulrik gróf és Hunyadi László halála által keltett érzéseket elenyésztetik lelkökből. A két véres eset kiegyenlíti egymást, a halottak nyugodjanak békével. A nádor és neje kötelezik magokat, hogy Hunyadi Mátyásnak a magyar trónra való emeltetését nem fogják gátolni, sőt minden erejükkel segítik és lekötik párthíveik: Szécsi Dénes prímás, Bánfi Pál és a pécsi püspök teljes erővel érvényesítendő segítségét is. A nádor a választás számára megnyitja a budai várat, amely most az ő kezén van, a Hunyadi-pártnak szabad járása lesz a várban. A nádor állása és minden birtoka sértetlen marad. Viszont Mátyás feleségül fogja venni Gara Annát. Erre Mátyás nevében úgy anyja, mint nagybátyja esküvel kötelezik magokat. Valamennyi szerződő fél kötelezte magát, hogy ezt az esküt a pápai követ és az esztergomi érsek előtt megújítja. És valamennyien kötelezték az oklevélben Mátyást, hogy hazajövele után huszonöt napon belül ő is megesküdjék az okirat összes pontjaira.

Mátyás azonnal megmutatta a szerződést Girzsiknek. Annak nem tetszett a dolog. Homlokát ráncolta.

- Nos? - kérdezte gyanakvó, kutató pillantással.

- Nem veszem el Gara Annát. Csunkát fogom elvenni.

- S ezt megírod haza?

- Dehogy írom. Garáék csak dolgozzanak nekem. Ráérnek megtudni a királyválasztás után, hogy ez a szerződés csak anyámat és nagybátyámat köti. Engem nem. Én nem esküdtem semmire.

- Nem féltelek, Mátyás. Van eszed. De ki biztosít engem arról, hogyha mint király hazajutottál, nem gondolod meg magadat? Ha anyád sír, majd meglágyulsz. És ha nagybátyád jön a katonasággal, majd megijedsz.

- Ne félj. Anyám soha nem sír, és én soha sem ijedek meg. A biztosításodról gondoskodhatunk. A határon szerződést adok neked, amelyben eljegyzem Csunkát. Addig nem engedsz át a határon, míg meg nem kapod ezt a szerződést.

- És a negyvenezer aranyat. Azt ne felejtsük.

Megállapodtak és nem válaszoltak a szegedi levélre. Vártak. Végre megjött a hír: Mátyást a magyar országgyűlés királlyá választotta. Girzsik hamarabb tudta meg a nagy hírt, mint maga Mátyás. Mert a lilává fagyott, holtfáradt követet először hozzá vezették. Mátyás az uzsonnaasztalnál sakkozni tanította a kis Csunkát, mikor Girzsik viharosan berontott a terembe, odarohant Mátyáshoz és megölelte, megcsókolta. A sakktábla felborult, a csontfigurák szanaszét gurultak. Mátyás felugrott. De Girzsik mindjárt leültette. Egy másik helyre. A főhelyre.

- Mit fizetsz, ha jó hírt mondok?

- Előbb halljuk a jó hírt.

- Boldog vagyok, - mondta Girzsik szélesen mosolygó arccal, - hogy mint legelső üdvözölhetem felségedet. Csunka, csókolj kezét őfelségének. Mindenki csókoljon kezét őfelségének.

A gyerekek mind engedelmeskedtek a parancsnak. Csak Nimcsa nem. Mátyás rávillant a dacosan elforduló Ujlaki-leánykára. Nem törődött vele. A küldönchöz fordult, aki ott topogott Girzsik mögött.

- Mi hírt hoztál?

A küldönc térdre ereszkedett Mátyás előtt és ő is kezét csókolt.

- Grófné asszonyom küde felségödhöz, mondanám el mend az dőlgokat.

- Tudol-i csehül?

- Tudok, felségös király. Azér küde anyádasszony éngöm ippen.

- Akkor szólj csehül. Kezdetvitül kezdjed.

A küldönc megreszelte a torkát. Elkezdte. Buda is, Pest is már hetek óta zajgott, rengeteg sokaság jött fel vidékről a kegyetlen hideg ellenére is. Szilágyi Mihály húszezer katonával érkezett, ebből hétezer volt a cseh és lengyel zsoldos, tizenháromezer a magyar. A pesti oldalon maradt a tábor és Szilágyi átízent a nádorhoz Budára, hogy jöjjön át tárgyalni. A nádor visszaízent, hogy nem megyen, hanem várja írásban a megtárgyalni valókat. Át is küldték neki az írást. Erre még aznap megjött a válasz: a nádor valamennyi pontra tagadó választ adott.

- Micsoda? - kiáltottak fel egyszerre Mátyás és Girzsik.

- Nem csodálhatod ezt, felséges király, hiszen tudtuk kezdettől, hogy Gara ellened van.

Ezek egymásra néztek. Értették mindjárt: ez a legény nem tud a titkos szegedi szerződésről, és nem tudhatja, hogy Gara ellenséges válasza milyen meghökkenést kelthetett a Hunyadi-párton.

- Jól van, folytasd.

A legény folytatta. Aznap éjszaka olyan hideg következett, amilyenre Magyarországon senki nem emlékezett. A Duna, amelynek már eddig is csak a közepén zajlott egy keskeny csík, éjfélre teljesen beállott. A katonák kezdtek próbálgatni, megbírja-e őket a jég. Eleinte csak tízével-húszával mentek a Dunára, de később már százával, fáklyákat is vittek. Erre azok, odaát Budán látván, hogy a Hunyadiak serege át tud jönni, megszeppentek. A nádor átízent Pestre, hogy mégis hajlandó tárgyalni, csak egy kikötése van. Szilágyi Mihály adjon írást arról, hogy a királyválasztás teljes szabadságát fenntartja. Szilágyi az írást azonnal kiadta. Azt írta bele, hogy ő nem erőszak céljából hozta a sereget, hanem éppen avégből, hogy a választáson senki se merjen erőszakoskodni. Erre a nádor és a budai párt urai másnap reggel csakugyan átjöttek, hogy tanácskozást tartsanak: hogy s mint folyják le az országgyűlés. A tanácskozás igen lassan folyt, mert a nádor azt követelte, hogy ősi szokás szerint mindazok jelenjenek meg a rendek előtt, akik a koronára igényt tartanak. Viszont Szilágyi Mihály azt követelte, hogy azonnal válasszanak, a jelöltekkel mindenki tisztában van. És pedig magyar embert válasszanak, az idegenekből már elég volt. Szenvedélyes beszédében főként a magyar anyanyelv fontosságát hangoztatta. Egyik úr a másik után szólalt fel, beszéltek, beszéltek és civakodásukkal alkonyatig eltelt az idő. Ekkor már Szilágyi húszezer embere mind ott volt a Duna jegén, a két város polgárai is odaözlönlöttek. A várakozó tömeg fázott már a gyilkos hidegben. Elkezdtek Mátyást éljenezni. Az éljenezés pillanatok alatt általános viharra vált. A katonazene elkezdett játszani, az alvezérek bevezényelték a katonaságot Pest utcáira. Zeneszóval járták be az utcákat és viharosan éljeneztek. Valaki megkondította az első harangot, erre kisvártatva Pest és Buda valamennyi harangja megszólalt. A leírhatatlan láрма behallatszott abba a terembe is, ahol a rendek tanácskoztak. Nagy nyugtalanság keletkezett, a rendek azt hitték, hogy odakint zendülés ütött ki és fegyveres jelenetek következnek. Ekkor Szilágyi Mihály, aki mindvégig elnökölt a tárgyaláson, röviden és kemény hangon feltette a kérdést: akarják-e a rendek Hunyadi Mátyás grófot az ország királyául? Most már a rendek is éljeneztek, ki lelkesedésében, ki féltében. Szilágyi Mihály Mátyást törvényesen megválasztott magyar királynak jelentette ki. Aztán ismét röviden feltette a kérdést, hogy mivel a király még fiatal, öt esztendőre akarnak-e melléje kormányzót rendelni és ki legyen az? Egy Hunyadi-párti rögtön közbekiáltotta a Szilágyi nevét, a rendek éljeneztek, Szilágyi pedig anélkül, hogy az elnökséget egy percre is másnak adta volna át, önmagát öt évre törvényesen megválasztott kormányzónak jelentette ki. Így történt.

- Grófné asszonyom sebtiben lóra ültete és vágatnom parancsolá két más társastul. De íme azok elmaradának.

Ezt már magyarul mondta a legény. Szemében fáradtan csillogott a boldogság. Alig tudott már állni a lábán. Úgy támogatták ki a szolgák, hogy enni-inni kapjon és lefektessék.

- Egy percig sem várunk, - kiáltott Mátyás, - haza, haza azonnal!

Erre az útra már mindent előkészítettek. A határon innen is, túlfelől is. A csomagok már napok óta szekerekre rakva várakoztak, a kíséret minden kijelölt tagja útra készen várta otthonában a hívó szót. Maga Girzsik volt az egyetlen, aki nem indulhatott rögtön. Neki a maga ügyében olyan fontos értekezletei voltak másnap, amelyeket nem halaszthatott el. Mátyás azonban nem volt hajlandó várni. Még aznap elindult.

Girzsik helyett Viktorin kísérte a fiatal királyt, a cseh előkelőségek közül pedig Sztrazsincki György, Zicsinszki János, Pernstein János, Krieg-Landsteini Farkas, Kosztka Zdenkó, meg még sokan, csupa válogatott előkelőség. Mátyás még utoljára elbúcsúzott a pogyebrádi családtól, megköszönte a vendéglátást és a kis Csunka orcáját külön jobbról-balról megcsókolta. Aztán beszállt a lent várakozó szánkóba, a bundák és lábzsákok tömege közé. Elindult a hosszú szánsor a csengős lovakkal, mellette és mögötte lovas katonák kísérete nyargalt.

Olyan volt ez az út, mintha álmodta volna. Gyerekkora karácsonyaira emlékeztette a csengők hangja, a prémek szaga, a szán lágy és sebes siklása és a csontkemény úton csattogó paták zaja. Vajdahunyad határában szoktak így szánkázni téli időn. De akkor néha apja és bátyja is vele voltak. S a csattogó paták várbeli Hunyadi-emberek lovaihoz tartoztak. Ezek a lovak csak katonákat vittek hátokon. Kíséretnek nevezett börtönőröket. Fogoly volt még mindig. Amíg át nem lép Sztrasznicnál, a találkozás megbeszélte helyénél, a Morva túlsó partjára, addig fogoly, nem király igazában.

Február ötödikén érkezett Sztrasznicra. A fullajtárok trombitaszóval jelezték a végtelen fehérségben láthatatlan helységet. De lassanként fáklyapontok csillantak fel a távolban. Aztán házak bontakoztak ki. Aztán befordultak egy kicsiny várszerű kastély kapujának boltíve alatt. Egész sereg fáklyás ember álldogált ott. S egy sötétruhás, nehézbundás asszonyalak. Mátyás türelmetlenül rugdosta le magáról a lábzsákokat és bundákat. Leugrott és azt az alakot forrón átölelte.

- Anyámasszony! - mondta a boldogságtól elcsukló hangon.

Az anya forró szorítással viszonzta az ölelést. De aztán mindjárt hátrább is lépett és mély udvari bókkal így szólt:

- Isten hozta felségedet, király!

XIV.

Olyan édes volt a viszontlátás első perce, mint a csurrantott méz. A második percben már öröm vegyült beléje.

- Itt vagy az nádor lánya? - kérdezte második szavával Mátyás.

- Nincs, fiam.

- Az biza idves dolog. Bajban vónék láttán. Mert el nem vehetöm.

Így határozta el már régen: nem sokat teketóriázik, közli rögtön, jó az ilyesmin hamar túlesni. Anyja megdöbbenve hőkölt vissza.

- Melly trufa ez, te? Dehogyan sem vöhetöd.

- Nem. Girzsik lányát mátkámul immár eljegyeztem.

Mentek be a házba. Jött elébök Szilágyi Mihály. Jókedvűen kiáltotta recsegő hangján:

- No, fiú, királlyá töttelek. Itt az idő, hogy köszönjed. Mert magambul is csinálhattam vóna királyt, ha akarom.

Mátyás nyájasan válaszolt, megölelve nagybátyját.

- Mit értünk tött, királyi lölkünk meleg indulattyával köszönjük szeretött bátyánknek.

De az anya nem hagyta sokat üdvözölködni őket. Sietett előre, mígnem négy fal között lehetek. Ott elkezdte hevesen:

- Jót töttél királlyá, Mihály, szentigaz. Immár viszontag bennünköt eskünk szegőivé téssen. Szép dolog ez. Hogy ű nádor Annát nem vöszi. De vöszi Girzsik lányát.

- Így vagy, - szolt Mátyás nyugodtan, - s így lészen.

Valaki bekopogtatott, parancsokat kérve, vendéglátón érdeklődve. Azzal hamar végeztek: egyedül akarnak maradni. És egy szót sem ejtve a családot ért hallatlan dicsőséges dologról, a szegedi szerződés pontjairól vitatkoztak. Eredménytelenül vitatkoztak két és fél órát. Akkor úgy határoztak, hogy átküldenek a Moldva túlsó partján várakozó Vitéz Jánosért, az okos ember, jöjjön és szóljon hozzá.

Vitéz János bevonásával újabb két órát tárgyaltak. Hiába. Mátyás ragaszkodott ahhoz, hogy ő már király, helyette ne gondolkozzék senki. Anyjáért a csillagokat lehozná az égről, de amit országa szempontjából helytelennek tart, azt még anyja kedvéért sem teszi. S még ha hasznosabbnak tartaná is a Gara-házasságot, mint a másikat, meggondolná nagyon, hogy elvegye-e László gyilkosának gögös és kőből való leányát. Vitéz dolgavégezetlen ment vissza a túlsó oldalra. Sőt Mátyás igazától meggyőzve.

Másnap, ahogy felébredt Mátyás, azonnal rendelkezett. Kitűzte a szerződések aláírásának óráját és annak ünnepélyes végrehajtását.

Girzsik tudomásul vette a kitűzött időt és rendesen meg is jelent Viktorinnal együtt az aláírásra kijelölt teremben.

Terjedelmes szerződés volt ez. Mátyásnak azzal a nyilatkozatával végződött, hogy pogyebrádi György a fogság egész ideje alatt illendően és jól bánt vele, királlyá választása körül kiváló érdemeket szerzett, s ezért közöttük már régebben baráti megállapodás jött létre, amelyet most ezennel írásban megerősítenek. Eszerint I. Mátyás magyar király nőül kéri Csehország

kormányzójának Kunigunda leányát, s kötelezi magát, hogy jegyesét, akit az apa egy esztendő múlva Pozsonyba fog hozni, ott átveszi s a leány tizenkettedik születésnapjának leteltével megtartja az esküvőt, azután pedig mihelyt lehetséges, Magyarország királynéjává koronáztatja.

Ekkor léptek be Hunyadi Jánosné és Szilágyi Mihály. Mátyás felpattant és elébök sietett.

- Hálásan köszönjük, - mondta latinul, kissé szertartásosan, de igen melegen, - hogy jelenlétük nagy örömét elfoglaltságuk ellenére nekünk megszerezték. Büszke lehet az a király, akit fontos dolgaiban ilyen anya és ilyen nagybátya segít.

A kancellista folytatta az olvasást: amennyiben Magyarország királya a megállapodást megszegné és Csehország kormányzójának Kunigunda leányát nem volna hajlandó nőül venni, százezer arany kötbért fizet.

Azután a másik okirat következett. Ebben Girzsik kötelezte magát, hosszasan és részletesen, hogy a barátságot és szövetséget, amelyet Mátyással már előbb megkötött előszó szerint, most a magyar királlyal szemben írással is fogadja. Mikor a felolvasásnak vége lett, Girzsik átvette a feléje nyújtott lúdtollat, bemártotta és a maga okmányát aláírta. Most Mátyás aláírása következett. Odaillesztette a lúdtoll hegyét a hártypapír kellő helyére, aztán határozottan, keményen odaírta: „Mathias Rex.” Először életében.

- Anyám és nagybátyám ezt az okmányt nem írhatják alá, mert egy ellenkező tartalmút Szegeden már esküvel megerősítettek volt. De nem fog ártani, ha pecsétjük rajta lesz. Ez azt jelenti majd, hogy tanúi voltak azon elhatározásomnak, amelynek megmásítására hiába igyekeztek rábírní.

Hunyadiné és Szilágyi Mihály tűnődtek egy pillanatig. Egymásra néztek.

Hunyadiné lehúzta címeres pecsétgyűrűjét, Szilágyi pedig megfogta a kardját, mert annak markolatába vésve hordta pecsétnyomásra alkalmas címerét. A kancellisták odapottyantották az erős szagú viaszt az okiratra.

- Az marha itt vagyon? - kérdezte Mátyás.

Szilágyi válasz helyett felkelt és az ajtóhoz menvén kiszólt. Girzsik letagadhatatlan mohósággal tekintett a nyitva maradt ajtóba. Ott két füles vasládát hozott négy katona. Szilágyi intésére a két ládát feltették az asztalra és lakatait felnyitották.

- Tessék, húsz-húszezer darab arany, összesen negyvenezer.

- Olvassátok meg, - szólt Mátyás.

- Nem, nem szükséges, - tiltakozott udvariasan Girzsik, - majd odakint megolvassák.

Mosolyogva Mátyás felé fordult:

- Fiamuram őfelségét szabadnak nyilvánítom.

- Köszönöm a szíves vendéglátást. Most még olvassuk el a Giskra-féle okiratot.

A kancellista megint olvasni kezdett: Giskra elismeri Mátyás magyar királyságát, Kassa, Lőcse, Bártfa, Eperjes városát és más kezén lévő városokat mint Mátyás kapitánya tartja tovább és pénzt veretni ezentúl nem fog. Az okmány hosszú volt és bonyolódott. Giskra megbízottai már aláírták. Szilágyi magához vette az elintézett okmányokat.

- Akkor hát induljunk, - szólt most Mátyás. Nyugodtnak akart látszani, de hangja kissé remegett.

- Odakint minden készen van, felséges uram. A küldöttség már várakozik a túlsó parton.

Girzsik odalépett Mátyáshoz.

- Isten veled, Mátyás király. Teljes szívemből kívánok szerencsét neked és általad hazádnak. S a ti szerencsétek által a hozzátok hűséges Csehországnak.

Hosszú, nagy menetet alkottak, díszeset. Legelől egy csapat cseh katona lovagolt, utánok két herold következett, egyik Magyarország, másik Csehország címerpajzsát vitte. Majd Girzsik és Mátyás egymás mellett, utánok Szilágyi, Hunyadiné, majd a váci püspök szánja következett, mindkettőt lovas katonák sora kísérte két oldalt.

Sűrű nagy pelyhekben hullott a hó, a kopasz jegenyefákról varjak fekete raja röppent fel. Ők csak mentek lépésben, pedig Mátyás alig tudta visszatartani magát, hogy sarkantyút adjon a ló oldalának. Végre elérték a hidat, amelynek behavazott korlátján túl a Moldva jege fehérlett. S azon túl a magyar tábor tüzei füstölögtek a széles, fehér mezőn. A tábor felől ugyanígy közelgett egy lovascsapat a híd felé. Azok már magyarok voltak.

A híd közepén már eltűnt Mátyás elől a cseh szakasz, azok felfejlődtek két oldalra és megálltak. A közelgő magyar lovasok harsány sípjelt adtak. Zászlótartójuk a magyar zászlót hozta, mélyen lehajtva a föld felé. Most mindnyájan megálltak. A magyar katonák tisztelegtek és kiabáltak:

- Éljen Mátyás király!

A cseh trombiták válaszoltak a jelre. Girzsik katonásan tisztelgett. Viktorin katonásan tisztelgett. A cseh urak tisztelegtek. S ekkor Mátyás intésére a magyar csapat megfordult. Hangos vezényszó hallatszott, a lovak ügetni kezdtek. Mátyás torka elszorult. A lovak patái magyar földön csattogtak. Az ő országában. Ez a térség, ez a havas táj már az övé volt, Mátyás királyé. Felállott a kengyelvasban, hogy meglássa az előtte lovaglók feje fölött azokat, akik várják. Piros dízsátor tűnt fel a havas csíkon, erős, boldogan kiáltó színfolt a nagy fehérség kellős közepén. Már meg lehetett ismerni a sátor előtt álló urakat is. Ott várt a középben Vitéz János, ő kapott megbízást, hogy a királyt a magyar nemzet nevében üdvözlje. A beszédet már ismerte Mátyás. A püspök odaadta neki elolvasni. És tudta azt is, hogy mit fog rá felelni.

Pár perc telt bele csupán és már oda is értek. Kürtszó és dobpergés hallatszott, majd harsány zeneszó. Mátyás megismerte a zenedarabot. Királyválasztó kortesnóta volt ez. Szövegét is mesélték neki még Sztrasznic városában és dallamát is eldúdták. Így hangzott a nóta:

Mátyást mastan választotta
Mend ez ország királyságra,
Mert őt Isten adta nekünk
Menyországbul ótalmunkra.
Azért is mi választottuk
Mint Istennek ajándékját,
Kibül Isten dicsirtessék
És örökké mondjuk: ámen.

Már a második sornál énekelni kezdett egy-két katona, a harmadik sornál tíz, végül valamennyien a zenével harsogták, mint egy himnuszt. Ez alatt a menet odaért a sátorhoz. Mátyás megállott és leugrott a lóról. Mellette Girzsik és Viktorin. Mögötte Szilágyi. Riadó, hatalmas éljenzés hallatszott. Vitéz János előlépett, de a király intett neki, hogy várjon. Előbb hátrahátrézt, ott van-e már édesanyja. S mikor a díszmentés urak, csörgő katonák között a hátsók

tolakodva utat csináltak Hunyadinénak, akkor végre intett a püspöknek: lehet. Ugyanekkor Szilágyi odaállott az urak sorába, ő vezette elvben az ország küldöttségét.

Vitéz János előlépett és rákezdte a klasszikus fogalmazású mintaszónoklatot, amely arra volt hivatva, hogy a latin orációk példájaképpen országszerte terjesszék.

- Üdvözlég, Mátyás, Pannónia királya, akit senki másnak eddig ki nem jutott módon, nyilvános szavazás által teljesen egyhangúlag választott királyává a magyar országgyűlés és a nép, üdvözlég te magyar nemzetnek egyetlen reménysége...

Szép szónoklat volt, Ciceró ismeretéhez nem méltatlan. De Mátyás ismerte már fennen szárnyaló mondatait. Nem figyelt oda, figyelmét kétfelé osztotta. Egyik felével a maga szónoklata gondolatait futotta végig, másik felével a püspök mögött felsorakozott urak arcát. Ott volt Rozgonyi János, erdélyi vajda. Mellette Rozgonyi Sebestyén, főlovászmester. Majd Guthi Ország Mihály főajtónállómester, Báthori István tárnokmester. S a többiek. A magyar-ság nagyurai. A nádor nem volt itt. Ujlaki nem volt itt. Azokkal még sok dolog lesz...

Arra rezzent fel gondolataiból, hogy megint hatalmas éljenzés harsog. A püspök beszéde véget ért. Ő felemelte a kezét, egy pillanat alatt halálos csend lett.

- Magyarországunk urainak királyi üdvözlétünket! Halhatatlan hálámat nyilvánítom a magyar nemzetnek, hogy bennünket, ma még méltatlan és gyenge ifjút, a legnagyobb és Isten után következő állással tisztelt meg. Ha így halljuk nevünket éljenezve emlegetni, úgy véljük, hogy a hazának igen sokkal vagyunk adósai, ígérjük, hogy a legkeményebb munkát, a legsúlyosabb veszedelmeket sem fogjuk kerülni, sőt életünket sem késünk szükség esetén kockára tenni, mert ha a nemzet bennünket ekkora méltósággal ékesített fel, nem akarjuk, hogy ez majdan meggondolatlan választásnak lássék. Tudtokra adjuk, hogy Csehország kormányzójával szövetséget kötöttünk, melyet szentnek és sérthetetlennek fogunk tartani. Kérjük a magyar és cseh nemzetet egyaránt, hogy munkánk elé jó reménységekkel nézzen, ígérjük, hogy országunkban mindenkit egyenlőnek tekintünk életünk minden idejében, hogy semmire sem fogunk jobban törekedni, mint hogy beválsuk a hozzánk fűzött reményeket...

Itt már megremegett a hangja. Kezdett félni, hogy baj lesz.

- ... a várakozásnak eleget tegyünk, boldog emlékezetű atyánk méltó fiának bizonyuljunk...

A baj megtörtént: a király elsírta magát. Könnyek törtek elő szeméből, szája remegett. Amit még mondott, a sírástól alig érthetően mondta:

- ... és senki bennünket hálátlannak ne tartson!

Mialatt egetverő éljenzés dördült meg, a zene megint harsogni kezdett, ő átengedte magát hozzáforduló anyja ölelő karjainak. Rettentően szégyellte magát. De a sírást édesnek érezte.

Aztán összeszedte magát. Bementek a sátorba. Ott lakoma várta őket. Kint is húst sütöttek és boroshordót csapoltak a magyar és cseh katonáknak. Idebent a cseh urak ismerkedtek a magyarokkal, koccintottak, untalanul a királyt s olykor Girzsiket éltették. Vígan voltak. Csak Mátyás volt szorongóan ideges és nyugtalan. Mindenáron ment volna már Buda várába.

Végre a cseh urak kormányzójukkal együtt búcsúzni kezdtek. Nagy parolázás és fogadkozás közben hangoztatták a két nemzet barátságát. Aztán Girzsik, Viktorin és kíséretök a katonasággal együtt eltűnt a híd mögött. Mátyás sátorszedést és indulót fúvatott. Nemsokára elindultak a holicsei országúton.

Véget nem érő ünneplés volt ez a négy nap a határtól Budáig. Zengő éljenzés, mámoros öröm szegélyezte az utat mindvégig. Mátyás kipirult boldogsággal lovagolt nagybátyja mellett. Keveset beszélgettek a farkasordító hidegben s ő sokat gondolkozott. Egész élete végigfutott a fejében visszafelé; a bécsi fogság, a budai tárgyalás, a temesvári királyeskü, szegény gyermek-lány felesége, Kapisztrán, apja, játéka Vajdahunyadon, gyermekkori emlékei.

Ötödnapra megpillantotta a budai vár tornyait.

A menet gyorsan közeledett Buda falaihoz, az ő uralmának, leendő királyságának lakó-helyéhez. Hunyadi László vére volt benne azokban a falakban, hogy nagyon erősek legyenek.

XV.

Az esztergomi kapunál olyan szoros volt a tolongás, hogy a vastag láncokat tartó cölöpök, amelyeket Buda előrelátó tanácsa veretett a fagyos földbe, nem egy helyen kiszakadtak, mintha csak csemetefák lettek volna, s a boldog lelkesedés éljenző orkánja tépte volna ki őket tövestül. Ahogy a menet a kapuhoz közeledett, úgyszólván percenként meg kellett állnia a bevonuló királynak, míg előcsapata utat csinálhatott neki. Így is minduntalan emberek férköztek hozzá, arcuk a lelkesedés mámorától a részegéhez hasonló. Csizmáját csókolta némelyik és nem bánta, hogy kemény öklök taszigálják vissza.

A lárma már fülsiketítővé vált, egyikféle hangzsivajtól a másikat nem lehetett hallani. Csak sejteni lehetett, hogy valami ének szól egyszerre a riadalmas éljenzéssel. Mikor végre az előcsapat ketté vált előtte, hirtelen megerősödve zendült meg az énekszó: a kapu előtt ott várt a magyar papság, azok énekeltek. Elül állott a bíboros esztergomi érsek, a vén Szécsi Dénes, a Hunyadi-háznak nem nagyon lelkes barátja, de most már kénytelen-kelletlen alattvalója. Mellette Várdai István, a kalocsai érsek. Mögöttük tizenkét püspök, a királyi prépostok valamennyien, az apátok is mind-mind, s a kisebb rangú papok egész serege.

A király és a kormányzó leszállottak a lóról, mögöttük hasonlóképpen az egész kíséret.

A primás ezüsfeszületet nyújtott a király felé s ő megcsókolta a Jézus testét rajta.

A kitörő riadalommal megint versenyre kelt a papok felzendülő zsolozsmája. A király ismét lóra ült. Csak néhány lépést tett előre lóháton, ott volt már a kapuban, melynek nyílásában Buda város tanácsa állott. Élén a bíró. Egyet lépett előre és levette kucsmáját. Németül szólalt meg:

- Felséges király, Buda város tanácsa hódolattal üdvözl, hogy miután ősi szokás szerint esküvel megígéred szabadságaink és dicső elődeinktől nyert mindenféle előjogaink épségben tartását, a város kulcsait neked ünnepélyesen felajánljuk.

A város kulcsai azonban nem voltak sehol láthatók. A király felemelte jobb keze két ujját. Németül esküdött.

- Esküszünk, hogy Buda városának szabadságait tiszteletben fogjuk tartani és azokat semmi-
ben nem korlátozzuk. Isten minket úgy segéljen.

Ekkor a bíró hátraintett és előkerültek a kulcsok. Díszruhás vártiszt hozta őket piros bársonyvánkoson. A király lenyúlt és megérintette őket. Megint folytathatta útját a rengeteg nép között. A menet egyenesen a főszékesegyházba tartott. Ott ünnepélyes Tedeumot celebrált a primás. Szemközt a királlyal, az oltár másik oldalán foglalt helyet egyedül Hunyadiné. Az első sorokban az ország nagyjai. Kivéve kettőt: Gara László nádort és Ujlaki Miklós erdélyi vajdát.

Mise után megint megindult a menet a szűk utcákon át, szünni nem akaró viharos éljenzés közepette, mígnem odaértek a legbelső övhöz, a várpalota hidas bejáratához. Ahonnan börtönbe hurcolták annakidején, majdnem egy esztendeje, a most királyként visszatérőt.

Akkor igen könnyen csapódott fel mögötte a híd, most nehezebben nyílt meg. Előbb le kellett kötnie magát az ősi magyar alkotmány mellett. Hajdani elődei koronázáskor tették ezt. De a magyar nemzet most nem rendelkezett Szent István koronájával, hogy azt választottjának fejére tehetné volna. A koronát Fridrik örizte odaát Ausztriában. És Mátyás, az Árpádok óta első nemzeti király, ezzel a bevonulással helyettesítette a koronázást. Leszállt a lóról s a baldachin alá állott.

Szilágyi Mihály odalépett lovával a várak szélére, mellette a kürtös. A kürt háromszoros jelet adott. A várkapu mögül egy láthatatlan ember hangja kiáltott:

- Quis vult intrare?

Szilágyi visszakiajtott:

- Mathias, Hungariae electus rex!

Belülről ismét a hang kiáltott:

- Megesküszik-e a király az ország ősi törvényeire?

A mennyezet alatt aranyszövésű, nehéz abrosszal leterített asztalon feszület állott. A feszület mögött a prímás. Az eskümintát a kalocsai érsek olvasta.

- Nos, Mathias, dei gratia Hungariae rex...

A király a feszületre tette kezét és megesküdött, hogy Magyarország ősi alkotmányát tiszteletben tartja, törvényeit megtartja és megtartatja. Az eskü utolsó szava elhangzott. Szilágyi Mihály lóva hátáról ismét bekiáltott:

- A király megesküdött. Várnagy, engedelmeskedjél!

Bentről zeneszó felelt a kiáltásra. A híd lassan ereszkedni kezdett. Mátyás felsóhajtott. A sóhaj ezt jelentette: végre.

A megnyíló kapuban ott állott Czobor Mihály, a Hunyadi-család közeli rokona, akit Szilágyi mindjárt kormányzósága első napján budai várnaggyá nevezett ki. Mögötte díszruhás őrség, páncélosan, dárdásan, ragyogó szerszámokkal. A zene harsányan szólott. Czobor keményen tisztelgett. A várkapolnában megcsendült a harang, Mátyás király bevonult a budai királyi palotába, Zsigmond király székhelyére.

A trónteremben biztos, erős lépésekkel indult az emelvény felé, az aranyozott oroszlánlábakon álló magányos trónszékhez. Ahol nem olyan rég még ő álldogált a kamarások és apródok soraiban, ott most díszruhás fiatal levették álltak feszes tartással, mellökön az ő címerével. S ahol V. László ült, a szép fiú, ott most üres volt a hely.

Szilágyi Mihály megszólalt:

- Magyarország zászlós urai, egyháznagyjai és főtiszteinek viselői kérik felségedet, fogadja el hódolatukat.

Majd kirántotta kardját és elmondta az ősi mondatot:

- Életünket és vérünket királyunkért!

A félkörben állók is kardot rántottak, ha kardjuk volt. A főpapok csak úgy ismételték a nagy ígét, kardlendítés nélkül.

- Életünket és vérünket királyunkért!

Mátyás ülve maradt. Egyenesen nagybátyja szeme közé nézett, úgy felelte:

- Országunk egyházi és világi nagyjainak hódolatát elfogadjuk.

Szilágyi Mihály visszatolta kardját hüvelyébe. De mindjárt meglepetten kapta fel tekintetét. Mert a király még egyebet is mondott ezen az előre megállapított, forma szerint való mondaton kívül:

- Szeretett nagybátyánkat, Szilágyi Mihályt, az ország kormányzói méltóságában királyi hatalmunkkal megerősítjük. Egyébiránt mindnyájukhoz királyi kegyelmünkkel hajlandók maradunk.

Felállott, biccentett fejével és gyors lépésekkel kisietett a trónteremből. Jól ismerte a járást, magánlakosztálya felé igyekezett.

Az ajtóknál katonás tisztelgő állásba toppantak a címeres ruhájú, fényes alabárdú királyi ajtónállók.

Végül benyitott az V. László volt lakosztályába. Ott nagy élénkséget talált, egész sereg szolga rakosgatta a király hazatérő menetével most érkezett személypoggyászt. Kész királyi otthon várta és a sürgő-forgó személyzet között az, aki mindezt eddig is intézte: édesanyja.

- Miként tetszik? - kérdezte Hunyadiné.

- Ékes, igazán.

De éppen csak hogy körülpillantott és udvarias hálával mosolygott. Arcára más volt írva.

- Mit forgatol fejedben, király?

- Az mesterségön jár gondolatom, asszonyanyám. Tüstint láttatni fog, értöm-i, vagy se.

Intett a cselédségnek, hogy a rakosgatást hagyják abba. Azok engedelmesen kisurrantak.

- Nem értelek, Matykó. Töttél valamit magad fejitül?

- Töttem, - felelt a király idegesen mosolyogva.

Az anya figyelmesen ránézett.

- Mihály bátyádval?

- Vele.

- Mingyán alitám. Csak osztán kit mivelsz, csinyján tödd. Nehéz természeti vagyon, fölibe kereködnöd nem lészen gyerekjáték.

Mátyás nem felelt. Anyja aggodalmasan nézegetett rá, ő pedig untalan az ajtót nézegette, mint a gyerek, aki valami merész csínyjének eredményét lesi. S az ajtón csakugyan belépett Szilágyi Mihály. Még be sem tette maga után, már kiabált:

- Hallod-i, te fiú, mit erősítgetöl te kormányzó voltomba? Nem szólottunk errül eleve egy árva szót is, noha mend az egész dógot által beszéltük. Minek járatád az szádat, mi?

A király szelíd és odaadó arcot vágott.

- Első királyi szavamval szeretött bátyámnak ügyekszöttem kedvire tönni. Baj vót?

- Baj vót, baj vót, nem az számos, hogy baj vót-i. Azonban éngöm az ország választott vala kormányzóul, mit erősítgetöl? Ha nem erősítöl, akkort nem vagyok tán kormányzó? Semmi szükség erre nem vót. Meg ugyan fura lészen, ha országos dogokba kit előztebb határizottunk vóna, csácsogni kezdöl s egyebet mondsz helyötte.

Mátyás sértett arccal, duzzogó hangon fordult anyjához:

- No itt vagyon, asszonyanyám, hát mondja. Én atyafiságos szerelmemöt s hálámat az nagyok előtt mutatom néki, ű meg korhol. Rendjin vagyon, Mihály bátyám. Ha visszaszoktat arrul, hogy szeressem, hát rendjin vagyon.

Elfordult. Szilágyi Mihály egy darabig hallgatott. Aztán zavartan köhécselt. Végül megjuhászodva morogta:

- Jó, jó. Nem azér mondám, te oktondi.

De Mátyás nem felelt neki. Az ablaknál állott háttal és nézett le a Dunára. Szilágyi még várt, aztán odalépett hozzá és vállára ütött.

- No. Semmi baj.

- De iza vagyon baj, hogyne vóna, - felelt Mátyás visszafordulva, - mert melly szépen kieszöltem én az okiratot, kibem ez szeretetet s hálát mend az országnak tudtul adom, oszt mastan királyságomnak legelső kedvit elrontja.

- Okiratot? - kérdezte Szilágyi, nem kellemetlen meglepetéssel.

- Azt. Gyönyörű okiratot.

- Adjad ki, mindegy immár, egye fene. Mastan az kancelláriára mék. Hogy mi esött ujság, megnézzem. Ha kedved nagyon, odanézhetsz, tanuljad az országlást.

Vállára ütött még egyszer, már nevetett. Aztán ment kifelé, az ajtóból visszaszólt még:

- Nagy bolond ez te fiad, Örzse.

Hunyadiné nem értett az egészből semmit. Kíváncsian nézett a fiára. Ez pedig, amint becsukódott az ajtó, kiegyenesedett. Egyszerre magasabbnak látszott. Arca is megváltozott. Sok esztendővel idősebb lett hirtelen a duzzogó fiatalember helyett.

- Nem érti, asszonyanyám? Okiratban adom az országnak, hogy Szilágyi Mihály az hatalmat legfelső fokon az királytul kapta. Kormányzó, de a király akaratából. Köll, hogy látván lássák ezt. Ű is, az nemzet is.

Hunyadiné arca ragyogott. Szólhatott volna, de nem szólt. Tett-vett és olykor oldalvást, lopva pillantott a fiára. Hallgatása azt mondta, hogy nem kell sokat beszélni ezzel a fiúval, rá lehet bízni a maga dolgát nyugodtan.

XVI.

Kalixtus pápa örömeiben elárasztotta Budát levelekkel. Írt Hunyadinénak, Szilágyinak, a prímásnak, Vitéz Jánosnak és magának a királynak is. Hogy régi hívének és hősének, Hunyadi Jánosnak a fia lett király Magyarországon, annak igen örvendett.

„Választásod hírére, - írta a pápa a fiatal királynak, - szívünk annyi örömmel telt el, hogy sokáig nem is tudtuk elhatározni, miként írjunk felségednek, minő szavakkal fejezzük ki boldogságunkat, melynek kifejezésére a nyelv elégtelen. Hálát adunk a halhatatlan Istennek, ki bennünket ebben az örömben részesített és téged szent hatalmával arra a királyi polcra emelt, amelyen a veszni kezdő ügyet megsegítheted. Kitűnő tehetségeid már ifjúkorodban mindenkit a legszebb reményekkel töltöttek el, légy most mint király azon, hogy szerencsés országlásod megfeleljen az emberek várakozásának... Meg vagyunk győződve, hogy felmagasztaltatásod a mi áhítatos imádságunk gyümölcse és mintegy mennyei ajándékunk. A Mindenható nemcsak Magyarországnak adta benned az ő kijelölt emberét, hanem az egész keresztény világnak, hogy hazádban a pártoskodás lelkét lecsendesítvén és az országot új fénybe emelvén, egész erővel Mahomet felekeztének kiirtására fordíthasd figyelmedet”.

Mátyás mélyen elgondolkozott, mikor a pápa leveleit elolvasta. És miután aludt egyet a dologra, másnap felkereste nagybátyját.

- Nagy kérésöm vóna, Mihály bátyám. Országnak nem is kormányzójához, hanem legnagyobb vitézihöz, ki atyám holtátul immáron az ő nyomdokába lépe.

Szilágyi arca sugárzott. Roppantul szerette, ha hadi tetteiről volt szó.

- Mit akarsz, te vesződelmös fickó?

- Vezért.

- Mit?

- Vezért. Atyámnak helyibe. A török ellen mi köll, hogy helyt álljunk, Magyarország. Pápának is kedvire tönünk szükséges, meg minmagunk bűrirül is szó vagyon. Szultán immár újfent készülődik. Sereg köll az Dunához odale, de olly vezérrel, kivel hogy szégyönt nem vallunk, bizonyos legyen. Én ez vezér nem vagyok, magamat ennek nem esméröm. Atyám az sírban. Hát én aztat gondolám, hogy Mihály bátyám lemegyen Gyulaféhevárra Lackó temetése mián. Ha egyszer lent vagyon, szoríjja meg az beste pogányt, legyék Magyarországnak hadvezére, az jó istenre kéröm.

- S az országlást itt hagynám? Mi lészen nélkülem?

- Itt vagyon János pispék, jól esmeri az Mihály bátyám véleködésit az dógokrul. Mend az országos ügyekben Mihály bátyám szájaizire teénd. Ha mi dolog vagyon, rendre meghagyándja Mihály bátyám az közönséges direkciót, mink el nem térendünk attul. De ha nem akaródzik mennie, mondjon mást, ki mend Európa előtt Magyarország vezére lehessen.

Szilágyi Mihály gondolkozott. A kormányzói munkakört igen szerette, a hadvezetés dicsősége azonban éppen úgy csiklandozta. Három álló napig habozott. De végre is meggondolta, hogy a kormányzói hatalmat nem kell senkinek átadnia, a folyó ügyeket majd intézni fogja Vitéz János, az neki nem vetélytársa, míg a hadvezérségbe mást beengednie nem lenne ajánlatos. Mert az a más vagy vereséget szenved, s az a kormányzó bajait szaporítja, vagy győz, s akkor

a kormányzó nyakára nőhet. Úgy döntött tehát, hogy leviszi Hunyadi László hamvait Erdélybe, vissza sem jön és hadat vezet a török ellen. Mikor az elhatározó szót kimondta, Mátyás átnyújtott neki egy írást, amelyet titokban előre elkészített volt.

- Sok léssen költsége Mihály bátyámnak, fogadja jó szüvvel ez kis adományt hálás királyátul.

Szilágyi Mihály kibontotta az okiratot. Nagy donációs oklevél volt az: Mátyás király, magasztalván a kormányzó örökre felejthetetlen érdemeit, neki az örökös beszercei grófságot adományozza. Tehát Hunyadi Jánosnak magának mágnási rangját. S hozzá Beszterce nagy vagyont jelentő birtokát. És még néhány Hunyadi-birtokot.

A kormányzóval madarat lehetett volna fogatni. Rohant elmondani feleségének a nagy újságot. Aztán még aznap elkezdte seregét szervezni. Megállapodtak Mátyással, hogy országgyűlést majd csak akkor hívnak össze, ha Szilágyi visszatért, vagy ha ő idejében nem jöhetne vissza, főbenjáró dolgokat ezen az országgyűlésen nem fognak tárgyalatni. Megállapodtak, hogy a felföldön békétlenkedő Giskrát egyelőre nem bántják, azt majd elintézi a kormányzó, ha visszatér. Akármit mondott a kormányzó, a király és a kancellár engedelmesen bólogattak rá. A nagybácsi nagy lelki nyugalommal készült utazására. Úgy érezte, hogy ő ugyanazt a szerepet játssza Mátyás mellett, amelyet valaha sógora töltött be V. László mellett.

A készülődések közepette jött a hír, hogy Girzsiket megválasztották cseh királynak. A cseh köznemes is trónra került a magyar után. A cseh-magyar szövetséges viszony mindjárt a koronázásnál megmutatkozott. Girzsik nem tétethette kelyhes főpappal a fejére Szent Vencel koronáját, mert akkor a pápa nem ismerhette volna el királynak. Ezért Magyarországtól kért kölcsön koronázó püspököket. Budáról a váci és győri püspököt küldték Prágába, még pedig azzal az utasítással, hogy előbb eskessék meg Girzsiket: igyekezni fog az összes kelyhesekkel együtt maga is a pápa hűségére térni. Girzsik habozás nélkül megesküdött az ígéretre, amivel édeskeveset kockáztatott. A magyar püspökök meg is koronázták. Őt is, feleségét is. A kis Csunka, Mátyás menyasszonya, királykisasszony lett.

A prágai koronázáson Mátyás is képviseltette magát. Két előkelőséggel. Az egyik Rozgonyi Osvát székely ispán volt. A másik nem más, mint Ujlaki Miklós.

Gara, aki megmaradt nádornak, s Ujlaki, aki megmaradt erdélyi vajdának és horvát bánnak, mindeddig vonakodtak az új királynak hódolni és közjogi állásuk munkája végett Budára jönni. Szilágyi elve az volt, hogy csínján kell bánni velök, majd szép lassan megjuhász-kodnak. Több levelet írtak nekik, de egyik sem válaszolt. A második, harmadik levélben már felvetették a kérdést, hogy vajon nem személyök biztonságát féltik-e a nádor és a vajda. Mert ha igen, minden elképzelhető biztosítékot megkaphatnak, csak békéljenek meg végre és jöjjenek Budára. Nem feleltek. Miután most bizonyos volt, hogy Ujlaki ott lesz a sógora prágai koronázásán, levelet írtak neki, hogy képviselje ott a magyar királyt. Ujlaki nem felelt. A visszatérő püspökök és Rozgonyi elmondták, hogy Ujlaki uram ugyancsak díszelgett odakint a király helyetteseként és nagyon pompázott a szövetséges fejedelemnek járó tiszteletadások közepette. Igen hiú ember volt s ennek a kísértésnek nem tudott ellentállni. De makacs és kérlelhetetlen is volt s a budai levelekre még mindig nem felelt.

Ennek a két nagy ellenségnek a dolgában is hagyakozott Szilágyi, mielőtt útnak indult: hagyni kell őket duzzogni, nem kell ellenséges lépést tenni ellenök. Majd megszeliődülnek, s akkor minden jó lesz.

Alig múlt el öt hete, hogy Mátyás király és Szilágyi Mihály kormányzó bevonultak Budára, a király máris egyedül maradt. A lefejezett testvér földi maradványait nagy gyászszertartás közepette kiásatták a kápolna földjéből. Drága koporsóba rakták, aztán ünnepélyes egyházi pompával a város határáig kísérték az Erdélybe induló koporsót. A határnál a király búcsút

vett nagybátyjától és visszafordult. Megsarkantyúzta lovát. Sietett vissza a várba. Hatalmasat, megkönnyebbültet lélegzett: indult uralkodni. Március huszadika van, - gondolta magában, - ezen a napon kezdődik végre igazi királysága.

- János pispék, - mondta a kancellárnak, akit már nem bácsizott többé, - számolhatok rád?

- Felségedé vagyok testestül-lelkestül.

- Jól vagyon. Kezdjük. Előbb Giskra. Azután az korona mián Fridrik. Azután Garáék. Azután az országgyűlés. Azután az többi dolog, valamennyi.

Szilágyi Mihály összes vezérelvei öt perc alatt nem voltak sehol. Mátyásnak mindenről megvolt a maga saját felfogása, amelyet eddig nem fejtett ki, mert fölöslegesnek vélte hosszadalmas és céltalan vitákat folytatni nagybátyjával. Az konok ember volt és indulatos. És ha eszesnek lehetett is nevezni, okosnak nem, mert inkább a helytelent választotta, ha helytelennek tudta is, csak hogy másnak igaza ne legyen. De Vitéz János más ember volt. Rendkívül éles eszű, művelt, világlátott, nyugodt, meggyőzhető. Most szolgálta a negyedik királyt, még Albert alatt kezdte a szolgálatot, aprólékosan ismerte a diplomácia és a belső politika minden csínját-bínját. Király és tanácsosa egymásra találtak.

Giskra volt az első. A cseh nagyúr, akinek követei még Sztrasznicban aláírták az egyességet, most fűtyölt erre az egyességre és kijelentette, hogy ezt emberei felhatalmazás nélkül kötötték. Tovább csinálta, amit addig csinált: bitorolta az egész felföldet, hatalmában tartotta a szepesi várakat, adókat vetett ki, koronként még külön is megszarolta a lakosságot, alvezéreit és azok fosztogató, gyűjtogató rablócsapatait szabadon engedte garázdálkodni, valóságos fejedelemléleként uralkodott és a Budáról érkező királyi leveleket olvasatlanul dobta el.

Mátyás ezt nem akarta tovább tűrni. Nagybátyja azt szerette volna, ha a leszámolást addig lehet odázni, míg ő maga vezet sereget a felföldre. De ő nem várt. Valósággal toporzékolts benne a vágy, hogy önmaga királyi erejét azonnal megmutassa. Giskra éppen nem is volt otthon, elkalandozott külföldre, hogy zsoldosaival hasznot húzzon a német lovagrend s a lengyelek közt támadt csetepatéből. Most kellett várain és otthonmaradt emberein rajtaütni. Szilágyi menete, amely az esztergomi rév felé haladt, talán még odalátszott volna a várba, ha lenéznek; ők már a felföldi hadjárat szervezéséről tanácskoztak. Már ki volt jelölve a büntetősereg vezére: Rozgonyi Sebestyén, a főlovászmester. Már elhatározták, hogy Girzsiktól kérnek segédcsapatokat, hadd menjenek a Giskra-népre a cseh zsoldosok északról, mialatt Rozgonyi katonái délről ütnek rájuk.

Aztán rátértek a szent korona dolgára. Szilágyi ezt is maga akarta intézni. Mátyás nem várt. Követséget szándékozott küldeni Fridrik német-római császárhoz, adja ki a koronát, amelyet jogtalanul tart magánál.

Gara és Ujlaki dolgában is külön álláspontja volt Mátyásnak. Ő úgy ítélte, hogy ennek a két ősi ellenségnek megbékülésére nem számíthat. Ha pedig nem számíthat, akkor nem szabad a királyi tekintélyt minden untalan megsértetni velök, hanem le kell számolni. Lehetetlen, hogy olyan nádora és horvát bánja legyen az országnak, akik a törvényesen választott királyt egyszerűen nem veszik tudomásul és leveleit úgy hagyják válaszolatlanul, mint az utcán lépkedő gazdag és döllyfős polgár, aki nem felel a kéregető köszöntésére. Fel kell őket szólítani még egyszer és utoljára, a kemény király hangján, hogy azonnal jelentkezzenek kötelességeik teljesítésére. Ha nem jelentkeznek, akkor semmi teketória: el velök.

El kell csapatni őket az országgyűléssel, amely szintén nem halogatható és szintén nem a Szilágyi elképzelése szerint fog lefolyni.

Attól a pillanattól kezdve, hogy Szilágyi Mihály kitette a lábát Budáról, a király és kancellárja éppen csak hogy evésre és alvásra hagytak időt magoknak, különben hatalmas lendülettel dolgoztak. Az eltelt öt hét arra volt jó a királynak, hogy számba vegye, milyen állapotban kapta kézbe az országot. És meg kellett vallania magának, hogy Magyarország, ahogy a kezébeadták, felfordult, lerongyolt, elzüllött, minden oldalról életveszedelmesen fenyegetett ország. Északon Giskra bitorolta a felföld jórészét, nyugatra Fridrik állott lesben, délnyugaton a forrongó és zavargó Szerbia volt a kellemetlen szomszéd, délen részint a velencei köztársaság nyúlt a dalmata partok után, részint a török szörnyű hatalma fenyegetett, keleten a moldvai és havasalföldi ellenséges indulattal kellett farkasszemet nézni. A jogszolgáltatás teljesen elkorhadt, a bíróságok négy esztendeje nem működtek. A királyi jövedelmek Hunyadi halála óta megcsappantak és szétfolytak, a katonaság csekély volt és fegyelmezetlen, a jobbágyság, amelyet cseh rablók, átvonuló idegen keresztesek és saját földesuraik facsartak és sanyargattak, sok helyütt lázadozott. Az ország két leghatalmasabb főura nyíltan vonakodott a királyt tudomásul venni. S mindezek felül a királyi hatalomnak nem volt pénze. Életében először anyagi gondok szakadtak Mátyásra. A legendás magánvagyon is megakadt. A roppant Hunyadi-földeket súlyosan kiszorították az utóbbi esztendők. Teméntelen pénz kellett azokra a zsoldosokra, amelyeket a család maga tartott fegyverben hol a török, hol az Ulrik-párt, hol a lázadó szászok ellen. Most aztán a Girzsik-féle váltságdíj, a rossz termés, a kínzó drágaság megadta a kegyelemdöfést a nagy vagyon mozgékonyságának. Kincsesládái üresen állottak. Mátyás dúsgazdag fiatalember volt, nábobi kincseinek nagy híre járt egész Európában, de pénze nem volt semmi. Pedig éppen most rengeteg pénzre lett volna szüksége.

Ők tehát ketten dolgoztak rogyásig. Egy tizennyolc éves fiatalember tanakodott naphosszat egy ötvenéves főpappal. A munka égett a kezök alatt. Ment a levél Girzsikhez, hogy Giskra ellen adjon kölcsön ötszáz lovast. Ment a levél Fridrikhez, hogy készüljön a török ellen szükséges segítségre, mert a török már mozog. Ment a levél a nádornak, hogy vagy jelenjék meg azonnal a király színe előtt, vagy magára vessen azért, ami következik. Mentek a rendekhez az országgyűlési meghívók. Ment a parancs Bártfának, hogy Giskra ellen teljes erejével segítse Rozgonyi Sebestyént.

Éjszakai órán a kápolnába mentek, király és kancellár. Mélységes csend ült a folyosókon a sötét várpalotában, csak itt-ott csörrent meg a vért és koppant a földhöz a tisztelgő alabárd, ha őr mellett mentek el. A kápolnában világot gyújtottak és letérdeltek az oltár elé imádkozni. A király legelső hadjáratának sikeréért. Soká és buzgón imádkoztak, ki-ki magában, hangtalanul. Aztán elbúcsúztak, hogy pár órát aludjanak és másnap reggel újra kezdjék a munkát.

Jöttek a hírek nemsokára: Gálszécset elfoglalták, majd sor került a döntő csatára. Giskra két alvezére Sárospatak mellett várta a fősereggel a támadást. Az ütközet hosszú és véres volt, a magyarok győztek. Mátyás megverte Giskrát. Ő verte meg, nem a kormányzó.

Mire ezek az izgalmas napok leteltek, éppen elérkezett az országgyűlés ideje. A rendek már érkezgettek az ország minden tájáról. Hol ennek, hol annak a nemesnek jöttét jelentették a kancellárián. S egy reggelen, a kancellár érdekes hírrel jött.

- Nagy újság vagyon, felség, Ujlaki megjöve.

- Micsoda?

- Miként mondom: Ujlaki tennap este óta Budán vagyon. Hogy viszontag nádor nem jövend, immáron azt is tudom, így monda Ujlaki valakinek.

Ezekben a napokban Mátyás és Vitéz János alig aludtak valamit. Állandó tanácskozásokat folytattak a Hunyadi-ház főembereivel, püspökökkel, közjogi méltóságokkal. Az országgyűlés törvényjavaslatait kellett előkészíteni. A hitlevél megmondta, hogy mit nem szabad a király-

nak. Most az első országgyűlés volt kimondandó, hogy viszont mit szabad a királynak. Tárnokmestertől kezdve főlovászmesterig minden hű ember véget nem érő vitákban mondta meg a véleményét arról, hogy mit kell kérni az országgyűléstől, mit lehet kérni és mit nem tanácsos kérni.

Az országgyűlés kitűzött határnapja előtti estén csak úgy nyüzsgött a sokaság a budai utcákon. Aki csak nem volt ágyban fekvő beteg, az mind feljött Budára királyt látni. A nádor kivételével. Az tovább dacolt a királlyal simontornyai várában. Ujlaki Budán volt, de nem jelent meg a király előtt, tüntetvén azzal, hogy a hagyományos hódolást elmulasztja. Mátyás most már tisztában volt vele, hogy mit fog tenni. Késő este magához hívatta Gutí Ország Mihályt, a főajtónállót. Nála volt Vitéz János is, mikor fogadta.

- Valami baj vagyon, felség? - kérdezte a régi, hű ember.

- Nincs. Csak tudakolni kívánnánk, akarsz-e nádorispánunk lenni?

A főajtónálló elpirult és visszahőkölt a hirtelen boldogságtól.

- De... de hát Gara?

- Garát elcsapjuk, miként rossz cselédet szokás. Akarsz, nem akarsz?

- Akarok, - rebegte a zászlósúr és szeme nedves lett az örömtől.

- Jól vagyon. Többiről beszélj János pispékvel. Mi alunni megyünk.

És másnap Mátyás király megnyitotta az első országgyűlést. Hagyományos pompával vonult be, pazar díszruhát viselt, gyémántos, rubintos kardja falvakat megért. Fején vékony aranykorona, amely Szent Istvánéhoz szándékosan nem hasonlított. Gyors léptekkel hágtott fel a díszes emelvényre. Fergeteges éljenzés és dobogás fogadta, ő szembe nézett az élénk színekben pompázó sokasággal. Szembe nézett a magyar nemzettel. Pillantása Ujlakira esett, aki összeszorított szájjal, dacos némasággal, sápadtan állott a tomboló éljenzők között. De nézése elfutott felette. Aztán rákezdte a hagyományos latin mondatot:

- Magyarországunk itt egybegyűlt zászlósúrainak és rendeknek királyi üdvözlétünket...

Nem folytathatta, mert az éljenzés és dobogás nem hagyta beszélni. A nemzet nem tudott betelni a fiatal nemzeti király ünneplésével. Tovább harsogott és zúgott a terem, sőt a vihar még erősödött. Ő várt türelmesen, de odasúgott Vitéz Jánosnak, aki mellette állott, hogy a trónbeszéd szövegét nyújtsa neki:

- Tyű be mérges lészen Mihály bátyám az nándori várában...

A nagy lármában ezt csak Vitéz János hallotta. És sietett elnyomni a kísértő mosolygást.

XVII.

Az országgyűlés tizenkét napig tanácskozott. A nádort megfosztották állásától és egyetlen hang nem emelkedett mellette. Guti Ország Mihály elfogadta a nádori széket. Ujlaki erre azonnal elutazott Budáról. Felháborodva hangoztatta, hogy ő a zászlósurak rangsorában előbb állott, mint Ország, tehát a nádori méltóság, ha már Garát letették, neki járt volna.

- Királynak megmondjátok, hogy ezt megkeserüli!

A királynak megmondták a fenyegetést. Ő csak vállát vont és nevetett. Igen jó kedve volt, az országgyűlés kitűnően sikerült. Egyetlen egy terve nem sikerült: szeretett volna a rendekkel egy kis rendkívüli adót megszavaztatni. De már a pusztá kíséret is olyan heves ellenállást keltett, hogy jobbnak látta egyelőre nem erőszakolni a dolgot. És most már csak azt várta, mikor és hogyan fog felhorkanni Szilágyi Mihály.

Először kerülő úton hallott róla, mégpedig édesanyjától. Hunyadi Jánosné nem akart a királyi palotában lakni. Csak a legelső napokat töltötte a fia mellett, míg annak magánlakosztályát, konyháját és közvetlen személyzetét rendben tudta. Akkor vidékre költözött, bár nem messzire, csak a főváros közelébe, Óbudára. Volt itt egy nagy majorja, abban tetszetős és kellemes udvarház. Mátyás udvariasan kérte ugyan, hogy foglaljon magának lakosztályt a várpalotában, de az özvegy csak fejét ingatta.

- Nem, fiam, maradj magad ura. Hogy még gyermek vagy, mondanák, kit dajkálni kell, ha melletted maradnék.

A király nem is marasztotta tovább. Nagyon is egyetértett anyja érvével, meg aztán ismerte anyja természetét: az nem érzi jól magát, ha nem uralkodhatik. Az óbudai udvarházban ezt korlátlanul teheti, Budán sok minden tekintet zavarán szabadságát. Így történt, hogy Hunyadi Jánosné külön otthont alapított magának. A király, ahányszor szerét ejthette, kikocsizott hozzá, hogy megnézzé virágoskertje és baromfiudvara fejlődését.

A délvidékről jövő hírhozók egyre sűrűbben emlegették, hogy Szilágyi Mihály meghallotta az országgyűlés lefolyását és tombol haragjában. Igen mosdatlan szavakkal becsméreli a királyt, lázadással fenyegetődzik és egyelőre ingadozik, hogy otthagyon-e csapat-papot Nándorfehérvárott és menjen Budára botrányt csinálni, vagy éppenséggel ott maradjon és tagadja meg öccsét. A sokféle mendemonda között nem lehetett eligazodni. Mátyás úgy határozott, hogy ezeket a híreket elereszti füle mellett és megvárja, míg nagybátyja megszólal.

Az szólt, de nem neki. Egy szép napon az a meghökkentő hír jött, hogy Szilágyi Mihály felkerekedett, elment Tolnába, ott felkereste simontornyai várkastélyában az elcsapott nádort, odahivatták ugyanakkor Ujlaki Miklóst is, és hárman szövetséget kötöttek. A király ellen.

Július huszonhatodikán kötötték az egyességet Garánál és július harmincadikán már részletesen ismerte Mátyás a kötés tartalmát.

Elhatározta, hogy azonnal nem határoz, megvárja, míg tisztán gondolkozik a kérdésről. Aludni fog rá egyet, az ilyenkor nagyon ajánlatos. Vitéz is aludt rá egyet. S másnap azt határozták, hogy mindenekelőtt megpróbálják a békés utat. Vitéz, mint Mátyás bizalmas követe, lemegy Nándorfehérvárra, ott lelkére beszél a kormányzónak és elébe tárja, milyen végzetes dologba ment bele. Ha lecsillapodik, talán meg lehet kísérelni valami módot, hogy a szerződés alól mentesítse magát. Ha másként nem, a pápa közbelépésével.

A püspök azonnal indult Nándorfehérvárra.

Szilágyi igen nyersen fogadta és szóba sem akart állni vele, felszólította tehát a kormányzót, hogy találkozzék személyesen a királlyal, aki bizonyos félreértéseket akar eloszlatni és bizonyos dolgokért rokoni szeretettel elnézését akarja kérni. Szilágyi azonnal felkerekedett. Együtt jöttek Budának. Augusztus nyolcadikán Vitéz már jelentkezett a királynál. Beszámoló helyett lemutatott a pesti síkra. Ott valami nyüzsgő sokaságot lehetett látni a falakon kívüli zónán, amely sátrakat vert.

- Az ottan kormányzó uram, nem más.

Mátyás kikérdezte a püspököt, de az többet nem igen tudott mondani. Legfeljebb, amit kézen-közhöz hallott Nándorfehérvárott: milyen válogatott káromkodásba fűzte a kormányzó a király nevét egész nyilvánosan, az egész várnép füle hallatára.

- Siess asszonyanyámhoz, János, tüstént jöjjön ide. Ki zászlósúr Budán vagyon, mend jöjjön az is. Egy-kettő.

A püspök megcsóválta a fejét.

- Nem jó léssen, felség, íme öszverogyok az testi próbáltatástul. Inkább alusznom parancsolja felséged, mert bölcs dolog vóna pihentetnünk agyamat, kire szükségöd eshetik meg.

- Ó szegény János, jól vagyon, nem kínozlak. Mit kérsz jutalmul?

János püspökön látszott, hogy a jutalomra számított már, és régen tudja, mit fog kérni.

- Vögyük ide az kancelláriára említettem öcsémet, Janus Pannoniust. Nem bánja meg felséged, fogadom.

XVIII.

Három álló napig tárgyaltak. Mátyás terve készen volt, de nagyon óvatosan vitte keresztül. Végül Szilágyi Mihály maga vetette fel azt az ötletet, amelyről nem vette észre, hogy fortélyos öccse rágta a szájába: lemond a kormányzói állásról, megtartja a vezérséget és az összes királyi várak legfelsőbb felügyeletét, Mátyás írást ad neki a vád elejtéséről, megerősíti a beszercei grófságban és a Hunyadi-vagyon újabb részét neki adományozza. A Garáékkal kötött szerződést semmisnek tekintik, az egyházi átok kérdését Mátyás magára vállalja: majd elintézi Carvajol pápai követtel.

A békeség teljesen helyreállott király és nagybátyja között. Egyetlen örömcsepp vegyült Szilágyi megkönnyebbedett kedélyhangulatába: hogy Vitéz János kancellár marad. Mert Vitéz Jánosban látta az okát annak, hogy a király őt nélkülözni tudja. Gyűlölte a püspököt.

Mátyás nagy dologban törte a fejét. Mikor hadakoznia kellett, kedvetlenül tapasztalta, hogy még egy kicsiny seregrész hadba szólítása is lassú és nehézkes. Ez az állapot nem sok jóval biztatott, ha arra gondolt, hogy a félelmetes nagyságú török katonatenger erejével kell rövidesen szembeszállnia. Olyan haderőre lett volna szüksége, amely bármikor harcba dobható. A törvény azonban bizonyos időn túl nem kötelezte a katonáskodó nemeseket, hogy fegyverben maradjanak. S az ország határán túl sem. Ezt kellett valahogy kiigazíttatnia az országgyűléssel. Ha olyan törvényt tud hozatni, amely szerint a bevonultak kötelesek a hadi veszedelem fennálltaig fegyverben maradni, kötelesek továbbá a határokon túl is szolgálni - akkor nyert ügye van.

Augusztus huszonnegyedikén éjszaka, legmélyebb álmából költötték fel a királyt. Szigorúan meghagyta volt, hogy ha a déli végekről török megmozdulást jelentenek, azonnal költsék fel. A hírhozó mindössze két szót hozott:

- Galambóc elesett.

Ez a török háború kitörését jelentette. Galambóc fontos stratégiai pont volt, eleget hallotta emlegetni gyerekkorában.

Egy óra múlva együtt ült a tanács. A tanácskozás folyt reggelig. Akkor a király végigmosta magát fagyos vízzel, átöltözött és nemsokára már nyeregben ült. Mellette Szilágyi. Gyors ügetéssel igyekezett kifelé a várból. Még otthon feltette magában, hogy a személyes haditettekből nem kér részt. Kockázatosnak tartotta, hogy féléves király korában kitegye magát valami döntő kudarcnak, amely a harcmezőben mindig bekövetkezik. Magára kényszerítette tehát az okos türtőztetést. Legyen csak Szilágyi a csaták hőse, neki elég dolga lesz az országgyűlés megpuhításával. Nem tudni, mi nagyobb győzelem: megverni egy török sereget, vagy meggyőzni egy sok évszázados hagyományain konokul örökdő magyar országgyűlés urait.

Vonulásának már első napján alkonyatkor hírhozó érte utol, akit Budáról szalasztottak utána: a pápa meghalt. Ez a hír meghökkentette. Kalixtus pápa nagy híve volt neki, akire mindig számíthatott. S hogy a bíboros kollégium kit fog most felmagasztalni, attól nagyon sok függött. Volt a jelöltek közt egy, aki Magyarország szempontjából nem sok jót ígért, Enea Silvio Piccolomini, aki az utóbbi években Fridrikkel benső barátságot tartott fenn. Gyors emelkedését főként Fridrik párfogásának köszönhetette. Ha megkapja a tiarát, a török elleni keresztes hadjáratral édeskeveset fog vesződni, ezzel Magyarország nemzetközi súlya nagyot esik, Fridrik pedig egyszerre rendkívüli súlyt kap a külügyekben. E naptól kezdve Mátyás esti

imájába belefoglalta a pápaválasztást. Kapisztrán közbenjárásáért könyörgött, hogy Isten világosítsa meg a bíborosok elméjét és ne engedje, hogy ezt az embert felmagasztalják a keresztény világ urává.

De nem jól imádkozott. Mikor a hetedik napon Szegedre érkezett, ott már várta a hír, hogy Piccolomini bíborost választották pápává, aki a II. Pius nevet vette fel, mikor a trónt elfoglalta.

Mátyás komor hangulatban kezdett neki a szegedi munkának. Mivel Fridrik minden jel szerint szívósan melengette a magyar korona iránt való reményeit, fel lehetett tenni még azt is, hogy az ő befolyására az új pápa nem fogja I. Mátyást magyar királynak elismerni, amiből beláthatatlan bonyodalmak következhetnek.

Más hírt is kapott, amely türelmét próbára tette. A szilaj és nyughatatlan Szilágyi megint bajt csinált. Kitűnt, hogy alig vált ketté Buda alatt a magyar sereg, Szilágyi hírt kapott Erdélyből, hogy Beszterce fellázadt. Ő egy szempillantás alatt irányt változtatott és a török helyett Beszterce felé vette útját haragjában. Erőltetett meneteléssel ott termett, mint a fergeteg, felgyújtotta a várost, kegyetlen rémuralmat teremtett, de olyat, hogy ettől Nagyszeben szászai fellázadtak a magyar uralom ellen, sőt egész Erdély mozgolódni kezdett.

Ez a hír újabb úton érte a királyt: átment Nándorfehérvárra.

Erdély lázadásának hírére nagyon felindult. Erőtéljes levelet írt Szilágyinak. Rideg hangon korholta erdélyi viselt dolgaiért és ráparancsolt, hogy azonnal jöjjön Nándorfehérvárra, igazolni magát. Heves haragját csillapította a pápa levele. A keltezésből látszott, hogy II. Pius trónra léptének már másnapján sietett levelet írni a magyar királynak. A levél klasszikus latinságú mondataiban nyoma sem volt Fridrik befolyásának. A szent atya ünnepélyesen elismerte Mátyást a magyarok királyának, biztosította különös jóindulatáról és segítségéről. A királynak nagy kő esett le a szívéről. És megenyhülve, most már a bocsánat készségével várta nagybátyját.

A várakozás ideje sem telt tétlenül. Nagy dologra határozta el magát. Mátyás önhatalmúan adót vetett ki Magyarországra. A főurak és köznemesek aranybullás Magyarországra. Legyen, ami lesz. Ha győz, a győzelem igazolni fogja az adót. Ha nem győz, akkor egy bajjal több, vagy kevesebb, az már mindegy. Valamikor egyszer Vitéz János mondta neki egyik hosszú éjszakai tanácskozásuk alkalmával, hogy a királyok igazi tehetsége a szerencse. Ez a tetszetős mondat mélyen belevésődött emlékezetébe és gyakran eszébe jutott. Most is a szerencsétől várta, hogy segítse céljaiban.

S az, mintha megrendelésre jött volna, meg is mutatkozott. Érdekes látogató érkezett Nándorfehérvárra: a bosnyák király, Tamás.

Mátyás kisgyerek kora óta sokat hallotta emlegetni ezt a királyt, aki apjának szövetségese, Ulrik grófnak és Gyorgye királynak pedig esküdt ellensége volt. Most a Brankovics-család belső viszálykodása jó alkalmul szolgált neki, hogy Gyorgye országát, akivel annyi baja volt, megkaparítsa. Mátyás tudta, hogy ehhez jön Tamás király segítséget kérni tőle.

Tamás király tehát hosszasan magyarázta, hogy az Osztója-dinasztia mindig milyen baráti hűséggel viseltetett néhai Hunyadi János iránt. Majd kifejtette, milyen fontos érdeke Magyarországnak, hogy a közéje s a török közé ékelte Szerbiában rendezett, állami élet fejlődjék.

Mátyás így válaszolt:

- Ha elismered Boszniát magyar birtoknak és velem megerősítteted magad bosnyák királyságodban is, akkor jótállok róla, hogy a szerb koronát megkapod. Különben nem. Válaszolj egyszerűen, igennel vagy nemmel.

- Igen, - felelte Osztója Tamás.

Meg is csinálták az írást. S amikor Tamás király eltávozott, Mátyás térképet tétetett maga elé. És azon a lúdtoll jó vastag vonásával hozzáhúzta Magyarország területéhez Szerbiát és Boszniát. Sokáig nézte a térképet. Nyugatra kalandozott tekintetével, az ausztriai hercegséget nézte, Karinthiát és Krajnát. Fridrikre gondolt, aki a magyar szent koronát hatalmában tartja és vonakodik kiadni.

Hogy a bosnyák király elismerte a magyar állam hűbéri uraságát, ennek híre gyorsan elterjedt. A fiatal király még egy fél éve is alig ült a trónon és máris két olyan sikert mutathatott fel, mint a Giskra megfékezését, ami az egész felvidék szegény lakosságát lidércnyomás alól szabadította fel, s most Bosznia meghódolását. Mátyás nagyon jól érezte magát. Érezte, hogy az az erős várakozás, amely a királyválasztás lángszerűen felcsapó lelkesedését követte, mély és szilárd népszerűséggé kezd változni. Ha csak az adó-rendelet most egyszerre fel nem borítja az egész népszerűséget országszerte.

Szilágyi végre megjött, de jöttét az a hír előzte meg, hogy öccsének nyers levele rettenetesen felbőszítette. Azonnal érintkezést keresett Garával és Ujlakival és hosszasan tárgyalt velük. Hogy mit, azt nem lehetett tudni.

Mikor öccsének bejelentették, olyan erővel lökte félre a kamarást, hogy az nekiesett az ajtófélnék.

Mátyás feltette magában, hogy nyugalma mindenáron meg fogja őrizni. Felemelte az asztalán heverő csengőt és megrázta. A belépő kamaráshoz így szólt:

- Két alabárdos álljon a gróf mellé jobbrul-balrul. Támogassák, ha indulatában eszméletit vesztené.

Szilágyi mélyet, kínzottat nyögött és kirántotta kardját. Már a levegőbe lendült a vágás. De a két alabárdos azonnal karon ragadta, ő vak dühvel dulakodni kezdett. Kardja csörömpölve esett a földre, lába a hüvelyben botladozott. A lármára még két alabárdos rontott be. Négyen megfékeztek a dühöngő embert. Mátyás nem szólt, várta, míg a hirtelenül benne is feltámadt indulat lecsillapodik. Aztán színtelen hanghordozással, nyomaték nélkül, mint aki szöveget olvas fel, ezt mondta:

- Szilágyi Mihályt, Beszterce örökös grófját, ki az királyt fegyverrel megtámadnia vetemődött, fejvesztésre és jószágainak vesztésére ítéljük. A nyakazás napját írásba fogjuk tönni. Vasat rá. Vigyétek.

Aztán leült és mint aki ezzel az üggyel nem akar többet foglalkozni, keresgélgni kezdett az asztalán felhalmozott írások között.

- Ki várakozik?

- Fioravante uram, az bolognai építőmester.

- Bőjöhét.

Nyílt az ajtó és belépett egy olasz ember, borotvált arcú, aki kurta bársonyzekét hordott. Hóna alatt vaskos mappa. A király olaszra fordította a szót.

- Jártál Budán, ser Fioravante?
- Jártam, felség. Onnan küldöttek ide.
- Helyes. A várpalotát alaposan megnézted?
- Igenis.
- És beszéltél udvarmester urammal?
- Igenis, felség, ő már elmondta, miről kell terveket csinálnom. De előbb felséged parancsát fogom hallani. Felséged engedelmével vázlatokat csináltam a várpalota alaprajzáról s az egyes emeletek beosztásáról, így könnyebb beszélni.
- Helyes. Mutasd őket.

Az építész kinyitotta a mappát és odatette a király elé.

A király figyelmesen hallgatta. A magyarázatot ujjakkal kísérték a vázlatokon. A jelentés minduntalan félbeszakadt, mert Mátyás a legkisebb részleteket is tudni akarta. Sok mindenre emlékezett az építészeti mesterségből, mert Vajdahunyadon apja szüntelenül építtetett volt, ott a vár valamelyik szárnyán mindig dolgoztak. Fioravante pedig kapott rajta, hogy művészetéről olyan valakinek magyarázhat, akit ez érdekel. Az meg éppen különös boldogságára szolgált, hogy ez az előkelő rendelő nem fázott a modern építészeti stílustól és nem igyekezett mindenben a maradi gótikához ragaszkodni. Már egy jó félórája beszélgettek, mikor belépett a kamarás és a nunciust jelentette. Mátyás azonnal felállott.

- Most elengedlek, ser Fioravante. Holnap ugyanebben az időben várlak. Folytatjuk. Úgy látom, meg fogjuk érteni egymást.

Az építész sietve összenyalábolta rajzait és kihátrált. A következő pillanatban már ott volt Carvajal bíboros, az elegáns spanyol főpap. Mátyás helyet mutatott neki. A társalgás latinra fordult.

- Azért kérettem eminenciádat, mert jó üzletet tudok kínálni.
- Arra igen kíváncsi vagyok.
- Kezdjük azon, hogy nagybátyámat, Szilágyi Mihály grófot, aki ma ideérkezett ad audiendum verbum regium, az imént halálra ítéltém.

A nuncius felugrott.

- Felség... ez lehetetlen...
- De igen, - nevetett Mátyás - halálra ítéltém. Fejének és jószágainak elvesztésére. Tessék helyet foglalni. Csak eminenciáddal közlöm a nagy titkot, de nem szabad elárulni senkinek: Szilágyi Mihályt kivégeztetni eszem ágában sincs. A halálos ítéletet még kellő bírósággal is meg fogom erősíteni, de csak azért, hogy az öreget rendre szoktassam és hogy Gara és Ujlaki is megszeppenjenek kissé. Kegyelmet adni ráérek később. Semmi esetre sem árt, ha jó hosszú ideig ülni fog kedves nagybátyám. Ezt megérdemli bőségesen. Addig sem lesz a lábam alatt, és remélem megjuhászodik, mire szabadon eresztem. Egyelőre mindenkinek azt kell hinnie, hogy Szilágyi Mihályt lenyakazzák.
- Felséged tudja, hogy nem szoktam fecsegni. De hol itt az üzlet?

- Megmondom, őszentsége, az új pápa, mint tudjuk, hosszú ideje szoros vonatkozásokat tart fenn Fridrik császárral. Az én érdekeim pedig számos ponton nem azonosak a császár érdekeivel. Sőt ha a császár tovább is nem restelli az ország koronáját jogtalan módon visszatartani, alighanem a kardomra kell ütnöm...

- Bocsánat, felség, őszentsége a világi uralkodók felett pártatlanul...

- Tudom, tudom, őszentsége pártatlanságát kétségbe vonni távol áll tőlem. De mindnyájan, akik uralkodunk, értesülések alapján szoktuk meghozni döntéseinket. Nekem tehát nem közömbös, hogy őszentsége milyen értesítéseket kap budai nunciusától olyan ügyekben, amelyek Fridrik császárral is összefügghetnek. Amit én eminenciádtól kérek, az csak annyi, hogy ha a császárral összefüggő ügyekben jelentést küld Rómába, vegye magának a fáradságot és mindannyiszor kérdezzen meg és hallgasson meg engem is. Így nem történhetik meg, hogy egyes szempontok elkerülték szíves figyelmét. S így az egyház mindenek felett való érdekeit mindnyájan Istennek tetsző módon szolgálhatjuk.

- Értem, felség. De az üzletet még mindig nem látom.

- Azonnal. Ha tehát eminenciád mindig meghallgatja álláspontomat, sőt esetleg bizalmas adataimat a császárra vonatkozólag, azzal nekem nagy szolgálatot tesz. Cserébe felajánlom, hogy eminenciád legyen az, aki kegyelmet eszközöl ki nálam a halálra ítélt Szilágyi Mihály számára, s ezzel kimutassa, hogy az egyháznak s jelesül az egyház magyarországi követének milyen hatalmas befolyása van a magyar királyra.

Carvajal ránézett a királyra és elmosolyodott.

- Kitűnő, - mondotta, - sőt a kitűnőnél is több. Felsőged királynak született.

- Ez kétségtelen, - bólintott Mátyás, - én minden más mesterségben alkalmatlan volnék, de ebben alkalmas vagyok. Szóval megegyeztünk.

Kezet nyújtott az íróasztal fölé. A bíbornok erősen megrázta a királyi kezet és mosolygott. Aztán felállottak mindketten. A király az ajtóig kísért a főpapot. Ott még így szólt:

- Megjegyzem, nem lesz könnyű dolga eminenciádnak: azt a kegyelmet igen nehezen fogom adni.

A nuncius nevetve bólintott. De aztán, mielőtt megnyomta a kilincset, még várt. Arckifejezését kellőképpen komorrá és gondterhessé változtatta. Úgy ment el a királytól.

Rögtön utána Kosztolányi lépett be, a kancellária titkára, aki a király mellett Vitéz püspököt helyettesítette. Sápadt volt és izgatott.

- Szabad bejönnöm, felség?

- No, mi az?

- Felsőged, - tört ki Kosztolányi hangosan, - nem szabad ennek lönni! Iszonyú dolog ez, kit Szilágyi urammal tösz felség. Könyörgöm, irgalmazzon. Ne tögye ez borzasztóságot, inkább térdre hulkok, úgy könyörgöm!

A király komoran ingatta fejét.

- Quod dixi, dixi. Bátyámnak feje vétetik. Jó, hogy bójóvél: öszveállítandjuk az bíróságot, ki halálát törvény szerint kimondja. Jegyözzed...

Kosztolányi elhallgatott, füle mellől leesett az odatűzött író-ón. Lehajlott érte s mikor felegyenesedett, könnyes volt a szeme. De nem szólt.

- Hát várjunk csak, - szólt a király, - ki is légyön az... Micsoda? Még siratod? Karddal támadott rám! Ütet sajnálod, királyodat nem? Ebadta.

- Felség, - szólt vonagló szájjal Kosztolányi, - mit szóland ily dologhoz pápa őszentsége? Az keresztes hadjárat vezérit, az nevezetes törökverőt, hogy lenyakazzatjuk? Könyörgöm, felséges uram...

- Hallgass. Pápára nincs gondom. Ha okoskodik, áttérök az kelyhös hitre. Szilágyi uramnak meg köll halnia. Istennél a kegyelem.

Kosztolányi szipogó orral készítette jegyzeteinek a papirost. A király mosolygást fojtott el magában. És az az érzése volt, hogy ebben az órában lett igazán király.

XIX.

- Éljen Mátyás király!

A szegedi országgyűlés, amelyet december elején nyitott meg Mátyás, kitűnően sikerült. Már a rendek gyülekezésekor érezni lehetett a kialakuló hangulatot: a király népszerűsége eleven volt és lármás. Hogy halálra ítélt nagybátyjának az egyház nyomós közbenjárására megkegyelmezett, az olyan irgalmat és józan mérsékletet mutatott, amely elég ritka a teljes hatalommal rendelkező tizennyolc éves fiatalembereknél. De hogy a lázadó nagybácsit börtönben tartotta, abban az egész ország ujjongva látta azt a kemény, nagyszerű erőt, amelyet oly régóta nélkülöztek és áhítva vártak a rendetlen politikai életbe beleunt magyarok. Végre férfi ült a trónon, akinek akarata volt és aki ezt az akaratot irgalmatlanul végre is tudta hajtani. S ha a kancellisták egynémelyike attól tartott, hogy a rendek viharosan fel fognak háborodni a törvénytelenül kivetett adó miatt, az országgyűlésen ennek éppenséggel az ellenkezője történt: vége-hossza nem volt a fiatal király ünneplésének s a rendek lelkesen adták meg az alkotmányellenes adónak az utólagos alkotmányosságot, sőt a honvédelem újjászervezését is megszavazták. Szinte kérni sem kellett tőlük, magoktól kínálták a pénzt és a vért. Ezalatt Szilágyi Mihály néma fogolyként üldögélt Világos várának börtönében, a török pedig messzire visszavonult és nem fenyegette őket.

Garáék azonban szabadon mozogtak. És alig oszlott széjjel a diadalmas országgyűlés, a nagy lelkesedésnek megmutatkozott a böjtje is. Eleinte bizonytalanul és szórványosan, majd csakhamar kétségtelen formában és mindenuntalan jöttek a hírek, hogy Fridrik császár és a Gara-párt megtalálták egymást. Újesztendőre már tudni lehetett, hogy Mátyás király ellenzéke megtagadja őt és Fridrik császárt készül királlyá választani. Mire a király visszatért Budára, már kezében volt a békétlenek névsora. Gara László és Ujlaki Miklós állottak a Fridrik-párt élén.

A fiatal király azonnal összehívta azokat az urakat Budára, akiknek hűségében bízott.

A híveket a trónteremben gyűjtötte össze a király. Mikor már mind együtt voltak, bevonult kamarásaival és fellépett a trónra. Aztán elkezdett szólni hozzájuk, a trónbeszédnek szokott latin bevezetésével kezdván. De csakhamar belemelegedett, kevésbé ünnepélyessé vált, szónoklata közvetlen emberi vallomáshoz lett hasonló.

- Fridrik császár ezt a trónt akarja. Kérünk benneteket, mondjátok meg őszintén: kívánjátok-e fenntartani azt a véleményeteket, hogy mi vagyunk alkalmasak a magyar királyi méltóságra, vagy esetleges csalódások és elégedetlenségek miatt kívánjátok-e ezt a választást megsemmisíteni? Ha nem bíztok bennünk, a ti bizalmatok nélkül ezt a méltóságot nem viselhetjük tovább és kész vagyunk a királykodás gondjairól lemondani. Nekünk csak hazánk fontos, nem mi magunk. Mi a magunk dicsőségét csak a magyar nemzet dicsőségében keressük. Trón nélkül, a beszercei grófság rangjában gyűlölet és kajánság nem fog körülvenni bennünket és bizonyára úgy is ki tudjuk vívni a nemzetnek azt a becsülését és szeretetét, amelyet mint elárult és fölösleges király nem vívhatunk ki. De belül, lelkünk bensejében megváltozni nem vagyunk hajlandók. Trónon, vagy nem trónon, de csak lelkiismeretünk szavát követhetjük, amely a haszonleső nagyurak önzését nem tekinti. Egy esztendeje uralkodunk ebben az országban. Amit eddig tettünk, abból ítélhettek: ezt fogjuk tenni ezentúl is. Ha úgy találjátok, hogy ez nektek nem elég, mi, ezekben a nehéz időkben, nem kívánunk királyotok lenni. Tessék, döntsetek, mi a trónt akár ebben a pillanatban hajlandók vagyunk elhagyni.

Ezt a beszédet halálos csend hallgatta végig és tomboló tetszés követte. A fiatal király komolyan állott az elhallgatni nem akaró éljenzés viharában, perceken és perceken keresztül. Végül felemelte kezét. Csend lett.

- Ezt az ítéletet királyi szívünk minden melegével köszönjük. Felhívunk mindnyájukat, hogy egymáshoz való tartozásunkat, amely immár eltéphetetlen, szent esküvel erősítsük meg.

Az egész pazar gyülekezet templomba vonult, hogy a nagyurak hűséget esküdjenek a királynak, s ő nekik.

Egy héttel azután, hogy a budavári főtemplomban elhangzott a hűségeskü, összejöttek Ausztriában a zendülők, hogy Fridriket magyar királlyá válasszák. Németújvár, vagyis az osztrákok nyelvén Wienerneustadt, lett a színhelye a választásnak. Ez volt Fridrik szülővárosa és Bécsnél is jobban dédelgetett családi székhelye. Onnan jött a hír, hogy a Gara-párt február tizenhetedikén összegyűlt, megjátszotta a magyar országgyűlés külsőségeit és királlyá választotta a német-római császárt. Fridrik a magyar királyi címet azonnal fel is vette. És már jókora serege volt úton Székesfehérvár felé. Az ősi koronázó városban szándékozták megkoronázni Garáék. Szent István koronájával, amelyet Fridrik, íme, nem minden ok nélkül tartott vissza mindenféle ürügyek alatt. Legutóbb például azt izente Budára Beszterce grófjának, - mert Mátyás király voltát nem ismerte el, - hogy hazaküldi a koronát, ha megtérítik neki boldogult V. László neveltetési költségeit. És mindjárt meg is szabta igényeit valami szándékosan képtelen összegben.

De hiába vonultak Fridrikék Magyarország ellen, kénytelenek voltak meghátrálni. A győzelem teljes lett, az egész osztrák tábor minden poggyászosztul a magyarok kezére jutott Körmentnél.

Hogy Fridrik ellen ezt a gyors és rövid háborút megnyerte Mátyás, aziránt nem lehetett kétség. Jól ismerte Fridrik fukarságát és a Garáék anyagi tehetségét: tudta, hogy hosszú ideig új osztrák sereg felállításától nem kell tartania. Győzött. Most ki kellett csikarni Fridrikből a békét s ennek feltételei közt a szent koronát. Ugyanakkor újabb fegyverszünetet kellett letárgyalatnia Giskrával, mert felvidéki hadjárata is jól végződött. Ugyanakkor fel kellett készülődnie a török veszedelemre, mert a szokásos török felvonulás ideje, a kora nyár, már erősen közeledett.

Azt sütötték ki Vitéz Jánossal, hogy Fridriket rá kellene bírni: bízzák a béke feltételeit választott bíróra és legyen az a választott bíró Girzsik. Eleinte a pápára gondoltak, aki jórészt a budai nuncius hatása alatt, meglepő hidegséget tanúsított volt pártfogója, Fridrik iránt. Mátyást minden módon kitüntette, s mialatt Budára meleghangú, a kereszténység nagy védelmezőjének hízelgő leveleket írt, azalatt Fridrikkel hideg és kitérő hangon levelezett. Minden módon igyekezett kimutatni, hogy a pápát csak a pogányoktól fenyegetett egyház sorsa érdekli, nem pedig európai fejedelmek világi marakodása.

Közben két eléggé izgalmas hírt kapott a budai várpalota.

Az egyik az volt, hogy Gara László hirtelen meghalt. Hogy miben, azt nem lehetett tudni. Meghalt anélkül, hogy élete álmát beváltván, valamely, bármely trónra ráülhetett volna. Esküt szegett és nyakaztatott a hatalomért, de még csak egy kis német foltocska trónja, még csak Boszniaé sem jutott számára. A Mátyás-ellenes párt pedig hatalmas oszloppal lett kevesebb.

A másik hír az volt, hogy Szilágyi Mihály nem nyugodott a börtönben sem. Budára egy szép napon az a hír jött, hogy Szilágyi szabadon jár, sereget toboroz és rettentő dühvel fegyveresen készül Buda ellen. Mátyás anyja közbenjárásával kibékítette az öreget.

Éppen mikor Szilágyival rendbe jött, érkezett haza Brünnből a két követ: Vitéz János és Rozgonyi Osvát. A váradi püspök le sem mosta magáról az út porát, azonnal jelentkezett a királynál.

- Hozod-i az koronát?

- Nem hozom, felség. Girzsik mendössze fegyverszünetet ítélt.

- S azt meddig?

- Esztendeig. Június huszonegyedikéig jövőben. De januárban esmég öszvetalálkozandunk követek, új tanács lészen, talán az kötést megépíthetjük.

- Langyos eredmény. Örvendeznem rajta nem kell, de búsulni se. Mért vágol illy fancsali ábrázatot?

- Nagy baj vagyon, felség. Girzsik elárult minket. S pedig aljasul.

- Ne csácsogj bolondságokat, János. Girzsik, hogy elárula? Éngöm? Ugyan erigy.

Vitéz abból a két toronyba rakott irattömegből, amelyeket magával hozott, kivett egyet és szó nélkül odanyújtotta a királynak. Az előbb könnyed kíváncsisággal, majd meghökkenve, végül a haragtól és ámulattól sápadtan olvasta.

Szerződés volt ez két uralkodó, Fridrik német-római császár őfelsége, etc., etc., etc. és György cseh király őfelsége etc., etc., etc. között. A magas szerződő felek kötelezték magukat, hogy egymást minden megtámadók ellen - kivéve a pápa őszentségét - teljes tehetségökkel segíteni fogják. György cseh király kötelezi magát, hogy a császárnak Magyarország elnyerésében akár barátságos egyezkedés útján, akár erőszakkal segédkezet nyújt. Ha a gróf Hunyadi Mátyással legközelebb megindítandó tárgyalások eredményre nem vezetnének, György cseh király kötelezi magát, hogy Jakab-napkor seregével Pozsonynál megjelenik, Fridrik császárt Magyarország elfoglalásában és megkoronáztatásában egész erejéből segíti. Sőt, ha gróf Hunyadi Mátyás azt a fegyverszünetet, amelyet György király a választott bíróság elnökeként ki fog mondani, nem fogadja el, Fridrik császárnak joga van követelni, hogy a cseh király azonnal álljon segítségére. Az elfoglalandó Magyarország jövedelmeinek felét három esztendőn át György cseh király kapja, e három esztendő leteltével pedig Fridrik császár évi hatvanezer arany fizetésére kötelezi magát.

A szerződés teljesen hitelesnek látszott. Németül fogalmazták.

- Eszöm megáll, - mondta Mátyás halkán, maga elé meredve.

- Még várjunk, - szólt fanyar mosollyal a püspök, - más is vagyon itt.

Még egy okiratot nyújtott át. Ez is egy szerződés másolata volt. Kötötték Albert szász herceg egyfelől, György cseh király másfelől. A magas szerződő felek kötelezték magukat, hogy egymást minden megtámadók ellen, - kivéve a pápát, - teljes tehetségükkel segíteni fogják, s ha a szász hercegnek a német-római császárral most folyó tárgyalásai némely osztrák birtokok dolgában nem vezetnének eredményre, György cseh király köteles a herceget fegyverrel segíteni.

- Mastan immár nem értök belüle egy iótát is.

- Világos pedig. Girzsik két oldal fele színlel szerelmöt s két oldal fele csal. Elárula bennünket, mondom.

Mátyás gondolkozott. Két könyökét az asztalra tette, arcát két tenyerébe támasztotta és a gyertya lángjába nézett.

- Feküdjél le, János. Hagyd gondolkozzak mastan. Hónap szólunk ez dologrul.

A püspök eltávozott szótlanul. Mátyás meg sem mozdult, úgy maradt. Érezte homályosan, hogy valami nagyon fáj neki. De nem tudta pontosan, hogy mi. Azért küldte el a püspököt, hogy zavartalanul magába nézhessen.

És lassan rájött, hogy mi szúrja annyira a szívét. A csalódás: nem Girzsikben, hanem saját-magában. Emberismeretében, uralkodói képességeiben. Carvajalnak örömmel mondta, és nem a hiúság vagy az elbizakodottság érzésével, hanem tárgyilagos önismerettel, hogy ő semmi másnak nem való, csak királynak. De szabad-e tehetséges királynak ekkorát csalódni egy vélt szövetségesben? Szabad-e trónra született embernek ilyen könnyen teljes bizalmat adni?

Nem bírta tovább gondolatait, kifutott és kiadta a parancsot, hogy nyergeljenek. Lóra vetette magát, leügetett a várból az esztergomi kapun és a Duna-part apró házsorait elhagyva, szilaj vágatásba kezdett. Úgy hajszolta a lovat, mintha haldoklóhoz száguldana. De csak testét tudta elfárasztani, felzajgatott idegeit nem. Mikor hazatért, töprengve tűnődött, mit csináljon. És hirtelen megtalálta a gondolatot: felmegy Giskra ellen a seregei közé. Ez lesz első megjelenése a tűzben. Elég későn, tizenkilenc éves korában. Más leventék egész sor sebhelyet hordanak már ilyenkor, s ő, Hunyadi János fia, még nem volt tűzben.

Egész éjjel álmatlanul gyötörte magát. Másnap reggel elindult Szilágyi Mihállyal.

Dúlt kedvét valami derekas verekezésben szeretne volna kitombolni, azért jött a cseh csapatok területére, hogy a legelső csetepatéba fejfel vesse belé magát. Ehelyett unalmas lovaglásban volt része, semmi másban. Egy fia ellenséggel nem találkozta.

Most már tudta, ki az, akit gyűlöl. Fridriket gyűlölte. A Habsburgot, a gögös, kapzsi, kicsinyes, mindenkivel bizalmatlan és ellenséges császárt. A hetedíziglen előkelőt, mágnások mágnását, németek németjét, kevély sarját annak a családnak, amely kétszáz esztendeje lesi, mikor lehet óriás kígyó módjára elevenen lenyelni az Európába szakadt és itt társtalanul kínlódó magyarságot. Ez a különös ázsiai náció valami végzetes népvándorlási kavardásban két ütköző erő közé telepedett: a török hatalom és a keresztény közé. A törökség rettenetes kardcsapásokkal üti Európát, de az ütések a közbeszorult magyarságot érik. A Habsburg-hatalom nyugodtan és kajánul nézi, hogyan vérzik ez a botor, keleti nép az ő védelmében és várja, mikor veszít annyi vért, hogy torkon lehessen ragadni. Szívós, kegyetlen és rideg. Ez a Fridrik különösen az. Szent István koronája a keze között van, már a fejére is tette, mert akadt egy-két mágnás, akiből hiányzanak a magyar erények, csak a tragikus magyar hiba van meg bennök: nem tudnak a magok fajtájával megféni, inkább idegen urat keresnek.

Itt, a barna avaros, nedves, rothadó falevelektől nehézszagú mátrai rengetegben világosodott meg a király előtt, hogy élete nem lehet más, mint szakadatlan küzdelem kétfelé: a török ellen és a német ellen. A török ellen nem érzett semmi gyűlöletet. Inkább valami meleg megbecsülést, olyant, amellyel igaz lovag a méltó ellenfélnek adózik. A viadal szép és férfias dolog, az ellenfélnek tisztelet jár benne. De Fridriknek nem jár tisztelet, úgy érezte. Kicsinyes szatócs, kapzsi zsaroló. Az ilyen ellenség ellen minden fegyver jogosult.

XX.

Fridrik mégsem rontott sereggel Magyarország elfoglalására és Girzsis király nem jelent meg Pozsonynál, hogy fegyveres erővel segítse szövetségését. A pápa rendkívüli erőfeszítéssel dolgozott azon, hogy az európai fejedelmeket békében tartsa egymással és a török ellen egységes keresztes hadjáratot szervezzen.

Hamar megtanulta, hogy mint elődei alatt, a keresztény fejedelmek félvállról veszik ezt a veszedelemet, az egyetlen, akire számítani lehet, a Hunyadi-hagyományokban nevelkedett és a határain közvetlenül érintett magyar király. Ezért óvta, védte, támogatta őt a többi fejedelem bonyolult és legtöbbször átláthatatlan külpolitikai szövevényei közepette.

A fiatal király tisztában volt ennek az erkölcsi segítségnek rendkívüli értékével, de azzal is, hogy csupán erre nem bízhatja magát. Gondolatainak alfája és omegája a gyűlöletes Fridrik volt, ettől kellett mindenáron megkapnia a makacsul visszatartott koronát, ezzel kellett leszámolnia. És bármilyen szemlét tartott szomszédai fölött, mindig csak az lett töprengéseinek eredménye, hogy Girzsis segítségére okvetlenül szüksége van.

Követeinek adott utasításokban, leveleiben állandóan tartózkodó hidegséget éreztetett a ravasz Girzsiszel, és bár kenyértörésre vinni óvakodott a szövetségi hűség kérdését, az a régi pajtáshangú, tréfázó barátság, amelynek melegségével a sztrasznici határnál, a Morava partján elváltak, már nem volt sehol. Papíron élt már csupán ez is, akárcsak a Csunkával való eljegyzés. Sőt papíron sem élt. Girzsis csak úgy halmazta az egymással ellenkező értelmű titkos szerződéseket. Eredetileg szövetséget kötött Mátyással. De szerződés kötötte Fridrikkel Mátyás ellen, viszont szerződés kötötte a szász herceggel Fridrik ellen. Legutóbb pedig új szövetségi szerződést kötött nagy titokban: a bajor herceggel Fridrik és Mátyás ellen. Mindezek a szerződések agyonütötték egymást. Európában végül senki sem tudta, hogyan áll az agyafűrt cseh királlyal és nem is lehetett sejteni, hogy bármilyen fegyveres összeütközés esetén ki mellé és ki ellen fog állani.

Mire húsz éves lett a király, már megtanulta, amit mások későbbre szoktak megtanulni: hogy nem szabad hinnie senkiben, csak sajátmagában. Abból kell kiindulni, hogy Magyarországnak, mint államnak és a magyar királynak, mint embernek, mindenki már eleve ellensége. Ha ideig-óráig barátnak mutatkozik valaki, annak csak önző okai lehetnek s ha azokat az idők folyása csak egy kicsit is megbillenti, a jó barát azonnal ellenséggé változik. Országá is egyedül van a népek tengerében, ő maga is teljes magányossággal élhet csak az emberek között. Girzsis csalfasága olyan mélyen megrendítette a saját emberismeretébe vetett bizalmát, hogy most már mások iránt való érzéseit is vizsgálat alá vetette.

Környezete a fiatal királyt egyszerre gyanakvónak, bizalmatlannak, kevésbé közlékenynek találta. Mátyás folyton unszolta a pápát, hogy szorítsa Fridriket a megegyezésre, mert míg vele ellenséges irányban áll, addig nem gondolhat keresztes hadjáratra. Közben szította Fridriknek és öccseinek testvérháborúját, ügyes intrikákkal és láthatatlanul uszította Ujlakiékat, hogy segítségükért mennél többet követeljenek a császártól. A pápa előtt megcsillogtatta a cseh királyra való befolyását, akit csak ő tud a huszita érdekektől Róma felé tolni, Szilágyi Mihályt a töröktől visszahódítandó bosnyák föld királyságával kecsegtette s ezzel lent tartotta a török elleni őrhelyen, Nándorfehérvárott. Mindenki ellen volt valami ütőkártyája, és hiába akart Fridrik Magyarországra rámenni, amelynek királyává megkoronázták, hiába akarta a pápa minden órán megkezdeni a törökök elleni felvonulást, ő csak ült Budán, nem támadta meg senki és ő sem ment a törökre, nehogy háta Fridrik ellen fedetlen maradjon.

Csak egy emberrel nem bírt, Girzsikkel. El kellett ismernie, hogy annak példátlan ravaszsága felér az ő diplomáciai ügyességével. Már pedig a Girzsik szövetségét, vagy legalább is jóindulatú semlegességét okvetlen biztosítania kellett. Erre most már csak egyetlen módja maradt: feleségül venni Csunkát. Vagy legalább is, lévén a leány még csak tizennégy éves, máris hivatalosan kitűzni az esküvőt. Mert azt fel lehetett tenni, hogy Girzsik aligha fog olyan trón ledöntésének segédkezni, amelyen saját édes leánya ül, mint királyné. De most egyszerre felmerült a kérdés: vajon csak a vőlegénytől függ-e, hogy ez a házasság megtörténjék? Hátha Girzsik, mióta viszonyuk elhidegült, valami más házassági tervet eszelt ki és ha a régóta hallgató kérdést szóvá teszik, egyszerűen megtagadja tőle a leány kezét?

Levelet írt Girzsiknek, hivatalos hangút, amelyet sem nagy nyájasságra, sem túlságos hidegségre nem lehetett magyarázni. Ebben közölte vele, hogy célszerű volna a kettejük között felmerült vitás kérdések egész sorát megtárgyalni a két szövetséges ország baráti viszonya érdekében.

A levélre eljött Kosztka Zdenyek, cseh főúr és teljes felhatalmazást hozott királyától, hogy minden ügyben tárgyalhasson.

Megállapodtak a főelvekben: Mátyás kötelezi magát, hogy segíteni fogja Girzsik német törekvéseit, amelyek végeredményben a császári trónt tüzték ki célul, Girzsik pedig akár most mindjárt hozzáadja a leányt. A végleges megállapodást azonban személyesen fogják megkötni: a két uralkodó találkozik.

A király, mennél többet gondolkozott ezen a házasságon, egyre fontosabbnak találta. Egyelőre úgy tetszett, hogy Girzsik is komolyan kívánja a frigyet. De róla mindent fel lehetett tenni. Még azt is, hogy mialatt színleg nagybuzgóan tárgyalja a házassági megállapodás egyes pontjait, azalatt más titkos vasat tart a tűzben, s egyszer csak valamilyen ürüggyel felborítja a tárgyalásokat és meglepő külpolitikai cselekedettel mindenkit megzavaró új helyzetet teremt. Mátyás tehát Trencsénbe kérte a nunciust. Őt akarta megkérni, hogy a keresztes hadjárat érdekében segítsen tiszta helyzetet teremteni. A tiszta helyzet egyetlen eszközének már csak ez a házasság látszott. Csak így lehetett Girzsiket semlegesíteni. Fridrik ellen több szabadságot nyerni, a koronát kicsikarni tőle, s aztán rámenni a törökre.

A nuncius szerencsével járt. Bölcs dolog volt őt küldeni Girzsikhez követségbe: a cseh király mindig tudta, hogy kelyhessége szálla a pápa szemében, ajánlatos csínján bánni a pápai követtel. Cseh urak is jöttek Carvajallal, hogy uruk nevében néhány nem jelentős apróságot még megtárgyaljanak. Csak mikor ezeken az apróságokon már a legelső napon simán túlestek, akkor jegyezte meg mellékesen az egyik, hogy az egyességet ők is aláírják, ezzel szemben Girzsik őfelsége azt kéri, hogy a magyar országnagyok is szíveskedjenek jótállók gyanánt ellenjegyezni a szerződést.

Mátyás Trencsén várába hívatta mindazokat az urakat, akiket akár Budán, akár váraikban el lehetett érni. A trencsényi vár hamarosan csak úgy nyüzsgött a nagyuraktól. Akár fiók-országgyűlést is lehetett volna tartani. Éppen csak Ujlaki hiányzott a nagyurak közül, pedig neki ezúttal külön is családi ügyéről volt szó: sógora is volt Girzsiknek és újabban násza is, mert leánya és az egyik cseh királyfi házasságát már megkötötték. Viszont újszülött fia keresztapjául Mátyás királyt kérte fel.

- Mit tegyünk immár ez számár Ujlakival? - kérdezte Mátyás a váradi püspököt. - Fridrikvel kedvetlenségben vagyunk, mastan ide édesgetnünk lehető lenne.

- Bosnya királyság vóna az egyetlen, kivel kecsegtessük, de akkor viszont Szilágyi uramval bajunk meggyürend.

Szilágyi Mihály, a legfontosabb zászlósúr és nagybátyja, nem jött el a házassági szerződés ünnepélyes megkötésére. Erre fontos oka volt: odalent már megindult a török csatározás és ő javában hadakozott. Hogy milyen szerencsével, azt nem lehetett tudni, gyér és ellentétes hírek érkeztek róla.

A megdöbbentő hír éppen akkor érkezett, mikor a szerződést ünnepélyesen aláírták az országnagyok. Szilágyi Mihály török fogságba esett.

Mátyás azonnal követséget állított össze és lóhalálában menesztette őket török földre: bármily magas váltságdíjat ígérhetnek Szilágyi Mihályért. A cseh egyességre, amelyet már nem érhetett baj, nem figyelt többé. Nagybátyja ki nem ment a fejéből. Éjszaka felriadt álmából arra, hogy mély gond háborgatja érte. Most jött rá, hogy mennyire szereti.

A cseh urak az ünnepség után elutaztak azzal, hogy a menyasszonyt, aki Prágában ünnepélyes formák között elhagyja kelyhes hitét és mint katolikus szűz, felveszi a Katalin nevet, május elsejére Trencsénbe hozzák. De Mátyás nem tudott tovább Trencsénben maradni. Nagybátyjának sorsa annyira aggasztotta, hogy féltő szeretetének ekkora mértékén maga csodálkozott legjobban. Elhatározta, hogy fel fogja lármázni a pápát és mind a keresztény fejedelmeket. Hiszen Szilágyi Mihály az ő védelmökben jutott az ellenség kezére.

De későn volt már. Éppen mikor az országnagyok díszes kíséretével együtt megérkezett az ősz óta nem látott Budára, és viszontlátta édesanyját, jött a híradás: Szilágyi Mihályt a szultán parancsára kivégezték. Konstantinápoly főterén levágták a fejét.

Hunyadiné arca merev maradt és kemény, de keze erősen reszketett. Mátyás kiadta a parancsot, hogy egy félóraig egyedül akar maradni. Bezárkózott legbelső szobájába, leült a medvebőrös kerevetre és maga elé nézett. Olyan különös fájdalmat érzett, mintha fiát veszítette volna el. Maga elé képzelte a szilaj, cigányképű, kajlabajszú embert, szenvedélyes káromkodását, ideges, gyors járását, kackiás gögjét. Két arcán két könny indult lefelé...

A menyasszonyért díszes főúri küldöttség ment Trencsénbe, s ugyanekkor a király Albert főherceget fogadta Budán, nem kevésbé díszes kísérettel.

Csunka a budai udvartartás legékesebb, legaranyozottabb hintáján érkezett Trencsénről Budára. Jöttét nagy parádéval ünnepelte a főváros. A házakat fellobogózták, az utcákon tengernyi sokaság várta a közelgő menetet. Akiknek sikerült a hintó közelébe jutniok, azok egy piszeorrú, zsemlyeszöke, tizennégy esztendő leány kíváncsi arcát látták kibámészkodni. Mellette leendő anyósa ült, aki a város határában elfoglalta a cseh udvarhölgyek eddigi helyét. Mátyás megölelte és jobbról-balról arcon csókolta mátkáját. A sokaság egetverő éljenzésben tört ki. Az ajándékokat kicserélték, de nem nagyon nagy érdeklődéssel, mert ezeknek pontos felsorolását az anyagiakban szőrszálhasogató Girzsis kívánságára már előzőleg levélben elintézték.

Az esküvőt azonnal megtartották.

XXI.

Carvajal késő éjszaka kihallgatást kért. A pápa követétől ezt nem lehetett megtagadni.

- Felség, sajnálom, hogy felköltöttem.

- Még nem aludtam. Ovidiust olvastam. Igen keservesen írt, mikor Tomiban volt száműzetésben. Engem azonban nem tud meghatni. Én az uralkodó pártján vagyok és nem a fecsegő udvaroncok pártján. Mi a baj, eminenciás uram. Ég a ház?

- Igen, felség, ég a ház. Igaz, hogy holnap sereg indul Fridrik ellen és a vezérletet magára a nádorra bízta felséged?

- Hiába tagadnám, ha tudja. Igen.

- Ezt érdelem felségedtől? Így kell ezt nekem megtudni?

- Kedves barátom, szívességet akartam tenni. A nuncius helyzete könnyebb, ha már nem tehet semmit.

- De a pápa, felség! Mit fog szólni, ha megtudja, hogy két keresztény fejedelem háborúját nem akadályoztam meg olyan időben, mikor a török egymásután törli el a föld színéről a még megmaradt kisázsiai keresztény államokat? A török rettenetesen erősödik, és itt a keresztény fejedelmek egymás torkának esnek. Felséged igen nagy szomorúságot készül okozni a szentatyának.

- Nem, én nagy örömet készülök neki okozni. Megverem Fridriket. Ezzel ő még elég erős marad a török ellen, de én sokkal erősebb leszek. Végre megmenthetjük Európát. Egy közömbös Fridrik és egy sakkbán tartott Mátyás nem menthetik meg. De egy felszabadult, hatalmas Mátyás és egy józanságra térített Fridrik megmenthetik.

- Felségeddel nehéz vitatkozni.

- Mindenkivel nehéz vitatkozni, akinek igaza van.

- Akkor nem vitatkozom. Kérem. Az én kedvemért. Ne induljon holnap a nádor.

Mátyás komolyan ingatta a fejét. De Carvajal ezúttal nem hagyta magát. Vitatkoztak hajnali két óráig. Akkor a király beadta a derekát. Megállapodtak abban, hogy Győrnél a pápa össze fogja hozni az ellenséges felek követeit és mindenáron ki fogja belőlük szorítani a békét. A nádor másnap nem indult Ausztria ellen. Mátyás előre megmondta a nunciusnak, hogy ezt csak személyes szívesség gyanánt teszi, teljes tudatában annak, hogy hiába teszi és csak időt fecsére.

Carvajal maga ment Győrbe tárgyalni. Onnan megtörten és kiábrándulva tért vissza.

- Felségednek igaza volt. Én belefáradtam ebbe a meddő kínlódásba. Megyek vissza Rómába, őszentsége ott több hasznomat fogja venni. És mivel most már szabadon beszélhetek, megmondhatom felségednek, hogy Fridrik császárnál utálatosabb embert még nem ismertem. Őszentségének ezt az álláspontomat részletesen ki fogom fejteni. Bocsánatot kérek, hogy eddig késleltettem a nádort, aki remélem, holnap indul.

A király egy rekkenő hőségű júliusi napon átment Ulrik gróf hajdani traktusába, amelyet most a királynénak rendeztek be. A királynét nem nagyon felséges foglalatosságban találta: Őfelsége egy fehér kölyökmacskát, amelyet a váradi püspöktől kapott ajándékba, babaruhákba öltöztetett. A szőnyegen ült, mellette két komorna. Igen jól mulattak a cicával. Mátyás sisako-

san, vértesen, ahogy volt, odaült közéjük. Pár percig részt vett a játékban, aztán feltápáskodott nagy csörgés közepette.

- Isten veled, Katalin, megyek a háborúba.

- Igazán? Isten veled, Mátyás. Fogsz nekem levelet írni? És hozol valamit?

- Hozok. Írok. De közben úgyis együtt nyaralunk. Viszontlátásra.

Csókot intett vaskesztyűs kezével a királynénak, akit minden héten kétszer egy negyedóra meglátogatott, mert még csak nem is étkeztek együtt. Mikor az ajtóból visszanézett, Katalin már megint a kis macskával játszott.

Hatvanba vitte első útja, ott vette az előre küldött felföldi hadak első híreit. Aztán áttette a főhadiszállást Szikszóra. Ahogy emberei odafent előrenyomultak, úgy haladt ő is feljebb és feljebb a szűk létszámú udvartartással. Augusztusban lehozatta Katalint a diósgyőri várba, megkérve Hunyadinét, hogy az illendőség kedvéért kísérje le menyét.

Egy szeptemberi napon Egerben kapta a király azt a hírt, hogy Girzsik le akarja őt taszítani a magyar trónról.

A hír azt jelentette, hogy a Fridrik elleni háború, mielőtt még voltaképpen megkezdődött volna, hirtelen megállott. Felbukkant egy békeközvetítő: a cseh király. Egyetlen tárgyalás ügyességével megmentette a császár uralmát és semmivé tette Mátyás életbevágó diadalát. Most már el kellett hinni a hihetlent: Girzsik le akarja tolni a magyar trónról saját leányát, hogy maga ülhessen oda.

Mátyás riadót fűvatott. Dúló haragot érzett magában. Semmi annyira nem tudta kihozni sodrából, mint ha személyét semmibe sem vették. Itt pedig ez történt. Négyezer lovasa és ezerkétszáz gyalogja ott vesztegelt osztrák földön az ország első zászlósurának vezérlete alatt s ezt a szép, erős sereget Girzsik az ő háta mögött tétlenségre kárhoztatta. Az ő nevében, az ő ügyében, az ő fegyverei felől úgy kötöttek egyességet, hogy még csak forma szerint sem kérdezték meg. Mintha csapásra emelt kardos kezének csuklóját hátulról orvul elkapta volna valaki. Hetek óta a támadó fejedelem lelkiállapotában leste a híreket, s most az érkező hír arról értesítette, hogy ingyen izgatta magát heteken keresztül. A beléje szorított támadó indulat mindenáron élni akart. Nem volt más módja erre, mint személyesen menni a Giskra rablói ellen.

Még aznap indult. Másnap Gyöngyösön halt meg. Onnan írt csak Girzsiknek, mert haragos hevét egy napig szándékosan hűlni hagyta. Le s fel járt szállásán és diktált Bodó Miklósnak, a kancellistának. Csendesen, meggondoltan kezdte, de csakhamar kiabálva diktált, mintha szemtől-szembe magára a cseh királyra, apósára kiáltozna.

...Hogy számunkra milyen megállapodás köttetett, nem tudjuk. Tudjuk azonban, hogy emlékezetünk szerint békekötésre, vagy fegyverszüneti megállapodásra sem embe-reinknek, kiket a fent említett főherceg segítségére küldöttünk volt, sem senki másnak megbízást mind a mai napig nem adtunk. Növeli csodálkozásunkat, hogy embereink mindeddig sem seregeink feloszlata-sáról, sem a császárral történt kötésről hírt nem adtak. Ezért tartunk tőle, hogy ez a kötés is olyan, amelyet a császár régebben is mindig kívánt, valahányszor szembeszállott a felséges László fejedelemnek, elődün-nek, jogos igényeivel. Testvérséged előtt nem ismeretlen, hogy a császár boldog emlékezetű atyánkat hányszor csalta meg várakozásaiban, mi pedig, bár ő jogtalan-kodott velünk, hányszor kerestük vele a megbékélést hol Testvérséged, hol mások közvetítése útján. Mindezt Testvérséged igen jól tudja. De soha mást nem tudtunk

elérni nála, csak egyet: mihelyt meghallotta, hogy igazságunk kivívására intézkedéseket tettünk és terveket készítettünk, ő, a maga szokott fogásaival az összejátszás fegyveréhez nyúlt és törekvéseinket meghiúsította. Úgy hisszük, most is ez történt. De akármi történt, azt nekünk tudnunk kell. Kérjük tehát Testvérségedet, szíveskedjék bennünket szabatosan és biztosan felvilágosítani, mi minden történt a császár és a főherceg között, akár végleges határozatként, akár nem, továbbá, hogy a császárnak mi az iránya és szándéka velünk való dolgaiban. Kérjük ezt, hogy a kapott felvilágosítások után végre részletesebben és tisztábban válaszolhassunk Testvérségednek, nehogy aztán akár a császárnak, akár tanácsadóinak fogásai és halogatásai folytán ártalmat szenvedjünk. Jó egészséget kívánunk Testvérségednek.

Mátyás elolvasta a levelet. Nem javított rajta semmit. Ebből Girzsik érteni fog mindent. A császár összejátszására és a tanácsadók fogásaira vonatkozó célzásokat aligha fogja félreérteni.

A király és jobbkeze, Vitéz János, hosszú órákat töltöttek négyszemközt. Hogy mit beszéltek egymással, azt kettejükön kívül teremtett léleknek nem kellett tudnia. És eljött egy éjszaka, mikor már teljesen tisztázva feküdtek előttük Girzsik kétszínű tervének minden adatai. Tanácskoztak, beszélgettek, hangosan gondolkoztak, de koronként hosszú szüneteket tartottak. Mindketten érezték a hangulatnak azt a kényszeredett feszültségét, amellyel ki nem mondott, de mindenáron hangot kívánó dolgok ülik meg a levegőt. De a király végre kimondta a nagy szót:

- János, - mondta könnyedén, - hallj szót. Szövetkezzünk császárral. Girzsik uramot nyomjuk sarokba.

Azt várta, hogy Vitéz János elképedve felugrik. De az nem ugrott fel. Bólintott.

- Napok óta fogva ez jár eszömbbe. Csak szólnom nem kíváncsított. Félttem felségedtől.

- Én kedig tüled félttem. No, kiböktük. Gyerünk. Hát hogyan épíjjük ez dógot.

Hajnalgig tanakodtak négyszemközt. És másnap a kancellisták majd hogy meg nem dermedtek az ámulattól. Ami levelet kaptak írni, az homlokegyenest ellenkezett a tegnapi levelekkel. Mintha csak a napnyugat egy éjszaka alatt napkeletté, s a jobboldal baloldallá változott volna. De még csak kérdezni sem mertek semmit. Csak csodálkoztak.

A király verekedhetnékje elmúlt. Még arra sem vetett különösebb ügyet, hogy az Ausztriából visszatért Giskra maga vette kezébe a felföldi várak dolgát és csakhamar erőhatalommal elfoglalta Késmárkot. Mátyás elmosolyodott a vész hírre. A hírnök, aki a jelentést hozta, azt hitte, hogy álmodik.

Mátyás mosolygott, mert magában már látta azt a pillanatot, mikor Giskra, mint Fridrik hű szövetségese egy szép napon azon fogja magát észrevenni, hogy tudtán kívül Mátyás szövetségesevé változott. Giskra Mátyást fogja szolgálni és szépen átadja Késmárkot is, a többi várat is, véges végig a Felvidéken. S a cseh csapatok azon veszik észre magokat, hogy magyar zsoldosokká lettek.

Szent István koronája pedig hazakerül. Haza kell kerülnie, mert addig maga a pápa sem alhatik nyugodtan, míg Hunyadi János fiát azzal a koronával meg nem koronázzák.

*

Az országgyűlés a király minden óhajtását teljesítette. Eddig az volt a törvény, hogy minden húsz jobbágYTELEK után a birtokos egy fegyverest tartozik kiállítani. A rendek a húszat le-szállították tízre. Sőt az erdélyi rendek még a tíz telkenkénti fegyveresnél is többet ajánlottak fel: Erdélyre nézve kimondották, hogy a telkek számára való tekintet nélkül a jobbágyságnak csak egy ötöde maradjon otthon a vármegye védelmére, a többi álljon fegyverbe. A főpapok és főnemesek a magok részéről tizenkétezer embert ajánlottak meg, többet, mint eddig bármikor. A király maga ötezer gyalogost és kétezer lovast tudott kiállítani. A magyar hadsereg ilyen módon egyszerre több lett, mint eddigi létszámának kétszerese. Igaz, hogy viszont nem volt köteles, csak megszabott ideig, fegyverben maradni.

Most már végre számolni lehetett vele, hogy a korona csakhamar hazakerül.

XXII.

Egy éjszaka arra rezzent fel a király, hogy szavakat hall. Felült ágyában és mint szokta, abban a pillanatban már teljesen éber is volt. Katalin beszélt álmában:

- Má matka... Maminka má drahá...

Anyját szólította a tizenhét éves királyné és álmában peregtek szeméből a könnyek. Aztán megcsendesedett és némán szunnyadt tovább. Mátyás másnap nem kérdezte feleségét, hogy mit álmodott az éjjel. De mikor elbúcsúzott tőle, ez a panaszos hang jutott eszébe, ez a könnyes honvágy, amely igen mélyen bujkálhatott a Katalin lelkében. Vajon az ő felesége ez, vagy a Girzsik lánya? Melyik inkább? S azt kellett válaszolnia magának, hogy az a fiatal lény, aki most ott élt mellette kéznýtársnyi távolságban, messzebb van tőle, mint a végtelen távol csillagok.

Battára ment, majd Futtakra. A török megmozdult odalént és Boszniára támadt. A bosnyák király a kulcsi várba vonult, odagyűjtötte azt a rengeteg arany és ezüst kincset, amelyet az Osztoja-dinasztia eddig összeharácsolt. A kémek jelentése szerint ez a roppant marha sok millió arany forintot megért. És Mátyás, mint a toporzékoló harci paripa, most már száguldott volna a verekedés melegébe, ha ugyanekkor hírt nem kap arról, hogy Fridrik kész egyezkedni. A király jöjjön Budára, írja alá a kötést és intézkedjék a küldöttség felől, amely elmenjen a császárhoz a szent koronáért.

A szerződést aláírta. Hosszasan tanácskozott Vitézzel, hogy kik menjenek a szent koronáért. És megérkezése másnapján magához kérte Ujlaki Miklóst. Azt az Ujlakit, aki tagja volt a két Hunyadi-fiút halálra ítéelő bíróságnak. Aki Hunyadi Lászlót ki is végeztette. Aki tüntetően nem vette tudomásul Hunyadi Mátyás királlyá választását. Aki Fridriket Mátyás ellen magyar királlyá választotta és meg is koronázta. Aki keresztapja lett a császár fiának, Maximilián főhercegnek. Aki aztán összezördülve komájával, elment sógorához, a cseh királyhoz, és annak fiát igyekezett a magyar trónra segíteni. Most végre beadta a derekát.

- Miklós bátyám, - mondta a király, - nagy szükségöm van kigyelmödre. Áldozatot tönnie kérném.

- Mi vóna az?

- Császárhoz magyar küldöttség megyen az szent koronáért. Illendő lönne, hogy méltó úr vezesse azt. Én még nádort is keveslöm. Miklós bácsi kéne.

- Hm. Osztán kik mönnek?

- Kalocsai érsek, váradi pispék, Palóczi országbíró, Szapolyai Imre. Élőkre kéne Miklós bácsi.

Ujlaki habozott. Igen kényes volt neki azért a koronáért menni Mátyás számára, amellyel ő koronázta meg a császárt Mátyás ellen. De a feladat díszének nem tudott ellenállni. Szabódott még egy kissé, aztán felcsapott. Mátyás kétezer díszruhás, fegyveres lovast rendelt a küldöttségnek kíséretül. Pedig odalént minden egyes fegyveresre égető szüksége volt. Sem Velence, sem egyéb olasz államok, se senki nem küldött segítséget. Magyarország megint magára maradt a török ellen.

A küldöttség elment a koronáért, Mátyás pedig sebbel-lobbal búcsúzott Katalintól.

Futtakon véres hírek várták. A szultán elfoglalta Boszniát. Megvette Klucs várát is.

Ali bégét, aki már Temesvárig nyomult volt előre, elkeseredett verekedésekkel viasszaszorították a Szávához. Ott állott meg a török vezér a Száva partján, a bosnyák-magyar határfolyónál, hogy a magyar sereget viisszatartsa, s azalatt a török főerő teljes munkát végezhesen az elfoglalt Boszniában.

Mátyás odavágtatott a Szávához. Forró augusztus volt, perzselő kánikula. Hadai éjszakai menetelés után pítymallatkor állapotok meg, mert a martalécsapatok már nyargaltak vissza a foglyul ejtett török előőrsökkel. Ott volt az Ali bég serege. Nem tagadhatta, hogy a szíve hangosabban dobog a szokottnál. Élete első nyílt csatája előtt állott. Huszonhárom éves korában. Bátyja ebben a korban már sebhelyes, hadviselt öreg katona volt. Apja is. És ő csak tornajátékokon jeleskedett eddig.

Az elfogott őrsök és a kémek révén már tudták Ali bég táborának fekvését. Mikor a többiek elindultak, ő is indult. Becsavarta arcát patyolatba, hogy csak szemének maradt hely, orra és szája nyílásának, különben egész feje pólyát hordott. Úgy tette fel a sisakot. Köröskörül hasonló vászonarcok néztek rá a sisakok alól. Ezt már régen megtanulta. A pólya télen a hideg ellen, nyáron pedig az áttüzesedett acélsisak heve ellen védte a fejet.

Lova elindult alatta. Lassú ligetesben ment egy homokdomb irányába, amelyet mutattak neki. A térség kitágult. Felfejlődött a hadirend. Jobbra-balra, amerre szem ellátott, rengeteg katona ügetett, vezényszavak harsogtak, kürtjelek recsegek.

A király elől csakhamar elfedte az ellenséges sereg távoli meg-megvillanó arcvonalát egy elébe sorakozó lovascsapat. Ez idegessé tette. Az élen szeretett volna lenni. De most inkább engedelmeskedett, semmint parancsolt. És erőszakot téve gyötrő türelmetlenségén, csak bámulta az előtte állókat. Ha pedig hátra nézett, sűrű rendekben álló gyalogosokat látott.

- Mi léssen már, - kérdezte türelmetlenül, - soha sem kezdjük?

- Javában folyik immár - felelt mellette egy derűs hang.

Semmit sem lehetett látni. És ami még különösebb volt, hallani is alig. De mégis: egészen messziről valami olyan lárma jött, mint utcai tüntetés, vagy kortesrivalgás. Mátyás most már tudta, mi az: a magyar hadak Jézus ordítása rohamközben.

Egyszerre közvetlen közelből reccsent fel a kürtszó. Azok a lovasok, akik a király csapata előtt állottak, egyszerre földrengésszerű Jézus-ordításban törtek ki. Süvítve röppentek a nehéz kardok a levegőbe, a kopjaszárak előre billentek a balmarkokban, mintha valami eleven nádist föld felé hajbókoltatott volna a vihar. Dobogva rúgtattak előre. A kilátás tisztult. A király előtt kitárult a messzi arcvonal képe. Jobbról már a gyalogosok rohantak oda, ahol a nehéz lovasság támadása megingatta a törököt. Balról most ért oda a lövés. Középen még állott a tömör török lovasság. Mintha kígyózott volna az a vonal, egyes részei lélegzetszerűen viisszahúzódtak, majd megint előre lökődtek. S ekkor éles, zizegő hang suhant el a levegőben, közvetlenül a király mellett.

- Ziuij...

Odakapta a fejét. Tudta, hogy mi ez. Nyílvessző. Nem ide szánták, de erre tévedt. Most azonban nem ért rá a nyílvesszőről gondolkodni. Feszülten figyelte az ütközet menetét. Nagyon kellett figyelnie, mert az ábra amelyen kétféle lovasság és kétféle gyalogság mozgott ide-oda, a folyamatos arcvonal ellenére is bonyolult sakkfeladványnak tetszett. Most már viisszanyerte nyugalma, mint alaptermészete szerint mindig a döntő pillanatban. A nyeregben előrehajolva, feszülten figyelt. Kirántotta kardját és azzal hátraintott, hogy most kell vigyázni. S mialatt feje mozgásával követte a vonal távoli mozgását, egyszerre elkiáltotta magát:

- Rajta!

Mátyás azon vette magát észre, hogy torkaszakadtából kiabálja a Jézust maga is. Sisakját erős ütés érte, amelytől feje hátrabicsaklott. Török gerely. De már rettentő csattanással és robajjal beleszaladt a rohanó fal az álló falba. Lovasok fordultak fel, csetlés-botlás, ordítozás következett. És most a kard kezdett dolgozni. Mátyás villogó figyelemmel leste a gomolygást és kardja a remek vívó ösztönösségével felelt minden csapásra. Vagdalkozott, mintha versenyen dolgoznék. A kézitusa azonnal gyöngült is már, a fal összeomlott előtte és rendetlenül botladozva hátrált. Egy pillanatnyi szünetet felhasználva, felállt a kengyelben. Azonnal látta, mit kell tennie. Ordított egyet:

- Kerítsd balra!

A zászlótartó hármat lengetett a nagy piros zászlóval. A magyar lovasság villámsebesen balra fordult, hogy egy fedetlen török seregrészt oldalba kapjon.

- Allah, Allah! - üvöltöttek a törökök.

Mellén erős ütés érte. De mint a rugó lendült vissza előre, nem volt ez más, mint amit ezerszer csinált a lovagi tornán. Az ellenséges lándzsa megreccsent. Hangos csattanások hallatszottak az Allah-kiáltások, a vért-csörömpölés, a dobogás és a lovak horkolása zsvájában.

A király megállt pihenni és körülnézett. A harc elült, igen messze még lehetett egy-egy összekeveredett, dulakodó csoportot látni, vagy menekvő seregrészeket s utánok az üldözők hajszáját. Szokoli nyargalva közeledett, a kantárt eleresztette és kardja véres pengéjét nyargaltában törölte végig a lótakaró szélével.

- Megbírtunk velők, felség.

- Férfimunka vót, - felelt boldogan, lelkendezve Mátyás.

A magyar zsoldosok már elesetteket vetkőztettek, egy helyen a foglyokat terelték egybe, másutt a gazdátlan lovakat gyűjtötték vezetéken. Lófarkas harci jelvényeket, török fegyvereket dobáltak halomra.

A zsákmány őrzésére őrseget hagytak. A legénység pihenőt kapott, de készenlétben. Nemsokára már jöttek a hírszerzők: Ali bég javában gyűjti serege maradványát. Sok embere van még. Támadásra van kilátás.

Mátyás azonnal döntött: nem szabad megvárni, míg rendbe jönnek, támadni kell őket azonnal. A riadók rögtön megszólaltak. És megint elhangzott a *rajta*.

A király most már úgy nyargalt előre, mintha soha életében egyebet nem csinált volna, mint ütközetet. A török sereg ott vészett. Ali bég még elérte dereglyéit és át tudott menekülni a Száva túlsó partjára. Több embere a magyar nyilaktól már a dereglyéről fordult a vízbe. De őt nem tudták lelőni. Alkonyatra az egész munka be volt fejezve. A magyar sereg fényesen győzött.

Csak pár órai pihenőt engedélyezett a király. Ahogy letette fejét, azonnal elaludt és mikor fegyvernöke felköltötte, az volt az érzése, hogy csak öt perce aludt el. Kevéssel éjfél után felszedelődzködtek és indultak. Másnap már szerb oldalon üldözték a Macedónia felé menekülő törököket. Sőt, mikor a bennszülöttektől jelentést kaptak, hogy a szultán főserege tizenötezer keresztény foglyot hurcol haza Konstantinápolyba, erőltetett meneteléssel utolérték ezt a fősereget. Ez volt Mátyás harmadik ütközete, amelyben baleset is érte: verekedés alatt kimarjult a lába a kengyelben. Saját maga rántotta helyre a kirándult bokát, azután

visszanyargalt a kézitusába, egyéb baja nem lett. A tizenötezer szerbet mindenesetre megszabadította.

Most Bosznia visszafoglalására került volna a sor, az ostrom előtt azonban nem állhatta meg Mátyás, hogy haza ne szaladjon Budára, ha mindjárt csak egy-két napra is. Péterváradon ugyanis magyar urak várták, ugyanazok, akiket a koronáért küldött. Még a megjuhászodott Ujlaki is eljött, hogy személyesen tegyen jelentést a nagy esetről. Vagyis részleteiről. Mert hogy a korona megjött.

Boltozatos alagsorban volt a kincses kamra, ahol a koronát őrizték, a lépcsőt, amely folyosójára vezetett, éjjel-nappal alabárdosok őrizték. Hármas lakat zárta a nehéz tölgyajtót, a börtönszerű folyosón még egy vasajtó nyílt ugyancsak hármas lakattal, a vasajtó mögött álltak a kincsek. A király Katalinnal, az udvarbíróval és egy nádorsági tisztviselővel ment le, két fáklyás ember kísérte őket. Ahogy a fáklyák bevilágítottak a tágas terembe, vasládákat lehetett látni csupán, amelyek az arany evőkészleteket, a Hunyadi család mesés hírű ékszereit, vert ezüsből való asztali szobrokat, kálváriákat, feszületeket, ékkövel kirakott díszkardokat, gyémántos forgókat, mentecsatokat rejtették. Minderre most nem volt kíváncsi a király. Csak a koronát akarta látni. Kecskelábú nagy asztal állott a terem közepén, arra emelték fel a kis vasládát. Lakatait kinyitották. A tisztviselő bele akart nyúlni, de a király kézmozdulata megállította. Maga akarta kivenni.

- Hazajöttél, - mondta Mátyás a koronának.

Lelkét mély áhítat fogta el, vágyat érzett, hogy szabadon eressze könnyeit, letérdeljen és a csodálatos aranytárgyat, amelynek tetején ott állott egyenesen a pogány magyaroktól magokra vállalt kereszt, magasra emelje, mint valami névtelen szertartás papja. De erőt vett magán és csak tartotta jó darabig, mígnem az aranyfüggők, mint pici ingák meg nem állottak. Akkor lassan fejére tette.

- Nem köll bélelni, - mondta, - ippeg koponyámra szabták.

El is eresztette most már, a korona szilárdan nyugodott a fején, nem billent. Mátyás levette fejéről a koronát, még egyszer maga elé tartotta és kissé mozgatta a fáklyafényben, hogy az arany és az ékkövek játékában gyönyörködjék. Hirtelen bátyjára gondolt. Lászlóra. Rögtön utána pedig Fridrikre. Fridrik fején ott volt ez a korona. Dúló harag lobbant fel benne, olyasféle, mint a férjben, akinek felesége elpanaszolja, hogy bántalmazták. És megint tisztán világosodott elő benne a megismerés, hogy ezzel az egy emberrel ő sohasem jöhet rendbe az életben. Még Ujlakival is rendbe jöhetett, aki őt halálra ítélte és bátyját kivégeztette. Fridrikkel soha. Ez valami ősi indulat, amely kezdettől fogva volt és mindig lesz.

A koronát visszazárták ládjába. Mátyás ezzel el is végezte, amiért most Budára jött.

Péterváradon indulásra készen várta a Boszniát megverendő sereg. A kiszemelt vezér, Szapolyai Imre, részletes jelentést tett az eddig beérkezett kémjelentésekről, a létszámról, a bosnyák lakosság hangulatáról. Aztán a nádorral kellett megtárgyalni az ünnepélyes koronázás részleteit és határnapját. Úgy határozták, hogy a húsvéti ünnepek alatt lesz a koronázás.

Egy októberi napon valamennyien felkerekedtek, mind elkísérték a királyt a bosnyák hadjáratra. A sereg átkelt a Száván, aztán rálépett arra a római műútra, amelyet a hajdani impérium Gradiskától Banjalukáig épített ki.

Zuhogó esőben értek Jajca alá. Óvatos távolban állottak meg, az erőd alatti fővárost tekintélyes sereg védelmezte.

Szapolyai kifogyhatatlan volt ötletekben. Messzire felkerült a Pliva partján s ott egész seregével átgázolt. Aztán szekereket rakatott meg földdel és tornyozott, vizes fenyőlombbal, azokat tolatta előre a szűk sziklatorkon. A furcsa ostromszekereket a védők nem tudták felgyújtani és nyilaikat is hiába lőtték beléjük. Ilyen mozgó pajzsok oltalma alatt haladtak nyomról-nyomra az ostromlók, mígnem rajta üthettek a katlanszerű kis városon.

Az ilyen ostrom főként türelmet kívánt. Csak lesni kellett, mint a macska az egérlyuk előtt, hogy mikor kénytelen végül is elébújni, aki odalent fészkel. Felmentő sereget Harám bég nem remélhetett, messzi földön a lakosság az ostromlókkal tartott és hordta nekik az élelmet, az ő készletét odafenn pedig éppen a foglyok apasztották. Az ostromlók tehát szorgalmasan küldözték a vastekéket a fellegvár omladozni készülő falaiba és vártak. Napok teltek, hetek teltek. Leesett az első hó, a király néha vadászatot rendelt a hegyekben, mindennap szemlét tartott az ágyúknál és egyébként éppen úgy megtartotta a kancellária óráit, mintha az országos ügyeket otthon, Budán végezné.

Egyhangúan folyt az ostrom, mikor megérkezett a pápa felhívása. Kiáltvány volt ez, amelyet a szentatyja az egész világ kereszténységéhez intézett és szövegét elküldötte a Jajca alatt táborozó magyar királynak is.

- Utolsó kísérletet kívánunk most tenni, - írta Pius pápa, - és elhatároztuk, hogy személyesen indulunk meg a török ellen egész tengeri erőnkkel. Velünk lesz Fülöp burgundi fejedelem, csatlakoznak hozzánk olasz fejedelmek is, a velencei köztársaság is, és a háborúban oly kemény, a török feletti diadalokhoz annyira hozzászokott magyarok. Mi ugyan reszketeg kezünkbe kardot nem foghatunk, mert kezünket gyengeségünk miatt már a nép megáldására is alig tudjuk felemelni. De értünk az imádkozáshoz és az ütközetek alatt áhítatos fohászt emelünk majd egy hajó orrán vagy egy magas dombtetőről a Mindenhatóhoz, hogy a hű harcosok ennek láttán felbuzduljanak. A sereg előtt a kereszténység szentelt zászlai fognak lobogni s ott vitetjük majd több más szent ereklyékkel Szent János testét. Melyik keresztény fejedelem, melyik igazhitű bajnok maradhat el itt? Azért emlékeztetünk minden rendű és rangú keresztény hívőt az elkerülhetetlen ítéletnapra és a remélt lelki üdvösségre és mindenkit ezennel felszólítunk, sőt kényszerítünk, hogy ebben a hadjáratban, amely Anconából fog megindulni, vagy személyesen vegyen részt, vagy állítson helyettest, vagy áldozza fel vagyona egy részét.

Mátyás és Vitéz mély megindultsággal olvasták a szent agg levelét. Az ő lelkiismeretük most már rendben volt. De milyen arccal olvassa ezt Fridrik? Meg az a temérdek német fejedelem, aki eddig füle botját sem mozdította? És a lengyel király? És Girzsik? És a francia király?

- Miótátul magyar história vagyon, - mondta Mátyás a gyertyalángba nézve, - mük minden másokat segéltünk, mejjünköt tartottuk fedezők, de bennünköt soha nem segéle senki. Igyen vót öröktül, igyen lészön örökkül. Ez vagyon írva felölünk az csillagokban. Az magyar dógának az ő sommája ez: magad vagy, magyar, csorgasd véredöt, miként Jézus csorgatta.

- Így vagyon, - bólintott Vitéz János, - Isten rendölte. Apokaliptikus dolog ez, felségöd meg-higgye. Az ó-testámentomban vala Istennek egy választott népi, az zsidó. De az új-testámentomban is vagyon egy: az magyar. Gyönyörő felmagasztaltatás, hogy magyarnak születtünk.

- Legnagyobb dolog, ki ez világon löhet: magyarrá születni.

- Vagyon nagyobb még egy, - mosolygott a püspök, - magyar király lönni.

- Iza hároman is vagyunk, - vált egyszerre fanyarrá Mátyás.

- Hároman?

- Annyon. Ferrante nápolyi király hordja az címet, mert apját apám megkénálá az koronával. S Fridrik, Fridrik!

Ez volt minden beszélgetés vége. Fridrik. Aki ülve kapzsiságának és szívósságának sarkában, várta, míg minden belekerül pókhálójába.

December közepén Harám bég látta, hogy ellenállása reménytelen. Egy szép napon követet küldött az ostromlók táborába. Harám bég hajlandó feladni a várat, ha biztosítékot kap, hogy őrségével szabadon elvonulhat és keresztény foglyait magával viheti Konstantinápolyba. A király kurtán felelt neki:

- Mondd meg uradnak, hogy egyetlenegy keresztény embert sem engedek elhurcolni. Én nem falakért, hanem emberekért vagyok itt. Elmehetsz.

Még egy-két követséggel megpróbálkozott Harám bég. Aztán megadta magát. Csak a maga és őrsege életét kérte. Erről írást csináltak.

Hazafelé menet egy éjszakát a szlavóniai Dombró várában töltött Mátyás. Itt időt szakított magának, hogy megírja a pápához már rég halogatott levelét. Hosszú levél volt, elmondta benne az egész boszniai hadjárat győzelmes történetét. Aztán így folytatta, nem egészen magától, mert a levelet megbeszélte volt Pannonius Jánossal, a remek latin stílisztával.

- Azt a szándékomat mindenesetre tudja meg Szentséged, hogy a katolikus vallásnak és a hívők védelmének minden tehetségemmel szolgálatára állok, kivált ha lehetőségem és szabadságom megvan hozzá és akadályaim nincsenek. Ha azonban amazok hiányzanak, emezek pedig fennforognak, kénytelen vagyok a hit védelmére szánt erőimet másra használni. És ünnepélyesen kijelenteni a mai napon Szentségednek...

Futár levelet hozott Budáról. Megismerte anyja írását. A levelet letette az asztalra, aztán tovább diktált, mert a lendület magával ragadta:

... hogy ha jogtalanságoktól ingereltetve, kénytelen lennék a hitetlenek ellen kivont kardomat a hűtlen hívők és birodalmam bántalmazói ellen fordítani, akkor ez igazságos és fájdalmas haragomban történik. Ne vegye rossz néven Szentséged és ne az én rovásomra írja, ha a hazámat fenyegető veszedelmek miatt nem állhatok a köznek engedelmes rendelkezésére. De talán Szentséged tekintélyének közbelépte elegendő lesz majd visszaadni cselekvési képességemet, hogy amit elkezdtem, befejezhessem, az akadályokat eltegyem láb alól és ne sodortassam kedvem ellen való irányba. Hódolatom és a hit ügye egyaránt megérdemlik, hogy Szentséged mindezt fontolóra vegye. Isten óvja Szentségedet az ő szentegyháza kormányzásának javára. Dátum.

Igen meg volt elégedve azzal, amit diktált. Bizonytalan jelekből sejteni lehetett, hogy Fridrik már megint forral valamit. A pápa bizonyosan éberségre fogja inteni a nunciust.

Most végre megnézhetette, mi hír Budáról. Felbontotta anyja levelét. És amikor átfutotta, remegő kézzel ejtette az asztalra. Anyja arról értesítette, hogy Katalinnak fia született. De ő is, a gyermek is meghalt.

XXIII.

A székesfehérvári nagytemplomban folyt le a koronázás, ott, ahol ősidők óta koronázták a magyar királyokat. A kórus az Árpádok korából való hagyományos énekeket énekelt. Az orgona ünnepélyesen zúgott. Mátyás díszes baldachin alatt ült az oltár evangéliumi oldalán. Fekete páncélt hordott sisak nélkül. A koronázásra szánt ékköves díszruháját nem vette fel, jelezni akarta, hogy gyászolja feleségét. A templom hajóját színültig megtöltötték a rendek. Külön ékes padot állítottak a külföldi hatalmak képviselőinek, a nunciushoz, a velencei, a cseh, a francia követnek és más előkelőségeknek. Szorongó meghatottság fogta el a lelkeket: az utolsó Árpád halála óta most először várta a szent korona, hogy a nemzet véréből való sarjadéknak fejére tegyék. Magyarország nemzeti királyt koronázott.

Mátyás csörgő, erős léptekkel ment fel az oltárhoz. Rátette kezét az evangéliumra. A fiatal pécsi püspök olvasta az eskümintát. A király megesküdt, hogy az aranybullában megörökített magyar alkotmányt sértetlenül meg fogja tartani, a törvényeket maga is tiszteli és másokkal is tisztelteti, a karok és rendek szabadságait bárki ellen megvédelmezi.

Az eskü után megint felbúgott az orgona. A zászlósúrok egymásután adták át a primásnak az ősi tárgyakat, aki ügyetlenül, nehézkesen ékesítette fel velök a királyt. Vállára adta István király palástját, kezébe adta a jogart és az országalmát s maga övezte nagy nehezen a király páncélos derekára a kardot. Aztán remegő ujját a szentelt olajba mártva, keresztet írt vele a király homlokára. Közben latin igéket mormolt és keservesen sírva fakadt. Nagyon öreg volt már és azon való meghatottságában sírt, hogy Isten megengedte immár a negyedik királyt koronázni. Albertet is ő koronázta valaha, Ulászlót is, s a csecsemő V. Lászlót is.

A nádor fellépett az oltár első lépcsőfokára. Szemközt fordult a hajó közönségével. Hangosan kiáltotta az előírt háromszoros kérdést s a magyar nemzet urai ropogva, viharos sortűz gyanánt háromszor kiáltották rá a választ.

- Akarjátok-e Hunyadi Mátyást királytoknak?

- Akarjuk!

- Akarjátok-e Hunyadi Mátyást királytoknak?

- Akarjuk!

- Akarjátok-e Hunyadi Mátyást királytoknak?

- Akarjuk!

A primás reszkető kézzel odanyúlt a bársonyvánkoson elébe tartott koronához. A király térdelt. A korona a fejére került. Az orgona harsogó erővel zendült meg, a templom ablakai megreszkettek a fergeteges éljentől. Mátyás felállott és kifelé fordult. Első pillantása anyjának szólt, aki ott ült külön karosszékből az első sor szélén. Sok férfi sírt a rendek közül, de ő nem sírt. Csak a szeme csillogott büszkén mozdulatlan arcában.

A király visszaült a trónszékbe. Aranysarkantyús lovagok járultak eléje, ő sorra megérintette vállokat a szent király kardjával. Aztán felállott és koronával a fején, palástosan megindult. A jogart és az országalmát elvették tőle. A nádor vezetésével a zászlósúrok követték. A templom előtt színezüsttel szerszámozott paripa várta, oldalt a kíséret paripái. Lóra ültek mind és az utcákon szorongó tenger nép éljenző vihara közepette átlovagoltak a városon. Kimentek a koronázási dombhoz. A lengő zászlók között a király fellovagolt a dombra és mint elődei, a Bélák, Endrék és Lászlók, egyet-egyet vágott a világ négy tája felé. Északon kezdte, ez

Girzsiknek szólt. Keletre és délre vágott, ez a töröknek szólt. Aztán nyugatra vágott olyat, mintha egyetlen suhintással fejét akarná venni valakinek. Ez Fridriknek szólt. A végeláthatatlan tömeg tengerként zúgta az éljent.

Másnap az egész udvar visszautazott Budára. Ott még három napig tartó ünnepek rendjét kapta a vendégsereg. Bajnoki torna volt megint, kocsiverseny, lófuttatás, vadászat. A nép cirkuszi játékokat kapott. Biztonságosan elkerített helyre vad szelindekek közé két oroszánt eresztettek s a sokaság izgulva szemlélte, hogy számos eb halála után a szelindekek végül is hogyan marcangolják széjjel az afrikai dúvadakat.

Mindebből már keveset látott a király. Sok dolga volt. Sietnie kellett megint a török ellen, hogy Bosznia visszavételét teljesen befejezze s addig még főbenjáró ügyek vártak elintézésre. A koronázás után negyednapra országgyűlést tartott, amelyen törvénybe foglalták az új, némely részleteiben módosított, alkotmányt.

Mindössze egy hónapot tölthetett otthon Mátyás, de ezalatt a hónap alatt rengeteg munkát végzett, hat éves királykodása óta a legtöbbet.

Hogy a korona megérintette a fejét, az szemmel látható változást idézett elő gondolatainak irányában, biztonságában, s amit eddig csak titkon mert latolgatni magában, azt most hatalmas tervek elszántságával gondolta végig. Szinte hinnie kellett a korona bűvös erejében. Hat esztendeig bátoratlan ábránd volt, messziről felsejlő álom északi fénye, ami a koronázás után olyan világos és határozott valóságú törekvéssé lett benne, mint a nap. Hat esztendő alatt kitanulta a gyakorlatban mindazt, mit hazájának sorsáról és rendeltetéséről apja vésett lelkébe a vajdahunyadi gyermekévek alatt. Láta a magyar fajt vérezni és roskadozni tragikus földrajzi helyén, két egymásra rontó hatalmas világ ütközőpontjában, mindenkitől magára hagyatva. Láta, hogy fajtája, mikor a Kelet ellen meztelen karddal hadakozik a nyitott kapuban, pillanatnyi szünet nélkül kénytelen hátrafelé figyelni, hogy a várkapuban mögötte álló Nyugat hátulról le ne döfje. Mesebeli lovagot képzelt maga elé, aki védi a keresztény óriást a pogány óriás ellen, hozzá képest mind a kettő hegymagasságú. S akit véd, az éppen olyan ellensége, mint akit támad. Előbb-utóbb menthetetlenül el kell vesznie, ha nem segít valahogy ezen a borzasztó hadi álláson. És segítség csak egy van: biztonságot szereznie magának abban a várban, amelyet véd, hogy védhesse. Akárhogy forgatta, mérlegelte, morzsolgatta magában azokat a gondolatokat, amelyeket a gondjára bízott nemzet jövődjének gondja váltott ki belőle, mindig ugyanahhoz az eredményhez érkezett: császárrá kell lennie. Egy olyan német-római császárság, amelynek Magyarország az uralkodó magva, a világ nyugalma és boldogságát jelenthetné. Egy kézben lennének a keresztény Európa összes erőforrásai, s aki azokkal rendelkezik, az egyszeriben lesöpörheti Nyugat testéről a támadó Keletet. S a magyar nemzetiség, Vitéz János szerint Istennek új-testamentumbeli választott népe, dicsőségesen és boldogan intézné a világ sorát, trónján a Hunyadi-családfa egymásután következő magyar királyai-val, századokon keresztül, időtlen-időig.

Az első elhatározó lépés a nagy terv megoldása felé csak a király házassága lehetett. Mátyás úgy vélte, hogy valamelyik német hercegnőt kell kiválasztania. Olyat, akivel együtt járhat a német-római birodalom valamelyik szavazójának öröksége.

Mikor azonban a tanácskozásokba a zászlósurakat is bevonta, azok lázadozhatnak a német hercegnő ellen. Éppen annak a magyar világszemléletnek alapján, amely Mátyást királlyá tette.

Az urakat nem lehetett meggyőzni. Valami rettegő gyűlölet élt bennök minden iránt, ami német. Hallani sem akartak német rokonságról. Elég volt csak kiejteni előttük azt a szót, hogy „német”, már elvesztették tárgyilagosságukat és szikrázni kezdett a szemök. Minden mást jobbnak tartottak. A zászlósurak egy része a lengyel rokonosodás mellett kardoskodott:

Kázmér király családjában kell menyasszonyt keresni és Girzsiket így közrefogni. Mások úgy vélték, hogy célszerűbb volna valamelyik olasz udvarnál szétnézni. Ott van Francesco Sforza milánói herceg, aki Hunyadi Jánosnak személyes barátja volt, annak van egy Ipolita leánya. Vagy ott van Ferrante nápolyi király, annak van egy Beatrix leánya. Akárkit, csak német ne legyen.

A vitatkozók nem tudták meggyőzni egymást. Mátyás, ha egyedül maradt gondolataival, soká eltűnődött híveinek ezen a konok felfogásán. Úgy találta, hogy magyarjai túlságosan magyarok és kevésbé európaiak, ő maga olvasottabb és műveltebb volt, mint - a két papot kivéve - akármelyik. Amit hallott más udvarok életéről, költészetéről, képekről, szobrokról, emelkedett és finom beszélgetésekről, az őt rendkívül érdekelt. Ezeket nem. Sokja írni-olvasni sem tudott. S ha szórakozást kerestek, citerás és sípos cigányok mellett, az eszméletlenségig lerészegedtek. Hogy az ország határain túl a nagyvilágban mi folyik, a tudományoknak, művészeteknek milyen bámulatos csodái születnek, hogyan élnek a különféle nációk, azt nem tudták és nem is akarták tudni, ő lelke egyik felével szívből szerette őket, bölényszerű erejüket, egyenes és darabos férfiasságukat, ízes és zamatos beszédük medve-nyersességét, fajtájok felett való egetverő gögjüket. De lelke másik felével kifelé sajgott a tatár elmaradottságnak ebből a tepsedt, néma mozdulatlanságából. Vágyott a betóduló külföldi levegőre, amelytől ezek irtóztak. Faját remek fajnak ismerte és erősen hitte, hogy ha ennek a fajnak tehetségeit csiholni kezdi, az szebb szikrákat roppent, mint akármely más náció. Ott állt eleven példaként éppen ez a két pap előtte, akik most először nem tudták őt megérteni. Csak tanulniok kellett és Vitéz János egynémely beszédeit a klasszikus latin szónoklás iskolakönyve gyanánt használták más, nagy országokban, Janus Pannonius pedig fiatal fővel Európa egyik legismertebb költője lett. Két ember, akinek csak ki kellett mozdulnia innen. Mi lenne, ha száz és ezer fiatal magyart rá lehetne szoktatni a betűre?

Mátyás elhatározta, hogy egyetemet fog alapítani. Az országnak volt már valaha egyeteme. Száz évvel azelőtt alapította Nagy Lajos Pécs városában. Nevelt is az sok tudós embert, de a horvát lázadaskor a várossal együtt elpusztult. Az alapítás százéves fordulójára akart most újat teremteni a király. Utasította kancelláriáját, hogy erről tervezetet készítsenek neki. Kifejtette embereinek, hogy mi mindent vár ettől az egyetemtől: az innen kikerülő magyar tudósok majd elszóródnak Európa egyéb egyetemeire tanítani, s valamennyi a maga katedráján a magyarság becsülésére fogja tanítani az új nemzedéket. Többet fog érni egy-egy ilyen professzor, mint tíz diplomata. És még hozzá nem fog semmibe kerülni, míg követeket tartani szerfelett drága mulatság.

De Janus Pannonius fejét rázta:

- Szép vóna, felség, ha lehető vóna. De az valóság nem ez. Egyetemnek építési felségjogában áll, de hogy végzöttjei bárhol oktathassanak, pátenst kölletik hozzá.

- S azt ki adja?

- Kettő adhatja. Vagy pápa, vagy császár.

- Pápa, - szólt Mátyás habozás nélkül, - csakis pápa. Elmész a szentatyához, az pátenst hazahozod, ennyi.

A házasság dolgát nem feszegette tovább. Az időre bízta. Nem is nagyon volt érkezése sokat tanácskozni most már, serege készen állott. És megint csak az övé. Ő ott állott a helyén, de más nem. Az a különös fordulat következett be, hogy ezúttal még maga a pápa is elkésett. Az a nagy hajóhad, amelyet télen megígért a keresztény világnak, sehogy sem akart elindulni. S most nagyot fordultak a dolgok: a pápa helyett a magyar király lett sürgetője, noszogatója a hadjáratnak, ő írta egyik levelet a másik után Rómába, szemrehányóan unszolva a pápát a

pápa védelmére. A szentatya restelkedve mentegetődzött. De a sürgetés használt valamit: a keresztény hajóhad a nyár végén nagy nehezen összejött Anconában. Ugyanakkor, mikor Mátyás már Futtakon táborozott és előkészítette Bosznia végleges visszafoglalását.

Ide, Futtakra, jött a hír a pápa haláláról. Az öreg fejedelem már lázas volt, mikor öt bíbornoka kíséretében megindult Rómából. Mire Anconába ért, már a végét járta. Még megérte azt a tudósítást, hogy a doge hajóhada elindult Velencéből. Nagyboldogasszony előestéjén meghalt. Hagyatékában negyvennyolcezer aranyat találtak. Ezt a pénzt a bíborosok azonnal elküldték Mátyásnak, mint a nagy küzdelem egyetlen megbízható harcosának.

XXIV.

A király és Pannonius állandó vitában állottak a csillagnézés miatt, ebben sehogy sem tudtak megegyezni. A király hitt a csillagióslásban, Pannonius nem hitt.

Mátyás természetesnek és világosnak tartotta, hogy a csillagok hatalma végzetszerűen meghatározza az ember minden lépését. Minden összefügg mindennel, minden előre el van végezve. De valamennyi összefüggést tisztán és világosan és egyszerre csak az Isten látja, ezért mondjuk őt mindentudónak. S hozzá képest az ember igen nyomorúságos kis pondró, sorsát a bolygók milliószotha nagyobb ereje igazítja. Mert, hogy a csillagok hatnak az emberre és más apró lényecskékre, az teljességgel belátható. Hiszen az a katángkóró, amely a domb keleti oldalán terem, dúsabb és erősebb, mint a nyugati oldalon termett. Miért volna ez másképpen az embernél? Az évezredek tudománya már eljutott annyira, hogy vékony hasadékon be tud leselkedni a nagy műhelybe, ki tudja számítani csillagászáttal, hogy mely bolygók milyen pillanatban kire, hogyan hatnak varázslatos erejükkel. Az asztrológiában tehát hinni kell. S ha egyik-másik horoszkóp téved, az nem a tudomány, hanem a nem eléggé avatott tudás hibáját mutatja.

Pannonius tagadta az előre elhatározottságot. Ez szerinte ellenkezett az egyházatyák tanításaival. Hiszen, ha előre meg van írva, ki hogyan fogja leélni életét, akkor az is már eleve elrendeltetett, hogy üdvözülni fog-e vagy sem, ez esetben pedig nem érdemes a bűnt kerülnünk s a jótetre törekednünk. Ami pedig a csillagokat illeti, honnan tudja vajon a Mars, hogy őt mi itt a földön Marsnak neveztük el s ő hadierényeket köteles sugározni a jegyében születettre? A horoszkópok alaptalansága onnan is látszik, hogy az asztrológia szerint az ugyanazon pillanatban született emberek sorsa egyforma kellene, hogy legyen. Ha feltesszük, hogy gazdag, kapzsi és hatalomvágyó szülőknek, másfelől egy szegény sorsú, alázatos hajlamú jobbágy-házaspárnak egyazon pillanatban születik egy-egy gyermeke, vajon feltehető, hogy sorsuk azonos lesz és nem a szülőktől örökölt kétféle hajlam, sem a vagyoni különbség nem teszi életpályájukat különbözővé?

Nem tudták meggyőzni egymást. Egyiknek érvére a másiknak azonnal volt ellenérve.

A király állandó csillagászokat tartott, akik azzal foglalkoztak, hogy édes-keveset figyelték a mennyboltot, de annál több ábrát rajzoltak szobájok négy fala közt: egymást keresztező négyzeteket, amelyeknek szelvényeiben a káldeus bölcsesség titokzatosságával díszlettek a zodiákusz különös jegyei. A királyt ezek a horoszkópok nagyon szórakoztatták. Lassanként úgy hozzájuk szokott, hogy most már minden fontosabb lépés előtt horoszkópot rendelt a két udvari csillagásztól. Pannonius pedig egyre jobban haragudott a horoszkópokra. Sőt elkövetkezett egy horoszkóp, amely miatt sötéten meggyűlölte a csillagászokat.

A horoszkóp az egyetemre vonatkozott. Pannonius már megjárta Rómát, hogy Magyarország számára kieszközölje a pápától az egyetemi pátenst. Ciceróhoz méltó gyönyörű szónoklatot tartott az új pápa: II. Pál színe előtt. A bullát a magyar egyetem felállításáról ki is adta a pápa. Mátyás tehát meghagyta Vitéz Jánosnak, hogy dolgozza ki a felállítandó egyetem szervezetének tervét. Meg kellett határozni az egyetem helyét is. Pannonius, a pécsi püspök, természetesen Pécs mellett kardoskodott, már csak azért is, mert ott állott valaha az első magyar főiskola, a dicső emlékü Nagy Lajos azóta elpusztult alapítása, Mátyás azonban kijelentette, hogy e tekintetben meg akarja kérdezni a csillagokat. Megcsináltatta az egyetem horoszkópját. A horoszkópból az jött ki, hogy az egyetemnek Pozsonyban kell megszületnie. Ennek azért örvendett különösképpen a király, mert a Fridrik határához közeleső Pozsonyt minden módon

lekötelezni, hűségében megerősíteni igyekezett s erős magyar várost szándékozott belőle nevelni, amelyet nemcsak jól rakott falak védjenek, hanem hírnév és vagyonos polgárság is. Pannoniusnak bele kellett nyugodnia, hogy az egyetemet nem az ő Pécsé kapja. Vitéz János pedig naponta elvett az államügyektől egy-két órát, hogy tudósokkal levelezzen, külföldi egyetemek szervezetének leírását mintául megszerezze és mennél nevesebb európai hírességeket édesgessen az egyetem megnyitandó katedráira.

Erre sok pénz kellett. Mindenre sok pénz kellett. A közel jövőre esedékes cseh háborúra éppenséggel rendkívüli források kellettek. És most jött el az ideje annak, hogy a király nagy tervei közül az ország pénzügyi átszervezése megérett a megvalósításra.

A rendek, akik hagyományos ünnepélyességgel és országigazító fontosságuk tudatában sereglettek Budára az országutak feneketlen márciusi sártengerén keresztül, nem is sejtették, milyen meghökkentő javaslatokat fog elébök rakni a király. Számítottak rá, hogy mint mindig Mátyás most is pénzt fog kérni tőlük. Mint mindig, most is megfogadja szentül, hogy ez az utolsó eset. S ők, mint mindig, némi morgás és huzavona után meg fogják szavazni a pénzt, mert ez a fortélyos ember mindig le tudja venni őket a lábukról. De amit most tanácskozás végett elébük adott a kormányzat, annak fele sem volt tréfa. Mátyás egyszerűen el óhajtotta söpörni a föld színéről mindazt, ami egy fél évezred alatt ősi hagyományként kialakult, hogy merőben újat és kipróbálatlant rakjon helyébe. A javaslat első cikke valósággal megdöbbenően hangzott: „Az adózás eddigi rendszere, a kamaranyereség és az úgynevezett királybér, megszűnik és eltöröltetik. Helyébe kincstári adó nevezete alatt új adórendszer állítatik. Eltöröltetik a harmincad is, helyébe koronavám néven új kereskedelmi adó lép életbe”.

Az országgyűlés soká elhúzódott. A rendeket az új javaslatok valósággal fejbe ütötték. A falusi nemes urak jó része nem tudta a bonyolult új rendszert áttekinteni, a többség szerette volna az egész dolgot a következő országgyűlésre halasztani, hogy addig a javaslatokat tanulmányozni lehessen és alaposan meggondolni, hogy a birtokos nemes embernek az új rendszerből mi előnye és mi hátránya származik. De a király keményen kijelentette, hogy halasztásról szó sem lehet. Akinek nincs elég esze hozzá, hogy hozzászóljon az ország dolgához, az hallgasson és bízza a vitát az okosabbakra.

Úgy lett most is, mint mindig: a javaslatok keresztülmentek. A rendek megszavazták azt az új világot, amelynek pénzügyi fintáit csak homályosan sejtették.

- János érsek, - mondta a király Vitéznek, akit időközben hercegprímássá nevezett ki, - egyetemünk pénzi megvagyon. Mikint állsz dógodval?

- Készen vagyok, felség.

A primás beszámolt az egyetem dolgainak eddigi állásával. A helyiség Pozsonyban már megvolt. Azt a szép palotát szemelték ki egyetemnek, amelyet közönségesen Ventur-háznak ismert a pozsonyi lakosság. Az épület belsejét már javában alakították és tatarozták, könyvtárt, tanári szobákat, csillagvizsgálót, tantermeket jelöltek ki. Vitéz kitergette az egyes emeletek alaprajzait és részletesen elmagyarázta a beosztást a királynak. Aztán beszámolt az egyetem szervezetéről. Az egész intézmény élén áll az egyetem főkancellárja, aki a vezetésben a király és a pápa hatalmát képviseli.

- Ki lészön ez? - kérdezte a király.

- Vagy én, - felelte röviden Vitéz, - vagy kit nálam felségöd tunna jobbat.

- Jól vagyon, - nevetett Mátyás, - jobbat nem tudhatok.

- És kik az professzorok?

Vitéz mindenekelőtt kifejtette, hogy Pannoniusnak igen nagy érdemei vannak az egyetem körül, mert kivívta Rómában, hogy a magyar egyetem teljes jogú egyetem legyen. Ez nem kis dolog. Nagy Lajosnak annakidején nem sikerült. A száz év előtti pápa, V. Orbán, az akkori pécsi egyetemnek kimondottan megtiltotta, hogy hittudományi kart szervezzék. Orvostudományi kart is kevés egyetemnek szabad tartania. A pozsonyinak mindent szabad. Ez lesz Európa egyik legrangosabb egyeteme. Kánonjog és római jog lesznek a fő tárgyak. Egyetemi fokozat egyetlen egy lesz, mint Bolognában. Az angol, francia és német egyetemek három fokot adnak: bakkalaureátust, licenciátust és doktorátust. De Bologna csak egyet ad közbeeső fokok nélkül, doktorátust, így lesz Pozsonyban is.

A jogtudományok mellett meglesz a bölcsészeti, hittudományi és orvosi kar is. Az orvosi karra szükség van, noha a király az orvostudományt babonás kuruzslásnak tartja. De kell, mert amelyik ifjú orvos akar lenni, az csak maradjon itthon s ne költse külföldön a pénzét.

A legérdekesebb emberei a bölcsészeti lesznek az új egyetemnek. Egyik a híres Regiomontanus, a königsbergi nagy csillagász, a bécsi egyetem bölcsészeti magistere, világhírű tudós. A másik a boszorkányos tudású asztrológus, a lengyel Ilkusz Márton, akinél jobb horoszkópokat senki sem tud állítani Európában.

- Micsoda, micsoda, - szakította félbe Mátyás az előterjesztést, - megálljunk csak. Hun vötted ez tudóst, látnom köll.

- Látandja felségöd, ha alázatos hívásomnak eleget tenni méltóztatnál. Ez professzorok nálam sereglenek egybe Esztergomban, ottan tartandjuk az innepi Veni sancte-misét, s onnan vonulnak az professzorok Pozsonnyá, hol is az tanács nagy tisztósággal fogadja őket. Regiomontanus s Ilkusz immár Esztergomban vagynak. Házamnál múlatnak. Regiomontanus igen nagy mívet dolgozik nálam. Menda az égi testöknek pályafutásokat, kerengéseket s elhajlásokat különb-különb tabulákban szerkeszti. Illy munka ez világon még nincs. Első lészön. Ha ki csillagászkodni óhajt az jövőendő évszázadokon, ez könyv annak bibliája maradand. Csudálatos ottan ülnöm csillagnézőmben mellettök s hallanom társalgásokat. Regiomontanus csinálja, Ilkusz segíti iparát. Hódolatval invitálom, felség, nézjön el hajlékomba s vélek esmerkedjék, mert bizony mondom, meg nem bánja.

A király nem nagyon kérte magát. Egyik legközelebbi szabad napján kiment a primáshoz, különben is szeretett Esztergomba menni. A primás igen szép helyen lakott, abban az ősi királyi palotában, amelyet még Szent István emelt a Duna fölé kiülő hegyfokra. Soká volt az Árpádoké ez a szép erődített kastély. A hagyományok szerint ez a ház volt állandó otthona III. Bélának, a görög udvarnál nevelkedett Árpádfinak. Mikor Vitéz Esztergomba került, dűledező és nagyon elhanyagolt állapotban találta. Pallérszenvedélyével mingyárt rendbe hozatta. Divatos olasz ízlés szerint való ajtóföket faragtatott, a termeket tarka virágmintákkal festette, a király hajdani dolgozószobájának talaját felemeltette s az ablakokat nem éppen szerencsés módon magasabbra igazította. Nagyon büszke volt szép otthonára, minden szobában megállott vendégeivel, hogy hosszas magyarázattal szolgáljon. Megmutatta a házi kápolnát, mellette azt a kis márványfülkét, amely nem volt több egyetlen ülőhelynél s ahonnan Béla király láthatatlanul hallgathatta a mindennapi misét, kivezette vendégeit az erkélyre, ahonnan elragadó kilátás nyílt az alatt hömpölygő Dunára, majd megint visszakerültek a házba és a könyvtárt nézték.

A könyv állandó beszélgetési tárgya volt királynak és érseknek, versenyt gyűjtötték a könyveket mind a ketten. Itt most egyik kötetet a másik után szedték elő, bírálgatták a miniatűr munkáját, ujjaik közt tapintották a pergamentet. Aztán a modern találmányról beszélgettek, a német mód szerint való könyvnyomtatásról. Nem volt ez kedves egyikeknek sem. De külön-

bőző módon voltak ellenségei a találmánynak. Vitéz János elvben haragudott a nyomtatásra. Veszedelmesnek tartotta, hogy a könyv könnyen hozzáférhető lesz. A műveletlen ember fejét megkeveri az olvasmány, úgy vélte, és például előrelátható, hogy a bibliát mindenki olvashatja, az a különböző eretnek szekták százait fogja okozni, mert minden tacsó hivatottnak fogja magát érezni, hogy a Szentírás igéit magyarázgassa és értelmezgesse. A király másképpen gondolkozott: ő a könyvek olcsó terjedését hasznosnak tartotta, mert az igazságok mindig viták által tisztázódtak, s ha általános dolog lesz könyveket olvasni, ez a magyar nép olyan tehetségeit fogja napfényre hozni, amelyek eddig elkallódtak. De a könyvnyomtatást művészetlennek és finomtalannak tartotta. A gyönyörűen írott és festett kódex meg a nyomtatott könyv között ugyanaz a különbség, mondta, mint a márványszobor és a téglaközt. A könyv arisztokratikus szépsége meg fog szűnni, a gyönyörű, ritka könyvtárak helyét olyan könyvtárak foglalják majd el, amelyeket bárki beszerezhet.

Később a primás üzent a tudósokért, hogy a király látni óhajtja őket. Bevonulnak nagy ünnepélyességgel mind a hárman, mert most már Gatti, a kánonjogász domonkosrendi is megérkezett Esztergomba.

Három teljesen különböző ember volt a három tudós. A világhírű Regiomontanus félszeg, hallgatag és szerény viselkedést tanúsított, szinte bocsánatot látszott kérni jelenléteért. Ha a király szólt hozzá, mindig megrezzent, zavartan mosolygott és akadozva válaszolt. Ilkusz, a lengyel csillagász, elfogulatlan, közvetlen, csevegő természetű pap volt, vagy hevesen lelkesedett, vagy haragosan gyalázta, amiről szó volt, de elég volt egyetlen ellenvetést hallania, azonnal mérsékelte véleményét. Gatti azonban minden módon a tudomány méltóságára vigyázott, lassan tagolta mondatait, mintha soha nem hallott szentenciákat most eresztene világgá. Ha valaki közbeszólt, mikor ő beszélt, arcán türelmetlen ború futott keresztül. És ha valaki ellentmondó megjegyzést kockáztatott meg, bölcs és bánatos mosoly jelent meg ábrázatán, amely mintha a megbocsátás jóságát akarta volna kifejezni.

A király roppantul élvezte a társalgást. Eleven eszmecsere folyt, egyik tárgyról a másikra ugrottak. A tudósok eleinte úgy kezelték a fejedelmet, mint ahogyan előkelő laikusokkal általában beszélni szoktak: óvatos tartózkodással, a tárgyak felszínén átsikolva. De csakhamar látták, hogy éles eszű és igen művelt emberrel van dolguk, aki egyre-másra sarokba szorította őket furcsa kérdéseivel.

Az egyre elevenebbé váló társalgást a vacsoraasztalnál folytatták. Pénteki nap lévén, halat és szárcsát készített a primás messze földön híres szakácsa. A vendégek előszedték késeiket és jó étvágygal döfték ki a lakoma egy-egy gusztusos falatját a közös tálból, balkézben a kenyeret alája tartva, hogy a sáfrányos étel ne csepegtessék nagyon az asztalon. Gatti, aki olasz udvaroknál is megfordult már és számos herceget sorolt fel kedves barátja és jóakarója gyanánt, előadást tartott az új divatú evésről: a finom udvaroknál lábra kapott az a szokás, hogy a vendéglátó ház maga adott kést az ételekhez, sőt villát is tettek az asztalra, olyan számat, mint a szénarakó villa, de persze egészen kicsinyt, az ujjak közé vehetőt. Azonkívül külön tányért adtak, ki-ki arra vette ki a közös tálból a falatot és onnan ette késsel és villával. Sokan már bámulatos ügyességre tettek szert a késsel-villával való furcsa étkezésben, amelyet különösen a hölgyek szerettek, mert ujjukat így nem festette meg az erős sáfránylél és drága ruháikon néha már egyetlen pecsét sem esett.

- Erre a mi királyunknak nincs szüksége, - mondta a primás, - nézzetek oda most is, az ujján nyoma sincs az ételnek. Én bezzeg könyökig sáfrányos szoktam lenni és minden ruhám teljesded tele van pecséttel. Folyton bámulom a királyt, hogyan képes ily ügyesen enni.

Mátyás mosolyogva ütötte bele ujjá hegyét a rózsaillesztos kézmosó vízbe, amelyet az inas tartott eléje. Hogy igen szépen tudott enni és általában kényes és finnyás, testi tisztasága hiú pontja volt hétköznapi életének. Szerette, ha erről a tulajdonságáról beszélnek és közben kigúnyolta magát, hogy milyen hiú.

- Most ne rólam beszéljünk, - mondta jólesően, - ez a nap a tudós uraké. Szeretnék mennél többet kérdezni ebben a ritka társaságban, hogy mennél többet tanuljak.

XXV.

Girzsik nem hagyta magát egykönnyen. Mint a sarokba szorított dúvad, elszántan harapott jobbra-balra. Nem múlt el hét, hogy valamilyen Magyarország-ellenes tünet mögött az ő ügyes fenekedését meg ne lehetett volna sejteni.

Erdély felől bizonytalan hírek érkeztek, amelyek arról értesítették Mátyást, hogy az új erdélyi vajdák titkos prágai követeket fogadnak, s magok is titkos megbízottakat küldenek Prágába. Majdnem hihetetlennek tetszett, hogy ezek, miután oly testtel-lélekkel Mátyás mellé állottak és részök volt minden királyi kitüntetésben és megbecsülésben, most titokban Girzsikkal szűrjék össze a levét. Mit adhatott Girzsik nekik, akik Mátyástól mindent megkaptak? Az egész lehetett üres mendemonda is.

Lengyelországban már komolyabbnak látszott a dolog. Kázmér király, aki mint V. László sógora annakidején bejelentette a magyar koronára való igényét Mátyás ellen, erről az igényről hivatalosan sohasem mondott le. Most hirtelen elővette. Girzsik addig mesterkedett, míg Kázmérral elhitette, hogy közös erővel tönkre tudják tenni Mátyást. Fő, hogy körülvegyék, elszigeteljék, aztán rágyújtsák a házat. A körülvevés egyik legfontosabb eszköze a lengyel királytól hűbéresen függő Moldva.

És csakugyan, Moldvában mozgolódást lehetett észlelni.

Mátyás most már nem várt tovább. Vitéz Jánossal és más urakkal nekivágott Erdélynek. A fekete sereg követte. Útközben már megtudta, hogy éppen ideje volt elindulni: éppen felkerekedése napján az erdélyi urak gyűlést tartottak Kolozsvárt és ott ünnepélyesen megesküdték Mátyás uralma ellen. „Azon elnyomatás miatt, - mondta a határozat, - amelynek mi is és Magyarország összes lakosai ki vannak téve, továbbá ama kényelmetlen és szégyenletes állapot miatt, hogy a régi, szent királyoktól nyert adómentességeink felfüggesztettek, elhatároztuk, hogy Erdélyország kiváltságait és mentességeit mindenkiel szemben, bármilyen nyelvű, rangú vagy állású ember legyen, megvédelmezzük, épségben tartjuk és óvjuk, s a régi boldog állapotokat helyreállítjuk”. Megválasztották vezéreiket is.

Ennek nem volt fele sem tréfa: ötvenezer ember gyűlt már össze a király ellen. De még nem alakultak szabályos sereggé, alaktalan, vezetetlen, fegyveres tömeg volt ez még csak s nem sereg. Mátyás egy percet sem habozott, ahogy Kolozsvár alá ért, azonnal megtámadta őket. Különös ütközet volt: a cseh trónra törő magyar király cseh zsoldosaival rontott a cseh királytól felbujtatott magyarokra.

Maga is ott nyargalt rohamozó lovasai között, maga is vagdalkozott. Kevés ütközete volt ilyen rövid. Egy-kettőre szétverte a sokkalta nagyobb sereget. A vészes hírű fekete sereg támadására a gyámoltalan, rendetlen nagy tömeg azonnal megadta magát.

Kolozsvárt szülőházában szállott meg Mátyás, az az ő birtoka volt most is. Egészen homályos emlékek raja surrant lelkébe, mikor az egyemeletes, zsindelyes tetejű ház boltíves kapuja előtt leszállt a lóról s odavetve fegyvernökének a kantárt, belépett a kapu alá. Igen korán került el innen, alig emlékezett erre a kapualjra is. Csak olyan bizonytalanul elvesző képeket látott emlékezésében, amelyeket homályos vonalak rajzoltak a homály alapjára. Anyja arcát látta maga fölé hajlani. Lászlóra emlékezett, ahogy a gyerekszobában toporzékolva sír valamiért.

De megrázta magát. Most nem ért rá gyermekkori emlékekre. Azonnal munkához látott. Egyik rendelet lázas gyorsasággal ment ki a másik után. A vajdákat megfosztotta hivataluktól. A városi tanácsot kötelezte, hogy a zendülésben részt vett polgárokat fogdostassa össze és neki szolgáltassa ki.

Nem mondta, de nagyon fájt neki, hogy éppen szűkebb hazája, Erdély zendült ellene. És hogy az ősi Kolozsvár, szülővárosa járt a zendülés elején. Ő valami külön erdélyi hazafiságot hordott magában. Gyermekéveiből székely mesék zümmögő versei maradtak fülében örök életére, a fenyves sziklák közt kanyargó patakok, a nemes urak lábas házai, a medvebőrrel házaló havasiak, a dombtetők fatemplomai külön világot alkottak lelkében, az igazi haza világát, amelyet csak gyermekkorra emlékeivel tudott volna kiszakítani magából. Ha vitte valamire tüneményes pályáján, azt Erdély külön örömének és sikerének is tartotta, és úgy hitte, hogy gyermekkorának földje vele örül, hogy Kolozsvár és Szeben és Beszterce és Gyulafehérvár és Kolos és Dés és Torda és a többi városok magokban mindig azt mondogatják: „Ejszen talpra esött legény ez mi Mátyásunk!” Most sajgó és haragos fájdalommal töltötte el a csalódás. Különösen Kolozsvár fájt neki. Ennek a fájdalomnak haragját töltötte ki a bűnösökön s hirtelen a Szilágyi-vér szilaj indulatát ismerte fel magában, mikor könnyörtelenül vágott az asztalra: olyan példát kell mutatni, hogy nemcsak Erdélynek, de a magyar korona minden más földjének is örökre elmenjen a kedve az ilyen lázadó kalandoktól.

A csalódás égető érzésére mégis adtak valamelyes enyhülést a hűség itt-ott felbukkant bizonyosságai. Míg Szeben és Beszterce százai teljes erővel csatlakoztak a zendüléshez, Brassó százai hívek maradtak.

Mátyás Brassóba vonult, hogy a hű várost jelenlétével megjutalmazza. Nemcsak jelenlétével, hanem a kitüntetések és kiváltságok egész sorával. Szülőföldjének árulása felett érzett fájdalom haragja már elpárolgott. Természete szerint is, okosságából is mindig kész volt a bocsánatra. Most már megbocsátott Kolozsvárnak is. Sőt ha már megbocsátott, nagylelkű akart lenni: Kolozsvárnak is kiváltságokat adott.

- Rájövék az életnek ugyan nagy bölcsességre, Janus, - mondta a költőpüspöknek az úton.

- S mi az, felség?

- Nem fontos, hogy bennünköt szeressön akárki is. Fontos, hogy mi tudjunk érezni szeretetöt. Én immár ott tartok, hogy ha ki hűtelen hozzám, egy kedvűen vöszöm. De magyarjaimot édös fiaimul szeretöm. S én hűtelen soha, soha nem leendök.

Budán nagy újságok várták. A pápa követe, Lorenzo Roverella ferrarai püspök, nem kisebb ügyben várakozott rá, minthogy most már a cseh királyt haladéktalanul támadja meg. Viszont Fridrik követe a császár szövetségét jött kínálni Girzsis ellen. Mert mióta Mátyás megjárta Erdélyt és Moldvát, a Girzsis által támasztott zavarok miatt, azóta idehaza főbenjáró dolgok történtek.

Fridrik azzal a felfogással lépett ki a világ elé, hogy a cseh királyságnak hűbérura a német-római császár, ha tehát a cseh király alkalmatlanná válik állására, a cseh korona magától értetődően a császár rendelkezésére áll. Vagyis Fridrik kijelentette, hogy az ő felfogása szerint Csehország most már az övé. Ezt közölte Girzsiszel is. Girzsis természetesen nem volt hajlandó ezt a felfogást a magáévá tenni és megtámadta Ausztriát. Fridrik megszeppent és Mátyástól kért segítséget ahhoz, hogy a cseh koronát fejére tehesse. Attól a Mátyástól, aki ezt a koronát már a maga fején látta. Nem is minden jogos remény nélkül. A ferrarai püspök közölte vele a pápának azt az üzenetét, hogy ha fegyverrel leveri a kelyhes uralkodót, a pápa őt fogja Csehország, Morvaország és Szilézia királyának tekinteni. Ez azt jelentette, hogy szavazata lesz a választófejedelmek kollégiumában. A római királyi cím már nem látszott

valószínűtlennek. S a távol jövőben már kibontakozott a nagy gondolat lehetősége: a magyar császár.

Esztergomban, a primás Dunára tekintő palotájának dolgozószobájában ketten fogalmazták a levelet Girzsis követének, a király és az érsek.

A levélben kifejtették, hogy Fridrikkel hamarabb volt szövetségben Mátyás, mint Csehországgal. Ezt könnyű volt állítani, mert tíz éve mindenki mindenkivel annyi szövetséget, pótló megállapodást és megerősítést kötött, hogy ezek időrendjével tetszés szerint lehetett játszani. Az előbb kötött szövetség kötelez. Mátyás tehát bejelenti, hogy Csehországgal hadiállapotban van. A levelet így fejezték be:

- Ámbár erre a hadizenetre voltaképpen nincs is szükség, hiszen te előbb már hadat izentél barátainknak és szövetségeseinknek, jól tudván, hogy mi kötelesek vagyunk az ő segítségükre sietni. Meg aztán azáltal, hogy bennünket és alattvalóinkat szüntelen támadásokkal ingereltél, nyilvánvalóan te fogtál előbb fegyvert mi ellenünk. Azt is kijelentjük, hogy a katolikus egyházfejedelem iránt is kötelességgel tartozunk s a szentszék külön megbízatásának kell eleget tennünk, s országaidnak igazhitű lakosait a te hitetlen erőszakosságaid ellen hívő módon fegyverrel fogjuk megvédeni. Mindezek felelősségét sem te, sem akárki más ránk nem háríthatja, mert ennek a háborúnak okát mások is, magatok is senkiben nem kereshetitek inkább, mint tenmagatokban.

Elment a hadüzenet, a kocka el volt vetve. Indulni kellett volt apósa ellen. Pedig kellemes lett volna Budán maradni. Nagyon szerette az érdekes és kedélyes vacsorákat. A zászlósurak között mindig megjelent valamelyik pozsonyi tudós, valamelyik külföldi követ. A palota nagy éttermében a király asztalánál soká folyt a beszélgetés minden este, ezek voltak a király pihenő és szórakozó órái.

De a sereg gyülekezett. Zsoldosaival és a bandéristákkal tizenhatezer ember. Ezekhez még felfogadott ezer szerbet, mert keményen akart hadakozni, a szerbek pedig nevezetesesek voltak vitézségükről és balkáni kegyetlenségükről. Volt ötven ágyúja várakat lövetni és volt kétezer szekere.

S egy április napon a király, miután Ilkusz horoszkópjai nagyszerű reményeket mutattak, elindult Budáról, hogy volt apósától elvegye országát és koronáját.

XXVI.

A sereg alvezérei közt volt egy érdekes ember, a máramarosi főispán. Kinizsi Pálnak hívták. Magyar Balázs fedezte fel, az ő egyik biharmegyei falujában volt molnár az apja, elszegényedett nemes ember. A molnár fia messze földön nevezetes lett roppant testi erejéről. Magyar Balázs is hallott róla és olyan kíváncsi lett rá, hogy külön elutazott abba a kis faluba meglátni a Herkulest. Bekopogtatott a malomba és kért egy korty vizet. A molnár fia malomköre tette a kancsót és úgy nyújtotta a földesúrnak, aki elálmélkodott ekkora erő láttán és azonnal magával vitte a fiatal legényt, hogy katonát csináljon belőle. Kinizsi Pál boldogan állott zsoldos katonának és rövidesen kitűnt, hogy nemcsak hihetetlenül erős, hanem okos is. Rövidesen tisztté verekedte magát, s Magyar Balázs annyira megszerette, hogy leányát, Benignát, hozzáadta feleségül, azonkívül kijárta a királynál, hogy veje valami méltó állást kapjon, így lett Kinizsi Pál máramarosi főispán, még mielőtt a király ismerte volna.

De most megismerte. Még Budán, indulás előtt, ipa odahozta elébe a fiatal óriást. Ölnyi magas ember volt, amilyen Szent László lehetett. Termetében az volt a különös, hogy aránytalanul kicsiny volt a feje. Még a sűrű szakáll sem tudta nagyobbá mutatni. Viszont két tenyere ijesztő nagy volt, ökle felért más ember fejével. Még különösebbnek tetszett, hogy azon a kis fejen mily viharosan erős hang tud kijönni. Ha el lehetett volna képzelni egy Gellérthegy nagyságú orgonát, annak lehetett volna ekkora hangja. Az sem volt közönséges dolog, hogy ügyesség dolgában jobb keze és bal keze közt nem tudott különbséget. Nem suta volt: a balkezes embernek a jobb keze ügyetlen. De neki mindegy volt, akármelyik. Betűt vetni ugyan egyikkel sem tudott a máramarosi főispán, de a kardot jobbal, ballal egyképpen forgatta. És ez a szörnyű erejű, viharhangú fiatalember, aki a harcban rettenetes öldöklést tudott véghezvinni, itthon a legszelídebb, gyermekesen érzelmes, jóságos embernek bizonyult. Kackiás kis felesége, a csinos Benigna, aki alig ért a hóna aláig, úgy bánt vele, mintha libapásztor-leányka vezetett volna kötőféken valami félelmetes nagy bikát. A táborban mindenki ingerkedett vele, s ő békességes mosollyal tűrte a tréfákat. Ha felszólították, hogy mutassa nagy erejét, készségesen szolgált mutatvánnyal: kezével letört egy darabot a kőasztalból, két ujjával kettéhajtotta a rézpénzt, nyakába vett egy vértess lovat és járt vele. Mindenki azt csinált vele, amit akart, pénzét kölcsönkérték, soha meg nem adták. S ő csak mosolygott mindezen nagy gyermek gyanánt, bizonyos szégyenkezéssel, mintha restelné behemót termetét és hihetetlen testi erejét. De vármegyéje dolgaiban, mint hírlett, nem ismerte a tréfát. Az ügyekről természetes, értelmes ítélete volt, s rendelkezéseinek nem mert ellene szegülni senki. A harcban pedig nemcsak nyers erővel győzte, hanem körültekintő volt, tervek gyors kigondolója és gyors végrehajtója. Apósa azt tartotta róla, hogy ő lesz a jövőendő nagy hadvezér.

Egyelőre meg kellett elégednie alvezéri ranggal. A fekete sereg felett zsoldosvezér parancsnokolt. Hag Ferenc nevű. Ez vitte a csehekből álló zsoldos sereget Csehország ellen.

Negyednapra már morva földön táboroztak. A Thája folyó melletti Laa városka közelében vertek tábort. S a másik oldalról ugyanekkor jött oda Girzsik. Felállt a folyó másik partján és első dolga az volt, hogy szokott harcmódora szerint szekerekkel bástyázza körül magát. Mátyás földsáncokat ásatott. S a háborút mindjárt megkezdték úgy, hogy a főtábor mindkét oldalán mozdulatlan maradt, de apró csapatok mindkét oldalon ki-kitörték, gázlót kerestek és összeverekedtek, így ment ez hosszú ideig, télen farkasszemet nézett a két ellenfél. A döntő, nagy ütközetet egyformán halogatta mind a kettő.

Mátyás a Thája partján leste a másik táborn, mint ahogy az leste őt. Az idő apró csatározásokkal telt el, esténként vagy hazatért húsz ember a portyázó kirándulás után, vagy csak tizenöt tért haza belőle. A sereg maga állandóan fegyvergyakorlatokat tartott és vezényszavakat gyakorolt.

Egy könnyű lovas csapatot maga Mátyás vezetett egyszer ilyen fegyvergyakorlati kirándulásra. Jó messze ellovagoltak a földhányások közül. Gyönyörű kora tavaszi idő volt, a folyóparti füzek tele voltak barkával, a serkedő gyepen kiütközött a gólyahír és a levegőben pillangókat lehetett látni. Egyszer csak meglepetve megállottak: a folyócska túlsó partján a dombhajlás mögöl ügető sereg törtetett elő. Azok is rögtön megállottak. Ugyanerre a helyre jöttek gyakorlatozni ők is. Nem volt más közöttük, csak a keskeny Thája. Ez a furcsa találkozás úgy meglepte azokat is, ezeket is, hogy tanácstalanul és mozdulatlanul állottak jó darabig. Eszökbe sem jutott harcolni. Pedig a gerelyhajítás könnyűszerrel áttért volna a vízben.

Mátyás összehúzta a szemét és merően nézett egy lovasra. Annak takaróján megismerte a Girzsik címerét. Elámult. Még jobban figyelte a lovast. S akkor már az is figyelte őt. Megismerték egymást. Csakugyan maga Girzsik volt odaát emberei között.

- Ave, domine serenissime pater! - szölt át Mátyás, még csak kiáltania sem kellett.

- Ave, domine serenissime fili! - szölt vissza Girzsik.

Nézték egymást szótlánul egy darabig.

Tíz esztendő telt el azóta, hogy Sztrasznicnál elbúcsúztak. Mátyás azóta tizennyolc éves fiúból huszonnyolc éves férfivá nehezedett.

- Vajjon mit szöls most Csunka, - szölt át a vízben Girzsik - ha lenéz az égből és meglát bennünket itt szembenállni?

- Csak ne emlegesd Csunkát. Nem érdemeltél te olyan lányt, mint ő volt szegény.

Álltak és hallgattak. A fákon madarak csicseregtek. Katonáik mozdulatlanul ültek a lovakon.

- Nem lehetne ezt valahogy elintézni? - szölt most Girzsik habozva.

Mátyás jó darabig maga is habozott Aztán vállat vont.

- Rajtam nem múlik. Várom embereidet. Isten veled.

Azonnal sarkantyúba kapta a lovát és indult vissza, táborá felé. Nem tagadhatta maga előtt, hogy ebben a vén rókában mégis érdekli valami. Szándékosan nem nézett vissza, de érezte, hogy Girzsik még ott áll és hosszasan néz utána. Arra nem is gondolt, hogy most egy nyilvánsszó elzissenhet a füle mellett. Az egész furcsa, véletlen kis jelenetnek volt valami lovagias íze, valami hallgatólagos szabálytisztelete, mint a lovagi tornáknak.

Girzsik követei még aznap megjelentek a táborban. Mátyás közölte feltételeit. Ezek legelsője az volt, hogy a kelyhes csehek áttérnek a katolikus vallásra. Aztán még hosszú sora következett a különböző kikötéseknek. Másnap megjött a válasz, elment rá a viszonzválasz. Nem tudtak megegyezni. Az alkudozások tehát abbamaradtak s az apró csatározások megint elkezdődtek. Mátyás könnyű lovassága most főként arra vigyázott, hogy szétugrassza és kifossza azokat a meneteket, amelyek az ország belsejéből élelmet és takarmányt szállítottak a cseh tábornak. Ezt olyan ügyesen csinálták, hogy Girzsik kénytelen volt beljebb húzódni az országba serege egy részével s másik részét itt hagyni a szekértábor védelme alatt. A király várt néhány napig, s akkor éjszaka óvatosan az egész sereggel átgázolt a Thája egy messzi pontján s reggelre már új táborn ütött Znaimnál. Megtámadta és megverte Viktorint, a trónörököszt, aki hajszaál híján foglyul esett és csak nagy nehezen tudott bemenekülni Trebitsch várába. Mátyás

azonnal ostrom alá fogta. Az ostrom sikerült. Girzsik azonnal ott termett, de megint nem tartotta tanácsosnak nyílt ütközetbe ereszkedni, mert erre gyengének érezte magát. S megint megpróbálkozott az alkudozással.

Most már nem is követek útján alkudoztak. Girzsik személyes találkozót kért, Mátyás ráállott. Mind a két király kíséretével jött a találkára. Nem fogtak kezet, katonásan tisztelegtek egymásnak. Aztán leültek a hosszú asztalhoz, amelynek egyik oldala Magyarországot, másik oldala Csehországot jelentette.

Fárasztó, untató szalmacséplés volt ez, a megegyezés minden reménye nélkül. A két király ezalatt lopva tanulmányozta egymást. Most végre közvetlen közelből szemlélhette após a vőt és vő az apóst.

Girzsik nagyon rossz színben volt. Meglátszott rajta, hogy az epebajáról szóló mendemonda nem mese.

A tanácskozás sokáig folyt minden eredmény nélkül. S végül is Girzsik beletörődött, hogy alkudozással nem tud békét teremteni. Megállapították, hogy a vita megoldhatatlan.

Mátyás az ostrom további folytatását rábízta Magyar Balázusra és Kinizsi Pálra, maga pedig bevonult Olmützbe. Innen elárasztotta a császárt, a pápát, a német fejedelmeket, Sziléziát és minden elképzelhető erőforrást olyan levelekkel, amelyek segítséget követeltek. Négy hónapja állott már hadban és nem bírt Girzsikkal. Mind a két fél tudta, hogy életre-halálra megy a játék. Döntő, nagy csatába egyikük sem akart bocsátkozni. Valami külső erőnek kellett közbeszólnia, hogy az erők túlságosan egyforma mérlege egyik, vagy másik oldalra billenjen. Ezért próbálták mind a ketten kimozdítani semlegességéből a lengyel királyt s ezért kopogtatott Mátyás minden lehető ajtón segítségért, a katolikus egyháznak nem ugyan a török elleni, de nem kevésbé keresztes hadjáratára hivatkozva.

A hadban álló királynak azonban nem küldött segítséget senki. Mindenki jól tudta, hogy saját hatalma gyarapodásáért verekszik, az ügy vallási címe mindenkit hidegen hagyott. Mindössze Fridrik küldött valami gyülevész kis sereget, de annak emberanyaga olyan selejtes volt, hogy a csehek azonnal szétverték. Ezen a dicstelen segédcsapaton kívül mást nem kapott a király. Sőt azt kellett látnia, hogy a lengyel király készül Girzsik javára kilépni a semlegességből. A cseh király nem kis árat fizetett ezért: szerződést adott Kázmérnak arról, hogy lemond a maga családjának trónutódlási jogáról és halála utánra biztosítja a cseh koronát Kázmér legidősebb fiának, Ulászlónak.

Ez a hír részint meghökkentette, részint kitűnő reményekkel töltötte el Mátyást. Ha Girzsik lemondott arról, hogy a trónörökös Viktorin valaha is cseh király lehessen, végső veszedelemben érezheti magát. Akkor tehát minden jól van. Nincs jobb ellenfél, mint a rémült ellenfél. És ha kétsége eddig sem volt, most már bizonyosnak látta, hogy Csehország az övé lesz.

Pénzre volt szüksége, megint csak pénzre. Ezért Pozsonyba utazott és országgyűlést hívott össze. Adót kért. A rendek hajlandók voltak pénzt adni, csak ne nevezzék adónak, hanem önként megajánlott segítségnek, azonkívül a király adjon okiratot, hogy ez most már igazán és őszintén visszavonhatatlanul utoljára történik, s az okiratot kezesek gyanánt a zászlósúrak írják alá. A király mindent megígért és megkapta a pénzt. De még azután is ott időzött egy darabig Pozsonyban. Nagy kedve tellett a magyar egyetemi városban. Az egyetemi hallgatók, tizennégy éves kis fickóktól szakállas fiatalemberekig, egyforma fekete tógában nyüzögtek Pozsony utcáin, s ha megpillantották a király hintáját, megszeppent áhítattal kapták le fejükről a sokszegletű, lapos, fekete diáksapkát. A király nyájasan intett a kezével mindegyiknek. Gyengéje volt a fiatalság, minden fiúban a maga fiatalságát látta, s mindegyiket a maga fiának látta, mint elégedett apa, aki iskolát adott gyerekeinek, száznak és ezernek, hogy vihessék

valamire. A fiúk arcán rajongó imádat sugárzott a király láttára. Az ő királyuk volt ez, még harmincon innen, s már tíz esztendeje király.

Mátyás, amint itthoni dolgait elvégezte, már ment is vissza a hadszíntérre. Kevéssel visszatérte után Brünn makacsul védekező erődjé, Spielberg, elesett. A magyar sereg nagy diadallal és zeneszóval bevonult. Morvaország most már kevés terület híján Mátyásé lett.

Girzsiknek nem maradt más hátra, mint megint alkudozni. A két király személyesen találkozott. Girzsik megtörve, epegörceitől kínozva, odament Mátyás sátrába. Az alkudozás, mint Mátyás előre látta, a vallási kérdéseken megfeneklett. Szétoszlottak eredmény nélkül. Csak fegyverszünetet kötöttek.

A cseh katolikus rendek ígértek fűt-fát, segítséget, pénzt, katonát a cseh birodalom hátralévő részeinek meghódítására. Aztán a két nuncius a pápa nevében unszolta és minden segítséget megígért, sőt megígérte a legfontosabbat: a pápa választójogú fejedelemnek fogja őt elismerni. S végül jöttek Fridrik császár követei, ezek is kérelték, hogy fogadja el a cseh koronát, a császár minden módon kötelezi magát, hogy segíteni fogja az ország teljes meghódításában. Mátyás egymásután szedte be a kötelező ígéreteket. Aztán végre, mikor mindenki mindenre lekötölte magát, kimondta az igent.

Az olmützi székesegyházban ünnepi országgyűlést tartottak. Mátyást díszes Te Deum tömjénes, orgonás keretében megválasztották királlyá. Valamennyien hűséget esküdtek neki, ő pedig hit alatt fogadta meg a cseh alkotmány megtartását.

Nyájas, hűvös májusi nap volt. Délután megeredt az eső. Az esőben lovasember indult ki a városból Magyarország felé. Keblében levelet vitt. A király küldte. Ez állt a levélen: „Nagy-ságos Hunyadi Jánosné asszonynak adassék”. Minden más írása előtt ezt intézte el az új cseh király.

- Befejeztük - mondta este Vitéz János.

- Nem, János. Kezdöttük.

XXVII.

Mátyásnak ismét hadba kellett vonulni. Magyarország felé indult, mert úgy látszott, hogy Girzsik a brünni koronázása ellenére is meg fogja tartani a fegyverszünetet. De még ki sem érkezett Brünn városából, már hírnök érte utol: Girzsik meggondolta magát, a fegyverszünetet - nem éppen alaptalanul - megszüntnek tekintvén, elkezdte a háborúskodást, az első hadmozdulatok megtörténtek.

Girzsik nem volt rest. A nagy bajban nem esett kétségbe és nem adta meg magát. Három felől is fenyegetett: a lengyelekre számítva Moldva felől igyekezett Magyarországot nyugtalanítani, Henrik herceget a Felföld ellen küldte, Viktorint Morvaország ellen. Mindezen felül Magyarországról követ hozta el annak a kiáltványnak a szövegét hű fordításban, amellyel Mohamed szultán az egész iszlám világhoz fordult.

- Én, Mohamed, Murád fia, a szultán, Barasma és Rahmael ura és kormányzója, akit Allah minden császárok fölébe helyezve, a nap körébe emelt, akit dicsőség tetéz, akinek minden dologban a szerencse kedvez, aki vagyok a halandók félelme, a fegyverek hatalmasa, a mennyei szentek és a nagy próféta fohásza által a kelettől nyugatig uralkodó fejedelmek fejedelme, fogadalmammal és hitemmel ígérem az egy istennek, minden dolgok teremőjének, hogy addig nem nézem szememmel a napot, nem eszem ízletes falatot, nem keresem a kellemeset, nem illetem a szépet, nem tekintek kelet felé, míg le nem döntöm és lovaím lábával meg nem tapostatom a nyugati nemzetek istenét, ezt a fából, aranyból és ezüstből való, vagy lefestett istent, kit a Krisztus tanítványai csináltak kezükkel és míg így a föld színéről kelettől nyugatig minden gonoszságot ki nem irtok, az igaz Sabaoth istenének és Mohamednek, a nagy prófétának, dicsőítésére. Ezért minden körülmetélt népeknek, alattvalóimnak, kik Mohamed hitét vallják, valamint elöljáróiknak és szövetségeseiknek tudtul adom, hogy ha még végképpen ki nem aludt bennök az ég és föld istenének félelme s az én győzhetetlen hatalmamba vetett hit, mind kötelesek megjelenni nálam a hedzsira folyó évében ramadán havának hetedikén isten és Mohamed parancsára, kik közül isten az ő hatalmával és Mohamed az ő imádságával bennünket biztosan és hathatósan meg fog segíteni.

Ez már komoly dolognak látszott. Annál is inkább, mert a szultán kiáltványában jelzett dátum, keresztény időszámítás szerint a jövő 1470-es esztendő március tizenegyedike, még elég messze volt, de a törökök már most mozgolódtak: betörték másodszor is Horvátországba, ezúttal sokkal nagyobb tömegben és nem kevesebb, mint hatvanezer embert szedtek össze fogolynak. Kevésbe múlt, hogy magát Zágrábot is el nem foglalták. És megint Ausztriába ütöttek.

Hogy Fridriknek megint meggyűlt kissé a baja a törökkel, az Mátyást nem nagyon bántotta. De Horvátország hatvanezer alattvalójának veszte fölött lelkiismerete már nem tudott elsiklani.

Bécsbe küldte Vitéz Jánost. Onnan ugyanis igen gyanús hírek hallatszottak. Girzsik mint a harcmész, a diplomáciában sem maradt tétlen, mindenütt izgatva és támogatást keresve Mátyás ellen. Bécsset is járták a cseh követek. És számos jel arra mutatott, hogy Fridrik, aki alapjában egyformán gyűlölte a két közrendből származó királyt és egyiket a másikkal igyekezett mindig gyöngíteni, most mintha hajlott volna egy osztrák-cseh-lengyel érdekközösség felé. Mátyás ennek a kérdésnek közlről akart a szemébe nézni. És a kíváncsiság, hogy

Fridriket személy szerint is megismerje, már régóta sarkalta. Vitéz János tehát elment Bécsbe, hogy ott felvehesse és letárgyalja Mátyás király bécsi látogatásának gondolatát. Jegyzéket vitt magával, amelyre leírta Mátyás feltételeit. Ezek egy szövetséges fejedelem részéről elég különösen hangzottak. A magyar király kikötötte, hogy kísérete ezerötszáz fegyveresből állhasson, hogy bécsi tartózkodása alatt a város mindkét kapuját állandóan nyitva kell tartani és maga is, kíséretének minden tagja is menlevelet kap. A menlevélért az osztrák rendek álljanak jót. Ezzel szemben hajlandó magát írásban kötelezni, hogy barátilag és nyájasan viselkedik.

Vitéz azzal tért vissza Bécsből, hogy a látogatás részleteit letárgyalta, azok rendben vannak. Fridrik a súlyos bizalmatlanságról tanúskodó feltételek fölött semmi felháborodást nem mutatott. Sőt ő maga viszont igen szabatosan igyekezett előre leszegezni, hogy a király kísérete gyanánt érkezendő ezerötszáz lovas katonát hogyan fogják elszállásolni; s azok milyen fegyvereket fognak hordani.

A király hetekig szervezte a bécsi utazást.

Hunyadi Jánosné, az erdélyi főszolgabíró leánya, így szólt, mikor fia elbúcsúzott tőle.

- Tán kevesb kíséretöt s több páncélüngöt vihetnél. Az Habsburgi az Habsburgi marad, minden kitelik attul.

- Ne féltsön asszonyanyám. Tudom őrizni magamot.

- Vagyon eszöd magadnak is, tudom. De az némötnek ne higgyél, ugyan kérlek.

Egy sáros, enyhe februári napon Mátyás megérkezett Bécsbe. Mint magyar és cseh király lovagolt be azon a kapun, amelyen át valaha V. László magyar és cseh király fogolyként hurcolta be a rabszállító kocsin. De most díszőrség fogadta, katonazene, hódoló tanácsurak és császári megbízottak. Az utcákon tengernép sorfala kétoldalt.

Fridrik császár a Burg kapujában állott, ott fogadta a vendéget. Mátyás most látta először azt az embert, akit lelke mélyén igazi nagy ellenségének ismert.

Ötvenöt éves volt a császár, nagytestű, szeplős, vörös ember. Arcát borotválta, vörös haja a tarkójáig ért. Két gyermeke állott mellette, jobbról a tizenegy esztendő Miksa főherceg, illedelmes és kellemes fiúcska és balról az ötéves Kunigunda főhercegnő, ijedt és zavart leányka.

- Üdvözlünk császári székhelyünkön, felséges fiunk urunk, - szólt Fridrik - Isten hozott.

Azzal átölelte a királyt és arcát jobbról-balról megcsókolta. Mátyás az ölelést is, a csókot is viszonzta, ő is megérezte ölelés közben a császár testén a páncélinget, az is bizonyára megérezte az övét.

A Burg jóval kevésbé fényes fejedelmi székhely volt a budainál. A házigazda fukarsága számos apróságon meglátszott. Letört és javítatlanul hagyott lépcsőkorlátokon, málladozó vakolatrészekén, kikopott szőnyegekén akadt meg a király vizsga szeme. A lakoma maga nem volt szegényes, de a kötelező dísz egy jöttányival sem múlta felül. Mintha csak patikamérlegben számították volna ki, mennyi pénzen túl nem kell terjednie a kénytelen költségeknek.

Hogy beszélgethessen a császárral, ahhoz csak két nap múlva jutott Mátyás. Addig sohasem volt a császárral egyedül. Mintha csak szándékosan halogatta volna Fridrik a bizalmas eszmecserét, annak módján, aki a látogatót sokáig várhatja. De két nap múlva végre összeültek a császár dolgozószobájában, abban a szobában, amelyből a német-római császárság bonyolult dolgai intéződtek.

Mindenekelőtt tisztázni kívánta, hogy a császár elvben óhajtja-e a két ország között a szilárdan megalapozott és őszinte indulatokra épített békét. Aztán felsorolta, hogy ennek a békének feltételeit hogyan képzei. Felvetette a gondolatot, hogy feleségül veszi a kis Kunigunda főhercegnőt. Hozomány gyanánt elsősorban nyolcvanezer aranyat kért, tehát ugyanannyit, amennyit ő váltságdíjul fizetett a koronáért, továbbá Fraknót és más magyar városokat, amelyek még mindig Fridrik kezén voltak. Okiratot kívánt arról is, hogy Fridrik ünnepélyesen és örökre lemond a magyar trónra való igényeiről.

Fridrik nyájasan bólogatott mindenre, végül órájára nézett és bocsánatot kért, hogy ma már nem ér rá, fontos államügyek várják. Majd jó három óra hosszat tárgyaltak, de a három óra elmúltával ott tartottak, hogy nem végeztek semmit.

De Mátyás győzte türelemmel. A császár alkudozási módszerét már tizenkét évi tapasztalásból ismerte.

Igyekezett személyes nyájassággal könnyíteni az alkudozásokat. Lelke mélyén nyílegyenesen látta a vágyott utat, amelyen a magyar császársághoz elérkezik. S ahhoz szükséges volt, hogy Fridriket elvágja Girzsiktól és Kázmértól. Ő harmincéves volt, a császár ötvenöt. Emberi számítás szerint Fridrik elmúltát megérvén, lehetséges volt a császári koronát remélnie. Ezért tőle telhetőleg kedves volt a császárhoz. Pedig nagyon kedves tudott lenni, humoros, szórakoztató, elragadó. Együtt szánkázott a császárral Bécs utcáin, és minduntalan kitalált apró emberi figyelmességeket, amelyek jártak is a jóval öregebb uralkodónak s az ő méltóságát nem sértették.

Közben egyre-másra jöttek az olasz államok ügyesen megszervezett ajándékai. Velence remekbe készült selymek egész garmadáját küldte neki. A liguri köztársaságtól drága veretű fegyvereket kapott. Ferrante nápolyi király, a nagy lovas hírében álló fejedelem, pompás paripákat küldött. Bécsi tartózkodása alatt érkezett meg, szintén nem előkészítés nélkül, az a huszonnégyezer arany, amellyel a szentszék Girzsik ellen segítette. De a legérdekesebb ajándékot Firenze küldötte: két hatalmas hímoroszlánt ketrecekben. Mátyás mindezekkel Bécs népét akarta elkápráztatni, másrészt Fridriknek megmutatni, hogy a magyar király Európa szerte mennyire népszerű, vele érdemes egy követ fűjni. De a pazar ajándékok a kapzsi Fridriknek inkább irigységet hívták ki és idegessé tették.

Mátyás hősies türelemmel folytatta az alkut. Azt indítványozta, hogy mihelyt egy pontot megvitattak, azt rögtön tegyék írásba, hogy másnap egyebet gondolni ne lehessen. Már három, vagy négy ilyen okiratot szövegeztek meg, de a császár halogatta az aláírást. Mátyás szorongatta, akkor meg elülről kezdett olyan dolgokat piszkálni, amelyekben már megállapodtak. Ha aztán mégis aláírt egy részlet-okiratot, azt mindjárt megbánta, s a következő okiratban olyan pontot erőszakolt, amely ellene mondott az előbbinek. De mikor Mátyás türelmetlenséget mutatott, akkor úgy tett, mintha megijedt volna és kérlelni kezdte.

Így tartott ez három álló hétig. A király végre arra kényszerült, hogy határidőt tűzzön ki: vagy tisztázza a megállapodást a császár három nap alatt, vagy ő hazautazik. A császár mintha magába szállt volna: elkezdett komolyan tárgyalni. Egy napig. Másnap gyötrelmes fejfájásra hivatkozott és kérte a határidő kitolását. Harmadnap megint elkezdett tárgyalni s amiben addig megállapodtak, egészen új kifogásokkal borította fel. A következő nap reggelén átüzent a királynak, hogy el van foglalva: az osztrák urak tanácsába kell mennie.

Mátyás magához hivatta főembereit, Bánfi Miklóst és Czobor Mihályt. Meghagyta nekik, hogy azonnal béreljenek hajót és várjanak rá a kikötőben. Akkor felöltözködött és elment az urak tanácsába. Úgy volt, ahogy sejtette: a császár nem volt ott a tanácskozáson. Bujkált

valahol. Az urak egyébként nem is tudtak róla, hogy oda akart volna menni. Meglepetve álltak és néztek egymásra.

A király legyűrte indulatát.

- Ez nekem elég, - mondotta - én befejeztem. Mondjátok meg, urak, császártoknak, hogy engem ne vezessen az orromnál fogva, keressen magának más bolondot. Én megyek haza.

- De felséges úr, - szólt ijedten Stahremberg János - hát a tárgyalásokból nem lesz semmi?

- Mondom, hogy megyek haza. Jó egészséget mindnyájatoknak.

Sarkon fordult. Többen utána akartak menni, de ő nem nézett hátra. Akik szólni szerettek volna hozzá, elmaradoztak. Fegyveresét visszaküldte lakosztályába: adja tudtul a kíséretnek, hogy ő hazament, azonnal csomagoljanak és induljanak ők is. Azzal egyes-egyedül kilovagolt a kikötőbe. A parton várták Bánfi és Czobor. A bárkát már kibérelték.

- Szorgost induljunk, - kiáltott rájuk leugorva a lóról, - császár hogy kergetni fog, bizonyos.

A bárka indult. Már nem volt jég a Dunán, a folyó sodra gyorsan vitte őket lefelé. Mátyás visszanézett az elmaradó császárvárosra, ahol bolondították, kínozták és megalázták.

- Ládd ez várost, ez folyót, ez tornyokat, mend ez egészt? - kérdezte Bánfitól.

- Látom, felség.

- Hát ezt elveendőm Fridriktől, ha belészakadok is. Isten éngöm úgy segítjön.

*

Fridrik, ahogy megtudta Mátyás búcsútlan távozását, gyors lovasokat küldött a Duna mentén bárka után: ériék utol és valahogyan bírják visszatérésre. De a lovasok már nem tudták a királyt utolérni. Vagy talán nem is nagyon akarták. Már kevéssel utóbb kétségbevonhatatlan jelek mutatták, hogy a császár belement Girzsik gondolatába és elfogadta az osztrák-cseh-lengyel érdekközösség politikáját Magyarország ellen. Mátyás azon vette magát észre, hogy körülkerítették. A kör tökéletes volt körülötte: Moldva, a délről fenyegető török, Ausztria, Csehország, Lengyelország, Moldva. S ez még nem is volt elég: a szentszéket is, úgy látszott, elvesztette. Mert a pápa, akinek formailag meg kellett erősítenie az ő cseh királlyá koronáztatását, a király legnagyobb meglepetésére ezt a formaságot nem teljesítette. Azt üzenté, hogy ezt éppen Mátyás érdekében állónak nem tartja. A nyílt pápai megerősítés Mátyásra uszítaná a lengyel király haragját. A megerősítéssel még várni kell. Nyilvánvaló lett, hogy Kázmér jól dolgozott Rómában.

Mátyás elkezdett alkudozni Girzsikkal. Igen tetszetős tervet terjesztett eléje: Girzsik maradjon életfogytig cseh király, utána a korona Mátyásé. De az ajánlat elkésett. Girzsik már több előnyt látott abban, ha a császárral és Kázmérral áll össze.

A király egyedül állott a kerek világon, mint a sziget. Csak saját hazájának talaja állott még a lába alatt, amelyről elindult, hogy világgraszoló terveit megvalósítsa. És ezt a szigetet is egyszerre alattomos földrengés lassan jelentkező lökései kezdték rázni. Azoknak a magyar uraknak, akik annakidején oly hevesen ellenezték a cseh hadjáratot, egyszerre igazok lett. Az udvarnál megforduló zászlósok arcáról eltűnt az a rajongó fényesség, amellyel uruk elé szoktak volt járulni. Megjegyzések hangzottak el, amelyek három éve lehetetlenek lettek volna. Akárki akármiről panaszkodott, minden nótának egy volt a vége:

- Hja, az cseh hadjárat...

S a szemrehányás már nem is maradt rejtett. Tiszteletteljes hangon ugyan, de megszólalt. Azok, akik hívek maradtak hozzá, vagy akiket ő emelt ki az ismeretlenségből, jogot formáltak hozzá, hogy egy-egy fejcsóválást megengedjenek maguknak.

A fegyverek most télidőn pihentek, a mérközést a fegyverszüneti alkudozások vették át. S ezekben az öregedő, beteges cseh király, akit epebaja embertelen fájdalmakkal kínozott, már nem volt a régi: heveskedett, idegeskedett, ő maga vetette fel megint a perdöntő párviadal kérdését. A megbízottak erről komolyan leveleztek is, de a regényes gondolatból megint nem lett semmi, mert a feltételekben nem tudtak megegyezni. Az mindenesetre meglátszott Girzsik minden mozdulatán, hogy nemcsak mint cseh király állott szemben a magyar királlyal, hanem mint öregedő ember, cseh köznemes, óriási pályafutás hanyatló erejű hőse áll szemben a fiatal, erős magyarral, hasonló pályafutás meg nem törhető hősével. A viaskodás politikai volt közöttük a térképen, de emberi volt szíveikben. És Girzsik azzal szakította félbe a fegyverszünetet, hogy nem békül.

- Ahogy a magyar király cseh sört ivott velem Brünn alatt, - izente Mátyásnak - úgy fogok én vele saját földjén magyar bort inni.

Két héttel azután, hogy ezt izente, meghalt.

Mátyás Győrött vette nagy ellenfele múlásának hírért. Még aznap úton volt Brünn felé. Erőltetett sietséggel igyekezett a morva fővárosba, hogy ott tanácskozást tartson a katolikus rendekkel az új helyzetről. Őt a rendeknek ez a fele már megválasztotta a cseh birodalom királyává, most csak azt kellett volna elérni, hogy a kelyhes rendek is elismerjék ezt a választást és ne hozzanak ellene királyt a trónörökösül kijelölt Ulászló személyében. A kelyhes főpap, Rokyczana, kevéssel Girzsik előtt halt meg, a huszita pártnak jelentős, nagy egyénisége nem maradt egy sem. Nem látszott lehetetlennek, hogy a prágai királyválasztáson, amelyet a kelyhes rendek már nagyban készítettek elő, Mátyás többséget szerezhet. Akkor aztán a cseh birodalom, a német birodalmi választójog, a római királyság reménye s a császári korona messziről integető fénye annyi vér, pénz és fáradtság árán végre az övé lesz. És most az új fordulat miatt megint pénz kellett, a kortéziára az adóból már nem futotta. A király egy percig sem habozott: törvénytelen adót rótt ki az erdélyi szászokra és a királyi városokra.

Mátyás dolga kitűnően indult. Megválasztása úgyszólván bizonyosnak látszott. De aztán különös jelenségeket lehetett észlelni: Magyarországról bujtogatók jöttek. Hogy ki küldte őket és ki pénzelte, az nem volt megállapítható.

A másik baj az volt, hogy a nunciusok egyházi átokkal fenyegették, aki másra merészel szavazni, mint Mátyásra. A cseh rendek, még a katolikusok is, nemzeti függetlenségük kihívó sérelmét látták az egyházi fenyegetésben. A királyválasztást Úrnapján tartották meg Kuttensbergben. Ekkorra már olyan forró lett a hangulat, hogy a magyar követség a maga ezer fegyveresével kénytelen volt elhagyni a várost. Életük nem volt biztonságban, így is éppen hogy elhozták bőrüket, a cseh és lengyel katonák üldözőbe vették őket, nyílt csatára is sor került, a magyarok közül sokan elestek. A Mátyás-párt meg sem mert muikkanni az országgyűlésen. A tizenöt éves Ulászlót, Kázmér lengyel király fiát, V. László unokaöccsét megválasztották cseh királynak.

Most tehát a Magyarország körül fonódott kört újabb szegek kovácsolták össze. A lengyel király fia lett a cseh király, s velük azonos külpolitikát folytatott Friderik. A cseh háború eddig két és félmillió aranyába került az országnak.

A rendek mindig sziszegtek a sok adó miatt, de ez most már nem sziszegés volt, hanem erős felzúdulás. A lengyel király nagy sereget szervezett. Mátyásnak voltak fizetett, titkos emberei Prágában is, Krakóban is. Csakhamar kitárult előtte a veszedelem egész képe. Magyarország

fellázadt ellene, másképpen kifejezni a helyzetet önáltatás lett volna. A főpapok és világi nagyurak feltűnő sokasága esküdött össze ellene, hogy lengyel segítséggel letegyék a trónról. A magyar koronát Kázmér király kisebbik fiának, ugyancsak Kázmér nevezetűnek szánták.

Mátyás érezte, hogy most van uralma fordulópontján. Most dől el, hogy király maradhat-e egy országban, amelyet köröskörül ellenségek zárt láncá környez, s amelynek rendei őt el akarják csapni. Sohasem érezte magát akkora bajban és sohasem érezte magát ennyire erősnek. Dúdolva jött-ment palotája folyosóin, s akikkel érintkezett, valósággal megborzadtak: milyen derűs és jókedvű, mennyire sejtelve sincs arról, hogy rövidesen börtönben fog ülni.

Mert körülötte mindenki tudta, mi készül. Mikor rendkívüli óvatossággal seregszamlát tartott, megállapította, hogy a rendek négyötöd része ludas az összeesküvésben.

Ő úgy kezdte az egészet, hogy adta az ártatlant. Mikor egyik úrral találkozott, akiről tudta, hogy egyik főösszeesküvő és egyik fő behívója a lengyel seregnek, így szólt hozzá:

- Fiam, résön! Jön az beste lengyel, nem hagyjuk ám magunkat! Még ily hozzád hasonlatos csuda vezérjeim vagynak, nem félők!

Megveregette bizalmasan a vállát, feleletét meg sem várta. Az ott maradt elképedve s a dicséret szégyenétől elpirultan. Egy másik főcinkosnak birtokot adományozott. Számos összeesküvővel bizalmasan közölte, hogy fontos katonai szerepet szánt neki a lengyelek ellen. Ujlakit gyönyörű szép okmányban értesítette, hogy kinevezi bosnyák királynak és engedelmet ad neki, hogy Jajczában királlyá koronáztassa magát. E mellé még magánlevelet is írt neki, amelyben részletes tanácsait kérte, mitévő legyen stratégia dolgában a készülődő lengyel veszedelem ellen.

Az összeesküvők jó része a király hirtelen betoppanására megbújt várkastélyaiban és várta a fejleményeket. Lassacskán előbújtak és felmerészkedtek Budára. Egy sem akadt, akit a király, tüntetve határtalan bizalmával, erkölcsi kényszerhelyzetbe ne tudott volna hozni. És valami donációja, rangemelése, kitüntetése mindegyik számára akadt a tarsolyában. Végül, mire megérkezett az országgyűlés kitűzött ideje és itt volt már Kázmér lengyel király hivatalos hadüzenete is, alig maradt egy-két lázadó. Ekkor aztán az országgyűlést megnyitó trónbeszédben nyíltan rá mert térni a kérdésre. Könnyedén előadta, hogy hallomása szerint valami mozgalom próbálkozott távollétében a gyermek Kázmér herceg meghívására. Ezt ő sohasem vette komolyan, de a rend kedvéért most mégis megkérdi, van-e a rendek között, aki törvényes királyának elárulásával a lengyel gyermeket akarja hazájába fogadni.

Itt megállt és elhallgatott. Körülnézett trónjáról a rendek sokaságán. Halálos csend támadt. Az urak lopva egymásra pillantottak. Egy hang sem emelkedett. A király várt még egy kissé, aztán nyugodtan folytatta szónoklatát. Az egész állítólagos összeesküvést badar mendemondának bélyegezte és felszólította az országgyűlést, hogy a lengyel fenyegetésre kellő áldozatkészséggel feleljen. S azzal az országgyűlést megnyitotta. A megkönnyebbültség viharos éljenzése dördült fel az utolsó mondat után. Mátyás megnyerte élete legszebb csatáját.

De még tovább is győzött. Rendkívül engedékenynek akart mutatkozni. Megtárgyalta a rendekkel, hogy a nemzet szabadságait az eddiginél jóval szigorúbb formában fogja megerősíteni. Ez meg is történt. A megerősítés a királyi jogkört úgy megszorította, hogy a rendek elámultak: az eddig ismert zsarnok megy bele ezekbe a kötöttségekbe? Ő olyan szelíd és szerény volt, mint még soha. De a törvényt maga szövegezte. Az országgyűlést a király, - mondta a törvény, - évenként szigorúan köteles megtartani. S valahol megbújt a szöveg egy mellékmondatában: „amennyiben a szükség kívánja”. Aztán legszentebb ígéretét kötötte le a király, hogy a kamaranyereségen kívül soha, de soha más adót nem fog szedni. „Kivéve, ha a rendek önként ajánlanák.” S íme, most is akadt szónok, aki „önként ajánlott” kapunként nyolcvan ezüst

pénzt. Ez négyszer annyi volt, mint a közönséges adó. S az országgyűlés rendei, akik örültek, hogy ki tudtak evickélni a felségárulás csávájából, megszavazták a négyszeres adót. A király szépen megköszönte, a rendek fellélegezve hazaszéledtek.

Most aztán várta a lengyel sereget, amely egyesüljön a felháborodott Magyarországgal és őt lelökje a trónról. Úgy határozott, hogy beengedi őket akár Pestig is. Mennél beljebb jönnek, neki annál jobb. Pest alatt szállott táborba, a pesti lakosság zöme átköltözött Buda falai közé.

A lengyel sereg ezalatt csakugyan közeledett. Valójában három lengyel vezér vezette, névleg pedig a trónkövetelő, Kázmér király tizennégy éves Kázmér fia. Részletes és pontos jelentésekből jól tudta Mátyás, hogy ennek a fiúnak esze ágában sincs hadakozni. Angyali lelkű, alázatosan szelíd gyermek, aki csak apja parancsának hajtott fejet. Hagyta magát hurcolni a sereggel és reggeltől estig vagy imádkozott, vagy az egyházatyákat olvasta. Serege leereszkedett a Kárpátokon s már a felvidéken nyilván furcsállhatta, hogy az északi megyék birtokos urai sehol sincsenek a csatlakozásra váró bandériumokkal. S mikor Hatvanig lejöttek, végre megdöbbenve eszméltek a valóságra: az óriási magyar sereg helyett, amely megbeszélés szerint a Rákos mezején várta volna őket, ott Mátyás állott fekete seregével és a magyar urak jól felszerelt haderejével.

Eszök nélkül vonultak vissza erre a meglepetésre, meg sem állottak Nyitraig.

Szigorú apja azonban nem engedte Kázmért hazatérni Krakóba. Ez nyilvános elismerése lett volna a teljes vereségnek. A magyar határ közelében lakó lengyel uraknál kellett várakoznia a továbbiakra.

Így jutott valami kis csendhez a király, ha mindjárt rövid időre is. Ezt arra használta, hogy szétnézzon könyvei között. Kis kora óta gyűjtötte a könyveket. Apjáról is maradt rá valamelyes könyvtár, mert Hunyadi János maga nem volt olvasgató ember, de világhíre idején sok külföldi betűvető küldötte el művecskéjét, számítva érte az illendő jutalomra. Ezek a könyvek Mátyásra maradtak. Mikor elfoglalta a királyi palotát trónra lépte után, ott is talált könyvtárat. Abban már szép és érdekes régi darabok akadtak, ódon kódexszek, rengeteg nagy borjúbőrös, disznóbőrös kötetek, kicsiny formájúak, nagy fóliók, pergamentkötésűek, mindenfélék. De senki nem rendezte volt őket, egymásra hányt garmada volt ez a könyvtár, amelyben szemétre való holmi elegyedett a legszebb miniált művekkel, ő tehát nekifogott, hogy szép könyvtárat csináljon belőle. Rendbeszedette és szakmák szerint osztályoztatta a köteteket. S mikor kialakult a rendezett könyvtár és ő szemét legeltethette a takaros, mutatós polcokon, ez egyszerre megerősítette gyűjtő szenvedélyét. Kezdett szenvedélyesen érdeklődni könyvek iránt. Elég volt nagyobb összegeket kifizetnie egy-egy véletlenül felkínált könyvért, ennek hamarosan híre futott. És most már egyre-másra hozták neki a legszebb példányokat. Sőt most már saját emberei dolgoztak a könyvtárban, másolók, könyvkötők és egy miniátor is, aki pompásan értett az iniciálék és egyéb színes könyvdíszek kifestéséhez. Blandius mester, ez volt a neve, még Rómát is megjárta felséges gazdája megbízásából és onnan gyönyörű ritka kéziratokkal tért haza.

Vitéz is szerette és gyűjtötte a könyvet. Régebben nagyban vetekedtek egymással könyvek dolgában, tréfásan becsmérelték egymás könyvbüszkeségeit és diadallal fedeztek fel egymás könyveiben egy-egy másolási hibát.

A lengyel háború apró és jelentéktelen csatározásokban folyt tovább. Valamelyes cseh terület Mátyásnak jutott, mert szerződést kötött Viktorinnal, aki visszakapta szabadságát, de néhány várról lemondott és elismerte Mátyás cseh királyságát. Különösebb fordulat soká nem történt. Véget nem érő fegyverszüneti tárgyalások folytak állandóan közte és a lengyel király között, s

közben a türelmetlen zsoldosok mindkét részről egymásnak estek kóborló, apró csapatokban, mint a várakozásra ítélt üldögélő, aki tagjait nyújtóztatja.

De hogy lesz valami, még pedig közelebbről, azt égi jel mutatta. Erdélyben megmozdult a föld. Az egész ország vallásos rémülettel vette a földrengés hírét. Szörnyű dolog volt ez, mint az onnan jöttek mesélték, az emberek lába alatt hullámzóan rengett a talaj, sok ház összeomlott a városokban. Mátyás azonnal megcsináltatta Ilkusz mesterrel a horoszkópot. Az is azt mondta, hogy egy törő olyan mélyre fog döfni az ország szívébe, amilyen mélyre még nem döfött soha. A király tehát csavart egyet a fegyverszüneti tárgyalások lendületén. Ellene dolgozott a jóslatnak, meg akarta akadályozni, hogy a lengyelek és csehek bejöjjenek Budát ostromolni.

Csak hogy a törő nem északról döfött, hanem az elhanyagolt délről. Az Erdélyen túli földeken felbukkant egy új név: Bazarád vajdáé. Ezt a lengyelekkel szövetséges moldvai fejedelem pártfogolta és miután Havasalföldet megtámadta és megverte, Bazarádot tette oda vajdának a törökkel szövetséges Radul helyett. A hatalmas török erő erre megmozdult. Kiverte földjéről Bazarádot és a győzelem erejétől megittasodva Erdélyre vetette magát. Mindez olyan hirtelen történt, hogy a Budára érkezett hírek már csak a bekövetkezett nagy szerencsétlenségről számolhattak be. Ali basának, a török fővezérnek, teméntelen emberáradata tengerként lepte el Erdélyországot. De ott nem időzött a török sereg. Olyan messzire akart jönni magyar földre, ahol még soha nem járt. Az emberözen átözönlött a Királyhágón és már ott is volt a bihari síkon.

Várad egy napon arra ébredt, hogy ott a török a határban. Soha még itt törökök nem jártak. A vidéket a váradi püspökség gyenge kis erősítése védte. Ezt olyan könnyen foglalta el a rengeteg törökség, mintha játékszer tört volna össze. Valami kevés magyar lovasság odasietett ugyan, azt egyszerűen elsöpörték. Aztán jött a pusztítás és kegyetlenkedés. Vallási dühükben mindenekelőtt a templomokra és monostorokra vetették magukat. Kivált a pálosok rendházával bántak el borzasztóan.

Mátyás mindezt Bártfán tudta meg. Ott tartózkodott a hadbavonult urakkal, várván annak a döntő fegyverszüneti tárgyalásnak eredményét, amelyet a nem messzi Ófaluban folytattak küldöttei a lengyel küldöttekkel. Azok meg is állapodtak négy esztendei fegyverszünetben, kimondva, hogy a cseh trón dolgában mindkét fél birtokában tartja az eddig birtokolt területeket. Aztán majd négy év múlva kezdődhetik a birkózás előről.

A királynak nehéz éjszakái voltak. Nappal is szótlan volt és mord kedvű. Senki sem mert szólni hozzá. De mikor az éj sötétjében és csendjében egyedül maradt lelkiismerete szavával, akkor nagyon szenvedett. Tépte, gyötörte, faggatta, marcangolta magát Hunyadi János trónra került fia. Soha még a török Váradig nem jutott el. Rettenetes volt arra gondolnia, hogy milyen pokoli és megdöbbent rémület foghatta el a váradiakat azon a februári napon, mikor a törökök első csapatai előzőnlötték az utcákat. Aki akkor meghalt, utolsó gondolataival azt gondolta, hogy hol van ilyenkor a magyar király védő ereje. Azé a magyar királyé, akiről a Duna jegén a boldogságtól részegen énekelték valaha: „Út az Isten küdte nekünk Mennysországbul ótalmunkra.” Isten küldötte idegen koronáért verekszik idegen földön s hazája közben védtelen. Mátyás király uralmának kellett jönnie, hogy a pogány Váradig hatolhasson. S mit mond az egész keresztény Európa Hunyadi fiáról, aki mindeddig olyan haragos büszkeséggel vágta oda az egész világnak, hogy csak ő egyedül óvja a kereszténységet a pogányságtól?

Hogy nagy álmát feladja, arra még most sem gondolt. De feltette magában, hogy elodázza. Ha a fegyverszünetet ellenfelei is tisztességesen megtartják, négy hosszú esztendeje van, hogy lélegzetet vegyen, felkészüljön, minden lehetséges segítséget fellármázzon és burgundi vértsektől velencei hajókig mindent összeszedve akkora csapást mérjen a pogányságra, amely évtizedekre szóljon. Akkor aztán következzen a nagy terv, életének nagy álma, földi küldetésének titkon vallott célja.

Ekkor megint felsötétlett a háttérben Fridrik. Az megérezte, hogy most van a pillanat, mikor a magyar királynak nem szabad békét hagyni. Minden erejével ráment a lengyel királyra, hogy a békéből a háborúba rántsa vissza. Mátyás három héttel az ófalui szerződés után hitelesen megtudta, hogy a gyenge Kázmér nem tudott ellentállni: titkos szövetséget írt alá a császárral. Megesküdtek egymásnak, hogy Mátyást együttesen fogják megsemmisíteni és a fegyverszünet megszegésével megtámadják. A fegyveres támadás határidejét is kitűzték június végére. Azt is szentül megfogadták egymásnak, hogy a háborút nem hagyják abba, míg Mátyást teljesen le nem tiporták, ők ketten, a Habsburg és a Jagelló. Mátyás ökölbe szorította kezét. Semmiféle lelkiismeret most már el nem térítette attól, hogy teljes erejéből meg ne igyekezzék fenyíteni a két gőgös embert.

Egy idő óta kíséretében tartózkodott a bari érsek, Antonio d'Ayello. Ezt Ferrante, a nápolyi király küldte hozzá követül. A követség ürügyül a velencei köztársaság dolgai szolgáltak, de az érsek édeskeveset beszélt Velencéről a királlyal. Hanem a nápolyi királyleány, Beatrix, szépségét és elmésségét dicsérte neki. Ehhez melegen csatlakozott Roverella nuncius. Ő ismerte a királykisasszonyt és versenyt magasztalta. Elmondották, hogy most múlt tizenhat éves, országa egyik legszebb leányának számít, remekül beszéli a latin nyelvet, okos, kedves, bájos, elragadó. Nem csoda, ha annyian vetélkedtek már érte: Filiberto savoyai fejedelem többek között, sőt a francia trónörökös maga, aki igaz ugyan, hogy még csak hatéves, de ez nem tekinthető komoly akadálnak. Annyi bizonyos, hogy a szép Beatrix Európa valamelyik trónjára született.

Mialatt nap-nap után Beatrix magasztalását hallotta, Mátyás végiggondolta a többi jelöltet is. Kunigunda főhercegnőről és Hedvig lengyel hercegnőről többé nem lehetett szó. Francia hercegnőt elvenni politikai hasznát alig jelentett volna. A szász dinasztia sem mutatkozott célszerűnek. A Sforza-leány tervét elrontotta Velence. Maradt Beatrix.

Most már nem akarta tovább halogatni a dolgot. Elhatározta magát: Beatrixot veszi feleségül. Magához rendelte Bánfi Miklóst és Hampó Györgyöt, akik az ő megbízásából már jártak Nápolyban. Most megadta nekik a végleges megbízatást: ünnepélyesen kérjék meg a királykisasszony kezét. Díszes kíséretet kaptak, bőséges útipénzt és elindultak Nápolyba.

A nyár kis csatákkal, vonulásokkal telt el. Mátyás arra fordította haderejét, ha már döntő ütközetben ellenségeivel nem találkozhatott, hogy a morva vidékeket igyekezett megtisztítani az időközben megint elvakmerősödött rablólovagoktól.

Nyár végén aztán megindult a mozgás. A lengyel király és fia, a cseh király, döntő hadjáratra szánták el magukat. Fridrik segítsége ugyan késett, de ők maguk is elég erősek voltak. Kázmér király hatvanezer embert tudott mozgósítani, fia húszezer csehet. Mátyás serege nem volt több tízezer embernél. S a nyolcszoros erő megindult ellene, hogy hatalmával együtt elsöpörje a föld színéről.

A hatalmas ellenséges sereg közeledtére a király haditanácsot tartott. Arról volt szó, hogy milyen taktikát helyes követnie a magyar seregnek. Jobb-e megvárni az ellenséget a nyílt mezőn a város alatt, vagy jobb-e bezárkózni Boroszló falai közé és megvárni az ostromot. Igen hosszú vita kerekedett ebből. S egyszerre a kancellária egy fiatal írnoke, aki jegyezte a

tanácskozás anyagát, kezét feltartva szót kért. A király erre a papra nem igen vetett ügyet eddig. Csak annyit tudott róla, hogy erdődi parasztfiú volt, akit kitanítottak. Krakóban, Ferrarában, Páduában tanult, olasz mesterei ajánlották Gabriele főpap figyelmébe, aki besegítette a királyi írnokok sorába. Bakacs Tamásnak hívták.

- Halljuk, mit tudsz - szólt a király vidám bizalmatlansággal.

A pap azonban rögtön felkeltette figyelmét. Okosan, tömören és világosan beszélt. Azt fejtette ki, hogy az ő nézete szerint az egyetlen lehetőség a nyolcszoros túlerő ellen mind a két taktikát egyesíteni. Oszdassék a sereg három részre. Első része költözzék be a város falai közé. Másik része maradjon kint. Harmadik része alakítson apró portyákat, amelyek vegyék be magukat környékbeli kicsiny erősségekbe, rejtőzzenek el falvakba és az ellenséges sereg élelmezési utánpótlását tegyék lehetetlenné. Így a város megszabadul az ostrom megpróbáltatásaitól, mert falaihoz nem lehet közel jutni, viszont a mezőben bekövetkező vereségek nem okozhatnak bajt, mert a tartalék mindig meglesz a biztos falak között.

Mátyás fürkészve nézte a fiatal szerzetes domború koponyáját, eszesen csillogó szemét és az arcvonásaiban rejlő ravasz, elszánt, kemény kifejezést.

- Élős eszüt mondál, Tamás pap. Ez módval élendünk, kit ajállasz.

Bakács Tamás még aznap soron kívül előlépett. Mátyás pontosan és végig magáévá tette a haditervet. A főhadiszállás beköltözött a székesegyház mögötti nagy térre. Ezt árkokkal és földhányásokkal vették körül, ugyanígy megerősítették a Szent Vince-kolostort és a Mihály-templomot. A legmesszebb eső téglavetőnél éjjel-nappal tartó munkával még egy hidat vertek az Oderán. Rengeteg tüzelőanyagot és élelmiszert halmoztak fel. A földmunkán szünet nélkül hatszáz boroszlói polgár dolgozott. A polgármester maga is ott járt köztük szervezni és biztatni. A hű kutya odaadó lelkesedésével nézett mindig a királyra.

A király bent maradt a főhadiszálláson, a város alatt Szapolyai és Kinizsi vezényeltek. Lázassággal felégettek és elpusztítottak messze körzetben mindent, hogy az érkező sereg sehol semmi élelmet és takarmányt ne szerezhessen. Mire mindennel elkészültek, az ellenséges sereg már Oppeln alatt járt. Ostrom alá is fogta, de már ennél az első lépésnél megkezdődött a balszerencsének az a hosszú sorozata, amely a cseh-lengyel hadseregnek ezt az egész hadjáratát megátkozta. A legnagyobb ostromágyú benne rekedt az Odera iszapjában. A tarackok valami gyártási hiba folytán néhány lövés után szétrepedtek. Az éhség bajai azonnal mutatkoztak. Oppeln ostromát fel kellett adni. A hatalmas sereg tovább indult és megérkezett Boroszló alá. Tábort is ütött. Ekkor léptek működésbe az apró portyák. A nyolcvanezer főnyi ellenség nem tudott élelmet kapni, mert a Mátyás kicsiny lovascsapatai minden szekérszállítmányon rajtaütöttek. Amit kerülő úton Boroszlóba tudtak küldeni, odaküldtek. Amit nem lehetett, felgyújtották.

Kázmér és Ulászló, apa és fia, mindjárt látták, hogy nyolcszoros túlerejük ellenére is megjárhatják. Mátyás taktikáján nem tudtak felülkerekedni. Itt az a csodálatos és még soha nem tapasztalt eset fordult elő, hogy a nyílt mezőn álló támogató seregeket a várból lehetett élelmezni, holott a világ fennállása óta az volt a dolgok rendje, hogy egy várat kívülről kellett ellátni ember és állat élelmével. A magyar sereg bővében volt mindennek, a cseh-lengyel sereg készletei azonnal elfogytak. Aztán az is tehetetlenné tette őket, hogy nem tudták löni a várost, mert nem juthattak elég közel hozzá. Ott álltak a nyolcadrésnyi magyar sereggel szemben tehetetlenül. Nem lehetett elhinni, de így volt. Kázmér kénytelen volt megkísérelni, hogy megverje a vár alatt álló sereget. Ez éppenséggel huszadrésze volt az övének. De az ő katonái éheztek, azok pedig bőségben úsztak. Támadott tehát, mert egyebet nem tehetett.

Mátyás ennél az ütközetnél olyan hadvezéri ötletet termelt, amely eredetiségével és merészségével egész Európát meglepte. Alapjában véve egyetlen gondolat volt az egész: ha falat lehet lőni ágyúval, miért ne lehetne emberekből való falat is lőni vele?

Maga járt a várfalakon, ahol elhelyezte a város belsejébe beszállított ágyúit. A pattantyúsokat kioktatta, hogy célozzanak a nyílt mező egy bizonyos pontjára, ahová a közelgő támadásnak el kell érkeznie. Ott állt egyik ágyúnál személyesen, kezében égő kanóc. Láta, hogy messziről hogyan hömpölyög a támadás hatalmas áradatának tömött emberfala. S mikor az a fal a mezőnek arra a részére jutott, amelyre az ágyúkat már eleve beirányozták, megadatta az előre megbeszélt zászlólobogtatást és kürtjelet. A maga ágyúját maga sütötte el. A következő pillanatban látni lehetett, hogyan tántorodik meg a támadó vonal. Az ágyúk beletaláltak. Lovak és emberek fordultak fel. Ilyen eset még soha nem történt. Mióta a puskaport feltalálták, mindig sereg ostromolta a várat. Most vár ostromolta a sereget. S az ágyúgolyókkal véresen lyuggatott támadókra most rárontott a város alatti kicsiny védősereg. Rettenetes kudarcot vallott a támadás. Hanyatt-homlok menekültek vissza, a csataterén soha nem látott sebekkel fetrengtek lovak és emberek.

Mátyás hihetetlen győzelmet aratott. A kalitkába zárkózott oroszán megölte az elefántot. Mikor a bástyafokról nézte a menekülők óriás embersokaságát, így kiáltott fel irigyen:

- Ez sereggel mend az egész világot meghódítanám!

Neki nem volt nyolcvanezer embere. De az a kevés, ami volt, a remek taktika alapján annál eredményesebben dolgozott. Szapolyai és Kinizsi külön-külön egyre távolabb merészkedtek a vár alól. Még lengyel földre is beütöttek. Híre járt, hogy Erzsébet lengyel királyné már halálosan megrémült Krakóban és könyörgő levelet írt férjének és fiának: hagyjanak ott mindent, térjenek haza.

Ezek nem tértek haza. Óriás haderejükkel elkeseredve és dühösen várták, hogy valami majd csak történik. De csak baj történt. Az éhínség gyötrelmessé vált, a nagy sereg fegyelme szétszűllött, az éhes katonák messzire kalandoztak eleséget keresni. Hirtelen olyan hideg lett, hogy a kutak fenéig befagytak.

Ekkor érkezett a várba egy budai levél. Bánfi Miklós és Hampó György megtértek Nápolyból. Ferrante király boldogan adta leánya kezét Mátyás királynak. A király lenézett a távolban pusztuló seregre. Annak a tábornak közepén ül most megverten, megalázottan, elkeseredetten a lengyel király, aki őt nem találta elég jónak a Hedvig kezére.

Ez a lengyel király most a maga és szövetséges fia nevében követet küldött a várba.

- Mondd meg küldődnek, várgróf uram, hogy ragaszkodom valamihez: ők személyesen kérik tőlem a békét. Míg ez meg nem történik, egyetlen mondatot nem tárgyalok.

Kázmér lenyelte ezt a megaláztatást is, mást nem tehetett.

Mátyás háromezer lovassal kísértette magát a találkára.

A két király ott állott egymással szemközt. Mátyás most látta először a Jagellót, a Várnánál elesett magyar király testvéröccsét. Ötven felé közelgő ember volt, arcán a bajusz tűnt fel leginkább. Kurtára nyírott bajuszt hordott a lengyel király, amelyet pederni sem lehetett, szája sarkánál leberetvált. Szabályos, csinos vonású arca volt különben, de merev és kifejezéstelen.

- Üdvözlöm felségedet, - szólalt meg Mátyás, mint fiatalabb, - s nagy örömömre fog szolgálni, ha a béke áldását hozhatjuk országainkra.

Ekkor meglepő dolog történt. A lengyel király nem Mátyásnak válaszolt, hanem a mellette álló wladislawi püspöknek, ugyancsak latinul:

- Mi is üdvözljük őfelségét és hasonlóképen örvendeni fogunk.

A lengyel püspök, mialatt uralkodója mereven nézte a levegőben kóválygó varjakat, Mátyáshoz fordult:

- A király őfelsége üdvözli felségedet és örvendeni fog.

Ezt a Jagelló-udvar szigorú szertartásrendje diktálta így, amely abból indult ki, hogy a lengyel királynak bármilyen más halandóval közvetlenül beszélnie egyszerűen lehetetlen. Mátyás hasonlóképpen felelhetett volna. Egy pillanatig még kísértette is a humoros gondolat, hogy ő meg a boroszlói püspökön keresztül fog beszélni. De aztán inkább úgy döntött, hogy nem tréfál. Egyenesen Kázmérnak felelt, mintha Olieszniczni Zbigniewet, a püspököt, nem is hallotta volna.

- Kázmér király, hol a fiad?

- Ulászló őfelsége, - fordult Kázmér saját püspökéhez, - gyengélkedik és nem jöhet ide.

A püspök kezdte ismételni a latin igéket, de Mátyás közbeavatott:

- Sajnálom, Kázmér király, addig én nem tárgyalok veletek, amíg nekem itt mind a ketten illendően meg nem jelentek békét kérni.

Fesztes szünet következett. A lengyel király felszólta a varjakhoz:

- Ulászló őfelsége meg fog itt jelenni királyi felségünkkel együtt. Három nap múlva.

- Ulászló őfelsége... - kezdte Olieszniczni ismételni.

- Jó, jó, meg fog jelenni. Már hallottam. Hát akkor találkozunk három nap múlva.

Azzal megint megfogta kócsagos süvegét és messze eltartotta magától. De Kázmér nem viszonozta a köszöntést. Habozott. Merev arcába valami meggondolás élete költözött. Egyszerre rápillantott Mátyásra és megfélemezve az udvari szabályzatról, saját felséges nyelvének fárasztásával Mátyáshoz szólott:

- Kedves testvérem és barátom, Mátyás, kérésem van hozzád. Hallgasd meg, mert sürgős.

- Parancsolj velem.

- Engedd meg, hogy embereim számára élelmet vásárolhassak. Nem nézhetem, hogy szenvednek.

- Mindent megkaptok, kedves testvérem és barátom. Viszontlátásra.

Sarkantyúba kapta lovát és vágatásnak eresztette. Hadd lássák a polyákok és a csehek, hogyan lovagolnak haza Mátyás király emberei. Boroszlóban kiadta a parancsot, hogy az ellenséget előzékenyen ki kell szolgálni. Nem telt bele egy óra, már ott voltak a lengyel élelmező tisztek. Volt pénzük bőviben. Ijesztő látványt mutatott, amint ők maguk kezdtek falni legelőször, állati mohósággal. Aztán szekérszámra vitték el az eleséget.

Harmadnap Mátyás fehérbe és aranyba öltözött. Ismét nem vett páncélt, ismét elképesztő gazdagságot hordott magán drágakövekben. S most ötezer lovassal kísértette magát. Pontosan egyszerre érkezett a két ellenséges királlyal. Ulászló tizennyolc éves fiatalember volt, annyi, mint ő, mikor királlyá választották. Szép fiú volt, széles vállú, jó magasra nőtt, keskeny csípőjű legény, bajsza már serkedt. Mindhárman leszálltak a nyeregből és meglengették tollas kalapjaikat. Aztán Mátyás így szólt:

- Parancsoljatok befáradni hozzám, testvéreim és barátaim.

Kázmérnak jobbán mutatott helyet, Ulászlónak balján. Piros sátrának bejárata szétnyílt, s ők hárman beléptek. Az ellenséges fedelmek meglepetten néztek körül. Nehéz arannyal hímzett szőnyegek és színes kárpitok pazar pompája fogadta őket, a sátor közepén díszesen ötvözt, szénnel való kályha, amelynek paraszára illatos füstölőport hintettek. Kellemes meleg volt idebent. Igen hosszú tanácskozó asztalt láttak.

- Foglaljatok helyet, - szólt Mátyás otthonosan, - ez a te széked, felséges király, ez pedig a tiéd, Ulászló uram.

Ulászló felkapta a fejét. Elsápadt.

- Engem nem nevezel királynak?

- Nem tehetem, - mosolygott Mátyás, - hiszen akkor elismerném, hogy én nem vagyok cseh király. És már most megjegyzem, hogy bármiben állapodunk meg, az okmányokat csak úgy írom alá, ha azokon én mint Magyarország és Csehország királya szerepelek, te pedig úgy, mint a felséges lengyel király elsőszülöttje.

Az ifjú Ulászló berzenkedni akart, de aztán vállat vont és legyintett.

- Dobzse.

Leültek tanácskozni. Mátyás rendkívül udvarias volt és nyájas. Az udvari modor jege hamarosan felolvadt köztük. Semmiféle magánbeszélgetés területére nem tévedtek ugyan, de a beszélgetés hangja közvetlen maradt és szíves. Pár percig beszéltek csak, akkor bekérték tanácsosaikat. Papírtekercsek, jegyzetek, okiratok kerültek elő. Sok volt a formáság, amely emésztette az időt. Mátyás állandóan óráját nézte. És pontosan délben félbeszakította a tárgyalást.

- Tiszteljétek meg szerény asztalomat, ideje, hogy együnk valamit.

A tanácsosok és írnokok átmentek Boroszló város sátrába. Nekik három személyre terített asztalt hoztak be. Azon minden színaranyból volt. S láthatatlan zenekar szólalt meg. Mátyás igyekezett figyelmes, előzékeny, nyájasan kínáló házigazda lenni.

- Szegény katonáink, - sóhajtott evés közben Kázmér.

- Nem kell sajnálnod őket, - felelte Mátyás, - katonáid e pillanatban éppen olyan jóízűen esznek, mint mi. Bátorkodtam őket is meghívni ebédre.

- Nem a kíséretet gondoltam. Szegény zsoldosaimat. A tábort.

- Igen, igen. Egész táborodat meghívtam ebédre. E pillanatban mind esznek és isznak, akárhány ezren vannak, amennyi csak beléjük fér. Nem, nem, ne köszönjétek, szót sem érdemel. Otthon az én magyarjaim megszólnának, ha nem így tettem volna. Sőt, nemcsak ma látom vendégül egész táborotokat, hanem engedelmetekkel három napon által éjjel-nappal. Embe-reimnek meghagytam, hogy a vendégszeretet méltó legyen a magyar szíveslátás híréhez. Vegyetek még ebből a fácánból.

- Aranyozva van? - szólt Ulászló. - Érdekes szokás, nálunk ezt nem csinálják.

- Az én szakácsom valóságos művész, - felelt Mátyás, - magának az aranyfestéknek, amivel a pecsenyét megaranyozza, pompás íze van. Derék magyar rendeim igazat mondanak az országgyűlésen: valósággal eszem az aranyat.

A tárgyalás olykor megakadt, Mátyás azonnal tárgyat talált. Nem hiába volt kitűnő társalgó híre. És ha azt akarta, hogy valamiről szó legyen, azt igen ügyesen tudta csinálni. Most is addig beszélt családi életről, míg Kázmér kénytelen volt megpendíteni a nagy hírt.

- Hallom, hogy vőlegény lettél, testvérem. Szerencsét kívánok boldogságodhoz.

- Szerencsét kívánok, - dörmögte Ulászló is.

- Szívből köszönöm. Meg is vagyok győződve, hogy kitűnően választottam. Az élet engem elkényeztetett. Nekem mindenből a legjobb, legegelőbb, legszebb kell. Ízleljétek meg ezt a nehéz német bort. Szoktatok német borokat inni Lengyelországban?

Most már borokról kellett beszélni: S ő megmondta a magáét anélkül, hogy felelhetek volna reá. Kázmér tekintete elsötétült egy pillanatra, mikor ráeszmélt, hogy dinasztiájának méltósága fricskát kapott a gyors észjárású magyar királytól. De akkor már nem vágthatott vissza. Ebéd után folytatták a tanácskozást, most már úgy, hogy a két fél több ízben külön vonult saját tanácsosaival bizalmasan tárgyalni. Végül alkonyatkor nagy általánosságban elkészültek az alapelvekkel és kijelölték a biztosokat, akik most már a királyok jelenléte nélkül fogják a részleteket egyenként megbeszélni. Már kezdett is szedelőzködni a társaság, mikor Mátyás felemelte a kezét.

- Valamit még tisztázni szeretnék. A nemzetközi jogszokások értelmében természetesen mind a két fél bele fogja venni a fegyverszüneti szerződésbe szövetségeseit, hogy az előnyök a szövetségesekre is vonatkozzanak. Én tehát fel akarom sorolni, hogy szövetségeseim gyanánt kiket veszek majd bele a végleges okmányba. Illetve csak kettőt akarok most megnevezni, akikkel fennálló szövetségem az ellenfél számára kétségkívül újdonság lesz. Az egyik Károly burgundi herceg. A másik Tüngen Miklós, ermelandi püspök. Köszönöm megjelenéseteket, uraim, a tanácskozást bezárom.

Felállott. De Kázmér megdöbbenésében ülve maradt és nyitott szájjal meredt rá. Seregének példátlan veresége után most olyan diplomáciai vereséget kellett tudomásul vennie, amely lélegzetét is elállította. Mert burgundi Merész Károly a nyugat európai országok egyik döntő erőtenyezőjének számított, szövetségét még Fridrik is hiába kereste. Az ermelandi püspök pedig Lengyelország ősi és legveszedelmesebb ellenségét, a német lovagrendet jelentette.

- Még parancsolsz valamit? - kérdezte Mátyás.

- Nem, semmit, - hebegte Kázmér.

Felállott. És támolyogva, ámulva indult kifelé. Mellette hasonlóan elámult fia. Mátyás udvariasan vezette őket a sátor nehéz aranyrojtokkal ékes kijárata felé. Kint aztán elbúcsúztak. De Kázmér úgy ült lóra fiával együtt, hogy még mindig olyan volt az arcuk, mint akit buzogánnyal sújtottak föbe.

A balszerencse még tovább is üldözte Kázmért és fiát. Míg a részletes tárgyalások folytak, táborukban tűz ütött ki. Víz nem volt sehol, oltani nem tudtak. Az a sok száz szekér élelem és takarmány, amit Boroszlóban Mátyás engedelmével vásároltak, teljesen elpusztult. A két királyi sátor is leégett az egész poggyásszal együtt, az ezüst asztali holmi ötvözött darabjait olvadt fém gyanánt szedték másnap a pernyéből.

A fegyverszünetet megkötötték. Ki-ki megtartotta, amit eddig birtokolt. Ennyit tudott elérni Mátyás tízezer embere ellen a nyolcvanezer embernyi sereg. De viszont ha Mátyás csinált mérleget, kitűnt, hogy nyolc hónapi háború, remek győzelme és távollétének hátrányai árán összesen egy okmányfogalmazási árnyalatot nyert: a szerződés őt cseh királynak nevezte és Ulászlót nem.

XXVIII.

Mátyás országgyűlést hirdetett, hogy a török hadjáratra pénzt kapjon. Az adót szívesen megajánlották, egy aranyat minden kapu után. Mátyás ugyan sokkal nagyobb terveket forgatott magában: Európára szóló keresztes háborút szeretett volna szervezni magyar vezetéssel. De már az első diplomáciai puhatolódzások megmutatták, hogy másra, mint közönyre, nem számíthat a közvetlen veszedelemmel nem fenyegetett Európa részéről. Meg kellett elégednie azzal, hogy csak saját országának erejéhez mért hadjáratot fog szervezni. Igaz, hogy ezúttal ez az erő sem volt megvetendő. Hatvanezer embert tudott a fekete sereggel együtt fegyverbe állítani, ezer hadiszekeret és száz dunai hajót. Puskapora, ágyúgolyója, takarmánykészlete bőséges. És még valamije volt: egy saját találmánya...

A király mindig szeretett gépeken, szerkezeteken, találmányokon tünődni. Fekete seregében voltak emberei, akikkel az ilyen gondolatok fölött úgy elbabrált, mint a gyermek szedi szét és rakja össze a játékot. Még boroszlói háborúja alatt visszagondolván Jajcza ostromára és Szapolyai egy ostromgondolatára, az ötlött eszébe, hogy mozgósáncokat lehetne csinálni. Úgy képzelte ezt, hogy deszkafalak közé földet rak s így valóságos sáncfalakat kap, amelyeket láncokkal kapcsol egymáshoz, hátulról pedig cölöpökkel erősíti meg. Az ilyen falak egymás mellé szerelve olyan bástyát adhatnának, amely mögött egy ostromló tábor nyugodtan felfejlődhetik. Az ágyúgolyó legfeljebb keresztülfúrja, nagyobb bajt nem csinálhat. S a találmányban még azt is kitűnőnek gondolta, hogy az ellenséges ágyúk a felállítást sem zavarhatják eredményesen, mert egyetlen éjszaka fel lehet állítani az egészet.

A találmányról ugyan nem, de a kiválóan sikerült toborzásról pontosan értesült a szultán. Azonnal fegyverszüneti ajánlatot tett, hogy maga is jobban felkészülhessen. De Mátyás minden tárgyalást visszautasított. Sok volt már a csorba, amelyet ki kellett köszörsülnie. Elsősorban saját lelkiismerete előtt. Kitűzte a napot az indulásra.

Gróf Szapolyai Imrére bízta a kormányt és október végén megindult. Magyar Balázst, Kinizsi Pált, Bátori Istvánt, s a fekete sereg parancsnokát, Hag Ferencet vitte magával.

Először a Száva innenső partján állott meg. Aztán alaposan kitanulmányozván a vidéket, úgy döntött, hogy a találmányt most ki fogja próbálni. Jó messze gázlót keresett és egész seregével átkelt a Száván. A mozgó sáncokat már elkészítették. Jókora deszkaalkotmányok voltak ezek, voltaképpen földet tartalmazó óriási dobozok. Ezeket száz meg száz szekér szállította az éjszakában az erődítés közelébe. Ez persze nem ment csendben, az őrség megneszelte a szekérnyikorgást, de a vaksötétben nem tudott mást tenni az ismeretlen veszedelem ellen, mint figyelni az éjszakai támadást. Ez nem következett be. De mikor reggel kivilágosodott, a törökök ámulva látták, hogy a vártól nem messze valami különös és ismeretlen rendeltetésű deszkafal nőtt ki a talajból. Ezt azonnal löni kezdték, de eredmény nélkül. A lövések legfeljebb meglyuggatták a falakat, feldönteni azonban nem tudták. És a mesterséges fedezék mögött serényen folyt az ostromló sereg fölfejlődése. Odavontatták az ágyúkat. Olyan közel, hogy ostromlott várhoz ellenséges ágyúk ilyen közel még soha sehol nem jutottak. De dolgozni még nem kezdtek el. A király sokkal részletesebb haditervet dolgozott ki. Ezer és ezer katona munkájával földsáncokat ásatott, amelyek félkörben vették körül a várat. Ezek kettős célt szolgáltak. Először is bármilyen élelemszállító kísérletnek, vagy felmentő seregnek ezen az övön kellett először áthatolnia. Vagyis Mátyás azzal, hogy elsáncolta magát ostromló létére, az erőd körül maga is erődöt épített. Másodszor: a sáncok védelmet adtak annak a szinte hihetetlen gondolatnak, amelyet a királynak sikerült megvalósítania: mély árkot húzott félkörben és ebbe belevezette a Száva vizét, így elzárta az ősereget attól, hogy kirohanhasson,

maga azonban a készen tartott ladikok rengeteg készletével bármely pillanatban hidat üthetett az árok felett, hogy megrohanhassa az erődöt. Mindez a bonyolult földmunka a leglázasabb sietséggel is eltartott két jó hónapig.

Csak most kezdődött el az igazi ostrom. A mozgó sáncok nem értek össze egészen, hanem hézagokat hagytak. Mihelyt besötétedett, ezekhez a hézagokhoz ágyúkat vontattak az ostromlók és egész éjszaka szüntelenül lőtték a várat. Mihelyt világosodott, az ágyúk eltakarodtak a hézagokból. Az erőd nem tudott védekezni. Ágyúi voltak ugyan, de az ostromlók sáncait és földdel töltött deszkáit azokkal hiába lőtte. Kirohanni az árok miatt nem tudott. Élelme fogyton fogyott. Bástyái és tornyai egymásután dőltek romba. Minduntalan tűz ütött ki a várbán, a kutak nem győzték vízzel az oltást. S ekkor a Száván megjelentek a király nándor-fehérvári naszádjai. Valamennyin ágyú. Azok is tüzelni kezdtek.

Egy napon Mátyás érettnak találta a helyzetet az általános támadásra. Éjszakai rohamot rendelt. Az árok vékony jege fölött széles hidakat veretett ladikokból. Vaksötétben lendült neki a támadás az omladozó várfalnak. De csakhamar száz meg száz fáklya világa lobbantott erős fényt a felhatolókra. A támadás nem sikerült. Ahol gyengének nézték a bástyát, ott az még nagyon is védhető volt. Alulról nem látható torlaszok állták a támadók útját. Többször megújult a támadás, de hiába. A roham nem sikerült egyszer sem. Reggelre takarodót kellett fúvatni.

Éppen ekkor hirtelen megenyhült a fagyos idő. Az árokról eltűnt a jég. Mátyás példátlan vakmerőségre szánta el magát. Vezérei hűledezve és megdöbbenve beszéltek le, de ő makacsul megmaradt terve mellett. Biztosnak érezte magát dolgában: a tábori asztrológus aznap felállított horoszkópja megmondta, hogy a király egy merész vállalkozása fényes sikerrel fog járni, bár lesz valaki más, akinek életébe kerül. A király ezt a jóslatot kidoboltatta a táborban és felszólította katonáit, hogy egyetlenegy emberre lévén szüksége, jelentkezzen önként, aki nem fél a valószínű haláltól. Százan és százan jelentkeztek. A király újra doboltatott: akinek otthon családja van, azt nem használhatja. A jelentkezők száma jelentősen leapadt. Felállították őket arcvonalba. A király ellépett előttük és találomra kiválasztott egy hatalmas, marcona embert.

- Tégöd vöszlek. Ki vagy?

- Simon telkös jobbágy, borsodi fi, felségöd szógálattyára.

- Alkalmasint megholsz, tudod-i?

- Ippeg azt kívánom, uram.

Mátyás bólintott. Nem kérdezte tovább. Az ilyen katonának tudta legjobban hasznát venni. Ki tudja, mi gyötörte belül ezt az embert. Mindegy, az a fő, hogy a halál közömbös neki.

Csónakot rendelt az árokra és megmagyarázta Simon jobbágynak, hogy evezni fog: a vár körül viszi a királyt. Ha kiér a nyílt Szávára, egészen közel kell mennie a falak aljához. Báthori, Magyar, Kinizsi, Hag még egyszer megkíséreltek könyörögni. Kinizsi még könnyekre is fakadt, a sírás általában könnyen állt ennél az érzelmes lelkű, bikaerejű óriásnál. De a király nem hederített rájuk. Beült a csónakba a katonával. Mindketten evezőhöz nyúltak. Serényen kezdtek dolgozni. Mátyás feszült figyelemmel vizsgálta Szabács falait. Alig haladtak néhány perce, már megindult az őrserég tüze. A magyar tábor izgalmasan kísérte az esztelen vállalkozást. Kétségtelennek lehetett tekinteni, hogy az evezőket a török nyilak leszedik. Az ágyúk számára ilyen kis tárgy nem jelentett elegendő célpontot, de a nyilak számára annál inkább. Bármely kezdő íjas kényelmesen megcélozhatta a vízen haladó két alakot. Célozták is váltig. Nyilak és ágyúk is. A csónak körül pezsgett a víz a nyilaktól és golyóktól. De a csónakban

ülők nyugodt, egyenletes evezőcsapásokkal siklottak előre. Az egyik, aki biztosan tudta, hogy nem fog meghalni, élesen vizsgálta az erőd falait. A másik, aki biztosan tudta, hogy meg fog halni, nem nézett sehova, csak végezte gépiesen, sorsára szántan az evezés munkáját. Csakhamar kiértek a nyílt Szávára, ahol elég biztonságosan siklottak előre, mert egészen a várfal tövében lévén, az ágyúk nem találhatták el őket és a várfok nyílásainak sem adtak kényelmes tárcsát. Mikor azonban az erőd másik oldalán fordultak be a mesterséges ostromcsatornába, az előre felkészült vadászat valóságos lövegtengere süvített és loccsant körülöttük. A csónak fenekén már tucatjával meredtek a fenékbe fúródott nyílvesszők, a timon peremét ágyúgolyó sértette. Mátyás előrehajolva fürkészte a falak állapotát. A csónak haladt és haladt a tűzben. A köréje csapódó ágyúgolyók nyomán magasra csapott a víz, mintha a folyóból kőforrások szökkenek volna. És a csónak Isten csodájára még mindig sértetlen maradt a két benne ülővel, királlyal és paraszttal. Már alig hiányzott valami távolság ahhoz a ponthoz, amelyről elindultak. A király befejezte a szemlét. Amit tudni akart, megtudta. Most már csak azon esenkedett, hogy sértetlenül ússzák meg az esztelen kirándulást mind a ketten. És már csak mintegy száz ölnyi távolság hiányzott. Már csak ötven ölnyi.

- Még megjáród, - mondta izgatottan, - s eleventön visszakerülsz.

Ebben a pillanatban a jobbágy elhanyatlott. Melle felső részét csapta át az ágyúgolyó, közvetlen torka alatt. Az evező kihullott lankadó kezéből, teste hátrahanyatlott s a csónakot egy pillanat alatt vértenger öntötte el. Mátyás nyugodtan és erős csapásokkal evezett tovább. Csak pillanatok teltek bele és már elérte a partot. A csónakot fél lábával rúgta vissza. Már a deszkasáncok mögött volt, rivalgó katonák tömegében. Élt.

- Még ma támadunk, - kiáltotta, - az sturmnak pontyát kilestem. Hun vagyon Szapolyai, s hun Magyarék.

Nem telt belé egy óra, a magyar sereg erős ágyútűz alatt hidat ütött az árok egyik pontján. A fekete sereget tartalékban hagyta, a magyar bandériumokat rendelte rohamra. Sokan a vízbe hanyatlottak, de a toluló sokaság mégis felkapaszkodott az omladékokon. A király közvetlen közlőről meglátta, hogy hol védhetetlen a benyomulás. De ugyanekkor rohamot rendelt a vár ellenkező pontján is. A viaskodás rövid volt, de alapos. A két roham tüze közé került őrsereg az utolsó leheletig vitézül védekezett. Eleven török alig esett a győzők hatalmába. S mikor már gyülekezőt fúvatott, akkor tűnt ki, hogy Hag Ferenc meghalt. Tartalékban kellett volna maradnia a fekete sereggel, de ő vitézi becsvágyában nem tudta elviselni azt a gondolatot, hogy a győzelemben ne legyen része. Gyorsan átvette egy gyalogos század vezetését, a király tudta nélkül. Lándzsadöfés fúrta keresztül a vékonyát, ott maradt holtan a véres kövek között.

Még egy órája sem volt ura Mátyás az elfoglalt várnak, mikor nagy hűhóval két hordót gurítottak eléje. Olyan hordók voltak ezek, amelyekben nyílvesszőket szoktak szállítani, acél-fonállal összekötött tucatokban. Mind a két hordón velencei pecsétet találtak. Nyilvánvaló lett tehát, hogy Velence hadiszert szállított a törököknek. Mátyás gyors haditanácsot tartott, az áruló lelet mód nélkül felháborította. Azonnal Velence területei ellen vonulni, így szólt a haditanács döntése. S éppen csak hogy megparancsolta, hogyan javítsák ki az immár magyar erőd sérüléseit, éppen csak hogy számba vette a zsákmányolt hadianyagot, máris megindult a sereg Velence ellen. Illó hadüzenettel: gyors lovasok száguldottak ezt a signoriának hírül adni.

Petergozd határában már velencei követség jött szemközt a bosszút kereső sereggel. Huszonnégy agg urat küldött a velencei köztársaság, válogatott galamböszöket, tetőtől-talpig fehérben. Szónokuk magyarázni kezdte, hogy a velencei kormány nem rendelkezik kalmárainak szabad kereskedési joga felett: a nyílvessző-szállítmányokat szabad velencei kereskedők, mint

magánemberek szállították a signoria által nem ismert rendelőknek. Mély tisztelettel bocsánatot kérnek és minden erkölcsi elégtételre hajlandók.

- Az erkölcsi elégtételt elengedem, - felelte Mátyás a követség agg szónokának, - de az anyagot nem. Amit kalmáraitok a hadiszállításért kaptak, annak teljes összege az enyém. Menjetek haza és mondjátok meg, hogy a megtorlásról lemondok, de a pénzt Budán várom.

XXIX.

A magyar király esküvőjének előkészületei Európa minden udvarát beszéltették. Mindenki tudta, hogy Ferrante király kétszázezer aranydukát hozományt ad a leányával, még pedig százhetvenezer aranyat készpénzben, harmincezret ékszerekben. Holott idősebbik leányának, Eleonórának, akit Ercole estei herceg vett el feleségül, csak nyolcvanezret adott, abból is visszaalkudott húszezret.

Tavasszal már gyülekeztek Budán azok a főpapok és főurak, akik vagy a menyasszonyt hozó küldöttségben voltak részt veendők, vagy arra szemelte ki őket a király, hogy ehhez, vagy ahhoz a fejedelmi udvarhoz lakodalmi meghívót vigyenek. Külön-külön küldöttség ment meghívót vinni a német-európai birodalom minden fejedelemségéhez, Kázmér lengyel királyhoz, Ulászlóhoz, Merész Károly burgundi herceghez, az előkelőbb birodalmi városokhoz, az olasz fejedelmekhez.

A menyasszonyért induló küldöttség élére a boroszlói és a váradi püspököket tette a király.

A két egyházi férfiú mellett szükség volt egy olyan világira, aki odalent Nápolyban a király nevében mint jelképes vőlegény lép az oltár elé. Mátyás erre unokafivérét kérte fel, Dengelegi Pongrácz János erdélyi vajdát. Másik unokatestvére, Geréb Péter felső-sziléziai főkapitány, szintén részt vett a küldöttségben. Aztán gróf Szentgyörgyi János és gróf Szentgyörgyi Péter; gróf Frangepán Bernát nemkülönben, akit nem is lehetett kihagyni, mert a felesége aragóniai Alojzia volt, a Beatrix rokona, anyja pedig Este hercegnő. Rozgonyi László, Drágfi György, Pető, Telegdi, Just, Turóczi, Bánfi, Székely, csupa délceg, jó kiállású magyar úr. A cseh főrendek közül János ratibori herceg. Miklós oppelni herceg és Sternberg János gróf ment a küldöttséggel, azonkívül Henrik münsterbergi herceg, a boldogult Girzsis fia. Mindegyik úrnak fényes kísérete is volt s mikor a küldöttség végleg megalakult több lett hétszázötven embernél. A küldöttség saját zenekarral utazott és még bohócokat is vittek, akik rikító, tarka köntösben mutatványokat műveltek, ha a díszes sereg városokon haladt keresztül. De még ezeknél is nagyobb feltűnés keltésére volt hivatva az a húsz előkelő török hadifogoly, akik keleti díszruháikban látványosság gyanánt haladtak a menettel.

Júniusban indultak el. Az útitervet a két udvar közösen úgy állapította meg, hogy a küldöttség szeptember elején érkezik Rómába és decemberre térnek vissza az új magyar királlyal.

Hat hónapig várta Beatrix hercegnőt a király. Hat hónapig minden államügy másodrendű dolgává süllyedt, az első az esküvő előkészítése maradt. Minden aprósággal maga törődött, az ünnepek legkisebb részletét is maga vitatta meg. A budai királyi palotában a munkások százai dolgoztak s éppen ilyen serény munka folyt lent Székesfehérvárott, mert az ünnepség rendje szerint a mátkapárnak ott kellett először találkoznia. Hat hónapon át nem volt nap, hogy a lakodalommal kapcsolatban valami fontos dolog ne történt volna. Kivált a meghívottak különböző értesítéseiben. Volt, aki tüntető nyájassággal jelentette be eljövetelét, volt aki átlátszó kifogásokkal mondott le, Fridrik is lemondott, Kázmér király is, Ulászló is. A bajor hercegek, a pfalzi választó, a szász választó, a doge csak követekkel szándékoztak magukat képviseltetni. De személyes megjelenésüket jelentették be Ujlaki bosnyák király, a liegnitzi herceg, Kristóf bajor herceg és mások. Boroszló három tanácsúr utazását jelentette. Rengeteg főúri vendég ígérkezett Sziléziából, Lengyelországból, Morvaországból, Csehországból.

Egy novemberi napon Hunyadiné útra kelt a szlavóniai határ felé. Úgy beszélte meg fiával, hogy a határon ő fogadja a királynét. Bánfi Miklós, pozsonyi gróf és főpincemester kísérte, húsz előkelő nemesi hajadon egyforma díszruhában, s a kellő fegyveres csatlósok serege.

Ekkor már kezdtek érkezni messze földről a vendégek. Az ünnepségek tulajdonképpen meg is kezdődtek. Délben is, este is fényes étkezések folytak, a király minden vendéget külön kihallgatáson fogadott.

December hetedikén a király kitűzte másnapra az ünnepélyes indulás óráját.

A királyi palota udvarán gyülekezett a vendégsereg. A király, kísérete és vendégei díszes szánokba ültek. A kapun túl háromezer lovas csatlakozott hozzájuk. Szép idő kedvezett az utazásnak, kemény hideg, de ragyogó napsütés. Másnapra megérkeztek a koronázó városba. Itt már várt a hírnök, akit a szlavón határról előre szalajtottak: a királyné úton van és pontosan fog érkezni. Mátyás minden késedelem nélkül kiment a város határába, hogy ellenőrizze, minden rendben van-e az ünnepélyes találkozásra kitűzött helyen. Ott állott a három hatalmas sátor. Középen a bíborszínű, aranyrojtos. Ez előtt tizenkét vég égszínkép posztó hosszú szőnyeg gyanánt leterítve a hóra. A sátrak háta mögött két óriás máglya, egyelőre gyújtatlanul. Festett cölöpöket összekötő bíborzsínórok jelölték az egyes küldöttségek helyét. Minden a helyén, minden pontos és várakozó. Aztán visszament a városba és személyesen nézett meg mindent. A székesegyház díszítéseit, a Beatrix előkészített szállását, a menet számára fellobogózott útvonalat. A késő éjszakai órákig tanácskozott méltóságokkal, mesteremberekkel, követekkel, az emberek hosszú sorával.

Rövid alvás után már hajnalban talpon volt. Még egyszer maga akart mindent látni, hogy az ünnepséget a legcsekélyebb hiba se zavarja. Most már óránként érkeztek a fullajtárok, jelentvén a közeledő menet egyes állomásait. És elérkezett az óra, mikor az egész díszes tömeg elindult a várostól félmérföldnyi távolságban kijelölt helyszínre a sátrakhoz. A máglyák most már hatalmas lánggal lobogtak és recsegték. A katonák alig tudták üresen tartani az útvonalat a beérkezendő menet számára, akkora volt a tolongás.

Végül vágatva jött a legutolsó lovas hírnök: jönnek.

Mátyás leszállott lováról. Az előkelőségek a kijelölt rendben állottak fel mellette. Jobbján a bosnyák király és a külföldi követek, balján a nádor s a többi világi és egyházi méltóság. Közvetlen Mátyás előtt a nádor fia, az ifjú Guti Ország, kezében a meztelen királyi karddal. A hó ritka pelyhekben hullott. Egyszerre hallhatóvá lett a nászi sereg közeledése. De az éljenzés elnyomta ezt a zajt.

Gróf Bánfi Miklós volt az első, aki látható lett. Feltűnt az égszínkép posztó legvégén, kardosan, díszruhásan, kezében feltűnően nagy virágbokréta. December közepén élő virágokból. A bokrétáról aranyfonálon gyémántgyűrű függött, köve mogyorónyi. A gróf megállt a király előtt és tisztelgett.

- Magyarország és Csehország felségös királynéja ez virágokat hódolatul s szeretetül küldi felségös férjinek.

Mátyás kezébe vette a bokrétát, de csak futó pillantást vetett rá. Mert a kék posztó végén most tűnt fel felesége. Jobbján Hunyadiné, balján Dengelegi Pongrácz János erdélyi vajda, mögötte a húsz magyar nemes kisasszony s aztán a beláthatatlan kíséret tömege. A király ugyanolyan gyorsaságot tartva, ahogyan azok közeledtek, megindult felesége felé, hogy az udvari előírás szerint pontosan a futószőnyeg közepén találkozzanak.

- Csakugyan szép, - gondolta a király kacagó lélekkel, - csakugyan nagyon szép.

Egymáshoz értek. A királyné megemelte hosszú szoknyáját, hogy letérdeljen koronás ura előtt, ő azonban megfogta és felemelte.

- Ave, regina! - mondta neki és mélyen, kutatóan a szemébe nézett.

A szép szempár szabadon, bátran felelt a pillantásra.

- Ave, rex! - felelte Beatrix.

Mátyás kezét csókolt anyjának. Aztán megfogta ujját hegyével Beatrix jobb kezének ujjbegyeit és magasra emelte, így vezette be a sátorba. Mögöttük léptek be Hunyadiné, a nemes szüzek, az idegen követek, a királynét kísérő előkelőségek, a bosnyák király és Gabriele, az egri püspök. Felállottak fél karéjban, középre tessékelték a királynét, az egri püspök kiállott elébe.

- Quando sei arrivata, serenissima regina Beatrice...

Az egri püspök, olasz ember, olaszul szólott a magyar királynéhez, aki félig olasz volt, félig spanyol. Röviden szólott, ahogy a király előre meghagyta neki, biztosította az egész ország rajongó szeretetéről. A királyné latinul válaszolt. Formás mondatokat mondott, természetesen, a lámpaláz minden nyoma nélkül, közvetlenségén semmi sem árulta el a betanultságot. Mátyás gyönyörködve nézte és hallgatta. Szíve majd kiugrott örömeiben. Még két szónoklaton kellett túlesni. Előlépett a pfalzi követ, kimentette a meghívott fejedelmek távolmaradását és egész Európa szerencsekívánatait fejezte ki. Erre a királyné egy lovagja válaszolt úrnője nevében. Abban a pillanatban, mikor befejezte, a sátornyílásban álló tiszt felemelte a kezét. Kint harsány kürtszó zendült meg, majd rákezdte az udvari zenekar. A királyi pár kilépett a sátorból. Künt már lovaik várták őket. De egyszersmind dulakodás és rendetlenség. A sokaság megbontotta a rendet és rárohant a kék futószőnyegre. Tépték, szaggatták a posztót, mindenki emlékeket akart belőle. Az alabárdosok már ütésekkel igyekeztek rendet tartani. A király ráncolt homlokkal pillantott oda.

- Sempre i Veneziani! - mondta nevetve a királyné.

S mikor nyeregbe ültek, a király kérdő pillantására fesztelenül, nyájas társalgóhangon mondta el, hogy a velenceiek, akik menetéhez csatlakoztak, az úton igen zabolátlanul viselkedtek és mindig rendetlenséget csináltak. Úgy beszélt a királyné, mintha évek óta ismerte volna férjét, közvetlen volt, nyugodt és vidám.

Az ő lova hófehér volt, a királyé barna mén. Mind a kettő szerszáma színarany, mind a kettő takaróján rengeteg drágakő. Megindultak egymás mellett. Köröskörül rivalgott az örvendező sokaság. Beatrix nyájas mosollyal integetett jobbra-balra. Mátyás figyelte, hogy felesége hogyan üli a lovat. Nem ülte rosszul.

- Királyné, - szólt olaszul, - kimondhatatlanul boldog vagyok, hogy megjöttél.

- Én is szívből örvendek. Milyen kedves hozzám a te néped, nézd, mennyire örülnek.

- Most már a te néped is. Melegszívű, nemes nép. Nagyon meg fogod szeretni.

A város kapuja elé érkeztek. Nagy sereg pap várt ott a kapuban. A zenekar elhallgatott és a papi kar szent zsoltosmába kezdett. A királyi pár leszállott. Hat karinges pap vállán hozta az üvegfalú, vadonatúj aranszekrénybe helyezett Szent Jobbot. Füstölővel tömjéneztek előtte. Mátyás és Beatrix letérdeltek a havon terített keleti szőnyegre. Aztán felálltak. Baldachin került föléjük, lovaikat elvezették. Most már nem lehetett beszélgetni, lassan lépdelve haladtak a Szent Jobb után, Mátyás levette kócsagos, drágaköves süvegét. Más karinges papok más szent ereklyéket is vittek. Ahogy a bazilikához közeledtek, onnan már zúgott az orgonaszó. Beléptek, Beatrix kissé világias érdeklődéssel nézett körül, a falakon a győzelmes csaták martalékul ejtett pajzsai és zászlói sorakoztak.

Két trón állott az oltár mentén, bal felől a királyé, jobb felől a királyasszonyé. Elváltak és ki-ki elfoglalta helyét. Így hallgatták végig a Tedeumot.

A mise befejeztével a Bazilika előtti téren következtek a bemutatások. A rengeteg ember elhelyezkedett az előírt sorrendben. Előbb Mátyás mutatta be az ország nagyjait és a külföldi vendégeket feleségének, majd pedig Beatrix mutatta be neki a maga kíséretét. Legelőször Aragóniai Francesco herceget, testvéröccsét. Ez tizennégy éves fiú volt, jókedvű és kissé szeles. Egyszerűen sógora nyakába ugrott, megölelte és hevesen többször megcsókolta.

- Piano, piano, - hallatszott egy udvari ember ijedt intelme.

Ezt is bemutatták: Rutilio Zeno volt, a kis herceg nevelője. Aztán bemutatták Roverella jeruzsálemi lovagot, a volt nuncius fivérét, aki mint Beatrix orvosa érkezett. Cristoforo de Bianchi lovag a ferrarai herceget képviselte, Francesco Bandini de Baroncelli lovag a firenzei herceget és így tovább. És végül sor került egy termetes, büszke asszonyságra, akinek Nardella volt a neve és mint gyermekkori dajkája jött a királynéval. Férjét is magával hozta a dajka, Sabatino Viola nápolyi polgárt, ezt is bemutatták. Ez a házaspár volt a leggőgösebb az egész társaságban.

A bemutatási ceremónia végével az előre megállapított műsor azt írta elő, hogy a királyné visszavonul lakására és kipiheni az utazás fáradalmait. Másnap miséig nem is látja a királyt.

Másnap a templomban tizenkét lépcső magasságú trónt állítottak a királynénak. A lépcsőfokokat arany szőnyeg fedte. Hunyadiné kísérté fel erre a trónra. Beatrix arannyal átszőtt piros ruhát viselt, fölötte hasított ujjú olaszos selyempalástot. Haja kibontva hullott hátára, két sor igazgyöngyöt fűzött bele. Mikor a koronázó misében magára a szertartásra került a sor, a karinges papok egy kárpit mögé vezették, amelyet az oltár mellett állítottak fel. A kárpit mögött a királyné átöltözött. Aranyszövésű, piros koronázási palástot borítottak rá. Az oltár másik oldalán hasonlóan magas trónon ült a király, fején a szent koronával, vállán a szent palásttal.

A veszprémi püspök ekkor intett a bosnyák királynak. Ujlaki, mint hűbéres fejedelem, az országalmát és a jogart kezében tartva, a király elé járult és meghajtotta magát. Mátyás lejött a trónról és az oltár elé állott, Beatrix jobbra felől. Mind a ketten letérdeltek. A püspök megáldotta őket, aztán felolvasta a latin eskümintát. A királyné, kezét a bibliára téve, elmondta az esküt. A püspök latin szöveget mormolva megkente Beatrix karját és vállát. Most a nádor, aki oldalt állott, harsány hangon elkiáltotta magát:

- Király, akarod-e, hogy a királyné megkoronáztassék?

- Akarjuk - felelte Mátyás.

A korona odakerült Beatrix szép fejére.

XXX.

A hivatalos esküvőt vasárnap tartották meg, december huszonkettedikén. Gabriele adta össze a királyi párt a Boldogasszony-templomban. Kettős trónszéken ültek, koronás fővel mind a ketten, német és cseh hercegek és magyar főurak tartottak föléljük arany-mennyezetet az egész szertartás alatt. Legelőször Hunyadiné járult hozzájuk az esketés után szerencsét kívánni. Aztán előírt rendben vonultak a palotába, ahol a nászajándékok ünnepélyes átvétele következett. Ezek négy termet teljesen megtöltöttek, a királyi kincstári hivatal az ajándékok összes értékét százezer arany forintra becsülte. Csak aranybillikom volt köztük harminckilenc. Ruténországból három ritka vadász-sólymot küldtek és hat különböző országból való paripa is szerepelt a nászajándékok közt, drága szerszámokkal.

Reggeltől estig minden órában akadt valami ünnepség, ceremónia, szórakozás. Beatrix többek között aranyos szánkót is kapott férjétől ajándékba, hat hófehér lóval, arany szerszámmal. Sikoltva tapsolt és ujjongott, mikor a szán először siklott vele a budai havon. Nápolyban az ilyen gyönyörűségnek szerét is alig hallhatta.

Beatrix meglepő tájékozottságot mutatott uralmi dolgokban, külpolitikai eljárások részleteiben. Mint ahogy egy molnár leánya avatottan ismeri a gabonafajokat, a liszt árát, a zsílipék szerkezetét, úgy ismerte ő a trónok és koronák birtokának csínját-bínját. Mátyás gyönyörködve figyelte. Magában ujjongó hálát adott a sorsnak, hogy ezt az asszonyt juttatta neki. És a királyné előtt ez az öröm nem maradt észrevétlen.

- Úgy látom, meg vagy velem elégedve, királyom.

- Nem helyes a szó. El vagyok bűvölve téled. Úgy látom, hogy megfizethetetlen tanácsost kaptam benned.

- Erre nagyon büszke vagyok. Mert semmit sem kötöttek annyira otthon a lelkemre, mint ezt: igyekezzem csekély tehetséggel, de nem csekély odaadásommal valami kevés hasznodra lenni. A te hasznodra és az én kedves Magyarországom hasznára. Caraffa bíboros még tanulmányvet is írt nekem erről, majd megmutatom.

- Bea, - szólt a király megindult hangon, - szeretném, ha a lelkembe látnál. Akkor megtudnád, hogy egy-egy szavaddal mekkora boldogságot tudsz adni annak, aki szeret.

- Ó, ez még csak a kezdet kezdete. Majd meglátod, mi mindent tudok én. Csak belejőjök az én gyönyörű hivatalomba. De ebben segítened kell. Taníts és vezess be mindenbe. Nem, ne mindenbe, csak amiben az én szerény asszonyi véleményemet akarod hallani. Olyan nagyon, nagyon vágyom tanulni a te híres nagy eszedtől, hogy méltó módon élhessek melletted. Majd aztán én is sok mindent elmondok neked. Mert máris terveim vannak ám, király uram...

- Terveid? Vajjon melyik országot akarod meghódítani karddal a kezében, te kis tündér?

- A kard, az a te dolgod. A háztáj az enyém. Itt az udvarnál sok mindent szebbé, nagyobbá, méltóbbá lehet tenni. Csak két dolgot mondok most hirtelen. Egyik, hogy az étkezések így kevésbé királyiak. Ez a nagy ebédlő a kis asztalokkal, amely kissé - ne haragudj - vendéglőhöz hasonlít, a te nagyságodhoz nem elég fejedelmi. Nem találom helyesnek, hogy a királyt naponta kétszer boldog-boldogtalan láthassa...

- Angyalom, ez itt ősi hagyomány és mi magyarok...

- Bocsáss meg, ne is mondd tovább. Én csak ötleteket vetek fel és te döntesz. Mindent szépen, okosan meg fogunk vitatni. A másik dolog, hogy a testőrségedet nem látom sehol. Amit látok, az várórség. De a te felséges személyed köré testőrség kell, gyönyörű egyenruhával, vakító fénnel, színek pompájával...

- Ez jó, ez kitűnő. Ebben teljesen igazad van.

- Ó de boldog vagyok, ha tetszésedre szolgál. Sok ilyesfélét fogok én kitalálni, meglátod. De kell, hogy vezess és beavass. Kell, hogy órákat adj nekem, mintha görögül tanulnék. Annyi a jó szándék bennem, a munkavágy és a te tetszésedre való törekvés... segíts, hogy igazi királyné legyek az igazi király mellett...

- Helyes. Még ma elkezdjük. Ha vacsora után visszavonultunk, elmondom neked Fridriket.

A leckeórákat, ahogy Beatrix nevezte, csakugyan még aznap elkezdték. Korán visszavonultak estebéd után. Megbeszélték a magyar faj európai helyzetét, a Habsburg-ház hatalmi törekvéseit, a török kérdést, Mátyás óriás tervét a magyar császársággal és egész Európa egyensúlyának átformálásával. És elmondta neki Fridrikkel egész eddigi összeköttetésük történetét, kapzsiságát, megbízhatatlanságát, lovagiatlanságát.

A spanyol-olasz királyleány nagy figyelemmel hallgatta a hosszú fejtegetést.

Férje hatalmas terve elragadta. Udvarnál nevelkedett képzelete már látta sajátmagát, mint német-római császárnét, akit a pápa koronáz Rómában, már látta fiait birodalmi hercegeknek, választófejedelemségek urainak, már látta férjét a világ legelső és leghatalmasabb birodalmának trónján.

Beatrix már pontosan kezdte érteni a nappal érkező hírek súlyát és mélyebb értelmét. Ismerte a Magyarország körül font diplomáciai pókhálót, ismerte a cseh királyi címért folyó harcot, az ifjú Ulászló szerepét, Kázmér magatartását, bonyolódott vérségen alapuló korona-igényeiket, a minduntalan változó erőviszonyokat.

Éppen ekkor Mátyás és Fridrik viszonya rohamosan romlott és most már fegyveres következményekkel fenyegetett. Ulászló nem hagyta abba a küzdelmet, hogy a Mátyás cseh királysága ellen a maga cseh királyságát tegye érvényesebbé. A cseh királyi címmel járó választófejedelmi rangot a császár ugyan elismerte már a Mátyásénak, de ehhez is ünnepélyes beiktatás tartozott s azt Mátyás még nem kapta meg. Mióta olyan csúfosan váltak el egymástól Bécsben, a kérdés aludt. De most felébredt. Ulászló valahogyan rá tudta venni Fridriket, hogy a Mátyásnak adott választói rangról feledkezzék meg és adja neki, sőt ünnepélyesen iktassa be. Erről számos titkos jelentés futott be Budára, sőt arról is, hogy Ulászló megint sereget gyűjt ellene. Már toboroz. Már hatezer embere van. Már el is indult Bécsbe. Már ott is van Bécsben és rendkívüli pompát fejt ki, ami nyilvánvalóan válasz a Mátyás lakodalmára, a magyar király ország-világot elképesztő fényűzésére.

Beatrix nagy izgalommal hallgatta férjétől a naponta érkező híreket.

- Meg fognak együtt támadni, a császár, a lengyel király, a cseh király. Nem vagy izgatott?

- Csöppet sem. Még attól sem, hogy a szultán szövetséget ajánlott nekik. Nagy titoktartás pecsétje alatt. De én megtudtam.

- Szent Isten. És?

- Annyira mégsem süllyedt Kázmér, hogy szövetkezzék a törökkel. Elutasította. Ulászló seregétől nincs mit félnem. Embereim kifürkészték, hogy mennyi pénze van. Azt is tudom, milyen esztelenül költekezik Bécsben. Zsoldosokat tartani drága mulatság. Ulászlónak rövide-

sen elfogy a pénze. Papíron ki tudom neked számítani, mikor kezdenek majd elszökösni zsoldosai. Azt megvárom, s akkor gyorsan az orrára koppintok Fridriknek, hogy ne hordja olyan magasan.

Neki lett igaza. Rövidesen tudósítás jött Bécsből, hogy Ulászló nem tud zsoldot fizetni, serege felbomlott. A hatezer emberből maradt összesen ezerötven. Ezen csúnyán összevesztek Fridrikkel. Ulászló és a császár közös hadjáratából nem lett semmi. A kémjelentések szerint azon is összevesztek, hogy Fridrik a fia számára írásban akarta biztosítani Ulászlóval és Kázmérral a magyar trónt. Azok azonban maguk is elvi jogot formáltak a magyar trónra és a császár szerződési pontjait elutasították. Tehát a szövetséges egyetértés felborult köztük, Ulászló serege pedig elolvadt.

- Látod, szívem, - mondta Mátyás, - így kell ezt a játékot játszani. Most szépen megizenjük a császárnak a háborút.

- Milyen izgalom lesz, - tapsolt Beatrix, - mikor majd lessük itthon a győzelmi híreket.

- Lessük? Hogyan képzeled ezt? A seregemet én magam fogom vezetni.

- Elszakadsz tőlem? És azt hiszed, hogy én ebbe belemegyek? Inkább meghalok.

- Ó, de bohó vagy. Mit csinálnék veled? Vigyelek talán a táborba?

- Természetesen. Egy lépést sem tágitok mellőled. Nem, nem. Veled megyek, vagy te is itthon maradsz.

- De csak nem gondolod komolyan, hogy háborúba jössz?

- Halálos komolysággal gondolom.

Ezen napokig vitatkoztak. Mátyás eleinte tréfára vette a dolgot, de csakhamar komolyan kellett érvelnie. A királyné törhetetlenül és szívósan követelte, hogy ő is táborba szálljon.

Beszélhetett Mátyás órák hosszat, nem ért el semmit. Beatrix felhasznált minden fegyvert: rimánkodást, okoskodást, hízalgést, sértődést és végül sírást. Győzött is. Mátyásnak pedig alapján véve tetszett is, hogy Beatrix ennyire részt akar venni minden lépésében. Elhatározták, hogy a királyné is indul a sereggel.

Mielőtt a hadizenetet elküldötte volna, Mátyás koronatanácsot tartott. Ezzel elejét akarta venni annak, hogy majd mikor pénzt kér a legközelebbi országgyűlésen, a radikális nemzeti pártiak okoskodhassanak. Főként Bátori Istvánt kellett leszerelni, Szilágyiréven rokonát, akit most tett meg erdélyi vajdának. Kitűnő katona volt Bátori István, tehetséges vezér, tekintélyes és gazdag ember, gondolkozó hazafi. Sarkalatos álláspontja gyanánt mindig azt hangoztatta, hogy Magyarországnak nem szabad a német-római birodalom hatalmi versenyébe beállania, hanem mindenekelőtt és minden erővel el kell intéznie az életveszéllyel fenyegető török kérdést. Mátyás felrendelte Kolozsvárról a koronatanácsra, amelyet június tizenkettedikére tűzött ki, de egy héttel előbb, vagyis június ötödikén, donációs levelet adott ki, amelyben felsorolta Bátori István rendkívüli érdemeit és neki ajándékozta azt a birtokot, amely Maróti Máté magvaszakadta folytán a koronára szállott.

- Szándékval töttem, István, - mondta a kihallgatáson jelentkező vajdának, - az tanácsnál: előtte. Mastan immár tiéd az Maróti-marha, tanácskor mondhatol akármit is.

Bátori István hümmögött, hápogott. A koronatanácsos mégis csak felállott és beszédet mondott a hadizenet ellen. De tizedrésnyi maradt a beszédben az a hév, amellyel eredetileg el akarta mondani. A főpapok csatlakoztak Bátori álláspontjához. De erre felállott Kinizsi Pál és heves szónoklatot tartott az ország becsületéről. Bátori csendes és száraz érvei nem igen

hatottak, a császár álnokságának és a magyar korona büszkeségének hangoztatása annál is inkább. A koronatanács túlnyomó többséggel a hadizenet mellett döntött. Kinizsi lett a nap hőse. A király parolázott vele, megölelte és bevitte a királynéhoz magánkihallgatásra. Ez nem ment éppen folyékonyan, mert az óriás semmiféle más nyelven, mint magyarul és oláhul, nem tudott. A király tolmácsolt néhány mondatot közöttük. Beatrix megbámulta országa legerősebb emberét, nyájasan rámosolygott és kezét kegyesen csókra nyújtotta. Kinizsi a tenyerébe vette a királyné ápolat, feltűnően kicsiny kezét, s ezen mindhárman jóízűt nevettek. Mintha malomkőre fehér virágot ejtettek volna.

Egy forró nyári napon a királyi pár hadba indult. Beatrix díszes vértetűt kapott férjétől ajándékba, ezüsből valót, arannyal cifrázottat. Semmi módon nem lehetett arról lebeszélni, hogy a nagy hőségben is felvegye. Csak a vár aljáig tartott a dicsőség. Ott meg kellett állni, hogy letehesse, mert úgy érezte, hogy megsül.

- Látod, - nevette a király, - már kezdted akadályozni a hadjáratot. Mondtam.

Győrből erőtetett vonulással sietett a tizenhétezer ember osztrák földre. Mivel Beatrix egész úton azon esengett, hogy mindenáron várostromot szeretne látni, Mátyás kiválasztotta Haimburgot, amelyről úgy tudta, hogy komolyan nem tud ellentállni. De bár a horoszkópok a legszebb reménységeket mutatták, Haimburg nagy meglepetésre ellenállott. Az első rohamot a védők derekasán visszaverték. A másodikat is. A harmadikat is. Akkor Mátyás kiadta a parancsot, hogy Trautmansdorff alá kell vonulni. Itt már könnyebben ment a dolog, a vár a második rohamra megadta magát. Beatrix mindenáron bevonulást akart. Mátyás, hogy kedvére legyen, ünnepélyesre rendezte a bevonulást. Színekkel kápráztató kíséret élén, lóháton vonult be a királyi pár, Beatrix a páncélt viselte. A következő erőd, Petersdorf, nem is védekezett, önként megadta magát.

Itt megállapodott a király. A vár alatt állandó tábornok veretett főhadiszállásul. Különböző irányokba küldött lovas-seregeket pusztítani és égetni. Egyetlen napon reggeltől estig tizennégy Bécs környéki helység adta meg magát minden ellenállás nélkül. Rövidesen az egész vidék meghódolt Bécs és Bécsújvár között. Fridrik ijedten menekült először Kremsbe, azután onnan is tovább Linzbe. A hadjárat úgy ment, mint a parancsolat. A magyar sereg Korneuburnnál átkelt a Dunán, már itt volt Budáról felküldött hajóhada. Ezzel el volt zárva az út, amelyen Bécsbe élelem érkeztetett volna. S elérkezett a nap, mikor a nápolyi király leánya díszes vonulásban, fehér lovon, páncélosan megérkezett a mesés hírvű Vienna alá. A ragyogó őszi napfényben tisztán láthatta a nevezetes István-tornyot. Annak tövében terült el a fényes, gazdag világváros, az ötvenezer lakójú hatalmas császári székhely. A külvárosok innenső részét már lövetni tudta a magyar király, seregei ott állottak a Duna mindkét partján, s a vizén erős naszádjai sötétlettek.

Beatrix el volt ragadtatva a tábori élettől.

Különösen érdekes volt a messze északi földről érkező hírnököket hallgatni, vagy leveleiket olvasni. Ezekből kitűnt, hogy a megszorított császár kétségbeesve követel segítséget szövetségeseitől. Ulászló igyekszik is hozni serege gyászos maradványait, de azokat a morva és sziléziai erők könnyű szerrel visszatartják. Kázmér hasonlóképpen sietne segíteni, de őt meg a Mátyással szövetséges német lovagrend tartja sakkban. Dél felől meg éppen nagy veszedelem ömlött Fridrikre, a török felhasználva a háborút, beütött Krajnába. A legnagyobb hír azonban messze nyugatról jött: a francia király fegyverrel fenyegeti Merész Károly hagyatékát, mert Miksa főherceg menyasszonyát, a burgundi hercegnőt, a saját fiának akarja nagy gazdaságával együtt. Mátyás pedig negyven osztrák várost hódított meg már, Bécset és még egy-két fontos erődöt körülfalt. Fridrik békekérélmének mindennap meg lehetett érkeznie.

Meg is jelent október legvégén Puck Albert, a császár udvari káplánja Bátorinál és Kinizsinél. De csak szóba sem álltak vele, Korneuburgba küldték, beszéljen magával a királlyal.

- Nem, nem, ne békülj, - kedveskedett Beatrix, - vonuljunk be Bécsbe.

- Azt nem tesszük. Olvasd el azt a levelet.

A levelet a pápa írta. Hivatkozván arra, hogy már több ízben békére intette a marakodó keresztény fejedelmeket, most az utolsó eszközhöz nyúl: ha meg nem kötik a békét és mindketten nem fordulnak azonnal a török ellen, ezentúl minden segedelmet megvon tőlük és a törökök ellen sorsukra hagyja őket.

A tárgyalások alaposan elhúzódtak, de végre megkötötték a békét és pedig Mátyás teljes győzelmével. Fridrik kénytelen volt a magyar király választófejedelmi jogát a cseh korona birtoka folytán elismerni. De a legfájdalmasabb pontja a szerződésnek pénzre vonatkozott. Fridrik kénytelen volt kötelezni magát, hogy a hadjárat költségeit megtéríti és százezer arany hadisarcot fizet.

Mátyás megindult haza. Legyőzte és megalázta a császárt. De közben a törökök megint olyan pontokig jutottak el Európában, ahol eddig sohasem jártak: az Isonzó és Tagliamento között pusztították, megütköztek a rémült velencei köztársaság seregével és azt megverték. A magyar király nem nyert egy talpalatnyi területet sem. Csak egy címet. Hogy mint cseh király, ő a választófejedelem és nem a másik cseh király.

XXXI.

Ha valaha ellenségesen gondolt Fridrikre Mátyás, akkor leginkább most, mikor békét kötöttek. Volt ennek a Fridriknek egy bámulatos tulajdonsága, amely most már ingerültté tette Mátyást: a szívóssága. Fridrik nem volt a közepes átlagnál eszesebb ember. Nem volt benne nagyvonalúság, erő, nagy célokat rajzoló képzelet. Gyáva volt, ingadozó, készületlen és kicsinyes. Amellett eszközök is alig álltak rendelkezésére. Nem jelentős területű örökös tartományai édeskevés jövedelmet hajtottak, soha nem volt pénze, fünek-fának tartozott szégyenletes adósságokkal. Tartományai katonát nem adtak neki, sereggel egyáltalában nem rendelkezett, zsoldosokat, mint rosszhírű fizető, alig tudott fogadni, ha bajba került. Amellett folytonos belső zavarokkal akadt baja, népe ki nem állhatta, osztrák nagyurai lépten-nyomon máshoz pártoltak. És mégis: harmincnyolc évvel ezelőtt lett német-római király és huszonhat éve császár, azóta folyton ott ült a trónon és együtt tartotta a hatalmas német-római birodalmat. Megalázták, szorongatták, szégyenletes békébe kényszerítették, saját népe megostromolta saját fővárosában, rangja és élete sokszor hajszálon lógott. De szívóssága már rejtélyesnek tűnhetett fel. Pénz, katona és tehetség nélkül ott ült most is a helyén. Hogy ezt hogyan csinálja, alig is lehetett megérteni. Mátyásnak pénze volt, állandó serege és ragyogó tehetségei, mégsem bírt vele. Most már felforrt benne az indulat, ha Fridrikre gondolt. És már nem úgy számolt nagy terveivel, hogy megvárja, míg a hatvanharmadik évét taposó császár itt hagyja az árnyékvilágot. Most már elevenen akarta legyőzni és koronáját elvenni tőle. Már nem Fridrik halála után akart császár lenni. Hanem Fridrik életében.

Most újra csavart egyet diplomáciája feszült húrjain. Kázmér és Ulászló azon vették észre magukat, hogy legnagyobb ellenségükkel, a magyar királlyal békülhetnek, ha akarnak. Levelezések, tanácskozások, megbízottak tárgyalgatásai adódtak. Az egész szövevényt mesteri kéz vezette. Hónapokon keresztül folyt a diplomáciai munka. Kázmér nem akart egyebet, mint békességet, hogy a mintaszerű családapa példájaként nyugodtan éldegéljen Krakóban. Ulászló nem akart mást, mint hogy a morva és sziléziai területek elvesztése árán Prágában cseh király lehessen. Kapva kaptak a békesség lehetőségén, de a veszedelmes eszű tárgyaló féltől úgy féltek, mint a tüztől. Mikor már azt hitték nagy boldogan, hogy az okmányokat alá lehet írni, rémülten vették észre a szerződési tervekben lefektetett csapdákat. S az alkudozások folytak tovább. Európa térképén hol itt, hol ott történt valami, ami egyetlen csapásra felforgatta az erők vergődő egyensúlyát. Csak ő nem vesztette el a fonalat soha.

Senki ebben a zűrzavarban nem tudott eligazodni. Minden fejedelem egyik nap helyzetétől a másikhoz kapkodott. Csak Mátyás uralkodott az egymásnak ellentmondó szerződések tömegének bábeli tornya fölött. A török megint jelentkezett. Mátyásnak a déli végeken volt nyolcezer embere és szerződése Velencével, hogy a signoria hozzájárul a zsoldhoz a közös ellenség ellen. De a signoria látván, hogy a török északra fordul, nem küldött pénzt. Mátyás pedig látván, hogy a pogány sereg osztrák földre tart, visszavonta a maga seregeit. Titokban Dóczi Péter útján fegyverszünetet is kötött a szultánnal. A törökök elkezdtek pusztítani Ausztriát és Salzburgig eljutottak. Ugyanekkor Ulászló ellen a prágaiak lázongani kezdtek és beverték ablakait. Ugyanekkor Kázmér álmatlan éjszakákat töltött a Mátyáshoz hű német lovagrend fenyegető magatartása miatt.

A törökök közt járvány ütött ki, azt behurcolták Ausztriába is. A döghalál egyre szélesebben terjeszkedett az osztrák lakosság között és már magyar vidékekre is átcapott. Mátyás féltette övét. Anyja elment Vajdahunyadra, ő pedig Beatrix társaságában Kassára költözött. Vele ment az udvari kancellária. Onnan folyt tovább a diplomáciai munka. Mikor Beatrix Kassán

elunta magát, átmentek Besztercebányára és Körmöcbányára. A munka változatlanul folyt tovább. A kancellária emberei serényen dolgoztak, a király tízével, húszával diktálta követeknek az utasításokat. Ha pedig abbahagyta az irodai munkát, kilovagolt feleségével. Megnézték az aranybányákat és ezüstbányákat, a kohókat, a pénzverést.

A járvány magyar földön nem csinált nagyobb kárt, a királyi pár kora ősszel nyugodtan hazatérhetett Budára. A diplomáciai munka tovább folyt. Fridrik lázasan kapkodott pénz után a bécsi hírek szerint. Egyik lyukat a másikkal tömte be. Az osztrák rendekkel, akik törvénybe iktatták a Mátyással kötött békét, adót szavaztatott meg, hogy a százezer arany hadisarcot kifizethesse. Ezt kegyetlenül behajtották az osztrák lakosságon, de a befolyt pénzt Fridrik nem Mátyásnak küldte el, hanem a francia király ellen zsoldosokat fogadott rajta. A hadisarc elmulasztásával megszegte a szerződést. De Mátyás még nem lépett fel. Várt. Sőt a királynéval levelet íratott Fridriknek: Beatrix rokonai nyájassággal kérve-kérte a császárt, keresse a béke megtartásának útjait. Ez a levél a jövő használatára íródott. Mikor majd hivatkozni lehet arra, hogy Magyarország milyen unszolóan igyekezett fenntartani a békét.

Már december felé járt az idő, mikor Mátyás az okmányok egész sorára ráírta nevét: Mathias Rex. És Bakacs Tamás belenyomta a címeres királyi pecsétet a sistergő piros viaszba. Ulászlóval és Kázmérral meg volt a béke.

A király odaadta feleségének a megállapodást. Mindjárt meg is magyarázta neki.

- Ezt úgy olvasd, Bea, mint valami nagy-nagy épületnek a zárókövét, amelyet egy álló esztendeig építettem. Halld meg, mi ez az épület. A császár hatalma teljesen béna. A francia királyra bármikor számíthatok ellene. A pápa mellett van, a török ellen nélkülözhetetlen szüksége van rám, amellet atyád szövetségese. Svájccal tíz évre szövetséget kötöttem, számos befolyásos államférfi ott rendes évi fizetést kap tőlem, diktálhatok nekik, amit akarok. A pfalzi választóval szövetséget kötöttem. A Wittelsbachiakkal szintén, Bajorországra számíthatok. A szász választó szövetségese Morvaország és Szilézia az enyém. Ulászló szövetségese. Lengyelországgal rendben vagyok. Egész Európára számíthatok. Fridrik tehetetlen velem szemben. Nem tud fizetni, serege nincs, barátai nincsenek. Akkor teszem a kezemet a torkára, mikor akarom.

- És mikor akarod? Én már úgy szeretnék császárné lenni...

- Előbb leszámolok a törökkel. Elintézem úgy, hogy jó néhány évig szabad kezet kapok. Akkor aztán rámegyek Európára. Ha Nagy Lajosnak négy tengere volt, nekem is lesz négy tengerem. Tudod-e azt, hogy számos német diplomata máris megtanult magyarul, mert a diplomáciában ez kezd fontos lenni? Tudod-e azt, hogy a te hazádban a kereskedelmi szerződések kezdik kikötni a magyar pénzben való fizetést? A magyar trónörökösre, a te fiadra, én olyan hatalmat fogok hagyni, amilyen nincs még egy a világon.

*

A két uralkodó, aki egyszerre viselte a cseh királyi címet, személyesen találkozott a békés viszony elmélyítése céljából. A királytalálkozót Olmützbe tűzték ki. Mátyás ragaszkodott ahhoz, hogy az ünnepség olyan városban folyjék le, amelyet ő hódított el a cseh koronától.

Mind a két király útvonalán cövek jelezte azt a pontot, ahol le kell szállniok lovaikról.

Mátyás és kísérete a cöveknél szállottak. Ugyanekkor szállt le Ulászló is. Egyazon pillanatban érkeztek a fősátor előtt egymás közvetlen közelébe. Egyszerre nyújtották ki jobb kezüket, egyszerre szorítottak kezet, egyszerre ölelték át egymást és egyszerre csókolták arcon egymást jobbról és balról.

- Isten hozott, Ulászló testvérem és barátom.

- Isten hozott, Mátyás testvérem és barátom.

Ezt is ugyanabban a pillanatban, egyszerre mondták, mintha csak vezényelte volna őket valaki. Akkor karonfogva indultak a fősátorba.

- Át kell adnom neked, cseh királynak, - mondta Mátyás, - Magyarország és Csehország királynéjának szíves üdvözlését.

- Hálásan köszönöm magyar és cseh királyi felségednek. Én viszont a lengyel király szíves üdvözlését tolmácsolom.

Ezzel az előírt közjogi részleteknek eleget tettek: cseh királynak is szólították egymást. Mátyás helyet mutatott Ulászlónak, aztán kulcsot vett elő dolmánya zsebéből és kinyitotta az ébenfa-asztalon álló, olasz ötvöstől való bronz-ládikát. Abból iratok kerültek ki. A két király békeszerződésének szövege.

- Azt hiszem, - mondta Mátyás, - fussunk át ennek a szerződésnek minden pontján. Itt van két példányban. Én majd hangosan olvasom, te kísérheted az olvasást a magad példányán. Ahol bármelyikünknek mondanivalója lesz, oda jelt teszünk a szövegben, hogy később részletesen tárgyalhassunk. Nem lesz nehéz munka, hiszen üzenetéből megértettem, hogy a lényegen semmit nem kívánsz változtatni. Nem kívánok én sem. Ez a béke szilárdnak és tartósnak ígérkezik. Olvashatom?

- Dobzse, - felelte Ulászló, akinek ez kedvenc szava volt, minduntalan használta.

Mátyás olvasta a latin szöveget. Minden pontnál megállottak beszélgetni. Valóban kitűnt, hogy a szerződés lényege ellen egyiköknek sincs megjegyzése, sőt azok a pótlások, amelyeknek gondolatát vagy az egyik, vagy a másik felvette, a béke még alaposabb biztosítását célozzák. A legszebb egyetértésben dolgoztak így négy szemközt két és fél óra hosszat.

Már vidáman nevetgéltek a végén. Mátyás, a társalgás mestere, igyekezett mennél közvetlenebb, pajtáskodó hangot megütni. Terveihez hozzátartozott, hogy ezt az embert mennél erősebben barátságához kösse.

Este érdekes vendég érkezett: a kövér Galeotti. Egyenesen Velencéből. A királyné az olasz művészekre terelte a szót, akiről híreket szeretett volna hallani. Ebből olyan beszélgetés kerekedett, amelyet a királyné nem győzött élvezni.

Az egész onnan indult ki, hogy Galeotti elmondta, milyen remek kápolnát terveztetett a Vatikánban Sixtus pápa. Ekkor kérdezte a királyné, nem hallott-e valamit Galeotti egy fiatal festőművészeiről, akit hazulról írott levelekben említettek neki, s akinek Leonardo da Vinci a neve. Galeotti mindenről tudott, ezt is tudta. Elmondta, hogy a festő eszményi szép férfi, falusi származás, gyerekkorában kezdett rajzolgatni, s a rajzokat apja elvitte Verrocchionak megmutatni, így került Firenzébe. Egyszer az apja behozott hozzá, a Verrocchio műtermébe egy pajzsot, festene rá valamit egyik falujabeli módos paraszt megbízásából. Leonardo összeszedett csigákat, egereket, pókokat, denevéreket és ezeknek ábráival olyan Medúza-fejet festett a pajzsra, hogy aki látta, visszahőkölt az ijedelemtől. A festő apja nem is adta a parasztnak a pajzsot, hanem vett neki a vásárban valami olcsó darabot, ezt a pajzsot pedig eladta száz aranyért Firenzében. Röviddel utóbb Lodovico Moro herceg már ötszáz aranyat adott érte.

Nem szüntek meg új és új neveket említeni. Mátyás szomjasan és irigyen hallgatta. Mindenáron szeretett volna legalább egy magyar nevet büszkén bedobni a híres olaszok közé, de nem tudott egyet sem. Valahogyan mégis könnyíteni kellett lelkén. Erőtéljesen belevágott a társalgásba:

- Majd lesznek ilyen művészek Budán is. Beatrix is, Galeotti is meglepetve kapták fel a fejüket.

- Budán? - kérdezték egyszerre.

- Igen, Budán. A magyarok mindent tudnak a világon. Ezt is fogják tudni.

- Angyalom, - szólt Beatrix megbocsátó mosollyal, - a mi magyarjaink bizonyára nagyszerű fajta, vitézségüket senki sem vonja kétségbe. De a művészi tehetség, attól tartok, hiányzik belőlük. Miért nem akadt eddig is világhírű festő, vagy szobrász, aki magyar lett volna?

- Mert a művészetek fejlődéséhez két dolog kell: mecénás és békesség. Nálunk mecénások sem teremhettek, mert a mi nagyuraink nem tudtak művelődni, képben és könyvben és szoborban gyönyörűséget találni. Nekünk folyton verekednünk kellett, hogy titeket, többi európaiakat, megvédjünk a töröktől. De én majd rendet csinálok ebben az Európában. Magyarországomnak békességet és gazdagságot szerzek. És akkor majd meglátjátok, milyen képek és szobrok fognak itt teremni. A két egyetem már dolgozik. Minduntalan hallom, hogy igen sok a tehetséges ifjú.

- Két egyetem? - kérdezte Galeotti.

- Úgy van, derék Marzio. Kettő. A pozsonyi egyetem mellett nem régóta Budán is van iskola. A Domonkos rendiek kaptak pátenst, hogy taníthassanak. Persze csak egy fakultásuk van, de azért egyetem az is. Mához húsz évre szerte egész Európában tele lesznek az egyetemek magyar tudósokkal.

- És mi olaszok, - kérdezte Beatrix egy kis enyhe gúnnyal, - becsukhatjuk a boltot?

- Te nem vagy olasz, hanem magyar vagy. De azt hiszem, elég későre jár az idő. És holnap sok a dolog.

XXXII.

Mátyás seregei, amelyeket Bátori István és Kinizsi vezetése alatt a déli végeken hagyott, kénytelenek voltak Erdélybe sietni, mert a török ott is beözönlött, mint a víz, amely a korhadó hajótest új és új nyílásain fenyeget. Megállítani őket nem volt elég erő. Ellentálló gátat nem találva ömlöttek Hunyad megyéig. Kinizsi és Bátori István ott álltak Alkenyér és Felkenyér vidékén a nyílt mezőn, elszántan, hogy akármi lesz, innen már nem vonulnak vissza. És Ali bég seregei már mutatkoztak Alvinc felől jövet a balaméri országúton. Felkenyér kardcsapás nélkül az övék lett. Abból, hogy foglyaikat s az összerabolt értékeket erős őrizettel Balamér alatt hagyták hátra, nyilvánvaló lett az a szándékuk, hogy megütköznek. De habozásukból viszont azt lehetett látni, hogy nincs végleges haditervük. Bátori misét mondatott és beszédet intézett a katonákhoz, nem titkolván, hogy valószínűleg mindenkinek meg kell halni. Ott volt Geréb László, a Hunyadi-rokon erdélyi püspök is, az megeskette az egész tábornak, hogy meghalnak inkább, de nem hátrálnak. Aztán felálltak hadirendbe. A törökök támadtak. A szászokra vetették magukat és egyszerűen elgázolták őket, ugyanúgy a tartalékból előnyomuló oláhokat. Bátori alól két lovat lőttek ki, s ő már hat sebet kapott. De verekedett tovább. Rendes csatáról beszélni sem lehetett, kis magyar vértescsoportok, hatan-tízen összeállva, mint apró szigetek csapkodtak a török tengerben. Ekkor vágatott le a dombokról Kinizsi serege, ő maga nyargalt elől. Mindkét kezében kard, ahogy szokta. Mennydörgő hangján, amelynek bámulatos ereje felett mindig mindenki elcsodálkozott, végigördítette az egész Kenyérmezőt, hogy itt van, megérkezett, magyarok, neki! Bátori ekkor kapta a hetedik sebet és lovastól összerogyott. De a vajda-zászló ott lobogott mellette. Kinizsi odaverekedte magát. Az ütközet megfordult. Olyan düh fogta el a magyarokat, hogy örültek gyanánt tusakodtak. És mikor a török sereg elmenekült, maguk is alig tudtak hinni a csodában, győztek. Nyolcezen estek el innenfélt, túlhan harmincezer volt a török halottak száma.

A törökkel tehát jó időre elkészült Mátyás. Lelkiismerete fenekén megfordult a gondolat, hogy ha most gyorsan megszervezné a keresztény Európát és maga is kifejtené teljes erőfeszítéssel teljes erejét, a törököt akár egy évszázadra el lehetne intézni. De húsz esztendő óta melengedett óriás tervének gondolatát vonakodott feladni: elfoglalni a Fridrik helyét és akkor, magyar vezetéssel, megváltani az egész világot. Az alkalom is igen kedvezőnek mutatkozott most, ha ügyesen meg tudja fogni.

Felszólítást intézett Fridrikhez, hogy a törökök ellen indítandó magyar seregeket, amelyek új haditerv szerint indulnak, engedje át Krajna területén. Fridrik azonnal elküldte a magyar sereg számára kiállított útlevelet. Markába is nevetett, hogy Mátyás ingyen megvédi neki Ausztriát. De nevetése megdőbbent haraggá változott, mikor meghallotta, hogy a törökök ellen induló magyar sereg megszállotta a krajnai és karintiai várakat. Ugyanekkor szigorú felhívás érkezett hozzá Budáról, hogy miután a hadisarc fizetési határidejét, noha azt adóban beszédte, megint elmulasztotta, haladéktalanul fizessen ötvenezer aranyat, különben a magyar király a sarcot fegyverrel fogja Bécsen behajtani.

Hogy Fridrik nem fizethet, azt tudta Mátyás. Mindig pontosan ismerte a császár pénzügyeit, titkos bécsi hírszolgálatuk jól működött. A megszorult Fridrik harapott, mint a nyakoncsípott róka. Sereget küldött magyar földre, ötszáz osztrák lovas rátört a soproni vidékre, gyűjtögetett, pusztított, harácsol, benyomult egészen Győrig, ott megverte a város segítségére siető kis magyar csapatot és jókora zsákmánnyal visszanyargalt Bécsbe.

Folyt az osztrák-magyar háború. Mátyás lassan és nyugodtan készítette elő ügyeit. Gondoskodott róla, hogy Szapolyai bőségesen kapjon hadiszert. Ágyúkat és ostromgépeket szállíttatott neki, pénzt, takarmányt, élelmet. Igen hosszú ostromháborúra készült, a nyílt nagy harcot kerülni akarta. Erre érdekes oka volt. Már régóta használtak egy különös fegyvert a nyugati államokban: egészen kicsire öntött ágyút. Olyan kicsi volt ez a cső, hogy a katona könnyen a hóna alá emelhette. Kicsiny volt a golyó is, amelyet csővébe helyeztek. Az ilyen aprócska ágyú nem ostromra szolgált, hanem mint a nyílvevő, az egyes ember messziről való megcélzására és leölésére. Gondolata voltaképpen elmés volt, de gyakorlati kezelése annál nehezkesebb. A katona jobb hóna alá fogta s a kanóccal balkézből gyűjtötte meg a puskát. Később rájöttek egyes nyugati feltalálók, hogy a szemhez kell emelni, úgy a célzás sokkal biztosabb. De ez sem bizonyult egész jó rendszernek, mert a robbanó puskaapor lökött, s a jobb kéz nem lehetett elég szilárd, hogy a lökést visszafogja. A nagy ágyú a földön, vagy szilárd állványon feküdt, a robbanás lökését felfogta a talaj. A kis kéziágyúnak ez az előnye hiányzott. Akkor aztán úgy tökéletesítették tovább, hogy a katonát vasvillával látták el. Ezt ledőlhette a földre, ráhelyezhette a kéziágyú csővét, odahajolhatott a csőhöz célozni és balkézzel alkalmazhatta a kanóc szurokba vagy szeszebe áztatott kócát. Sok helyen alkalmazták már a kéziágyút, amelynek, ha talált, csakugyan szörnyű ereje volt: át tudta ütni a vértsek páncélját is. A vértzetlen emberen pedig okvetlen súlyos sebet ejtett. Mátyás most vásárolt ebből az új fegyverből egy szállítmányra valót és állandóan tanulmányozta. Minden találmány erősen érdekelte, s ebben, úgy sejtette, nagy lehetőségek rejlenek. De azt sem tartotta kizártnak, hogy új hibái derülnek ki, s akkor el lehet dobni az egészet. A várostromoknál már kezdte többre becsülni az ágyúnál a hatalmas parittyagépeket, mert nem fogyasztották a méregdrága puska-
port, követ mindenütt lehetett találni számukra és egy parittyagép egyszerre három lövéssel tudta rontani a várfalat, az ágyú csak egyet löhetett egyszerre. Most tehát tisztában akart lenni a kéziágyú hadi értékével, mert ez esetleg egész hadviselési rendszerét megváltoztatta.

Az udvari élet pezsgő elevenséggel folyt Budán. Egyre több volt az idegen. Beatrix külön udvart tartott és titkára, Aversa, kiterjedt levelezést folytatott. Mátyás nem szerette ezt az Aversát, olajozottan sima, csúszó-mászó modora ellenérzéssel töltötte el. De nem szólt ellene, mert a királyné nagyon ragaszkodott hozzá már csak kényelemből is: Aversa bámulatosan utánozta írását és így Beatrix naponta tíz-tizenöt sajátkezű levelet küldhetett szét anélkül, hogy ez fáradtságába került volna. A levelek mesterembereket, orvosokat, kertészeket, zenészeket hívogattak különböző olasz városokból, az olaszok szünetlenül jöttek-mentek.

Az olasz hatás már az előkelő magyar társaságban is érezhetővé lett. Mindenek előtt az udvarhoz járatos arisztokrata dámák igyekeztek a királyné hajviseletét és öltözködését utánozni. Sokan tanultak olaszul, hogy ha donáció, címerlevél, hagyatéki per, gazdag hivatal vagy egyéb dolog érdekében befolyásos támogatást kerestek, könnyebben megnyerjék a királyné fivéreinek és alkalmazottainak kedvét. A férfiak viselete is változott: a tisztos hosszú felsőruhák olasz módi szerint erősen rövidültek. Méltóságteljes öregurak, akik öt esztendeje még szemérmetlennek becsmérték az olasz viseletet, most már kurta dolmányt hordtak maguk is. És az udvari ünnepélyeken egyre kevesebb lett a szakáll. A magyarok borotválni kezdték ábrázatukat. A fiatal levonták kivétel nélkül, az idősebb évjáratok is túlnyomó részben. Mikor egyszer Kinizsi Pál szakálltalanul és bajusztalanul jelent meg egy udvari ebéden, általános és álmélkodó derű támadt, mert a hatalmas óriás különben is aránytalanul kicsiny feje valóságos almává zsugorodott így.

Magának Mátyásnak is sok olasza volt. A palota valamelyik részét mindig igazították. Soha nem jöhetett idegen Budára, hogy a palota egy sarkánál állványokat, létrákat, meszes dézsákat, faragott köveket ne látott volna.

A könyvtár helyisége is folyton csinosodott. Úgyszólván ez lett a palota legszebb része. Díszes faragású polcokon feküdtek a vagyont érő könyvek. Táblájukra fektetve sorakoztak, hátlapjukon viselték a címet, hogy mindegyiket gyorsan fel lehessen ismerni.

Más olaszai is voltak a királynak: kőfaragói, festői, ötvöse. Más szó alig hangzott el az udvarnál, mint olasz. Ez Mátyást gyönyörködtette. Azzal a képzelettel töltötte el, hogy az ő udvara a műveltség, csiszoltság, művészet és kellem többi udvarához sorakozik. Firenze, Ferrara, Nápoly, Pádúa, Milánó, Buda. A többi udvar már csak a második sorban említhető. A magyar szónak nem érezte hiányát. Ha táborban volt, mindig magyarul beszélt, az udvarnál is magyarul beszélt udvari szabójával, Simon mesterrel, szakácsával, belső lakájaival, testőreivel. Mert Beatrix unszolásának ezen a ponton sem állhatott ellent. Felállította a magyar királyi testőrséget. Ezek piros díszruhát hordtak, hófehér méneken lovagoltak, kalpagjuknál kócsagtoll díszlett, alabárdjuk ezüstösen villogott. És magyarul beszélt, ha olykor, régi szokása szerint, egyszerű köntösben, gyalogszerrel elindult járkálni a palotából. Ilyenkor megszólított egy-egy járókelőt és szóba elegyedett vele, hosszasan kifaggatta kis élete bajairól, az adóról, a szárazságról, családjáról, feleségéről. Most már, huszonkét esztendei uralkodás után szinte mindenki felismerte. De ha látta, hogy valaki nem ismeri fel benne a királyt, nagy élvezettel igyekezett tréfát nyerni a helyzeten. A királyról faggatta. S néha olyan okos megjegyzéseket hallott, amilyeneket alázatos kancellistái soha nem mertek volna szemébe mondani.

Szeretett kijárni Óbudára, a pálosok Szent Lőrincről nevezett ódon klostromába. Ezek a barátok egytől-egyig kedvencei voltak. Ha a pálosok Budán miséztek, mindig meghívta őket ebédre. De az udvarnál kissé elfogódottan viselkedtek. Ezek voltak a derű és közvetlen bizalmú pihenés legkedvesebb órái, mikor bekopogtatott a rendház ajtaján, leült közéjük a barátságos refektóriumba és vitatkozott velük, vagy hallgatta ártatlan, ízes tréfaikat. Amit meséltek, mindig érdekelte.

Gergely atya, az öreg provinciális, okos és bölcs ember volt. A király gyakran kért tőle tanácsot úgy, hogy a vén pap nem vette észre. Beszélgetés közben ügyesen elmondott neki egy-egy problémát, mintha a fogós helyzetet akkor találta volna ki. Gergely atya hozzászólt az elvi bökkenőhöz és nem sejtette, hogy a győri, vagy a váradi püspökség egy nagyon is létező és valóságos ügyéről mondott ítéletet. A provinciális eszét különösen az kedveltette meg a királlyal, hogy igen röviden és magvasan tudta latin mondatait formálni. Latinul ugyanis szívesebben beszélt, mint magyarul. Egyházi elvonatkozottságában úgy tartotta, hogy az igazi papnak még nyelvében is a templomhoz kell tartoznia. S ennek az álláspontnak mostanában megvolt a maga különös időszerűsége is. Ez időtájt került ugyanis a budai ferencesek klostromába egy nevezetes prédikátor, Temesvári Pelbárt nevezetű. Egy csapásra meghódította a híveket. Ha ő beszélt, fulladásig megtelt a templom. Zamatos magyarsággal prédikált, beszédeit paraszti adomákkal rakta tele, hogy istenes tanulságokat vonjon le belőlük. Érdekes jelenségnek is kellett mondani a daliás, szép szál, öregedő franciskánust, akinek domború homloka, vékony szája, előreugró álla erős emléke maradt annak, aki egyszer látta.

Ez a Pelbárt nemrégiben egyházi mozgalmat indított, amelynek az volt a veleje, hogy mivel a hitélet kezd elmeredni és az egyház folyton távolodik a néplelektől, gyökeres újításoknak kell alávetni a magyar egyházat. Ha már magának a misének latin szertartási nyelvét meg kell tartani, legalább a szentségeket kell magyarul kiszolgáltatni. Lehetetlen, hogy a nép ne értse azt a nyelvet, amelyen élete legszentebb pillanataiban Isten szól hozzá. Memorandumot is szerkesztett ebben az ügyben a királyhoz, meg lévén győződve, hogy ha valaki megérti szándékait és aggodalmát, a magyarság tömegéből trónra került Hunyadi-fi bizonyára megérti.

A király soká foglalkozott a dologgal. Az ő magyarsága számára volt valami nagyon kísértő abban, hogy a pap magyarul adjon feloldozást a gyónónak, magyarul adja össze a házasefeleket, s magyar szóval bocsássa a haldoklót a végtelenségbe. Mégis, mikor a végső döntésre került a sor, az emlékiratot elvetette. Ezt újságolta most a fehérhajú provinciálisnak, mikor a kandalló tüze előtt kettesben beszélgetett vele, előttük két kupa bor.

- Mi vezette ebben felségedet, szeretném hallani. Mert a Franciskánusok mozgalmán magam is sokat gondolkoztam.

- Elmondom atyám. Amit Pelbárt akar, az csak a jobbágyra vonatkozik, mert latinul a legtöbb kaputos ember ért. Arról van tehát szó, hogy a nép nagy tömegei értsék-e a szertartás nyelvét, vagy ne. S én úgy döntöttem, hogy ne értsék. Én a népet ismerem és szeretem. Látod, aki ma nemes ember, az valaha mind paraszt volt. S akik ötszáz év múlva az ország nemes rendeit tenni fogják, azoknak családja ma még jobbágyi sorban senyved. A parasztság nekem a nemzeti erők nagy aranybányája. Ha Budán megfordulsz, alig hallasz manapság más szót, mint olaszt és németet. De azt hiszed, hogy ez az én hanyagságomat vagy gyengeségemet jelenti? Korántsem. Akik a társadalom élére kerültek, azok kell, hogy megtanulják, amit más nációk tudnak, de mi nem. Csak hadd jöjjön be az olasz csiszoltság, művészeti faragottság, kifinomultság mennél nagyobb áradattal. Mi azt itthon úgyis átformáljuk a magunk képére. Mert a fundamentum, amin nyugszik, az a millió jobbágy soha meg nem változtatható magyarsága. A jobbágy a mi anyaföldünk, abból csak magyar búza tud nőni. Ezért szeretem én a parasztot, ezért vagyok a szegény emberek királya. De a szegény ember a maga bárányi tudatlanságában jól érzi magát. Az ő természetét ismerni kell. Szereti a mesét és a csodát. Szereti, ha színaranyban látja járni a királyt, pedig jól tudja, hogy a király az ő keserves verejtékének adóját költi arany lószerszámra. Szereti hinni azt, amit meg nem érthet. Sanyarú életének egyetlen vigasztalása az, ami titokzatos és csodálatos, hogy kedvére elámulhasson rajta. Így még kormányozni is lehet. Sőt csak így lehet kormányozni, mert hidd el, átkozott nehéz fajta ez a magyar fajta, ez mind csak a maga feje után akar menni, ahelyett, hogy sorba állana, mint a németek. Hát én nem engedem, hogy a latin igék titokzatosságát és csodálatosságát elvegyék az én jobbágyomtól. Ő csak így tud hinni. Ő csak így fél a pokoltól, őt csak így lehet rendben tartani. Mihelyt elmondanák neki a ceremóniát magyarul, csalódottan kérdeznék: ennyi az egész? És nem tudna többé hinni. S én akkor nehezebben bírnék vele. Mondok neked valamit. Az én dolgom e világban nagyon hasonló a pápáéhoz. Nekem nagy céljaim vannak és hogy ezeket elérjem, sokszor kellett viaskodnom a nemzeti párttal. Sokszor unszoltak és követelődzték, hogy a törökre menjek, mikor én bizonyos okokból ennek nem láttam idejét, hanem másfelé akartam menni. Még fel is lázadtak ellenem. Kíméletlenül elnyomtam őket. Azt hiszed, ezek az erők eltűntek? Nem tűntek el, megvannak, de mivel most már korlátlan úr vagyok, moccanni sem mernek. Ha lazábbra ereszteném a gyeplőt, ezek az erők mindenféle utakat keresnének szónoklatokban, mozgalmakban, országgyűlési vitákban, s talán úgy is elbírnék velük, de sokkal nehezebb volna kormányoznom és nagy céljaim felé törnöm. Én tehát kegyetlenül és keményen lefojtom őket. Uralkodni csak erővel lehet. Az egyetlen kormányforma a zsarnokság. Csak az olyan apa a jó apa, aki fegyelmezni tudja gyermekeit, hogy ne zavarják munkájában, amelyet az ő jólétükért végez. Ha majd a céloimat elértem, így szólhatok a nemzetiekhez: íme, vadmagyarok, kinek volt igaza? S ez így is fog történni.

- Felség, - szólt az öreg pap, - halandók vagyunk.

- Hogyne, - nevetett a király, - én is meg fogok halni, tudom. De csak ha elvégeztem a dolgomat.

- Ámen. De ha mégis úgy rendelné Isten, hogy hamarább? Akkor mi lesz vajjon a lefojtott erőkkal? Lesz-e, aki féken tartsa őket? Mert hogy a magyar urak politikai marakodása mit jelent, ha fejetlenek, arra nem jó gondolni.

- Ne huhogj, öreg bagoly. Erre valóban nem jó gondolni, de én nem is gondolok. Amit akarok, azt el fogom érni. Rendületlenül hiszek benne. Ha nem hinném, bele sem kezdtem volna.

XXXIII.

Jelentés érkezett, hogy a törökök Otrantót, tehát az ióni tenger olasz földön fekvő kulcsát fenyegetik. Mátyás tudta, mi következik: Beatrix, aki valamikor forró vágygal szerette volna Bécszet elfoglalni, most majd igyekszik arra bírni őt, hogy kössön békét Ausztriával és forduljon teljes erejével a törökök ellen.

Jól számított. Amikor Otranto elesett, a királyné sírva rohant be férje dolgozószobájába.

- Segíts, Mattia, könyörgöm, segíts!

Csakugyan kimondta, amit férje várt tőle: békét kell kötni Frigyessel és teljes erővel a törökre menni. A szultán már olasz földön vetette meg lábát. Hajoival akármikor nagy sereget szállíthat az otrantói tengerparti erődbe, s akkor már csak egy lépés Nápoly megtámadása. Sőt Rómáé.

- Nem kell ilyen sötéten látni. Atyádat semmi közvetlen veszedelem nem fenyegeti. Ha majd fenyegeti, nem fogom cserben hagyni, nyugodt lehetsz. De békét Fridrikkel nem köthetek. Egész Ausztria tele van járványokkal, Fridrik nem kap adót. Az én kis seregem kitűnő állapotban van. Az osztrák zsoldosok nem kaptak fizetést, fellázadtak, én külön megvertem őket és most Ausztriát pusztítják azzal, hogy addig nem mennek el, míg a zsoldjukat meg nem kapják. Most Fridrik ellen harcolnak és négy várat elfoglaltak tőle. A császár helyzete napról-napra keservesebb. Most kössek békét vele? Olyan bolond nem vagyok. Nyugodj meg, én tudom, mit csinálok.

Beatrix sírt és sírt. Apja koronáját látta végveszedelemben és életét féltette. Valami fél ígéretet végre sikerült is kicsikarnia férjéből.

- Csalfa vagy, okos vagy...

Másnap Mátyás megindította a tárgyalásokat, hogy a fegyverszünetet Fridrikkel kénytelen-kelletlen megkösse. Beatrix szívósan folytatta az ostromot. Sírt, könyörgött, szemrehányásokat tett, érvelt.

- Nem tudod te, asszony, hogy ki ez a Fridrik. A fegyverszünetet megkapta, csak miattad persze, mikor legnyomorultabbul állott. Most úgy tudja, hogy én teljes erővel készülődöm a török ellen. Figyeld meg, milyen hírek fognak most érkezni Ausztriából.

- Milyen hírek?

- Fridrik olyan jellemtelenül fogja megszegni ezt a fegyverszünetet, hogy ámulsz.

Nemsokára híre jött, hogy a Stiriában táborozó magyar sereget meglepte egy zsoldos csapat és meg is verte. Az osztrák győzelem teljes lett: a szétvert magyarokat üldöző zsoldosok Magyarország területére is bejöttek. S ugyanekkor Fridrik megtagadta az útlevelet azoktól az uraktól, akiket Mátyás mint cseh választófejedelem küldött a nürnbergi birodalmi gyűlésre. Ez azt jelentette, hogy Fridrik megint nem tekinti Mátyást cseh királynak.

- Tessék, ez a te Fridriked, - mondta Mátyás, mikor a jelentéseket Beatrix elébe tette, - de bennem nem fogysz csalódni úgy, mint ő benne. A háborút most már erősebb lendülettel folytatom ellene, de atyádnak is segítek. Ottrantót vissza fogom venni neki a töröktől.

Közben Törökországot nagy esemény sújtotta: Mohamed szultán meghalt. Tizenkét országot hódított meg és kétszáz várat vett be, Gázinak, vagyis győzőnek és Büjüknek, vagyis nagynak nevezte népe, de a halált ő sem tudta legyőzni. Pedig ötven éves volt még csak. Testvéröccse, aki Budán éldegélt, teljes visszavonultságban örvendett könyveinek és virágainak. A trónváltás ránézve semmit nem jelenthetett, a török dinasztiában a fiúk követték az apát, s nem a fivérek a fivért. Mohamednek két fia maradt, akik azonnal össze is veszték. Az idősebbet Bajazidnak hívták, a fiatalabbat Dzsemnek. A trónon jog szerint Bajazid következett, de Dzsemnek is volt pártja, például maga a nagyvezír, aki azzal a különös okfejtéssel akarta Dzsemet szultánnak, hogy mikor Bajazid született, akkor Mohamed még csak trónörökös volt, de mikor Dzsem született, akkor már szultán volt. Bajazid tehát csak egy trónörökös sarja lévén, nem méltó a trónra a szultán sarjával szemben. A trónt azonban II. Bajazid foglalta el, Dzsem pedig jónak látta elmenekülni Törökországból. Egyelőre Egyiptomban húzta meg magát, de nem hagyott kétséget aziránt, hogy bátyjának uralkodását veszélyeztetni szándékozik.

Fridrik újabban azt a szokást vette fel, hogy gondosan figyeltette Mátyás útra küldött futárait. Valósággal vadászott rájuk és ha egyet-egyet elcsíphetett, a levelet elkobozta, s feltörte, akárkinek szolt is. Mátyás most már lehetőleg beírta a nyugat felé küldött levelekbe, milyen kicsinyes és hitvány dolognak tartja a császár efféle tempóit. Hadd olvassa Fridrik, hadd mérgeledjék.

Pedig voltaképpen nem állottak háborús viszonyban. Papíron még élt a fegyverszünet. Ezt Fridrik csúnyán megszegte, Mátyás válaszolt rá, itt is várak hódoltak meg, ott is verekedtek a zsoldosok, a háború javában állott, de hogy a fegyverszünet még érvényes, azt a fikciót mind a két fél megtartotta. A tárgyalások hol megakadtak, hol újra kezdődtek. De eljött a nap, mikor Mátyás megelégedte a levelezést. Bajazid szultán serege nem kis veszedelemmel fenyegetett, ő mégis elvetette a kockát. A török ellen elküldötte Kinizsit elég vékonyka haderővel, mert többet nem nélkülözhetett, Fridriknek pedig felmondta a fegyverszünetet.

Fridrik megszeppenve készülődött és fűhöz-fához fordult segítségért.

Mátyás gyors egymásutánban elfoglalta Entzersdorfot, Badent, Sanct-Veitot, Schottwient, Petersdorfot. Most már egész Alsó-Ausztria az övé volt, csak azzal a kis folttal kellett számolnia, amelyben Neustadt, Bruck, Laxenburg, Mödling és a császárváros maga szorongott, falai között a rémült császárral. Ugyanez idő alatt Karinthyába küldött vezérei is jól dolgoztak. Karinthyia könyörögve küldte követeit az új főhadiszállásra, Badenbe, külön békét kérni és meghódolni. Ezzel Ausztriát a kezében tartotta, minden várat megrakott őrséggel, aztán a többi tavaszra halasztotta. Most már mehetett haza Pozsonyba. De útközben még egy kis szépséghibát gyorsan el akart intézni. Az apróbb hadakozások kedvezőtlen idején az osztrákok megszállották Köszeget. Ez a győztesen hazatérő boldog sereg lendületének nem tudott ellenállni. Rathaller a várnagy, azonnal megadta magát. Csak arra kért engedelmet, hogy saját házi holmiját szabadon elvihesse, mert mint családós ember, közben szépen és bőségesen berendezkedett. Az engedelmet megkapta, holmiját tizenkét szekér szállította ki a várból.

Mátyás maga is végignézte a kivonulást. Mikor ezekre a szekerekre került a sor, észrevette, hogy egy közülük sokkal mélyebb nyomot hagy a havas sárban, mint a többi. Azon valami nagyon nehéznek kellett lennie.

- Amaz szekeret megbontani parancsolom. - mondta, a gyanús szekérre mutatva.

A szekereket megállították. Annak az egynek ponyváját lebontották, s ágyneműt találtak alatta.

- Tovább. Az dunyha, hogy ily súlyos vóna, kétlöm.

Széthányták a rakományt. S akkor a hadjáratra szánt császári pénztár vasládái kerültek elő, amelyeket innen kezeltek Kőszegről. Harmincezer aranyforint.

- Ezt itt tartjuk, az dunyhák csak meneküljének.

Széles jókedve volt a királynak. Délről hírei jöttek, hogy Kinizsi megint pompásan megverte a törököt, ötszáz magyar halott, háromezer török halott. Beatrixnak írt volt, hogy jöjjön át Sopronba, töltsenek együtt néhány hetet a kellemes városkában. Előre örvendett a rég nélkülözött asszony viszontlátásának. Csak még egy éjszakát kellett a visszavett Kőszegen töltenie. Éppen le akart feküdni hirtelen előkészített szállásán, mikor hírnököt jelentettek neki. Annak már az arcán látszott, hogy nem jó hírt hozott.

- Hunnan jövel?

- Óbudáról, felségös király.

- Levélt hozol?

Az ember fejét rázta.

- Ki írhatta vóna, nincsen immár. Hunyadiné nagyságos asszonyom meghótt.

Mátyás zsibbadni érezte térdét. Torka eltikkadt. Leereszkedett egy karosszékre.

- Ki küde hezzám?

- János herceg urunk s Pétör érsek. Az nagyságos grófnét bészentölé érsek, s immár viszik Gyulafehérvárrá. Tám azótátul oda is ére.

- Jól vagyon. Ha díjjod jár, Orbán pispeknél menj.

Az ember fél térdre ereszkedett, meghajlott, aztán elment. A király üresen meredt maga elé a semmibe. Fejét szédülni érezte, megkapaszkodott az asztalban. Ezen torzul elmosolyodott. Aztán végigvetette magát az ágyon és kitört belőle a zokogás. Negyvenhárom esztendejével panaszosan nyögött, mint egy elhagyott kisfiú.

- Anyám... édes anyám...

XXXIV.

Az osztrák háború tovább folyt. Pedig a pápa követe a legkülönbözőbb béketerveket eszelte ki. A király ostromlott várnak érezte magát. De állta az ostromot. Elhatározással is, türelemmel is. Az érveket végighallgatta, aztán kijelentette, hogy Fridrikkel nem köt békét, ha a mennybolt leszakad, akkor sem.

Ilkusz, az udvari csillagjós, azt jövendölte volt még a télen, hogy a közeli időközön belül négy uralkodó fogja életét elveszíteni. Mátyás ügyet sem vetett rá. Olyan kétségtelennek tudta, hogy ő élni fog és Bécszet el fogja foglalni. Tavasszal csakugyan meghalt Edvárd angol király, öccse, III. Richárd követte a trónon, hír szerint púpos, nyomorék, rettentő szörnyeteg, aki azzal kezdte uralmát, hogy Edvárd két fiát kivégeztette. Kevéssel utóbb meghalt Lajos francia király, akit tizenhárom éves fia, VIII. Károly követett. Még hátra volt két uralkodó, akinek a csillagok szerint meg kellett halnia. És Beatrix most teljes erővel erre a jövendölésre vetette magát. Szörnyű álmokról panaszkodott és rimánkodott a királynak, ne menjen háborúba, mert ott vész s akkor ő is elemészti magát. Ez sem használta. Mátyás nevetett.

Magában elhatározta, hogy a törökkel egyelőre békét köt. Ez a béke pontosan egyezik az ő nagy tervével, öt év alatt elkészül Ausztriával, megválasztatja magát német-római királynak, aztán félreteszi útjából Fridriket, császár lesz és rámege a törökre Európa egész erejével, talán addig Dzsemet is megkapja. Akkor aztán jönnek a magyar világbirodalom békéjének dicső és gazdag évei.

Országos tanácsot rendelt Budára. Az urak megjöttek. Az aranybulla országában rendíthetetlen akaratú, kemény zsarnok uralkodott. A főhivatalokban mind az ő teremtményei ültek. A hajdani hatalmas Hunyadi-ellenségek sorra kihaltak. A király minden hatalmat a kezében tartott és nem tűrt ellentmondást semmiben. Most is megnyitotta a koronatanácsot, röviden elmondta a békeajánlatot, s akkor olyan arccal szólította fel az urakat véleményadásra, hogy aki szólt volna, ettől már inkább ülve maradt. De egy ember nem maradt ülve. Főkancellárja, bizalmas tanácsadója, Váradi Péter. Nagy beszédet mondott, nyersét és keményet. Azt fejtegette, hogy Ausztria meghódításának terve szép és dicséretes. De csak addig, míg életveszelelemmel nem jár. A békeajánlat életveszedelmet jelent. Magyarország már eddig is túlságos erőre hagyta kapni a törököt. Roppant nagy birodalom az, népanyaga kimeríthetetlen. Hunyadi János óta folyton szaporodik és szervezkedik. Még öt évet adni nekik, ez nem kevesebb, mint Magyarország tudatos öngyilkossága. A magyarok megérték, hogy a török feljött Váradig. Majd megéri azt is, hogy feljön ide Budára.

A beszédet halálos csend követte. Mátyás nem válaszolt rá, csak legyintett a kezével. Várta a következő felszólalót. Az a béke mellett beszélt, érvek nélkül, csak éppen mert a király nyilvánvaló szándékának hízelegni akart. Aztán a béke ellen szólt valaki, alázatosan, köntörfalazva, bocsánatot kérve. Most már egymás után álltak fel, béke mellett, béke ellen, de mind meghunyászkodva, a király arckifejezését lesve. Váradi Péter kemény és komor őszintesége egyedül maradt. Az alázatosak áradata előntötte. A király szavaztatott, a koronatanács túlnyomó többséggel a török béke mellett szavazott. Mátyás felállt, a jelenlevők viharosan éljeneztek.

Dolgozószobájában a király odavetette az érseknek:

- Alul maradtál, érsek.

- Alul. Kiből nem következik, hogy igazam ne volna. Mert így van ez: mostan ásjuk meg magyaroknak sírjokat. Ötven esztendő nem vetők belé, Magyarország a töröké. Mért? Mert sorát rossz szerint ejtjük. Mostan köllene rámönnünk az pogányra, mostan. Marhánk, katonánk, álgunk bővibe. Ű, meg Bajazid, az szerecsenyökkel kínlódik Egyiptusba. Mostan volna könnyű elbírnunk véle. Akkort osztán, nem mondom, Fridrikre. De nem addig.

Mátyás először irgalmatlanul le akarta szidni az az érseket. De ahogy ránézett, meggondolta. Kopott csuhában állott előtte Váradi Péter, mint az igénytelen becsületesség maga. Saját személyére annyit nem költött, mint egy kolduló barát, pedig a kalocsai érsekség jövedelmével rendelkezett. De nem akart semmit, nem kellett neki semmi. Babon, meg lencsén élt, csuháját akkor váltotta, ha misézett. Hű ember volt, szókimondó tanácsos és szeplőtlen hazafi.

Lenyelte a szégyent, hogy neki kell megírni azt a fegyverszüneti levelet, amelyet Magyarország öngyilkosságának tartott. A levelet átadták Bajazid követének, Mátyás pedig felkészült, hogy személyesen menjen. Ausztriába. Nem használt Beatrix kérése és még az utolsó napon is megkísértett rimánkodása: ne folytassa a háborút, még két uralkodónak kell meghalni a horoszkóp szerint.

- A háborútól Budán nem fogok meghalni, - felelte a király, - a harc vonalba nem mehetek. A pénz, amit a hetvennyolcas országgyűlésen öt évre szavaztak meg, lejárt. Új adó kell, új országgyűlés. Azonfelül a nádor nagyon beteg. Nem hagyhatok itt mindent. Ha csak az életemet félted, ne aggódj. Itthon maradok. De a háború folyik tovább.

Így is történt, Mátyás a palotában ülte meg karácsony ünnepét. Aztán január közepén parancsot küldött Dávidházi kapitánynak, hogy indítsa meg Bruck ostromát. A Pozsony alatt összegyűlt új seregnek pedig megparancsolta, hogy menjen Bécs alá és zárja körül.

Ettől fogva csak a híreket kellett várni Budán. Dávidházi bevette Bruckot, a falakon maga volt az első. Neukirchen, Markenstein magyar kézre került. A Duna jobb oldalán sem lehetett Bécsbe élelmet vinni. Fridrik már nem volt ott, sőt már Grácban sem volt. Leányával együtt Tirolban húzta meg magát, ezzel is jelezvén, hogy fővárosát ugyan odaadja annak, aki be tudja venni, de makacsul állja a háborút akármeddig.

Tavasszal meghalt a fiatal Kázmér lengyel herceg, Ulászló testvéröccse, ugyanaz, akit valaha Vitéz Jánosék meghívtak magyar királynak. Úgy lehetett magyarázni, hogy fejedelmi személy halt el benne, tehát a horoszkóp jóvendölése már csak egyet követelt. Ez a pápa lett.

Korneuburg volt az első ostrom alatt álló vár, amelyet a magyar sereg elért. Mátyás azonnal fogadta az ostromló kapitányok jelentését. Azok beszámoltak róla, hogy a várban lóhúst, marhahúst és megfőzött bőröket esznek, az őrség már nem soká tarthatja magát. A császár elrendelte, hogy a még hatalma alatt álló városokban mindenütt miséket mondjanak és körmeneteket tartsanak a vár érdekében, de ezek nyilván kevés foganattal jártak. Az ostrom most éppen nem is folyt, mert a védő őrség fegyverszünetet kapott azzal a feltétellel, hogy ha záros határideig nem érkezik felmentő sereg, a vár megadja magát. És felmentő sereg nem érkezett. A vár a kitűzött határnapon, december elsején megadta magát.

Korneuburgból, átkelvén a befagyott Dunán, Klosterneuburgba vonultak, onnan pedig már Bécs felé. Wäringben megállapodott a király, ezt tette főhadiszállásának. A város ostroma megindult. A hidat három őrség védte, jól felhányt földsáncok. Kettőt mindjárt meg is vettek, de a harmadikat keményen védte a császári parancsnok, azzal nem boldogultak.

Bécsben fogyott az élelem. Fontos volt, hogy a város ne juthasson új szállítmányokhoz. Mátyás erős láncot húzatott át a folyó felett. De egyszer csak négy eleséggel rakott hajó jelent meg a vízen. Teljes erővel eveztek is, a Duna sodra is segítette őket, a lánc elszakadt. A hajók

tovább úsztak Bécs felé, a magyar ágyúk nem tudták őket eltalálni. Mátyás rengeteg hordót rakatott meg kövekkel s azokat a mederbe süllyesztette. S a mesterséges zátony fölé most már három láncot húzatott. Közben szárazföldön is folyt a harc. Egy vékony vonalon Bécsnek még összeköttetése volt a szomszéd vidékkel. Ezt a vonalat megtámadták a magyarok és elfoglalták. Bécs körülzárása teljes lett. És január huszonkilencedikén déli tizenkét órakor, hogy a Nándorfehérvárra emlékeztető óra jó előjelnek számítsen, eldőrdültek az első ágyúk.

Erre megjött a békeajánlat. A császár elküldte emberét, hogy lépjen érintkezésbe Mátyás egyik morva bizalmasával. Hátha lehetne valamit csinálni. Semmi másra nincs szükség, csak ismerje el Mátyás a huszonhárom évvel ezelőtt kötött szerződés értelmében a Fridrik magyar trónutódlását. Az a szerződés ugyanis kimondja, hogy amennyiben Mátyás törvényes utód nélkül halna el, a magyar korona Fridriket illeti. Törvényes fia pedig mindeztideig nem született.

- De még élek, - mondta a király a jelentést tevő Schwarzenbergnek, - és még lehet törvényes fiutódom.

- Felség, - mondta zavart mosollyal a morva úr, - kellemetlen erről beszélnem, de talán jobb, ha elmondom. Fridrik császár megcsináltatta felséged horoszkópját. A horoszkóp azt mondta, hogy felséged rövidesen...

- Meg fogok halni. Butaság. Eszem ágában sincs meghalni. Most menj és számolj be tárgyalásodról teljes részletességgel János püspöknek. A választ majd megírom.

A levelet maga diktálta aztán. Hevesen, haragosan, gorombán.

... Nyilván tudjuk és értjük, hogy a császár és övéi semmi másban nem reménykednek, csak halálunkban, ezt sóváran várják és mindent erre az egy kockára tesznek fel. Azonban nagyon megfognak csalatkozni, mert nagy bajukra és kárakra meglátják, hogy nemcsak igen soká fogunk élni, hanem életünk az ő számukra elviselhetetlen lesz. S ha már ilyen örömmel és vágyakozva várnak halálunkra, ajánlatukra nem is lehet semmi válaszuk, mert jövődő barátságunknak semmi alapját nem láthatjuk. Ha a császár módot tudott volna mutatni, amire valami reménységet alapíthattunk volna az egész kereszténység dolgában és országunk dolgában is, amely annyi esztendőn át állott helyt a török ellen, örömmel hajlandók lettünk volna ő császári felségével megegyezni. De mivel ez nem így van, ők a mi halálunkban reménykednek, mi azonban élünk és Isten segedelmével az ő nagy bosszúságukra még soká akarunk élni, ennél fogva nagy szorgalommal fogunk azon igyekezni, hogy a Nestoréhoz, vagy Matuzsáleméhez hasonló hosszú életünk az ő számukra rendkívül kellemetlen, nehéz és káros legyen. Kelt Bécs alatti táborunkban.

Mikor a levelet elolvasta, úgy találta, hogy az nagyon mérges és sértődött. Nagyon mutatja, mennyire bosszantja őt, hogy halálát várják. De azért nem változtatta meg a levelet, elküldte így. És az ostromot hevesen folytatta. Az ágyúk szüntelenül szóltak. Most már elesett a harmadik földvár is. A híd a magyaroké lett. Most már lehetetlen volt Bécsbe élelmiszert csempészni.

Mialatt a tűz éjjel-nappal rontotta a falakat, a király kiszakított egy seregrészt és elment Ebersdorf ostromára, mert nyughatatlan és haragos tettvágya mozgást kívánt.

Ebersdorf harmadnap megadta magát. Mátyás ment vissza Bécs alá. Az ágyúk keményen dolgoztak. Tűzcsóvákat vető új ostromgépeket állítottak fel. Bécs több helyen égett. Ha a tüzet egyik helyen eloltották, két új helyen lobbant fel. S a fegyverek mellett dolgozott a pénz is. Naponta több kém osont ki a városból. Egyre biztatóbb híreket hoztak. A falakon túl már

macskát, egeret és patkányt esznek a bécsiek. Egy mérő liszt ára százhet arany, egy font lóhúsért hatszor annyi súlyú rézpénzt adnak. A lakosság zúgolódik, tüntetéseket rendez és zavarog. Lorenz Haiden polgármestert és Tenck városbíró meg is ölték. A vezérek már csak azzal tudják a polgári lakosságban a lelket tartani, hogy Miksa főherceg közeledik a burgundi és német felmentő sereggel. De már ez sem sokáig használ. A nép bámulatos híreket terjeszt Mátyásról. Vannak, akik megesküsznek, hogy látták a Drei Raben-fogadóban kerékgyártónak öltözve, mások parasztruhában látták tojást és vaját árulni.

Végre május tizennegyedikén, egy szombati napon békeküldöttség jött a várból. Papok, majdnem egytől-egyig a bécsi egyetem tanárai, egy prépost, a karmelita perjel és hat előkelő polgár. A király terített asztalnál várta őket. Ebéddel kínálta a kiéhezett követeket, úgy beszélgetett velök. Azok a békés lakosság nevében rimádkodtak, hogy a király kímélje meg a várost és forduljon Ausztria egyéb részei felé. Mátyás igen kegyes volt hozzájuk. Azt felelte, hogy hat napi haladékot ad nekik, addig a feltétlen meghódolást gondolják meg.

Egy hét múlva megint jöttek a papok. Arról panaszkodtak, hogy ők megadnák már magokat szívesen, de a fegyveres őrség makacskodik. S ők tulajdonképpen békét közvetítenek két ellenség közt, magokat nem érezvén ellenségnek. Most már részletes tárgyalás indult. Huszonegyedikén végül megállapodtak abban, hogy ha június elsejéig nem jön Miksa főherceg a felmentő sereggel, Bécs megadja magát. Az őrség szabadon elvonulhat, a város szabadalmi épségben maradnak.

De az őrség már huszonnyolcadikán megunta a patkányhúst. A kapuk kitérültek és Fridrik serege vánszorgott ki rajta. Mátyás azonnal futárt küldött Pozsonyba Beatrixhoz: jöjjön nagy kísérettel és teljes poggyásszal, Bécs az övék.

Június elsején Bécs hivatalosan megadta magát. A király magyar díszruhát öltött. Nyolcezer fegyveres kísérte. A Stubentor irányát választotta. Ott a köhídon álltak Bécs küldöttei. Mind díszruhában, tündöklő arccal. Mert Fridriket gyűlölték, Mátyás pedig az egyeztetendő ostrom nyomorúságának megszűntét hozta nekik. Abban a pillanatban, mikor Mátyás megállt a köhídon, hirtelen rendkívül erős szélvihar kerekedett. Azt a hatalmas magyar nemzeti lobogót, amelyet a király mellett vitt egy lovas, majdnem eltörte a vihar. S mikor a király lenyúlt lováról a bársonypárnára, hogy megérintse a város kulcsait, mély földalatti dörgés hallatszott és megrengett a föld. Egy pillanatig mindenki megdöbbenve nézett körül. De a földrengés, amely e csodálatos pillanatban isteni jelnek látszott, egyetlen lökés után megszűnt. A nép nem is törődött vele. A földrengésnél sokkal nagyobb dolog volt számukra az a hír, hogy a bevonuló sereggel teméntelen élelmiszer érkezik.

Rengeteg ember örömujjongása közepette, porfelhőt kavarázó erős szélviharban vonult a menet az István-templomba. Itt rövid Tedeumot tartottak s a hódító király címerpajzsát kifüggesztették. Aztán az egész menet indult a Burgba. Ott Mátyás belovagolt a kapun. Könnyes volt a szeme az izgalomtól. Az ismerős ódon épület harmadszor látta őt. Először V. László foglyaként érkezett ide huszonnyolc esztendővel ezelőtt. Aztán mint magyar király és Fridrik vendége jött tárgyalni, itt vette át Firenze két oroszlánját, itt haragudott meg annyira, hogy csapat-papot hagyva, hajóra ült. Tizenöt esztendeje. S most megint itt konganak lova léptei a régi köveken. S a kövek most már az ő kövei. A Burg az övé. A Habsburgok régi Burgja az övé!

Homályosan még emlékezett a járásra. Mikor leszállt lováról s a kíséret tagjai is leszállottak és csörömpölő kardokkal indultak felfelé a lépcsőn, rákiáltott az öreg kulcsárra, aki kétrét görnyedve, boldog alázatossággal tipegett mellette:

- A trónterembe!

Folyosókon fordulva, lépcsőkön lépkedve haladtak előre. Ujlaki Lőrinc nem bírta magával, hangosat kiáltott:

- Hé, Habsburgok, hé!

Neki sok szabad volt, ami másnak nem. A bosnyák király fia volt s a dicsőséges magyar király keresztfia. Többen hangosan nevettek. Mátyás rendreutasítóan nézett hátra, de ő is mosolygott. Beértek a trónterembe. A király megállt és ránézett az aranyozott, kopottas, mennyezetes trónemelvényre.

- Üljünk oda, felség, - szólt Lőrinc herceg.

- Nem ülünk, - szólt Mátyás, - csak hogy üres, azt kívántam látni. Császárt az földrengés kivetötte.

XXXV.

„Nos, Mathias, Dei gratia Hungariae ac Bohemiae Rex, Austriae Dux...”

Az okiratok így kezdődtek. Mátyás felvette Ausztria hercegének címét. A Habsburg-ház kezén már alig maradt valami a család ősi birtokából, s annak a kis résznek is előbb-utóbb el kellett esnie. A király azonnal osztrák földbirtokokkal ajándékozta meg Szapolyai István grófot és Dóczy Orbánt. Az okiratba belevétette: „belli jure.” Vagyis a háború jogán. A budai várpalota könyvtárának miniátoraihoz üzenetet küldött, hogy új könyveibe most már az osztrák hercegi címet is díszítsék bele. Összehívta az osztrák országgyűlést és a rendek, noha Fridrik dühösen eltiltotta őket a megjelenéstől, engedelmeskedtek az új uralkodó parancsának. Mindjárt törvényeket is hoztak. Az egész eddigi adórendszert megváltoztatták. A bécsi városi tanács urai felhívást kaptak, hogy tegyék le a hűségesküt. Megjelentek és letették.

Mostanában Mátyás még többet dolgozott, mint máskor. A hadműveleteket tovább folytatta, hogy Fridrik alól az utolsó darab osztrák földet is kihúzza. Aztán, hogy a háborútól egy kis nyugsága támadt és az osztrák hadjáratot Bécsből intézhette, hozzáfogott régi nagy tervének megvalósításához: meg akarta csinálni a magyar igazságszolgáltatás teljes újjászervezését. Előkerültek a fiókokból régi feljegyzései, amelyeket hosszú évek alatt gyűjtött. Azokat rendezgette, nézegette, rendszerbe osztályozta. A király meglepően ismerte hazája életét. Tudta a kisember napi gondjait, megélhetését, hétköznapijait a sártenger, vagy végtelen vadvizek, vagy messzi erdők közepére rejtett falvakban.

Karácsony napjára ért haza Mátyás Budára, ugyanakkor már szállingóztak a nemesek az ország minden részéből az országgyűlésre. Alig mulasztotta el Budára utazni, aki tehette, mert híre járt országszerte, hogy a király igen nevezetes törvényeket szerkesztett, amelyek az igazságszolgáltatás eddigi módját teljesen eltörlik és a régitől merőben különböző új rendszert állítanak helyébe. Hogy honnan szivárogtak ki a Bécsben kidolgozott törvényjavaslatok részletei, azt senki meg nem mondhatta. Drágfi Tamás, aki a bizottság tárgyalásainak eredményét írásba foglalta s az egész hatalmas anyagot az új törvénykönyvben összeszerkesztette, nem igen beszélt róla senkinek. De az országgyűlésre érkező nemesek már biztos tudomás szerint rebesgették, hogy az új törvény igen szigorú, s a jobbágyokra különösen kedvező. Gyorsítja és rendszeresíti a jogszolgáltatást és nyilván vége annak a daliás, szép világnak, mikor a nemesember összefűvatta cselédségének seregét és hadat vezetett a szomszéd birtokra, ha valamely birtokrész felett jogi disputa esett. Ilyenkor agyba-főbe verték egymást uraik igazáért a jobbágyok és kardtól, fustélytól vagy éppen cséphadarótól hullottak, mint a legyek. S ha a kárvallott úr a törvényhez fordult segítségért, akkor az ítéletet nem lehetett végrehajtani. Nem is ment senki a törvény elé, inkább választott bírót keresett, de abban sem volt sok köszönet, mert a „fogott bíró”, ha körültekintett a dorongos, buzogányos, lándzsás tanúkon, rendszerint úgy ítélte, hogy „az felek maradjanak békével”. Akárhogy volt, akármint volt, mindig a gazdagabbnak lett igaza, mert az tudott nagyobb jobbágysereget felvonultatni a kenyerén élő kisnemesekkel, a familiárisokkal együtt. S ha a nádori vándorbíróság, körüljárva az országban, itt-ott megjelent igazságot tenni, a tárgyaláson fegyveres néppel jelentek meg a pereskedők. Rendszeren olyan verekedés lett az igazságszolgáltatásból, hogy az felért holmi kisebb török csatával.

De csak kíváncsian érdeklődni jöttek az urak az országgyűlésre, nem vitatkozni. A régi mágasok nem voltak sehol. Azokat a király lassan és szívósan kipusztította a közhivatalokból. Az új zászlósurak nem is mukkantak, ha ő rájuk nézett. S a mezei nemes mit mondhatott volna, mikor felolvastak előtte egy hatalmas törvénykönyvet, elejétől végig újat és ismeretlent,

amelynek szellemét nem érthette első hallásra s egyik részlet folytán a másikat elfelejtve, az egészet lehetetlen volt áttekintenie.

Az országgyűlés hosszú felolvasás lett úgyszólván, semmi egyéb. A rendek hallgatták a királyhozta törvényt és esténként csoportokba verődve egymás szállásán, vagy elfogultan botorkálva a királyi palota ünnepélyének ragyogó pazarságában, tehetetlenül, értetlenül lesték egymás-másik okosabb szavát, hátha az ki tudta hüvelyezni, hogyan alakul ezután a mindennapi élet.

Az évszázadokra szánt új törvényt csak egy ember tudta volna igazán elmagyarázni, mind-egyikök közt a legokosabb, a király. Ő még annál a négy bölcs úrnál is jobban látta, hogy mit akar, akik a törvényt az ő vezetése alatt megcsinálták. Ha felállt volna és őszintén beszélt volna, akkor megmondta volna nekik, hogy itt most óriási dolog történik, a legnagyobb föld-rengéshez hasonló: az igazságszolgáltatás most válik el a közigazgatástól, hogy a kis ember-nek a nagyúr ellen igaza lehessen. Az eddigi fejetlenség és átláthatatlanul bonyolult igazság-ügyi szövevény helyére három világosan áttekinthető instancia kerül. Legelső a megyei törvényszék, amelyben a szolgabírák ítélnék. Ezek csak független, fenyegetéstől nem félő, előkelő nemesek lehetnek, sőt kötelesek is bíraskodni. Aki nem végzi a bíróság dolgát, azt a főispán bírságra ítéli. Aki pártosan bíraskodik, elveszti becsületét és nemességét. A bíró a király külön engedelmére nélkül tanú nem lehet. A megyei törvényszék tárgyalása nyilvános, ott mindenkinek joga van megjelenni. De fegyvert viselni tilos. Ha valaki fegyvert merészel hordani a törvényszék előtt, fegyverét rögtön elkobozzák, s ha nemes, megbírságozzák, ha pedig nem nemes, akkor két napra étlen-szomjan kalodába kerül. És kiabálni sem szabad a bíróság előtt, széksértésért is bírság jár. Aztán jön a második instancia, a király táblája. Ennek tagjai a nádor, az országbíró, a kancellár, másodsorban a bánok, vajdák és más urak. Ezeknek segítenek a hivatalos ítélő mesterek, akik az irodai munkát végzik, a peres írományokat beszedik, rendezik és a bírák előtt részletesen ismertetik, az ítéletre indítványt tesznek. Ennek tárgyalásai már nem nyilvánosak. A tábla köteles évente kétszer ülősszakot tartani. Aki még a királyi tábla ítéletében sem tud megnyugodni, főbenjáró esetekben provokálhat, vagyis fellebbezhet a királyi kúriához. Itt már a király maga ítél, maga mellé rendelve a tábla bírái közül azokat, akiket akar. De, ha egyedül akar ítélni, azt is megteheti.

A néma hallgatók nem tudták, mit hallgatnak. Csak egy-egy részlet okozott suttozó izgalmat. Fegyvert hordani tilos? Hát lehet olyan helyzete az életnek, mikor a nemesember ne hordhassa kardját? Az új törvény szerint íme, lehetett.

Már a perrendtartás végtelen hosszú részleteit jobban megértették a hallgatók. A legtöbb pontot kétkedve fogadták: lehet ilyesmit valósággá és gyakorlattá tenni Magyarországon? Ingatlanperekben kimondta a törvény, hogy négy ülősszak alatt minden birtokpert be kell fejezni. Eddig némely ilyen perre egy egész emberi élet sem volt elégséges, sőt akadt nem egy nevezetes per, amely túllépte a száz esztendő. De az új törvény csak azoknak engedett királyi halasztást adni, akik az országot a harctéren, vagy követségben szolgálták és azoknak, akik között az örökösödési osztály még nem történt meg. Egy ügyvédnek tilos tizennégy pernél többet vállalnia egy ülősszakon. Az alperest az első ülősszakon nyilvános kikiáltással kell idézni, ítéletet csak a második alkalommal szabad hozni ellene, s ha nem jelenik meg mégsem, csak a negyedik tárgyaláson szabad elítélni. A felek, ha akarnak, kiegyezhetnek, ebben a bíró őket nem gátolhatja. Még az is megegyezhetik, aki véletlenül embert ölt, az áldozat hátramaradottaival. De a szándékos emberölés halállal büntetettik. A fiút az apa bűnéért, vagy az apát a fiú bűnéért nem szabad megbüntetni, mint eddig szokásban volt. Egyházi és világi személyek a törvény előtt teljesen egyformák. A bírák, mikor hivatalukat átvesszik, esküt tesznek, hogy szegénynek és gazdagnak egyformán fognak igazságot szolgáltatni, részrehajlás nélkül, gyűlölség és szeretet kizárásával, Isten és lelkiismeretük parancsa szerint. Azok a

szabadalmak, amelyek eddig egy-egy kiváltságos embert kivettek a rendes igazságszolgáltatás keze alól, mind eltöröltetnek örökre. És ezentúl Rómában tilos bármilyen néven nevezendő pert magyarnak magyar ellen megindítani.

A felolvasott törvényeket az országgyűlés megszavazta. S a megszavazott szöveg azonnal sajtó alá került. A király a rendek nagy meglepetésére elrendelte, hogy a törvényeket ki kell nyomtatni. Erről az érdekes és merész újításról többet beszéltek, mint magáról az új igazságügyi törvényről. De hogy szónokolni is lehessen és hogy a mezei hadak egészségesen kidikciózhassák magukat, ezen a nagy törvényen kívül még egyebeket is bocsátott a kormány a rendek elé. Például a dézsma behajtásának gyakorlatáról. Itt aztán felszabadultak az öblösök és törvényismerők. Volt, aki egy álló óra hosszat tudott beszélni arról, hogy a dézsmáló nemes a dézsmabirtokos költségére két társat vegyen-e maga mellé, vagy csak egyet. Más szónokok annál a javaslatnál eresztették ki hangjukat, hogy ha valamely nemesi birtokon arany, ezüst, vagy só található, a királynak joga van azt a területrészt kisajátítani és a birtokost hasonló értékű jószággal kielégíteni. Mindezekben a rendek kedvükre elvitatkoztak és mindenki meglelégedetten tért haza.

A király nem nagyon figyelte az országgyűlés folyását.

Szervezni kezdte az új, erős támadást Ausztria ellen. Igen kevés osztrák terület maradt már hódítatlan. Elhatározta, hogy Fridrikkel végez.

Közeledvén a hatalmas gondolatnak most már nem nagyon távoli megvalósításához, szabadjára eresztette azokat a béklyókat, amelyeket eddig saját lelkiismeretére parancsolt. Annak az embernek tekintetével, aki most már nem fél semmi önvádtól sem, vádolta magát. Huszonnyolc esztendeje volt magyar király. És hazájának legnagyobb, történelmi gondját nem oldotta meg. Apja nevével járó történelmi kötelességét eddig nem teljesítette. Mióta ő ült azon a trónon, amelyet Isten a keresztény világ őrtornyául rendelt, ő ebben az őrtoronyban más munkát végzett. Törökország hatalmasan gyarapodó birodalom, fejlődésében ő csak ideig-óráig akasztotta meg. Az ő trónra lépte óta semmisítette meg az Iszlám a kisázsiai keresztény államokat, a Szentföld dicső vállalkozásainak még megmaradt emlékeit. Az ő trónra lépte óta jutottak a török katonák Európa és éppen Magyarország olyan pontjaira, ahol azelőtt soha még nem jártak. Az a feladat, hogy apja világraszóló nagy művét folytassa, most sokkal súlyosabb, mint uralkodása elején lett volna. Meg kell látnia az ősi igazat azokban a bozontos, szakállas, komor magyarokban, akik valaha pártot alkottak ellene, de az ő zsarnoki ereje már rég szét-szórta őket. Most azonban ki fog tűnni, hogy annyi kínlódás, küzdelem, verekedés, pénzáldozati vita húsz esztendeje után az ő igazságának dicső napja kél a világra. Magyarország olyan hatalmas lesz, amilyen soha a történelemben nem volt. Királya felül fogja múlni az Árpádokat és az Anjoukat. Európán keresztül-kasul, tengertől tengerig a magyarság lesz az úr, ez a furcsa ázsiai fajta, amely ötszáz éve kezdte, de csak most, Mátyás alatt fogja befejezni a honfoglalást.

Frankfurtból kezdtek jönni a hírek. A birodalmi gyűlés január huszadikán megkezdődött. A napok lényegtelen formásokkal teltek el. A hét választó közül csak hat jelent meg. Ulászló hiányzott. A király legyintett a jelentésre és az olasz híreket kérdezte.

Egyszerre jelentették, hogy lovas futár érkezett Frankfurtból. De ugyanakkor minden udvari szabály ellenére berontott Bakács Tamás, kézen fogva vonszolta maga után a futárt és így kiáltott képéből kikelve:

- Felség, Miksa főherceget római királyul választák Frankfurtban!

A király értelmetlenül bámult rá. A szavakat tiltakozó agya nem vette be.

- Mit... hogy...

Bakacs rákiáltott a futárra:

- Beszélj!

A futár elmondta jelentését. Fridrik császár a birodalmi gyűlés egyik tárgyalási napján váratlanul beszédet intézett a gyűléshez, hogy haladéktalanul válasszák meg utódját, aki a szent szabályzat szerint a római király címét fogja viselni. Ez azért feltétlenül szükséges, mert a magyar király és a török szultán köztudomás szerint szövetséget kötöttek, ő pedig már öreg ember, s ha Isten hirtelen elszólítja, a német-római birodalom fejtellenül marad itt a sokszorosan megnövekedett keleti veszedelemmel szemben. Jelöltet nem említett, de megjegyezte beszédében, hogy amennyiben olyan valakit választanának meg, aki az osztrák örökös tartományok iránt nem viseltetik jóindulattal, azok örök időkre egy idegen faj hatalma alá kerülnek. A mainzi érsek erre kitűzte a választást. Három egyházi és három világi választó volt jelen. Mind a hatan Miksa főhercegre szavaztak. Ugyanakkor elhatározták, hogy harmincnégyezer katonát és százezer forintot adnak a császárnak a magyar király ellen, még pedig négyezer embert rögtön. Miksa főherceg ünnepélyesen kijelentette, hogy személyesen áll a német sereg élére.

A végét Mátyás már nem hallgatta. Csak intett a kezével, elsőprő mozdulatot tett. Mindenki azonnal némán kivonult. Ő lekönyökölt íróasztalára és arcát két tenyerébe rejtette, így maradt mozdulatlanul egy álló félóráig. Meg sem moccant. Ekkor Beatrix szakította fel az ajtót.

- Mattia, igaz, amit hallok?

A király lassan felállott és ránézett feleségére.

- Mi történt veled, - szólt a királyné megdöbbenve, - reggel óta tíz évet öregedtél...

Ő halkán, rekedten felelt:

- Most hagyj. El kell mennem.

Felcsatolta kardját, fogta kucsmáját. Indult. Beatrix dermedten bámult utána, ő pedig gyors léptekkel sietett le a lépcsőn. Majdnem futva ment ki a palotából. Ámultán néztek utána a tisztelgő testőrök.

XXXVI.

Még aznap kiment Visegrádra. Az udvari nép elámult ezen az elhatározáson. Visegrád, amelyet a külföldi látogatók földi paradicsomnak neveztek, nyáron valóban csodálatos hely volt tündéri függő kertjeivel, menedékesen emelkedő szintjeivel, de télen nem látta senki. Beatrix mindenáron vele akart menni, ő ingerülten mentette ki magát: egy napig, vagy két napig teljesen egyedül akar lenni. Ki is ment, csak inasát vitte magával. Felzörgette az ámult kulcsárt, kinyitattott az átfagyott kastélyban két szobát, befűtetett és átadta magát mélyen töprengő gondolatainak. Felkelt, visszafeküdt a heverőre, le s fel járkált, visszafeküdt. A kulcsárnéval vacsorát csináltatott magának és úgy küldte vissza, hogy alig nyúlt hozzá. Éjszaka alig aludt valamit. S másnap korán reggel már visszaindult Budára.

Beatrix aggódva sietett elébe. Úgy érdeklődött hogyléte iránt, ahogy a súlyos betegeket szokás kérdezni.

- Nem haldoklom, - felelt Mátyás kissé idegesen, de mosolyogva, - nem kell félreverní a harangokat. Tegnap nagyon bosszankodtam, de aludtam rá egyet. Ma azután rájöttem, hogy az a választás érvénytelen.

- Miért? - ámult Beatrix.

- Mert akár Ulászló jogosult a cseh király választófejedelmi jogát gyakorolni, akár én, egyikünk sem volt ott. Van az én népemnek egy közmondása, amely szerint a levest nem olyan forrón eszik, amilyen forrón főzik. Fridriknek és fiának még lesz néhány kellemetlen perce. Csak éppen látni akartalak, most megyek dolgozni.

Beatrix nem tudta, mit mondjon. A király már meg is fordult és indult. De ebben a pillanatban megingott. Bútor nem volt a közelben, ösztönszerűen kapaszkodó keze a semmibe fogott. De Beatrix rögtön ott termett mellette és megkapta.

- Szent Isten, Mattia, mi bajod?

Székhez kísérte, leültette.

- Úgy látszik, visszajött a csúszom. A lábamba beleállt a fájás. És még hozzá, ami eddig nem járt vele, erősen megszédültem. De a szédülés már múlik.

Hallgattak. A király pihent és összeharapta a fogát. Majd könnyednek és nyugodtnak akart látszani.

- Ez különben érthető. A harag, mint a régiek tanítják, az epében székel. Ilyenkor az epe előmlík a szervezeten. Az izmokban természetesen fájdalmat okoz és most, úgy látszik, az agyat is megbolygatta. Vigyáznom kell az ilyen felindulásokkal, elvégre negyvenhat éves vagyok. És nagy politikai hiba volna megszerezni a majomszájúaknak az az előnyt, hogy most meghaljak.

Elindult egyedül, lábát embertelen fájdalom hasogatta. De összeharapta fogait és ment. A folyosó fordulójánál azonban, mikor Beatrix nem láthatta már, intett az alabárdosnak. Annak vállára támaszkodva, elvánszorgott íróasztala karosszékéig. Leroskadt és becsengette Bakacs Tamást. Meghagyta neki, hogy a német-római császárság választó-szervezetének leírását valahonnan kerítsék elő.

Aztán odatolta maga mellé azt az asztalt, amelyen Ausztria térképe állandóan ott állt a bejegyzett hadállásokkal, a már elfoglalt területek pontos feltüntetésével. Soká tanácskozott Bakacs Tamással. Esze úgy dolgozott, mint óriás malom. És már kezdett kibontakozni előtte követendő eljárásának rajza. Már diktált, már rendelkezett.

- Csak lábom fáj, - mondta az asztalra ütvé Bakacsnak, - eszöm nem fáj. S ha űk szívósok, én is!

- Igenis, felségös úr, - válaszolt hódolattal a pap.

Az új diplomáciai feladat még jobban kiszélesítette a király képzeletében állandóan kirajzolt európai térképet. Bal felé már Franciaországot is belefogta gondolataival, jobb felé Oroszországot is. Ulászlóban bízhatott, de apjában, Kázmér királyban nem. Ezért helyesnek vélte az orosz uralkodó szövetségével közrefogni Lengyelországot, viszont a francia király szövetségével közrefogni Fridriket és fiát. Mikor pedig felfedezett valamit egy régi másolatban, még a Zsigmond-korabeli császársági iratok között, kitörő örömmel kiáltott fel. Mert ott azt olvasta, hogy IV. Károly német-római császár azokra, akik a mindenkori cseh királyt választófejedelmi jogában akadályozzák, ezer aranymárka pénzbírságot szabott. Ulászlót sem hívták meg a birodalmi gyűlésre, őt sem. Tehát valamelyikeknek joga van fejenként ezer aranymárkát követelni a hat választón: a mainzi érseken, a kölni érseken, a trieri érseken, a rajnai főtábornokon, a szász hercegen és a brandenburgi örgrófon. Kétségtelen, hogy fizetni egyik sem fog. És kétségtelen, hogy Ulászló kapva-kap hatezer aranymárka követelés lehetőségén. Elég rosszul ment neki Prágában, kelyhes népe ki nem állhatta, adót nehezen kapott, minduntalan forradalmak háborgatták.

Elhatározta, hogy találkozni fog Ulászlóval. A váradi püspököt elküldte hozzá Prágába. Előbb jól kitanította, hogy igyekezzék Ulászló önértékét felpiszkálni és elégtétel követelésére serkenteni, amiért nem hívták meg Frankfurtba, mintha a világon sem volna. Ugyancsak Párizsba is követséget küldött.

Közben Miksát Aachenben megkoronázták római királlyá. Fridrik, mint a jelentések mondták, már a frankfurti birodalmi gyűlésen is sírt örömeiben. A koronázáskor megint sírt. Boldog apa és boldog fiú léptek ki a templomból. És mindjárt útra keltek a Habsburgok hatalmi vágyainak burgund földje felé, Brüggébe és Gentbe.

Mátyás sokat szenvedett egyre kízóbb lábfájásaival, állandóan gondterheltnak látszott, ingerült volt és idegeskedett. Most látszott meg rajta, hogy a Miksa főherceg megválasztása mennyire megrendítette. Valóban éveket öregedett az utóbbi hetek alatt. Régi jókedve, vacsorázó kedélyessége nem volt sehol. Attavante és mások a leggyönyörűbb könyveket csinálták számára, a híres Bisticci a könyvkereskedésébe került legérdekesebb ritkaságokat küldte el neki, ő a legszebb dolgokat is ímmel-ámmal lapozgatta. Szeretett egyedül lenni, gyakran üldögélt tétlenül, komor gondolatokba mélyedve. Sőt néha jobban esett feküdnie, fájós lábával még az ülés is terhére esett. Dolgozószobájába heverőt állítatott be, s néha kihallgatásait is úgy intézte, hogy azon hevert, vastagon bepólyált térdel. Embereivel mord volt és türelmetlen. A szokottnál is rosszabb napjain reszketett tőle az egész udvarnép.

Ulászlóval sűrűn és állandóan leveleztek. Ulászló jó szövetségesnek mutatkozott. Követte a Mátyással levélben megbeszélte eljárást. Miksa főherceg megválasztásának érvényét nem támadta meg, de a hat választótól keményen követelte fejenként az ezer aranymárkát, nem hallgatván el, hogy a pénzt szükség esetén fegyverrel fogja behajtani. Ami nem jelentett kevesebbet, mint hogy Magyarország, Csehország, Morvaország, Szilézia, Szerbia, Moldva és esetleges szövetségeseik megindítják a háborút a német-római birodalom túlnyomó része ellen. A jövőendő esetleg világháborút rejthetett méhében, hiszen ekkora erők összeütközésénél

a burgund földön érdekelt Franciaország, az Ulászló által érdekelt Lengyelország, a magyar birodalommal szembe fordult Velence, általa Törökország, s az olasz államok sem maradhattak tétlenek. És Mátyás, mint ennek a világháborúnak komor magva ült íróasztala mellett. Hűsz esztendei munkájának minden eredményével zuhant le a cél előtt a hegyről, amelyet addig meghágott. Tudta jól, hogy senki más a világon ezt a harcot most már nem folytatta volna. De a Habsburg iránt való ősi gyűlöletet most a kijátszatás szégyene még lángolóbbá lobbantotta benne. El volt szánva akár erre a világháborúra is. És mivel most minden hadi előny egyszerre százszoros fontosságúvá növekedett, elhatározta, hogy egy percet sem késlekedik és mielőtt Ulászlóval találkozni, beteg is maga megy ausztriai hadai élére, hogy új lendülettel megmutassa erejét.

Útba ejtette a Dunántúlt, hogy utána nézzen az újonnan szervezkedő további hadaknak, aztán Bécsbe utazott. Az udvartartással együtt. Beatrix is vele ment. És az udvari méltóságok, a kancellisták, titkárok nagy serege, olaszok és magyarok, két összekeveredett csoport.

Mivel még otthon rendszeresen használta a budai hévizeket, csúza enyhült valamivel. Térdének ugyan nem vehette hasznát és lóra nem ülhetett, de a kocsit bírta. Úgy ment a táborba, ahová zaklató haragja és türelmetlensége vitte. Személyes megjelenésének varázsos hatása most sem maradt el. Érkezésének pusztá hírére Zistersdorf azonnal megadta magát. Utána Feldsberg, utána Rohrbach. És ekkor egyszerre megfordult a kocka, nem sikerült semmi. Laa városa erődítése megakasztotta a hódítókat. Ágyú nem boldogult vastag falaival, árkok és sáncok kettős öve állt ellen a rohamoknak. Az őrség vakmerően küzdött és megverte a magyarokat. Ugyanekkor Karinthia felbontotta a különbékét, visszafoglalta Neumarkt és az ellene siető magyar sereget véresen legyőzte.

Konok akaratát semmi sem tudta megtörni. Megparancsolta Szapolyai grófnak, hogy Wienerneustadt ostromgyűrűjét fogja szorosabbra. Ez volt Fridrik szülőhelye és kedvenc városa. Minden osztrák területet el kellett foglalnia, ami még nem volt a kezén, de főként ezt az egy várost.

Wienerneustadtot Szapolyai ostromolta, de a király az egész ostromtervet hibásnak találta. Ahogy a vár alá érkezett, rögtön átlátta, hogy a haditervnek eredendő bűnei vannak: az ostromgyűrű túl széles, az ostromtornyok messzebb vannak egymástól, semhogy légénységük egymással közlekedhetnék. Hajszott gyorsasággal átszervezte Fridrik szülővárosának ostromát és elkezdte lövetni a falakat.

Mátyás a hadban élt. Maga vezette az ostromot és nem boldogult. Wienerneustadt keményen állta a küzdelmet. A király egyre türelmetlenebbül szemlélte a fridriki szívóssággal védekező falakat. Haragjában vakmerőségekre ragadtatta magát. Egyszer katonái élén véletlen kézitusa keveredett egy kitörő seregrésszel, dühös vadkan gyanánt verekedett és csapkodott jobbra-balra. Már kivágta magát a tömkelegből, mikor ráeszmélt, hogy megsebesítették: fejét előntötte a vér. De a seb, mikor lemosták, jelentéktelennek bizonyult, kardhegy karcolta meg a homlokát. Egy másik alkalommal, mikor unva az eredménytelen és egyhangú ostromot, a tüzérség egy részével apróbb erődök alá látogatott, inkább hadi gyakorlat, semmit komoly háború céljából, ágyugolyó csapott a sátorba, amelyben éppen ebédelt és három apródot rögtön megölt. Neki semmi baja sem esett. És meg sem ijedt a lövéstől. A sok gond, gyötrelme és marcangoló tépelődés úgy megkeményítette a szívét, hogy a körötte folyó hétköznapi életet már nem is látta. Lelki tekintete iszonyú mardosásokban röpködött az évszázadok felett, mint egész Európa térképét elhomályosító sas, amely borzasztó némasággal kering nemzetének fészke felett.

*

Mátyásnak Beatrix-szel való házasságát nem áldotta meg gyermekkel a Gondviselés. De volt a királynak egy törvénytelen fia: János herceg, a kis Jankó. A fiúcskának külön palotája volt Budán, itt éldegélt, nevelői között. A király naponta meglátogatta, ha Budán tartózkodott. A gyerek kitűnően tanult, kivált a nyelvek iránt mutatott feltűnő érzéket. Olaszul, németül, latinul már folyékonyan beszélt a magyaron kívül és most kezdte a görögöt. Szelíd volt, szófogadó, szorgalmas és hallgató. Apja testi nevelését is erőszakolta, de ez már kevésbé haladt. A vékonypénzű, bicegő, könnyen fáradó fiú nem érdeklődött a testgyakorlatok iránt. Ezt Mátyásnak meg kellett szoknia. És azt is, hogy a gyermek semmit sem hasonlít hozzá. Bár szökének született, haja most már megsötétedett egészen. Vékonyra nyúló hosszúkás arcának vonásaiban legfeljebb Hunyadinéhoz lehetett valami hasonlatosságot találni, de azt is inkább belemagyarázták. Idecseppent furcsa kis idegennek tetszett, aki távoli és különböző világból való.

Beatrix igyekezett színlelni a jóságos mostohát, de minden szaván meglátszott, hogy nem szereti a gyermeket.

*

Mátyás pénze vészesen fogyott, itt-ott a zsoldosok már zúgolódtak a rendetlen fizetés miatt és feloszlással fenyegetőztek. Dóczi Orbán segített saját vagyonával, elutazott Egerbe, pénzt szerzett, sereget szervezett és pénzt is, katonát is küldött Wienerneustadt alá. Közben azonban Fridrik sem vesztegette az időt, Nürnbergbe új birodalmi gyűlést hívott össze s az merészelt nem törődni Ulászló és Mátyás közös fenyegetésével. A gyűlés nyolcezer katonát és százezer aranyat szavazott meg a császárnak Mátyás ellen. A sereg vezetését pedig Bátor Albrecht szász herceg vállalta, kitűnő vezéri tehetség hírében álló fejedelem.

Mátyásnak kényelmetlen volt, hogy ez a jó katona állott az ellenség élére. Érintkezést keresett vele. A herceg udvariasan felelt az udvarias levélre, erre válasz és viszonzválasz következett és rövidesen az sült ki a sok levelezésből, hogy Mátyás és Albrecht személyes találkozóban állapodtak meg. Sankt-Pölten mellett jöttek össze. Mátyás össze akarta veszíteni a császárt hadvezérével. Ezért rendkívül nyájásnak mutatkozott Albrecht iránt, találkozáskor megölelte, magasztalta vezéri hírnevét, ajándékokkal kedveskedett neki. És tudta, hogyan kell szája íze szerint beszélnie. Mintha semmiről sem tudna semmit, régi török hadjáratairól beszélván, szidta a birodalmi gyűlést, amely fűt-fát megszavaz, de ha a gyűlés szétmegy, akkor senki nem küld sem pénzt, sem katonát. Úgy pedig harcolni a legnagyobb vezérek sem tudnak. Albrecht heves rokonszenvre gyulladt a megértő lélek iránt. Éppen ez volt az ő baja is: a birodalmi gyűlés mindent megígért és most nem küld semmit. Zsoldosai nyugtalankodnak és szétoszlással fenyegetődznek. Már jó sokat áldozott kényszerhelyzetében a magáéból, sokat adott kölcsön a császárnak, aki a visszafizetést hétről-hétre halasztja. És itt áll, mint neves hadvezér, szégyenszemre sereg nélkül, eladósodva.

Mátyás fejcsóválva, a kartársi együttérzés jeleivel hallgatta a vezért. Azt elhallgatta, hogy ő is csehül áll pénz dolgában. Ehelyett hadviselésének jogos voltát magyarázgatta. Felsorolta a császár alattomos gonoszságait, késznek mutatkozott a pápa ítéletére bízni ügye igazát. Késznek mutatkozott fegyverszünetet kötni és tovább is türelmesen várni, míg Fridrik a tíz éve fennálló rengeteg adósságból végre törleszt valamit. De mindez hiábavaló. Olyan ember még nem született, aki kölcsönadott, vagy másféle pénzt a császártól visszakapott volna. A szász herceg, akinek nagy összegei jártak Fridriktől, ijedten hallgatta mindezt. Fegyverszünetet kért, hogy addig Fridrikkel személyesen tárgyaljon a Mátyás és maga kielégítéséről. Mátyás alku nélkül belement a fegyverszünetbe. Tudta, mi fog történni. És jól számított. A szász herceg Innsbruckba sietett a császárhoz, hogy veszélyben forgó pénzét biztosítsa. Természetesen egy

schinderlinget sem kapott. Összeveszett a császárral, lemondott a fővezérletről és hazament Szászországba. Nem is tudta, milyen mélységesen felkavarta a magyar király lelkét.

Sankt-pölteni találkozásuk alkalmával ugyanis sok szó esett Miksáról, a római királyról. Mátyás kicsinylően beszélt róla, a Habsburg-főhercegről és a szász fejedelemnek megmagyarázta a magyar nép egy közmondását, mely szerint sem a botból nem lesz soha beretva, sem a kutyából szalonna. De Albrecht élénken ellentmondott, ő jól ismerte Miksát, tisztelte és szerette. Csak a legnagyobb megbecsülés hangján tudott róla beszélni. Elmondta, hogy Miksánál lovagiasabb, becsületesebb, nemesebb embert képzelni sem lehet. Adott szava erősebb, mint az írás, az ellenséggel méltányos, a baráthoz hű. Római királlyá akkor is őt kellett volna megválasztani, ha történetesen nem ő az osztrák trónörökös. Mátyás mindezt csodálkozva hallgatta. Hitte is, nem is. De ettől kezdve mindenkit kikérdezett Miksáról, aki a római királlyal valaha is találkozott. És senki mástól nem hallott egyebet, mint a szász hercegtől. Tetőtől-talpig lovagnak és gavallérnak mondta mindenki. Azonkívül jószágos és eszes embernek, akiből, ha majd trónra kerül, kétségtelenül bölcs és áldásos uralkodó válik.

Ennek az ellenfélnek személye, aki húsz esztendeig épült hatalmas tervét döntötte halomra, most egyre jobban érdekelte Mátyást. Meglepetve nézett vissza egész eddigi életének heves Habsburg-gyűlöletére. Az előkelőség, a lovagiasság, az úri nemesség mindig lefegyverezte, akárkiben találkozott ezekkel a tulajdonságokkal. És lelke, amelybe az igazságosság erős érzékét a születés írta bele, most a Habsburgitól sem tudta az ösztönös rokonszenvet megtagadni. Mikor híre jött, hogy a lázadó Brügge városában Miksa bátran a tömegbe elegyedett, s a lázadók el is fogták, a történet férfiasága és katonás derekassága rendkívül megtetszett neki. A szakember érdeklődésével várta a híreket Miksáról. S mikor megtudta, hogy a római király mégis felülkerekedett ellenfelein és vitézül megküzdött velük, azon kapta magát rajta, hogy lelke mélyén tapsol ellenfele sikerének. De a császárt most is lenézte és gyűlölte. Mert tudta, hogy ez gyáva, kicsinyes, kapzsi és gonosz öregember.

Miksa nem hagyhatta ott Flandriát győzelme után sem. A francia befolyás most is állandóan lázította alattvalóit. És a császárnak most már nagyon jól esett volna valahogyan kibékülni Mátyással. Fia római királysága most már nem igen volt ingatható. A hadviseléshez nem volt sem pénze, sem katonája. S ha Ausztriát visszakapja, kitérően végződik minden. Az a fegyverszünet, amelyet Mátyás Albrechtel kötött, elvben fennállott most is, bár Mátyás zavartalanul dülta a még el nem foglalt részeket. Fridrik tehát alkudozott. Követet küldött Bécsbe Mátyáshoz.

Mátyás meghosszabbította a fegyverszünetet, hajlandó volt megszüntetni az ellenségeskedéseket az év őszéig, csak egy kikötése volt: a császár vegye tudomásul, hogy a magyar király engedékenysége csakis és kizárólag Miksa főhercegnek szól.

- Álláspontom a következő - mondta. - Miksa főherceggel kötök fegyverszünetet és nem a császárral. Miksa főherceget lázadó alattvalói tartják lekötve. Más ellenfélnél ez nekem közböbs lenne, de a főherceget lovagias gavallérnak tudom s így bizonyos közösséget érzek vele.

Felállt, fejmozdulattal elengedte a követet. Az sietett Innsbruckba a jó hírrel. S a mindkét részről kiküldött megbízottak valóban letárgyalták és aláírták a fegyverszüneti szerződést. Fridrik rohant a birodalmi gyűléshez, hogy a kapott lélegzetvételi időt szervezkedésre használja fel. Kapott is negyvenezer embert. Vagy legalább is ígéretet negyvenezer emberre. S az ágyúdörgés Krems alatt megállott. Mátyás nem hódította tovább Ausztriát.

XXXVII.

Mindenki csodálkozott azon a változáson, amelyen a király keresztülment. Csendes lett és komoran mélézó. Régebben szerette az udvari ünnepeket, a pazar fényű fogadásokat, a mindenkit elképesztő felvonulásokat. Most fáradtnak látszott és kerülte a nagy jövésmenést. A diplomácia ügyeiben esze nem szenvedett csorbát, bámulatos éleslátással fogta fel a legbonyolultabb helyzeteket is és teendőjét egy szempillantás alatt meg tudta fogalmazni. Minden levele úgy hatott, mint a bűvész kezűgyessége, amelynek példa nélkül való gyakorlottságát nem lehet szemmel kísérni. De ennek a csodálatos malomnak garata mintha üresen járt volna. Mintha valami varázslat verte volna meg a kancellária munkájának hajdani hallatlan lángolását. Lángjai megmaradtak, de tüze kihunyott. Remek tűzijáték lett ebből, de semmi cél forrósága nem süttött belőle.

Beteg volt és fáradt, testileg tehetetlen, pénztára üres. Három újabb esztendőre fegyverszünetet kötött a szultánnal, pedig annak szárazföldi haderejét tönkretette Egyiptom, hajóhadát a vihar.

Lemondott a császári álomról is. Miksa római királyságát előbb a lengyel király ismerte el, aztán hosszú huzavona után Ulászló is. Most már bizonyos volt, hogy ha Fridrik behunyja a szemét, a császári trónon az erős, tehetséges és egészséges Miksa fogja követni. A magyar császárság álma, amely húsz esztendeig élte a gyönyörű reménység alakját, elvetélt anélkül, hogy megszülethetett volna. Egy nagy nemzet húsz álló esztendően keresztül erre az álomra fizette minden hősie vércseppjét és minden keserves adóját. Ezért kapálta húsz évig a földet a paraszt, ezért verekedett a nemes. A fák ezért termettek gyümölcsöt, a tőkén ezért termett a gerezd, a folyókban erre híztak a holt harcosokon a halak, a bányákból erre fordult ki a csillámló arany. Lovak ezért erőlködtek a sáros utakon, munkások ezért ásták a sáncokat, malomkövek ezért morzsolták a magokat. S most ez a húsz esztendei erőfeszítés egyszerre ellobbant. Igaz, hogy nem nyom nélkül. A nagy álom hamvas paraszából a magyar dicsőség felejthetetlen emlékei álltak ki, mint egy nemzeti tudat oszlopai, amelyek nem éghetnek meg. És Szent István koronája maga alá fogta Morvaország, Szilézia, Ausztria, Szerbia, Moldva hatalmas földjeit, ezt közvetlenül, azt hűbéri hatalommal. Magyarország nagy volt és hatalmas, pénzügyei szervezettek, bíraskodása eleven és igazságos. Fény és sugárzás mindenfelé. Csak a jövőbe nem volt szabad nézni. Mert ott az ismeretlen végzet rettenetes sötétje tátotta torkát.

A király pedig szüntelenül ebbe a sötétbe nézett. De nem láthatott bele ő sem. Mostanában nem egyszer feltette magának a tépelődő kérdést: vajon mit csinálna, ha életét Sztrasznicban, ott a határon, újra kezdené, mint tizennyolc éves fiú és újonnan megválasztott király. S mindig arra az eredményre jött ki, hogy ugyanazt csinálna még egyszer. Fajtája iránt való mély szeretete a magyar világhatalomnak megint ugyanazt a vágyát virágoztatta volna ki lelkében, hagyományosan féktelen szabadság-érzete megint csak a Habsburg-igények ellen állította volna fegyverbe. Minden ugyanígy történt volna. Semmisem történhetik másként, mint ahogy meg van írva a csillagokban. S megíratott az is, ami ezentúl fog történni a messziről jött, egyedülvaló magyarsággal. Mátyás is csak kerék a sors titokzatos óraművében. Európa szerte a legnagyobb kerék, az bizonyos. De úgy jár, ahogy ösztöneinek, tehetségeinek, vágyainak mozgólatai hajtják.

A csúz most már annyira erőt vett rajta, hogy vagy ágyban feküdt, vagy tolószéken taszították ide-oda. De még a tolószék mozgása is gonosz fájdalmakkal hasogatta térdét. Még kocsira sem ülhetett, a rázást nem bírta. Bécsből Budára csak hajón utazhatott.

Így élt palotájában a király, valaha Európa hőse a tornán, világgraszoló vívó és lovas. Megtört, öregedő ember gyanánt tologatták egyik teremből a másikba. És mivel most jobban érezte maga fölött a sors rejtelmes szárnyait, mint akármikor, egyre-másra csináltatta a horoszkópokat és mindenben titkos égi intéseket keresett. A horoszkópok gyors javulásról, nagy hadi sikerekről és hallatlan dicsőségről beszéltek, de ő, aki valaha a rossz jóslatokat kinevelte s a kedvezőket vakon hitte, most hazug vigasztalásnak vette Ilkusz mester és a többi tudósok jóslatait. Nem tudott hinni nekik. Csak a csillagoknak hitt volna, ha maga tudja megkérdezni őket. Ezt azonban elmulasztotta megtanulni. Saját sejtéseivel keresett tehát jeleket. Egész napja száz kis babonával való bíbelődésben telt el. S mikor egy fagyos, zimankós januári napon mennydörgés vonult el Buda fölött, mélyen megrendült a természeti csodától. Jó ideig mindennap várta halálát s csak hetek múlva nyugodott meg. De akkor is nagy életművének összeomlásán merengett. Minduntalan azt forgatta elméjében, hogy bécsi bevonulásakor megrendült a föld. Abban a pillanatban, mikor megérintette a császárváros kulcsait. Ezt látta most a zordon mennyei intésnek: a csillagok az egész föld megrendülésével adták tudtul Hunyadi Mátyásnak, hogy eddig és ne tovább.

Nem tudta senki, csak ő, hogy miért és miben igyekezett adóssá tenni a Miksa király lovagiaságát. Jánosra gondolt akkor is. Valakit keresett a jövő sötétjében, aki majd segítse a fiút, ha ő nem lesz. S erre éppen a Habsburgot látta alkalmasnak. A történelem csodálatos útjain oda jutott, hogy annak a családnak szövetségét kereste, amely ellen gyerek kora óta kiállott, mint a legősibb és leadottabb ellenség ellen. Most csak azt forgatta fejében és semmi más, hogy szövetséget köt a Habsburg-házzal. Nem ugyan Fridrikkel, hanem Miksával, a nemes és gáncstalan lovaggal. Arra úgy rábízhatja fiát, mint Artus király egyik lovagja a másokra.

Nem is csalatkozott Miksában. Mikor az német dolgaiban szabad kezét nyert, felvette a tárgyalás fonálát. Azonnal megértették egymást. Mátyás kész volt visszaadni egész Ausztriát, csak a szívéhez és büszkeségéhez nőtt Bécset tartotta volna meg, ha Miksa elismeri Korvin János trónöröklési jogát s a Habsburg-ház magyar igényeiről lemond. Miksa ezt a gondolatot olyannak találta, amelyről lehet tárgyalni. Hirtelenül olyan hetek adódtak, mikor Mátyás már megjutalmazottnak látta egész élete minden küszködését. Miksa felvetette követeli útján azt az ötletet, hogy egyetlen leányát, Margit főhercegnőt, feleségül adja Jánoshoz. Már az egész megállapodás részleteit is kidolgozták. Miksa elismeri Jánost magyar trónörökösnek és Ausztria főhercegének. Ha Mátyás meghal, János a magyar trónra lép és azonnal lemond Ausztria birtokáról és az osztrák főhercegi címről Miksa javára.

XXXVIII.

Harmadnapos hideglelést kapott a király. Minden harmadik napon rájött a váltóláz. Ilyenkor rémült tekintettel didergett a rárakott dunyhák alatt, mialatt csorgott róla a verejték. Aztán elvesztette eszméletét és csak másnap tért magához. Első kérdése mindig az volt, hogy miket beszélt lázalmában. Gyakran emlegette öntudatlanságában Vajdahunyadot, különösen egyik termet, amelyben furcsa füvek között mesebeli vadállatok állottak. Ébren sohasem gondolt erre a teremre. Egyik falát nagy festmény foglalta el magas fűben ábrázolt szörnyetegekkel. S lázában gyerekkori emlékei legmélyéről felszakadt a kép.

Két hónapig tartott a váltóláz, november elejétől újévig. A láztalan napokon az ágyból is államügyeket végzett, fogadta a békeközlítő bajor herceget, a török követeket. Gyenge hangon, nehézkesen beszélt, de eszének élessége most sem hagyta cserben.

Megbeszélte hű embereivel a legközelebbi teendőket. Mindenekelőtt Bécsbe kell menni, hogy könnyebb legyen tárgyalni a Linzben tartózkodó császárral és fiával. Hátha mégis sikerül valami alkalmas megegyezést kicsikarni belőlük. Onnan Boroszlóba kell menni, ott sziléziai országgyűlést tartani. Majd Brünn következik.

Újév után felkelt. Csonttá-bőrré aszott a kéthónapos váltóláztól és újra kellett járni tanulnia. De valami heves sietés ösztöne kergette, hogy mennél gyorsabban, mindenáron talpra álljon. Szédelegve, tapogatódzva lépkedett. Mindennap megcsináltatta a horoszkópot. S a horoszkóp Ilkusz mester kezében mindig úgy ütött ki, hogy a konstelláció az elindulásra fölötté kedvezőtlen.

Végre január nyolcadikán már tudott járni. S aznap reggel adtak először jó horoszkópot a csillagok. Az udvar elindult. Beatrix is, saját, olasz udvarnépével, és János herceg is. Csak nagyon lassan haladtak, a kocsirázást a király nem bírta, szánnal az enyhe, saras időjárás miatt nem mehettek. Először Visegrádon álltak meg pihenni.

Éjszakai titkos órán a király magához hívatta a várnagyot és megeskette, hogy János herceget tekinti jövőendő királyának és hozzá leheletéig hű marad.

A király egy utolsó pillantást vetett a tündérkertre, amely most vastag hólepel alatt pihent. Verrocchio szépséges Cupido-szobrának fején és vállán is megült a hó.

Megálltak Esztergomban. Mátyás tűnődve botorkált a termekben. A törökre gondolt, a végzetes erejű pogány birodalomra, amely most már hat éve duzzadóan fejlődik s ha elbír Egyiptommal, iszonyú hatalmat jelent Európa ellen.

Megálltak Komáromban, Tatán, Pozsonyban is. Aztán Wienerneustadtba akart menni, de hírért vette, hogy Miksa követei már Bécsben vannak. Az udvar azonnal Bécsbe ment.

Lassan utazott, sok pihenővel s a császárvárosban már egészen jól érezte magát. Csak a gyakori szédülések bántották, azonkívül valami újfajta, tompán kínzó fejfájás, amellyel eddig nem volt baja. Ez a fejfájás gyorsan jött és gyorsan ment el. De amíg tartott, annyira fájt, hogy nehéz volt hangos ordítását visszatartania. Különben már egész jól tudott dolgozni.

Neve napját s ezzel együtt ötvenedik születésnapját nagy fénnel ülte meg az udvar. Mátyás az udvarnép ünnepélyes jelenlétében adta át ajándékait a királynénak: nyolcezer arany értékű ékszer.

Virágvasárnap előtti napon még hosszan beszélt bizalmasaival, mondta:

- Ez a magyar nemzet sorsa és jövője. A török kérdés. A fegyverszünet jövőre lejár. S mivel addigra a német-osztrák kérdéssel is rendben leszünk, megcsináljuk a keresztes háborút. Miksára nagyon számítok. Az olyan úr, mintha magyar volna. Alaposan fel fogunk készülni és a szultánt száz esztendőre elintézzük.

Mialatt beszélt, egy apródot jelentettek, a Bornemissza János alkincstartó apródját.

- Bújjon be.

Olyan tizennégy éves-forma csinos legényke lépett be. Illedelmesen előadta, hogy az alkincstartónak valami bajai vannak a Russ és Schilling svájci megbízottak tizenkétezer aranyas számlája miatt. Az alkincstartó szeretne kihallgatásra jelentkezni. A király rövid gondolkodás után háromnegyed tízre rendelte. S mivel a szálas fiú megtetszett neki, megkérdezte:

- Mi nevőd, hé?

- Tomori Pál, szolgálatjára.

*

Virágvasárnap evés közben hirtelen elszédült. Betámogatták hálósobájába. Ott egyszerre iszonyú fájdalom hasított agyába, de olyan, amiről eddig fogalma sem volt. S mikor zuhanni kezdett, csodálkozva vette észre, hogy az a karja, amelyet inasa hirtelen megragad, nem érez semmit. Ugyanekkor látását fátyol lepte el és hiába meresztette szemét, nem látott zavaros homálynál egyebet. Most megint jött az előbbi fájdalom, hihetetlen élességgel.

- Jaj, jaj, - ordított fel hörögve, - Jézusom!

Elvesztette eszméletét. Aztán még, egy perc múlva vagy másnap, még egyszer feleszmélt. Most már látott. Beatrix és János ott álltak ágya mellett és izgatottan hajoltak fölébe, mert észrevették, hogy felnéz. Ő azonnal könyörögni akart nekik, hogy szeressék egymást és gondoljanak Magyarországra. De nyelve nem mozdult, torka sem adott hangot. Kezét sem tudta emelni. Csak nézte fiát és feleségét és iszonyú rémület döbbentette meg hunyó lelkét. Látta, hogy itt mi lesz. Aztán elmúlt hanyatló, vak zuhanással minden.

VÉGE